

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi, sayı: 5

Demokratik Modernite
Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi
Yaygın Süreli Yayın / Sayı: 5
Mart- Nisan-Mayıs 2013
ISSN: 2147- 1703
Roza Yayınları Adına Sahibi
Burcu Özkaya

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Cahit Çakmakçı

Yayın Kurulu
Eşber Yağmurdereli, Nasrullah Kuran, Cengiz Çiçek, Hediye Özdemir,
Mahmut Şakar

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.
demokratikmodernite@gmail.com

Grafik Tasarım
Sinan Balık

Basım Yeri:
Gün Matbaacılık Reklam Film Bas Yay. San. Tic. Ltd. Şti
Beşyol Mahallesi Akasya Sok. No:23/A Küçükçekmece – İstanbul
Tel: 0212 580 63 81

Abonelik Koşulları
Yıllık Abonelik Bedeli: 40 TL
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 55 Euro
Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi
Burcu Özkaya
Hesap No: 10220918635
IBAN: TR 56 0006 4000 0011 0220 9186 35

Roza Yayınları
Hüseyin Ağa Mah. Tarlabaşı Bulvarı No:61/7 Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 256 57 69
www.demokratikmodernite.net

İÇİNDEKİLER

Editör

Hakikattin Arayışında Jineoloji

Jineoloji (Kadın bilimi) tartışmaları Kürt kadınlarının özgürlük mücadelesinde kadın paradigması oluşumu diyebileceğimiz yeni bir evreye geçişinin büyülü kavramı özelliğini almış bulunmaktadır. Kadın zihniyet dünyasını inşa yöntem önermesi olan jineoloji egemen erkek zihniyeti ve tüm paradigmasal süreçlerine köklü müdahale anlamını içermektedir. Jineoloji bu anlamda epistemolojik bir süreci işaret etmektedir. Kadının kadın bilgisine dolaysız biçimde ulaşması, kendi bilgisinin bilimsel üretimini gerçekleştirmesi, kadın bireyselliği ve kadın toplumsallığını yeniden oluşturacaktır. Kadına dair bilginin doğasına ve kaynağına kadınların kendi disiplinlerini oluşturarak ulaşmasını, yorumlamasını ve anlamlandırmasını ifade eden jineoloji, bu paralelde egemen erkeğin bilgi üretim süreçlerine, yorumuna ve kavramlarına yönelik kuşku, eleştiri ve karşı arayış ile sürecini ilerletecektir. Kadın sosyal bilimi, Kadın ekonomi bilimi, Kadın tarih bilimi, kadın siyaset bilimi, kadın cinselliği tarihi, kadın ve demografya vb. bilimsel dal yapılanmaları tartışmalarını başlatan jineoloji dikkat çekici bir ilgi ile karşılanmaktadır.

Kendi adına düşünemeyenlerin kendilerini yönetemeyeceği yani özgür olmayacağı bilgisi jineolojinin hakikat arayışının hareket noktasını oluşturmaktadır

Neden bir kadın bilimi? Neden JİNEOLOJİ? Soruları sürecin doğası gereği sıkça sorulmakta ve sorulmalıdır. Lakin bu sorgulama paralelinde kadın, felsefe, bilim, din, mitoloji, ahlak tarihinin aleyhine işleyen iktidarcı egemen erkek yapısının deşifrasyonunu metodolojik biçimde ilerleteceği gibi, kendini kendi aklı, zekâsı ve duygusu ile inceleyecektir. Ve bilimin kalbine duygunun, sezgisel zekânın yürüyüşünün hayli şaşırtıcı sonuçları olacaktır.

Kendi adına düşünemeyenlerin kendilerini yönetemeyeceği yani özgür olmayacağı bilgisi jineolojinin hakikat arayışının hareket noktasını oluşturmaktadır. Abdullah Öcalan Özgürlük sosyolojisinde kadın ve demokratik modernite güçlerinin direniş ve özgürlük arayışlarının egemenliği aşamama nedenlerini eşitlik, adalet, özgürlük değerler dizisini sistemleştirememe, tarihselleştirememe olarak tarif etmektedir. İktidarın ve devletin değerler dizisini sistemselleşerek ve tarihselleşerek aşamamak yönetilir, tasarruf edilir halde olmaktır. Yani kendi hakkında düşünememek, kendini yönetememek ve iktidar altına alınmak denkleminden çıkamamaktır. Sistemleşme ve tarihselleşmenin ön koşulu zihin inşasını paradigmasal ölçekte tamamlanmasıdır.

Hegemonik Sistemler zihinsel alanda paradigma oluşumlarını sağladıkça iktidar yapılanmalarını ve sömürgelerini sağlayabilmişlerdir. İktidarın ve sömürünün felsefi tasvirî olan özne-nesne ayrımı doğa ve toplumsal yapılarda kurgulandıkça paralel düşünce yöntemleri ile toplum, özne erkek nesne kadın, özne efendi nesne Köle, özne devlet nesne toplum ikilemlerine hazırlıklı kılınmaktadır. Özne-nesne ayrımının merkezinde yer aldığı paradigmalar iktidar aklıdır ve tüm arzusu kadın ve toplumu yönetme-yönetilmeye ikna etmektir. İktidarcılığın zihinsel araçları Mitoloji, özne-nesne ayrımına dayalı felsefe ve bilim toplumsal cinsiyetçiliğin üretimini öncelikli ele almışlardır. Toplumsal cinsiyetçi paradigma inşa etmeden kadın-erkek ilişkilerini mülkiyet ilişkisine dönüştürmeyeceğinin idraki adeta bir erkek ekonomi politiğidir. Çünkü kadını özel mülkiyetine almak tüm özel mülkiyet biçimlerini bir domino etkisi ile geliştirebilmenin sihirli formülü

gibidir ve bu neden ile kadın kendi ekonomi bilimini oluşturmayı kaçınılmaz süreç bilecektir. Bu neden ile büyük özgürleşme sorunlarını aşmak için kadın ve diğer demokratik modernite güçleri alternatif sistemlerini inşa etmeye yönelme ve bunu sağlayacak değerler dizisi oluşturmaya mecburdur. Jineoloji bu temelde kadının özgürlük problemini iktidarcı paradigmaları aşma ve paradigmasal inşa ile çözme diyalektiğidir.

Bilimin yalnızca egemen erkek iktidarının denetiminde olduğu, egemen erkeğin sayısal üstünlüğünden kaynaklı cinsiyetçi algılar üretimini gerçekleştirdiği eleştirisine dayanarak paradigmasal çözümler açığa çıkmaz. Çağın özgürleşme sorunlarını aşmak için öncelikle Bilimin erkek aklının kendini en mükemmel örgütlediği alan ve hatta bilimin erkek kişilik olduğunu görmek zorundayız. Analitik, nesnel, deneysel soğukkanlı, akılcı bilime köklü müdahale gerçekleşmediği takdirde bilime erkek demek kaçınılmaz olacaktır. Jineoloji bu anlamda iktidarcı bilimin sisteminin dışına çıkmayı, kadın bilimi ile zihniyet sistemi alternatifini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Ancak jineoloji yeni tartışmaya açılan bir yöntem önermesidir ve bu neden ile tüm kadın oluşumlarının, kadın düşünürlerin ve akımların tartışmasına, değerlendirmesine ve katkısına ihtiyaç duymaktadır. Jineoloji politik veya sosyal bir akım değildir, ancak bu konuda bir kafa karışıklığını yaşandığı da açıktır. Kadın hareketleri ve sosyal akımları jineoloji ile karşılıklı alternatif ilişkisi içinde değildir, aksine karşılıklı birbirini geliştirme, etkileme ve birinin zihinsel süreci diğerinin sosyal-politik süreci yapılandırma rolleri vardır. Demokratik modernitenin bu sayısında Jineoloji dosyasını hazırlaması bu tartışma sürecini başlatma amacını taşımaktadır. Bu tartışma sürecinin kadın ideolojik yapıları ve sosyal hareketleri tarafından ilerleyen zaman içinde derinleşerek, kurumsallaşarak yol alacağı açıktır.

Sosyalist Olmak Öncelikle Eş Yaşamda Özgürlük Düzeyi Tutturmakla Gerçekleşebilir

Ali Fırat

Kadın biyolojik faklılığı olan bir cins insan olarak algılamak toplumsal gerçeklik konusunda körlüğün temel etkenlerinin başında gelmektedir. Cinsiyet faklılığı kendi başına hiçbir toplumsal sorun nedeni olamaz. Evrende her zerredeki ikilem nasıl hiçbir varlıkta sorun olarak ele alınmazsa insan varlığındaki ikilemde de sorun olarak işlenemez. Varlık neden ikilemlidir? Sorusuna verilecek cevap ancak felsefi olabilir. Ontolojik (varlık bilimi) çözümleme bu soruya yanıt arayabilir. Benim cevabım varlığın ikilem dışında başka tür var oluşu sağlanamaz. İkilem var oluşun mümkün tarzıdır. Kadın-erkek mevcut haliyle olmayıp eşeysiz olsalar bile bu ikilemden kurtulamazlar. Çift cinslilik denilen olay da budur. Şaşırmamak gerekir fakat ikilemler hep farklı oluşmaya eğilimlidirler evrensel zekâya kanıt aranacak temel de bu ikilem eğiliminde aranabilir. İkilemin iki tarafı da ne iyi ne kötüdür. Sadece farklıdır. Farklı olmak zorundadır. İkilemler aynılaşırsa varoluş gerçekleşemez. Örneğin iki kadın veya iki erkekle toplumsal varlığın üreme sorunu çözümlenemez. Dolayısıyla niçin kadın veya erkek? Sorusunun değeri yoktur. Veya ille cevap aranacaksa evren böyle oluşmak durumundadır da ondan diye felsefi bir cevap verilebilir.

Erkek egemen bakış bağışıklık kazandığı için kadına ilişkin körlüğü kırmak bir nevi atomu parçalamak gibidir. Büyük entelektüel çaba ve egemen erkekliği yıkmayı gerektirir

Kadın sosyal ilişki yoğunluğu olarak incelemek bu nedenle sadece anlamlı değil, toplumsal kördüğümleri aşmak açısından da büyük önem taşır. Erkek egemen bakış bağışıklık kazandığı için kadına ilişkin körlüğü kırmak bir nevi atomu parçalamak gibidir. Büyük entelektüel çaba ve egemen erkekliği yıkmayı gerektirir. Kadın cephesinde ise yıkmak da o denli gerekir. Tüm özgürlük, eşitlik, demokratik, ahlaki, politik, sınıfsal mücadelelerin barış veya başarısızlıklarından yaşanan hayal kırıklıkları kırılmayan egemen ilişki biçiminin izlerini taşır. Tüm eşitsizlikleri kölelikleri, despotlukları, faşizmi, militarizmi besleyen ilişkiler ana kaynağını bu ilişki biçiminden alır. Eşitlik, özgürlük, demokrasi, istiyorsak kadın etrafında örülen toplum-doğa kadar eski olan ilişkiler ağını çözmek ve parçalamak gerekir. Gerçek özgürlüğe, eşitliğe, demokrasiye, ikiyüzlü olmayan bir ahlaka bunun dışında gidilecek başka yol yoktur.

Cinsiyetçiliğe hiyerarşik çıkıştan beri iktidar ideolojisi olarak anlam yüklenmiştir. Sınıflaşma ve iktidarlaşma ile yakından bağlantılıdır. Bütün arkeolojik, antropolojik ve güncel araştırma ve gözlemler kadının otorite kaynağı olduğu dönemler olduğu ve uzun olmayıp, tersine verimlilik ve doğurganlıktan kaynaklanan, toplumsal var oluşu güçlendiren bir otoritedir. Kadında etkisi daha fazla olan duygusal zekâ bu var oluşla güçlü bağlara sahiptir. Artık-ürün üzerine kurulu iktidar savaşlarında kadının pek belirgin yer almayışı, toplumsal varoluş tarzı, bu konumuyla ilgilidir.

Hiyerarşik ve devletsel düzen bağlantılı iktidar gelişiminde erkeğin öncü rol oynadığını tarihsel bulgular ve güncel gözlemler açıkça göstermektedir. Bunun için neolitik toplumun son aşamasına kadar gelişkin olan kadın otoritesinin kırılması, aşılması gerekiyordu. Buna ilişkin biçimi, çeşitli süresi uzun büyük mücadelelerin verildiğini yine tarihsel bulgular ve güncel gözlemler doğrulamaktadır. Özellikle Sümer mitolojisi neredeyse tarihin toplumsal doğanın hafızası gibi ol-

dukça aydınlatıcıdır.

Uygarlık tarihi, kadının kaybedişi ve kayboluşu tarihidir aynı zamanda. Bu tarih tanrı ve kullarıyla hükümdar ve tebaalarıyla, ekonomik ve bilim sanatıyla erkek egemen kişiliğin pekiştiği tarihtir. Dolayısıyla kadının kaybedişi ve kayboluşu toplum adına büyük düşüş ve kaybediştir. Cinsiyetçi toplum bu düşüşün ve kaybedişin sonucudur. Cinsiyetçi erkek kadın üzerinde sosyal hâkimiyetini inşa ettiğinde o kadar iştahlıdır ki doğal her türlü teması bir egemenlik gösterisi haline getirir. Cinsel ilişki gibi biyolojik bir olguya sürekli iktidar ilişkisi yüklenmiştir. Kadın üzerinde zafer havasıyla cinsel temas kurduğunu hiç unutmaz. Bu yönlü çok güçlü bir alışkanlık oluşturmuştur. Bir sürü deyim icat etmiştir. Becerdim, işini bitirdim, kancık, karnında sıpa sırtında sopa, fahişe, orospu, kız gibi oğlan, kadını serbest bırakırsan ya davulcuya ya zurnacıya kaçar. Başını hemen bağlamak gibi benzer sayısız öykü anlatılır. Cinsellikle iktidar ilişkisinin nasıl toplum içinde etkili olduğu çok açıktır. Günümüzde bile her erkeğin kadın üzerinde öldürme hakkı dâhil sayısız hak sahibi olduğu sosyolojik bir gerçektir. Her gün uygulanırlar. İlişkiler ezici çoğunlukla taciz ve tecavüz karakterindedir. Aile bu toplumsal bağlamda erkeğin küçük devleti olarak inşa edilmiştir. Uygarlık tarihinde aile denilen kurumun mevcut tarzıyla sürekli yetkinleşmesi iktidar ve devlet aygıtlarına verdiği büyük güçtür. Birincisi; aile erkek etrafında iktidarlaştırılarak devlet toplumunun hücresi kılınmaktadır. İkincisi; kadının sınırsız, karşılıksız çalışması güvenceye alınmaktadır. Üçüncüsü; çocuk yetiştirip nüfus ihtiyacını karşılamaktadır. Dördüncüsü; rol modeli olarak tüm topluma işlevselleştiği kurumdur. Her erkek ailede bir han sahibi olarak kendisini algılar. Ailenin çok önemli olursa erkek o denli güvence ve onur kazanır. Aileyi mevcut haliyle bir ideolojik kurum olarak da değerlendirmek önemlidir. Kadın ve aileyi mevcut haliyle uygarlık sisteminin iktidar ve devletin yoğunlukta sürekli savaş halinin altındaki acılı yoksul dükün yenilgili varoluş tarzıdır. Adeta bir tekel zinciri de kadın dünyası üzerindeki erkek tekelidir. Hem de en eski güçlü tekeli. Kadın varoluşunu en eski sömürge âlemi olarak değerlendirmek daha gerçekçi sonuçlara götürür. Belki de kendileri için millet olmamış en eski sömürge halkı demek en doğrusudur.

Kadın köleliğinin derinliği kadar karanlıkta bırakılması, toplumda yükselen hiyerarşik ve devletçi iktidarla yakından bağlantılıdır. Kadının köleliğe alıştırılmasıyla hiyerarşiler -ayrıcalıklı kutsal yönetimler- kurulmuş, toplumun diğer kesimlerinin kölelik yolu açılmıştır. Erkeklerin köle olması kadının köleliğinden sonradır. Cins köleliğinin sınıf ve ulus köleliğinden farklı yönleri de vardır. Meşrulaştırılması ince ve yoğun baskılarla birlikte duygu yüklü yalanlarla sağlanır. Toplumun kamusal alanında bulunması dince yasak, ahlaken ayıp olarak sunulur. Giderek tüm önemli toplumsal etkinliklerden uzaklaştırılır. Siyasal, toplumsal, ekonomik etkinliklerin hâkim gücü erkeğin eline geçtikçe kadının zayıflığı daha da kurumlaşır. 'Zayıf cins' bir inanç olarak paylaştırılır.

Mevcut bu sorunu ele alırken konunun özü de demokratikleşmenin özüyle direkt bağlantılıdır. En temelde ele alınması gereken olguların başında kadın ve etrafında oluşan ilişki ve çelişkiler düzeni gelmektedir. Komünal ve demokratik duruş dengeleri sosyal bilimlerin alanına ne kadar geç ve yetersiz girmişse, ondan daha fazlasını kadın olgusuna yaklaşımda görmekteyiz. Sanki kadının yaşadıkları doğallığın gerekleriymiş gibi bir anlayış tüm bilimsel yaklaşımlarda, ahlaki ve siyasi tutumlarda ön varsayım olarak kabul görür. Daha hazin olanı, kadının kendisi de bu paradigmayı doğal kabul etmeye alışmıştır. Binlerce yıllık halklara dayatılan statülerin doğallığı, kutsallığı, birkaç kat fazlalığıyla kadının tüm zihniyet ve davranışlarına da adeta kazınmıştır. Halklar kadınlaştırıldığı oranda, kadın da halklaştırılmıştır. Hitler "Halklar kadın gibidir" derken bu gerçeği kast eder. Kadın olgusuna daha derinlikli yaklaşıldığında, biyolojik bir cins olmanın ötesinde adeta bir soy, sınıf, ulus muamelesi gördüğü anlaşılacaktır. Ama en çok ezilen soy, sınıf veya ulus olarak. Hiçbir soy, sınıf veya ulusun kadınlık kadar sistemli bir köleliğe tabi tutulmadığını iyi bilmek gerekir.

Uygarlık tarihi, kadının kaybedişi ve kayboluşu tarihidir aynı zamanda. Bu tarih tanrı ve kullarıyla hükümdar ve tebaalarıyla, ekonomik ve bilim sanatıyla erkek egemen kişiliğin pekiştiği tarihtir

Sorulması gereken soru, neden bu kadar derin bir kölelik? Cevabı kesinlikle iktidar olgusu ile bağlantılıdır. İktidarın doğası kölelik ister. Eğer iktidar sistemi erkeğin elindeyse, sadece insan türünün bir kısmı değil, bir cinsin tümü bu iktidara göre şekillenmelidir. İktidar sahipleri devlet sınırlarını nasıl hane sınırları gibi görüp her uygulamayı bu sınırlar dâhilinde bir hak olarak görürlerse, onun mikro modeli olan ailede de erkek iktidarının sahibi olarak her uygulamaya –gerekli görürse öldürme dâhil- kendini hak sahibi görür. Evdeki kadın o kadar eski ve derinlikli bir mülktür ki, sınırsız bir mülkiyet duygusuyla erkek 'kadın benimdir' der. Kadın için -evlilik bağı adı altında bağlı bulunulan- erkek üzerinde en ufak bir hak iddiasında

bulunulamaz. Ama erkeğin kadın ve çocuklar üzerindeki hak sahipliği sınırsızdır. Mülkiyetin en temel kaynağı yine ailede, kadın üzerindeki kölece tasarrufta aranmalıdır. Mülkiyetin kaynağında köleleştirilmiş kadın yatar. Kadın üzerine yayılmış kölelik ve mülkiyet dalga dalga tüm toplumsal düzeye yayılır. Böylelikle de toplum ve bireyin zihniyet ve davranış yapısına mülkiyetçi ve köleci her duygu ve düşünceyi yerleştirir. Toplum her tür hiyerarşik ve devletçi yapılanmalara uygun hale getirilir. Bu ise, uygarlık denen sınıflı her tür yapılanmanın rahatça ve meşruiyet kazanmış olarak sürdürülmesi demektir. Böylece kaybeden sadece kadın olmuyor. Bir avuç hiyerarşik ve devletçi güç dışında tüm toplum oluyor.

Kadın özgürlüğü olgu tanımlamasına uygun olarak kapsam bulmak durumundadır. Genel toplumsal özgürlük ve eşitlik kadın için de direkt özgürlük ve eşitlik olmayabilir. Özgün çaba ve örgütlülük esastır. Yine genel demokratikleşme hareketi kadın için olanaklar açabilir. Fakat kendiliğinden demokrasi getirmez. Kadının bizzat kendi demokratik amaç, örgüt ve çabasını sergilemesi gerekir. Kadına içerilmiş bulunan köleliği karşılayacak bir özgürlük tanımına öncelikle ihtiyaç vardır.

Şüphesiz her cinsiyet türünün olduğu gibi kadının da bir doğası vardır. Toplumsallıktan öte biyolojik cins olarak kadının daha merkezi öğe olduğunu, biyoloji bilimi her geçen gün artan kanıtlarla desteklemektedir. Özcesi kadın fiziği erkeği kapsamakla birlikte, erkek fiziği kadını kapsayamamaktadır. Kutsal kitapların tersine, kadının erkekten değil, erkeğin kadından türediği anlaşılmaktadır. Kadının kromozomları erkekten fazladır. Kadın için dezavantaj olarak düşünülen aylık kanamalar bile kadının doğayla daha nazik bağının göstergesi olarak anlaşılmalıdır. Rahim kanaması bitmemiş, devam eden doğal bir yaşam akıntısı olarak görülmelidir. Yaşamın kök damarı bitmemiştir, devam etmesi iradesinin bir göstergesi olarak anlaşılmalıdır. Kadın hastalıkları denilen hususlar aslında yaşam olgularıdır. Kadının yaşam merkezini temsil etmesinden kaynaklanmaktadır. Yaşamın karmaşık sorunları kadının rahminde, karnında cereyan etmektedir. Kendinden doğan çocuk ve göbek bağı yaşam zincirinin son halkası gibidir. Bu gerçeklik karşısında erkek sanki kadının bir eki, bir uzantısı gibi görünmektedir. Bu olguyu doğrulayan bir husus da erkekteki aşırı ve anlamsız kıskançlık duygusudur. Kadın doğası kendine karşı daha güvenli dururken, erkek adeta yerinde duramaz. Kadın etrafında dönen bir bela gibidir. Tüm bu gözlemler kadın fiziğinin zaaf yüklü değil, daha merkezi olduğunu kanıtlıyor. Bu nedenle kadın öncelikle erkek egemen kültürün dayattığı 'eksikli, hastalıklı' tanımını derhal reddetmelidir. Tersinin doğru olabileceğini erkeğe hissettirebilmelidir. Kadın fiziğine ilişkin kendine güvenmeli derken bu önemli gerçeği kast ediyoruz.

Bu fiziksel oluşumun doğal sonucu kadındaki duygusal zekânın daha güçlü olmasıdır. Duygusal zekâ yaşamdan kopmayan zekâdır. Empati ve sempatiyi güçlü taşıyan zekâdır. Kadında analitik zekâ geliştiğinde bile güçlü duygusal zekâsından dolayı daha dengeli, yaşamla bağlantılı ve tahripkâr olmaktan uzak durmaya daha yeteneklidir. Erkek kadın kadar yaşamın ne olduğunu anlamaz. Yaşamın kendisi olan (Aryen dil grubundan olan Kürtçe'de Jîn, yaşam demektir. Aynı zamanda kadın anlamına gelir) kadın, yaşamın bütün yönlerini riyakârlıktan uzak, saf ve yalın haliyle görme yeteneğidir. Bu yeteneği güçlüdür. Bunu şahsi yaşamımızda da çok iyi bilmekteyiz.

Entrikacı, yozlaştırıcı, fahişe vs. sıfatlı kadın gerçeğinin acımasız sorumlusu erkektir. Hiçbir kadın kendi halinde kaldıkça entrikacılık, fahişelik yapma gereği duymaz. Fiziği, biyolojik varlığı buna uygun da değildir. Entrikacılığın ve fahişeliğin gerçek yaratıcısı erkektir. Bilinen ilk genelevi Sümer başkenti Nippur'da M.Ö 2.500'lerde 'musakkatin' adıyla açanın erkek iktidarı olduğunu biliyoruz. Buna rağmen utanmadan sanki fahişelik kadın yaratımıymış gibi bir yaklaşımı sürekli canlı tutar. Kendi eserini, doğurduğu suçluluğu kadına mal ederek, sahte bir namus anlayışı geliştirerek olmadık lanetlenme ve dayağı, katliamı kadından eksik etmez. Bu ilave tanımlamadan çıkarabileceğimiz sonuç, erkeğin öncelikle ideolojik saldırısına karşı yetkin durmadır. Erkek egemen ideolojiye karşı kadın özgürlük ideolojisiyle, feminizmi ve kaynaklandığı kapitalizmi aşarak silahlanıp mücadele edilmelidir. Erkek egemen iktidarcı zihniyete karşı kadının özgürlükçü doğasal zihniyetini yetkin kılıp öncelikle ideolojik alanda kazanmayı iyi bilmek, tam sağlamak gerekir. Unutmamak gerekir ki, geleneksel kadınsı teslimiyet fiziki değil toplumsaldır. İçerilmiş kölelikten gelir. O halde öncelikle ideolojik alanda teslimiyet düşünce ve duygularını yenmek gerekir.

Kadın özgürlüğü politik alana yönelirken, savaşımın en çetin yanıyla karşı karşıya olduğunu bilmelidir. Politik alanda kazanmayı bilmeden, hiçbir kazanım kalıcı olamaz. Politik alanda kazanmak demek, kadının devletleşmesi hareketi değildir. Tersine, devletçi ve hiyerarşik yapılarla mücadele, devlet odaklı olmayan, demokratik, cins özgürlüğünü ve ekolojik toplumu hedef alan siyasal oluşumları yaratmak demektir. Hiyerarşi ve devletçilik en çok kadın doğasıyla uyuşmazdır. Dolayısıyla anti-hiyerarşik ve devlet dışı siyasal oluşumlar uğruna kadın özgürlük hareketi öncü rol oynamak durumundadır. Köleliğinin politik alanda yıkılması özünde bu alanda kazanmayı bilmesiyle

mümkündür. Bu alan mücadelesi kapsamlı demokratik kadın örgütlenmesini ve mücadelesini gerektirir. Her tür sivil toplum, insan hakları, yerel yönetimler demokratik mücadelenin örgütlenip geliştirileceği alanlardır. Tıpkı sosyalizmde olduğu gibi, kadın özgürlüğü ve eşitliğine giden yol en kapsamlı ve başarılı demokratik mücadeleden geçer. Demokrasiyi kazanmayan kadın hareketi özgürlüğü ve eşitliği kazanamaz.

Sosyal alanda özgürlük açısından en önemli sorun aile ve evlilik gerçeğidir. Bunlar dipsiz bir kuyu gibi durum arz ederler. Kadın için kurtuluş gibi gelen bu kurumlar, mevcut toplum zihniyetiyle bir kafesten diğerine geçmekten başka anlam içermez. Üstelik diri gençliğini de bir kasap zihniyetine terk etmek zorunda kalarak. Aileyi üst toplumun -iktidar toplumu- halk içindeki yansıması, ajan kurumu olarak görmek gerekir. Erkek toplumdaki iktidarın aile içindeki temsilcisi, yoğunlaşmış ifadesidir. Kadın evlenirken aslında köleleşiyor. Evlilik kadar köleleştiren başka kurum tasavvur etmek zordur. Gerçek anlamda en kapsamlı kölelikler bu kurumla kurulur ve ailede kökleşerek sürer. Genel anlamda eş olarak beraberliklerden, ortak yaşamdan bahsetmiyoruz. Bu herkesin özgür ve eşitlik anlayışına göre anlam kazanabilecek bir husustur. Yerleşmiş klasik anlamıyla evlilik ve aileden bahsediyoruz. Kadın aleyhine kesin mülkleşme, tüm siyasal, zihni, sosyal, ekonomik alandan çekilme, bir daha kolay kolay kendine gelememe anlamını taşır. Radikal bir sorgulamadan geçirilerek demokratik, özgür, cins eşitliğini hedefleyen ortak yaşama esasları sağlanmadan bireysel, güdüsel sıkıntılardan ve geleneksel aile anlayışından kaynaklanan evlilikler, ilişkiler özgür yaşam yolunda en tehlikeli sapmalar olarak rol oynayabilir. İhtiyaç bu tür birliklerde değil, zihniyet, demokratik ve politik alanı çözerek cinsiyet özgürlüğünü tam sağlamak ve buna uygun ortak yaşam iradelerini gerçekleştirmektir.

Günümüz dünyasının en çok ağızlarda sakız edilen aşk konusu tarihin en rezil, içeriksiz dönemini yaşamaktadır. Tarihin hiçbir döneminde aşk bu denli ayağa düşmedi. Anlık aşklardan tutalım, açık cinayet yaklaşımlarına kadar en yavan ve tehlikeli ilişki tarzlarına bile aşk deniliyor. Bundan daha iyi kapitalist sistemin yaşam anlayışını sergileyecek ilişki düşünülemez. Dönemimizin aşkları hakim sistemin insan ve topluma dayattığı zihniyetin en kutsal alanda bile ne hallere düştüğünün açık bir itirafıdır. Aşkı canlandırmak en zor devrimci görevlerden biridir. Büyük emek, zihniyet aydınlığı, insanlık sevgisi ister. Aşkın en önemli şartlarından biri, çağın bilgeliği sınırlarında seyretmeyi gerektirir. İkincisi, sistemin çılgınlıklarına karşı büyük duruşu dayatır. Üçüncüsü, kurtuluşsuz, özgürlüksüz birbirlerinin yüzüne bile bakılamayacağını bir ahlaki tutum olarak benimsemeyi gerektirir. Dördüncüsü, cinsel güdüyü üç hususun gereklerine tutsak etmeyi gerektirir. Yani cinsel güdü bilgeliğe, özgürlük ahlakına ve politik-askeri mücadele gerçekliğine bağlanmadan, atılacak her adımın aşkın inkârı olduğunu bilmeyi gerektirir. Bir kuş kadar bile özgür yuva kurma olanağı olamayanların aşktan, ilişkiden, evliliklerden bahsetmeleri, aslında sosyal düzen köleliğine teslimiyeti ve özgürlük mücadelesinin soylulaştırıcı değerini bilmediklerini gösterir.

Eğer çağımızın aşk gerçeğinden bahsedilecekse, bu herhalde Leyla ile Mecnun'ları çok geride bırakan, nice tasavvuf ehlini aşan, bilim adamı titizliğini gerektiren, güncel kaostan toplumsal özgürlüğe yol açan, yiğitliği, fedakârlığı, başarıyı yakalamakla kanıtlayan kişilikleri kazanmakla mümkündür.

Kadının ekonomik, sosyal eşitlik sorunları da öncelikle politik iktidarın çözümlenmesiyle, demokratikleşmede başarıyla cevap bulabilir. Demokratik siyaset yapılmadan, özgürlükte ilerleme olmadan, kuru hukuki bir eşitliğin fazla anlam kazanamayacağı açıktır.

Kadına yaklaşımı bir kültürel devrim gibi ele almak en doğrusudur. Mevcut kültürle ne kadar iyi niyetli de olunsa, çaba da harcansa, olgudaki sorun ve ilişki yapısından ötürü anlamlı özgürlükçü bir çözüm sağlanamaz. En radikal özgürlükçü kimlik, kadına yaklaşımla veya bir bütün olarak kadın-erkek ilişkilerindeki düzeni kavrayıp aşmakla mümkündür. Bir yandan baş bağlamayı gelenekle, pornoyu çağdaşlıkla karıştırarak zırnık kadar yol alınamayacağını iyi bilmek gerekir. Alandaki kölelik derinliği kadar özgürlük derinliğini de kavrayıp iradeleştirmek gereği vardır. Kadın özgürlüğünde, dolayısıyla kendini özgürleştirmede mesafe alamayanların hiçbir toplumsal ve siyasal özgürlük alanında çözümleyici ve dönüştürücü olamayacaklarını anlamaları gerekir. Erkek egemen-köle kadın ikilemini aşamayan hiçbir özgürlük çabasının gerçek bir özgür kimlik sağlamayacağını da en temel özgürlük kriteri olarak almak gerekir. Kadın üzerindeki mülkiyet ve iktidar ilişkisi yıkılmadan, özgür kadın-erkek ilişkisi gerçekleştirilemez.

Yüzyılımızı da özgür kadın iradesinin yükseleceği bir toplumsal zaman olarak görmek gerçekçidir. Kadınlar için belki de yüzyıl gerekebilecek kalıcı kurumlar düşünüp oluşturmak gerekir. Kadın Özgürlük Partilerine ihtiyaç olabilir. Özgürlüğün temel ideolojik ve politik ilkelerini sağlayıp pratikleşmesini yürütmek, denetlemek, bu partilerin hem gerekçeleri hem temel görevleri olmalıdır.

Kadın kitleleri için özellikle kentlerde düşünülen sığınma evleri değil özgürlük alanları oluşturmak gerekir. En uygun bir biçim de özgür Kadın Kültür Park-

ları olabilir. Ailelerin kız çocuklarını eğitemedikleri, düzen okullarının da bilinen yapıları nedeniyle Özgür Kadın Kültür parkları ihtiyaç duyulan, uygun kız çocuklar ve kadınlar için temelinde eğitim, üretim ve hizmet birimlerini kapsayacak alanlar olarak çağdaş kadın tapınakları rolünü de oynayabilir.

Kadınsız yaşanamaz denilir. Ama mevcut kadınla da yaşanamaz. Gırtlağına kadar köleliğe batmış bir kadınlı-erkekli ilişki herhalde en çok batıran ilişkidir. O halde kapitalist sistemin sonul kaosundan gerçek aşklardan beklenen büyük gücü özgür kadın etrafında yaratarak çıkış yapmak, aşka gönül vermiş ve baş koymuş gerçek kahramanların en soylu ve kutsal işlerinden olsa gerek!

Kapitalist modernite tüm liberal süslemelere rağmen eskiden kalma statüyü özgürce ve eşit kılmadığı gibi ek görevler yükleyip kadını eskiden daha ağır bir statü altına almıştır. En ucuz işçi ev işçisi ücretsiz işçi hizmetçilik gibi statüler durumun ağırlaştığını gösterir. Üstelik en magazinsel reklâm aracı olarak istismarı daha da derinleştirilmiştir. Bedeni bile en çeşitli istismar aracı olarak sermayenin vazgeçmediği meta düzeyinde tutulur. Reklâmcılığın sürekli tahrik aracıdır. Özcesi modern kölenin en verimli temsilcisidir. Hem sınırsız zevk aracı hem en çok kazandıran köleden daha değerli mal düşünülebilir mi?

Kadın özgürlüğü olgu tanımlamasına uygun olarak kapsam bulmak durumundadır. Genel toplumsal özgürlük ve eşitlik kadın için de direkt özgürlük ve eşitlik olmayabilir. Özgün çaba ve örgütlülük esastır

Nüfus sorunu cinsiyetçilik aile ve kadınla yakından bağlantılıdır. Daha çok nüfus daha çok sermaye demektir. Ev kadınlığı nüfus fabrikasıdır. Sisteme çok ihtiyaç duyduğu en değerli malları, dölleri üretme fabrikası da diyebiliriz. Maalesef tekel egemenlik altında aile bu duruma sokulmuştur. Tüm zorluklar kadına malın değeri ise sisteme en değerli hediyedir. Artan nüfus en çok kadını mahveder. Hanedanlık ideolojisinde de böyledir. Modernitenin en gözde ideolojisi olarak ailecilik, hanedanlığın vardığı son aşamadır. Tüm bu hususlar fazlasıyla ulus-devletçiliğin ideolojisiyle de bütünleşmektedir. Ulus-devlete sürekli evlat yetiştirmekten daha değerli ne olabilir. Daha çok ulus-devlet nüfusu daha çok güç demektir. Demek ki nüfus patlamasının altında sıkı sermaye ve erkek tekellerinin hayati çıkarları yatmaktadır. Zorluk, kahır, hakaret, acılar suçlamalar yoksulluk, açlık kadına, keyfi kazancı ise beyine ve sermayedarınadır. Tarihte günümüzdeki kadar hiçbir çağ kadını çok yönlü istismar aracı olarak kullanma güç ve deneyimini göstermemiştir. Kadın ilk ve son sömürge olarak tarihinin en kritik anını yaşamaktadır.

Hâlbuki köklü özgürlük eşitlik ve demokratlık yüklü bir felsefeyle kadınla düzenlenecek yaşam ortaklığı güzelliği iyiliği ve doğruluğu en mükemmel sağlayabilme yeteneğindedir. Şahsen kadınla yaşamı mevcut statüler içinde çok sorunlu olmak kadar çirkin kötü ve yanlış bulurum. Çocukluğumdan beri cesaretimin en zayıf olduğu bir konudur mevcut statü altında kadınla yaşamak. Cinsel güdü gibi çok güçlü bir güdüyü sorgulayacak bir yaşamdır söz konusu olan. Cinsel güdü yaşamın sürdürülmesinin hatırınadır. Kutsallığı olması gereken bir doğa harikasıdır. Ama sermaye ve erkek tekeli kadını o denli kirletmiştir ki bu doğa harikası yetenek, döllük fabrikası gibi en aşağılamış bir meta üreten kuruma dönüştürülmüştür. Bu metalarla toplumun altı üstüne getirilirken çevre de nüfusun ağırlığı altında (şimdilik altı milyar bu hızla giderse on, elli milyar nüfusla çevreyi düşünelim) an be an çöküşü yaşamaktadır. Şüphesiz bir kadınla çocuklu olmak özde kutsal bir olaydır. Yaşamın tükenemeyeceğinin göstergesidir. Sonsuzluğu hissettirir. Bundan daha değerli duygu olabilir mi? Her tür gerçeklik altında kendini sonsuzluğa kaptırmanın heyecanını yaşar. Özellikle günümüz insanında ise bir ozanın dediği gibi dölümüz oldu başa bela olarak yaşanmaktadır. Bir kez daha birinci ve ikinci doğa ya ters sermaye ve erkek tekelinin büyük ahlaksızlığı çirkinliği ve yanlışlığıyla karşı karşıya olduğumuz inkâr edilemez.

Kadınla erkek arasındaki ilişkiler kavranmadan hiçbir toplumsal sorun ne yeterince kavranabilir ne de çözümlenebilir. Toplumsal sorunların temelinde kadın-erkek ilişkilerindeki sorunsallık yatar. Hiyerarşik ve uygarlık toplumunda kadına tek taraflı dayatılan evlilik kurumu; erkek egemenliğini çok yönlü inşa ederken belki de doğada hiçbir canlının yaşamadığı, yalnız insan toplumuna özgü bir bağımlılık, kölelik kurumunun da temeli atılmış demektir. İlk ezen-ezilen toplumsallık, sınıfsallık, ulusallık statüsü hep bu temel üzerinde yükselir. Her tür kavga ve savaşların da temelinde bu yatar. Uygarlık tarihi ve en son aşaması olan kapitalist modernitenin en çok örtbas ettiği, ters ve olumsuz yansıttığı, bu temeldeki kadının kölelik statüsüne ilişkin gerçekliktir. Kadının adı uygarlık toplumunda şeytanla özdeşleştirilmiş iken modernitenin sosyolojisinde konformizmin en uysal, ücretsiz ev işçiliğinin çocuk annesidir. Kadın yaşamına binlerce yılda zorba ve sömürgen erkek eliyle-aklıyla yedirilen kölelik düzeyinin tüm içerik ve biçimleriyle kavran-

ması gerçekler sosyolojisinin ilk adımı olmalıydı. Çünkü bu alandaki kölelik, sömürü biçimlenişleri tüm toplumsal kölelik ve sömürü biçimlerinin prototipidir. Tersi de geçerlidir. Kadın yaşamına içerilmiş köleliğe, sömürüye karşı özgürlük ve eşitlik mücadelesi ve bu mücadelenin kazanım düzeyi tüm toplumsal alanlardaki köleliğe ve sömürüye karşı özgürlük ve eşitlik mücadelesinin temelidir. Uygarlık tarihinde ve kapitalist modernitede yürütülen özgürlük ve eşitlik mücadelesinin doğru temelde gelişememesinin ve güçlü başarıya yol açamamasının temel nedeni de kadına yaşamda içerilmiş ve biçimlendirilmiş kölelik ve sömürü kurumlarının, zihniyetlerinin yeterince kavranamaması ve bunlara yönelik mücadelenin temel alınamamasıdır. "Balık baştan kokar". Temel, doğru ve sağlam olmayınca geriye kuracağın bina ufak bir sarsıntıda yıkılmaktan kurtulamaz. Tarihte ve günümüzde yaşanan gerçeklik de bunun sayısız örnekleriyle doludur.

Dolayısıyla toplumsal sorunları çözmeye çalışırken kadın olgusu üzerinde yoğunlaşmak; eşitlik ve özgürlük çabalarını kadın yaşamı üzerinden kaynaklandırmak hem temel araştırma yöntemi, hem de tutarlı bilimsel ahlaki ve estetik çabaların temeli olmak durumundadır. Kadından yoksun bir araştırma yöntemi, kadını merkeze almayan bir eşitlik ve özgürlük mücadelesi hakikati kavrayamaz, eşitlik ve özgürlüğü sağlayamaz.

Kadını öncelikle tanımlamak, toplumsal yaşam içindeki rolünü belirlemek doğru yaşam için esastır. Bu yargıyı biyolojik özellikleri ve toplumsal statüsü açısından belirtmiyoruz. Varlık olarak kadın kavramı önemlidir. Kadın tanımlandığı oranda erkeği tanımlamak olasılık dahiline girer. Erkekten yola çıkarak kadını ve yaşamı doğru olarak tanımlayamayız. Kadının doğal varlığı daha merkezi bir konumdadır. Biyolojik açıdan da bu böyledir. Erkek egemen toplumun kadın statüsünü alabildiğine düşürmesi ve silikleştirmesi, kadın gerçekliğini kavramamızı engellememelidir. Yaşamın doğası kadınla daha çok bağlantılıdır. Kadının toplumsal yaşamdan alabildiğine dıştalanması bu gerçeği yanlışlamaz, tersine doğrular. Erkeğin zorbaca yok edici gücü, kadın şahsında aslında yaşama saldırmaktadır. Toplumsal egemen olarak erkeğin yaşam düşmanlığı, yok ediciliği, yaşadığı toplumsal gerçekliğiyle yakından bağlantılıdır. Bu yargımızı evrenselleştirirken enerji-madde ikilemini esas alabiliriz. Enerji, maddeye göre daha esastır. Maddenin kendisi yapısallaşmış enerjidir. Enerjiyi saklamak, varlıksallaştırmak için form kazanmış biçimi oluyor. Madde bu özelliğiyle enerjiyi kafeslemekte, akışkanlığını dondurmaktadır. Her madde formunun enerji payı farklıdır. Zaten bu enerji farklılığı; maddi formların, yapıların farklılığını belirlemektedir. Kadın maddesindeki, formundaki enerjiyle erkek maddesindeki enerji farklıdır. Kadında taşınan enerji hem daha fazla hem de niteliği farklıdır. Bu farklılığı doğuran kadın formudur. Toplumsal doğada erkek enerjisi iktidar aygıtlarına dönüştüğünde maddi formlar, biçimler halini alır. Biçimler tüm evrende soğumuş enerji olarak tutucudur. Toplumda egemen erkek olmak, iktidar biçimciliği haline gelmektir. Taşıdığı enerji ağırlıklı olarak form kazanmıştır. Form haline dönüşmeyen enerji azdır ve çok az kişilikte yaşanır. Kadında ise ağırlıklı olarak enerji form haline, biçimselliğe gelmez. Enerjisi akışkan halini korur. Erkek formunda, kafesinde tutuklanmazsa yaşam enerjisi olarak akışkanlığını sürdürür. Dondurulmamış kadındaki güzellik, şiirsellik, tını kabiliyeti (anlam potansiyeli) bu ağır basan enerji haliyle yakından bağlantılıdır. Bu gerçekliği kavramak için canlı yaşamı daha derinliğine kavramak gerekir.

İnsan yaşamına kadar gelen bir yaşam evrimi kısmen tanımlanabilir veya tanımlanmalıdır. Öncelikle yaşamın gayesini sorgulamak gerekir. Niçin yaşıyoruz? Yaşam niçin kendisini sürdürüyor, besliyor ve koruyor? Herhalde yaşamak için beslenmek, korunmak ve üremek gerekir demek cevap için yeterli değildir. Bundan öteye sorulacak soru niçin ürüyoruz, beslenip korunuyoruz? Denilecek ki yaşamak için. O zaman kısır döngüye düşmüş oluruz. Kısır döngüye düşmek cevap değildir. İnsana kadar bir enerji biçimi olarak evrimleşen, gelişen zihniyet seviyeleri, anlama olgusunun cevap için bazı ip uçlarını verebileceğini gösteriyor. Evrenin insana kadarki evrimi hep gelişen bir anlam gücünü gösteriyor. Evrendeki gizli veya potansiyel gerçeklik sanki hep açığa çıkmak, anlamak ve anlaşılır olmak gibi bir sonuca varmak istiyor. Anlama, anlaşılma ihtiyacı evrimin temel dürtüsüdür. Bu noktadan sonra sorulması gereken soru, anlamanın, anlaşılır olmanın kendisine ilişkin olmalıdır. Anlamak, anlaşılır kılınmak istenen şey nedir? Kutsal Kitap'ta şöyle bir hüküm vardır; "Allah der ki ben bir sır idim, bilinmek için evreni yarattım". Sorumuza belki bir yanıt olabilir. Ama yeterli değil. Bilinmek ihtiyacı, anlamı tam kanıtlamaya yetmez. Fakat yaşamdaki sırrı kısmen ifşa eder gibidir. Hegel'in mutlak tin tanımı da buna benzer bir anlama sahiptir. Hegel'de mutlak tin ile evren, kendine bilinçli olarak dönmüştür. Bilinmek istenen evren bunu fiziki, biyolojik, toplumsal aşamalardan geçerek bilincin en yetkin hali olan felsefi bilinçle yani mutlak tinle kendini bilinmiş kılmaktan tatmin edilmiş bulunmakta; böylelikle kendini bilinmiş evren kılarak macerayı tamamlamaktadır. Önemli hakikat paylarını taşıyan bu yargılar, yaşamın gayesini anlamla özdeşleştirmektedir. Yunan felsefesindeki "teoriya" kavramı da benzer anlamlar içermektedir. Sonuç olarak "anlam", toplumsal insanın tanrısallaşmasıdır. Bu-

radaki önemli soru; toplumsal insanın tanrısallaşması veya kazandığı "anlam" gücü, bütün evrendeki anlamı temsil edebilir veya ifadelendirebilir midir? Toplumsallıktaki azami anlam (Hegel'deki mutlak tin) evrensel anlamın kendisiyle özdeş kılınabilir mi? Toplumun kendisi eksikli bir varlık değil midir? O halde anlamı da eksik olmayacak mıdır?

Fakat insan halimizle bu soruları tam cevaplayamayız. Çünkü biz toplumla sınırlanmışız. Toplum üstü varlık olamayız. Sadece soru sorabiliriz. Talihimiz olan şudur ki soru sormak da anlamanın yarısıdır. Dolayısıyla anlamaya (mutlak anlam) ilişkin ipuçları verebilir. Şimdilik anlamlı hale gelmenin çok önemli olduğu, yaşamın temel gayesini yakalamaya epey yaklaştığının farkına varıp tatmin olmalıyız. Anlamlı yaşamın kendisine ilişkin olarak; temel sorunların büyük kısmını çözmeye, en azından arzulanan adil, güzel, doğru toplumsal yaşama dair cevapları bulmamıza ehil, yetenekli olduğuna hükmedebiliriz.

Bu felsefi perspektifle kadına yöneldiğimizde de anlamlı yaşamın kadınla bağını iyi, doğru, güzel yanlarıyla geliştirmek gerektiği sonucuna varılabilir. Bu yargıdan yola çıkarak kadınla yaşamın asıl amacı çoğalmak, üremek olamaz. Şöyle ki, üremek en basit canlı olan tek hücreli canlıların da farkında olduğu belki de tek amaçlı yaşamlarının bu temelde kodlandığı söylenebilir. Fakat daha sonraki evrim, tek hücrenin neredeyse kendini iki eşit parçaya bölmesinin yaşamın sonu olmadığını, milyarlarca kez bölünen tek hücrelinin bu eyleminin yaşamı sonlandırmak yerine hızla evrimleşmeye götürdüğünü, çoğalmanın değil evrimin bir sonraki anlamlı cevabı olduğunu göstermektedir. Yaşamak için çoğalmak gerekli bir araçtır ama onu kavramaya asla yeterli değildir. Çoğalmak araçsaldır. Amaçsal veya anlamsal değildir. Daha doğrusu anlamı sadece çoğalmak olan bir yaşam çok eksik, kusurlu bir yaşamdır. Tek hücrelide durum buyken kadınla insanca yaşamı çoğalmaya, cinsel üremeye bağlamak yaşamın sadece eksik anlamını değil, körleşmesini ifade eder. Zira kadınla amip gibi çoğalım olmayacağına göre kadınla çoğalımı yaşamın merkezine koymak, hedefi kılmak canlıların muazzam evriminden gerekli anlamı çıkarmamak demektir. Kaldı ki insan toplumunda nüfus problemi günümüz teknolojisiyle tamamen aşılmıştır. İnsan türünün nüfus azlığı sorunu değil, tersine dünyaya sığamaz hale gelen çoğalımı giderek büyük bir sorun haline gelmektedir. Kaldı ki tek hücreli canlıda da kanıtlandığı gibi, çoğalım hızı geri, ilkel düzeyle bağlantılı olup her çoğalım bir ölüm demektir. Fiziki çoğalım tüm evrim türlerinde böylesi bir anlamı da içerir. Ölümlü varlık çoğalarak kendisini daimi yaşatabileceğini sanmaktadır ki bu bir yanılgıdır. Kendisini kendisinin kopyasıyla sürdürmek güvenlik ihtiyacını, sonsuzluk arzusunu tatmin edebilir ama gerçekçi ve hakiki kılmaz. Özcesi çoğalıma özgü kadınla yaşam felsefesinin ciddi bir anlamı yoktur. Sınıflı toplumda miras, güçlü olma gibi olgular doğurgan kadına anlam yüklemiştir ki, bu da baskı ve sömürüyle ilgili bir anlamdır ki, kadın için negatiftir. Yani çok doğuran kadın erken ölen kadındır. Kadınla anlam değeri çok yüksek bir yaşam; ya çok az bir doğumla veya genelde insan türü için bir nüfus çokluğu sorunu varsa hiç doğurgan olmayan kadınla mümkündür. Çok doğurganlık kendini birey ve toplum olarak entelektüel ve politik güçle geliştiremeyen geri, sömürge halkları için bir öz savunma olarak değer taşıyabilir. Kendine yönelik kırımı, soyunu çoğaltarak cevap verme de bir direniş, kendini var kılma yöntemidir. Fakat fazla özgür yaşam şansı olmayan toplumların öz savunmasıdır. Anlam düzeyinin bu denli düşük olduğu toplumlar içinde kadınla bu nedenle estetik ve doğruyu esas alan bir yaşam olmaz. Dünya toplumlarının mevcut gerçeği bunu doğrulamaktadır. Kadınla yaşamın beslenme ve korunma işlevlerinde özgün bir yönü yoktur. Beslenme ve korunma her canlı için geçerlidir. Kadın veya erkeksiz yaşamı tartışmanın fazla bir anlamı yoktur. Eşeyli veya eşeysiz tüm yaşamlarda erkek-dişilik olgusu vardır. Dolayısıyla sorun, eş yaşamın kendisi değil, insan toplumundaki anlamıyla ilgilidir. İnsan toplumu herhangi bir türün yaşam biçimi değildir. Kendi içinde ve doğa üzerinde hükümranlık, iktidar olgusu geliştirebilecek özellikler taşımaktadır. Ulus-devlet iktidarında olduğu gibi nicel ve nitel azami ulus peşinde koşmak yaşam gezegenini yaşamın mezarına dönüştürebilir. Buradaki çarpıklık toplumdan, erkek egemen toplumdan kaynaklanmaktadır. Erkek egemenin kadın yaşamı üzerinde kurduğu hegemonya gezegenimizi yaşanamaz hale getirmektedir. Bu sonuca da biyolojik evrimle değil, erkek egemenlikli hegemonik iktidarla varılmaktadır. Dolayısıyla kadınla yaşamın erkek egemen hegemonik iktidar olgusundan kurtulması gerekir. Kadının hükümranlık altındaki yaşamı, doğurganlığıyla milyonlarca yıl insanlığı yaşattığı halde kapitalist moderniteyle ironik biçimde yaşamın sonunu getirmektedir. Mevcut statükoyla kadınla yaşam, yaşamın sonunu haber vermektedir. Bu gerçekliğin sayısız işareti vardır. Sıralarsak;

a-Nüfusun gezegene sığamama ve diğer canlı türlerini tehdit altına alma aşamasına varılmıştır. Bu tarz yaşam, yaşamın doğallığını, ekolojisini her geçen gün artan hızla tehdit etmektedir.

b-Toplumların içinde ve dışında sınırsız iktidar şiddetine yol açmaktadır. Militarizmin düzeyi bu gerçekliği yeterince kanıtlamaktadır.

c-Cinselliği korkunç bir istismar aracına dönüş-

türmüştür. Kadın cinselliği üzerinde korkunç bir baskı ve sömürü geliştirilmiştir. Yaşam tümüyle saptırılmış, kendini anlamsız tekrarlayan bir cinsel sapıklıkla neredeyse özdeş kılınmıştır.

d-Kadın, giderek toplumdan silinirken zorunlu soy sürdürme ve cinsel meta aracına, en ucuz iş gücüne dönüştürülmüştür. Başkaca bir anlamı yok gibidir.

e-Kadın üzerinde adeta kültürel bir soykırım yürütülmektedir. Ancak cinselliği, soy sürme rolü ve ücretsiz/ucuz ücretli işsizler ordusu olarak değer ifade etmektedir. Kendini fiziki, ahlaki ve anlamsal olarak savunabilecek öz güçten yoksun bırakılmıştır.

f-Kadının bu etkenler altında yaşadığı ve anlamsız yaşamın pençesinde kıvrandığı bir toplum ancak hasta bir toplum olabilir. Anlamsız kadının toplumu da anlamsız olur.

Daha da artırılabilecek işaretler kadınla eş yaşamın köklü bir dönüşüme ihtiyacı olduğunu gayet açık ve ivedi kılmaktadır. Korunmasız ve mülk olarak kadınla özgür yaşam mümkün olamaz. Ahlaken de mümkün değildir. Çünkü kölelik ancak ahlak yok edildiğinde gerçekleşir. Tabi hegemonik güçlerin ahlakına ahlak diyemeyiz. Hegemonik güç, bu arada hegemonik erkeklik ancak toplumsal ahlakın çöküşüyle gerçekleşir. Kadınsız yaşanmayacağına (tersi de geçerlidir. Erkek olmadan da yaşam olabilir. Ama kölece) göre yaşamı kurtarmak kadının kurtuluşunu zorunlu kılmaktadır. Bu anlatım daha çok toplumsal yapısallık içindeki kadınla ilgilidir. Zihniyet dünyası, ilişkisi içindeki kadın sorunu daha da önem kazanmaktadır. Kadın hakkında olumsuz işaretlere başarıyla karşı koyan bir zihniyet geliştirmedikçe genelde eş, özelde özgür yaşam eşi olarak yaşanılamaz. Dolayısıyla karşı tezler olarak kadınla özgür eş düzeyinde yaşamak için;

a-Soy sürümünü, çoğalmayı esas almayan evrensel insanlık idealine uygun, diğer canlıların gerçeğindeki varoluşunu gözeten ekolojik bir eş yaşam kavramına öncelikle ihtiyaç vardır. Toplumun vardığı evrensel düzey kadınla özgür yaşamayı zorunlu kılmaktadır. Gerçek sosyalizm kadınla ancak özgür yaşam temelinde inşa edilebilir. Sosyalizmin öncelliği (sonralığı değil) kadınla mutlaka özgür yaşam düzeyini tutturmayı gerektirir.

b-Bunun için erkek egemen hegemonik iktidarla zihniyet ve kurumsal olarak mücadele etmek ve özgür eş düzeyinde bu mücadelenin zihniyet ve kurum olarak zaferini kesinleştirmek. Özgür eş yaşamı bu zafer, başarı oluşmadan gerçekleştirilemez.

c-Kadınla yaşam, cinsiyetçi güdüyü sürekli kılmak, çok yaşamak anlamına asla yorumlanamaz. Gerek uygarlık, gerek kapitalist moderniteyle korkunç bir düzeye taşırılmış toplumsal cinsiyetçi yaşamı tüm zihinsel ve kurumsal alanlarda tasfiye etmeden özgür eş yaşamı gerçekleştirilemez. Kadını bir mülkiyet, cinsiyetçi nesne olarak gören paradigma ve kurumlarda, kadınla yaşam sadece en büyük ahlaksızlık değil, en çirkin ve en yanlış yaşam biçimidir. Bu koşullar altında bir kadını dolayısıyla erkeği aşağılaştıracak, çürütecek başka bir toplumsal olgu örneği yoktur.

d-Kadınla özgür eş yaşam; mülkiyetçiliği reddeden, istismar edilmiş toplumsal cinsiyetçiliği tümüyle aşan, her düzeyde toplumsal eşitliği öngören (farklılık temelindeki eşitlik) koşullarda ancak mümkündür.

e-Soy sürüm aracı olmaktan, ucuz ve ücretsiz işsiz olmaktan çıkmış, nesnellikten çıkıp öznelliğini her düzeyde gerçekleştiren kadınla ancak özgür eş yaşam mümkündür.

f-Toplum ancak bu olumlu koşullar altında özgür eş yaşamına uygun düşebilir, dolayısıyla özgür ve eşit koşullu topluma evrilebilir.

g-Olumlu toplumsal koşullar altında yapısal ve anlaksal değerini geliştirmiş kadın ve erkeklerin özgür eş yaşamı mümkün olabilir.

Hegemonik uygarlık ve modernitenin özgür eş yaşamının inkârı pahasına gerçekleştiğini çok iyi bilmek gerekir. Dolayısıyla toplumsal aşkın zorunlu koşulu olan hem yapısal, hem anlaksal güç dengesi kadınla erkek arasında imkânsız kılındığından aşk gerçekleşemez. Aşk, anlam enerjisini yitirmiş, köle toplumun kölece ilişkilerinin anlık olarak üretildiği evlilik koşullarında gerçekleşemez. Hegemonik ve modern iktidarın ölümcül etkisi, bu nedenle en çok özgür eş yaşamının olanaksızlığında görülür. Bu nedenle insanlık tarafından büyülü bir mucize olarak karşılanan yaşam, bu koşullarda mucizevi, büyüsel değerini yitirmiş, özellikle kadın tarafından kahırla ve intiharla karşılanan bir felakete dönüşmüştür. Eş yaşamın bir toplumsal inşa olduğunu iyi bilmek gerekir. Eril ve dişil kişiler arasında gerçekleşmez. İnşa edilmiş toplumsal kadınlık ve erkekli arasında gerçekleştirilir. Hegemonik inşanın her iki cinsi sakat bıraktığı, aralarındaki ilişkinin bundan etkilendiği, hegemonik ilişki olarak yansımasını bulduğu iyi bilinmelidir. Hegemonik ilişkide aşk gelişemez. İnsan aşkında temel şart tarafların denk özgür iradeleridir. Uygarlık ve modernite hem kurumsal, hem ideolojik hegemonik yaşamla geçerli kılındığından aşk adına tarih boyunca hep paradoks içinde kalır. Aşktan çok bahsedilir ama gerçekleştirilemez. Dünya edebiyatı bir anlamda gerçekleşmeyen aşkların trajik anlatılarından ibarettir. Savaşların hep kadın yüzünden çıktığını anlatan destanlar da bu gerçeğin kanıtıdır. Tüm sanat biçimleri gerçekleşemeyen aşkın itirafı gibidir. Dinler bile tanrı-tanrıça ilişkilerindeki gerçekleşmeyen, tek taraflı kalınan arzulardan şiddetle etkilenen bir nevi en eski sanat eserleridir. Uygarlık sistemlerinin eş yaşamı "özel yaşam" alanı olarak

kutsaması, toplumsal hakikatin en ters yüz edilmiş bir yargısıdır. Aslında kamusalın özel, özelin kamusal olarak kavranması toplumun doğasına daha uygundur. Eş yaşamdaki ilişki evrenselliği, tüm toplumsal bağları temelde etkileyen özelliklere sahiptir. Uygarlığın en büyük ikiyüzlülüğü bu evrensel ilişkiyi sadece çok mahrem ikili bir tekil olgu saymasıdır. Sosyolojik bilginin değersiz ve yararsız olmasının en temel nedenlerinden biri budur. Sokrates'e ait olduğu söylenen "kadın insanı ya filozof yapar ya da deli" özdeyişiyle, bir halk özdeyişi olan "kadın vezir de eder rezil de" gene bu gerçek kamusallıkla bağlantılıdır. Zaten toplumda "özel", "kamusal" alan ayrımı modernitenin bir çarpıtmasıdır. Asli toplumda bu tür ayrımın anlamı yoktur. Doğru olan temel ve belirleyici ilişki biçimleridir.

İnsan toplumuna yaşam adına attığımız ilk adım eş yaşama ilişkin olmalıdır. Hiçbir yaşam alanı eş yaşam alanı kadar temel ve belirleyici özelliğe sahip değildir. Ekonomiyi, devleti temel ilişki saymak, modernite sosyolojisinin bir saplantısıdır. Sonuçta ekonomi de devlet de eş yaşamın aracı konumundadır. Eş yaşamlar ekonominin, devletin, dinin hizmetinde olamazlar. Tersine devlet, din ve ekonomi eş yaşamın hizmetinde olmak durumundadır. Terslik bu nedenle tüm modernite sosyolojisini kaplamıştır.

İlk ilmi yapılması gereken alan, tüm bu anlatım gereği eş yaşam alanından başlamalıdır. Çok ilkel bulduğumuz ilkçağ mitoloji ve dinlerinin kendilerini hep bu alanla başlatmaları boşuna olmayıp toplumsal hakikatle ilgilidir. Eş yaşam, özellikle kadın etrafında geliştirilecek bilim, doğru sosyolojiye atılmış ilk adım olacaktır. Sadece bir bilim olarak sosyolojiye değil, tüm sanat ve felsefi alanda da ilk adım, bu ilişki etrafında atılmalıdır. "Felsefenin bir dalı olarak ahlak ve dinin de önceliği bu alanda olmalı" demeye bile gerek yoktur. Ahlak ve din kendilerini yeterince bu alana bağlamışlardır.

Sonuç olarak çağımızdaki hegemonik iktidar ve sömürü güçlerinin iflası en çok eş yaşamdaki çöküşle görünür olmaktadır. Kadın erkek ilişki tarihi en deklase, anlamını yitirmiş, ne onunla olunur, ne onsuz olunur gibi bir tükenmişliğe gelip dayanmıştır. Başlangıç devrimini bu kaotik duruma dayandırmayanların kaosu sürdürmekten başka şansı yoktur. Kişisel ve kollektif çıkış ancak bu alanı bilimsel, sanatsal ve felsefi olarak temel alırsa özgür eş yaşamına doğru adım atabilir. Bu ilk çıkış adımları çokça sanıldığı gibi iki kişi arasındaki tekil, özel adımlar olmayıp, gerçekleştirilecek demokratik sosyalist topluma ilişkin evrenselin ilk adımlarıdır.

Sosyalist olmak öncelikle eş yaşamda özgürlük düzeyini tutturmakla ilgili olmak durumundadır. Eski mitolojik, dinsel yaşama başlarken rastladığımız büyük ilkesel ve pratik çetin yaşamlar benzeri bir yaşam tarzı gerekir. Eş yaşamın sosyalistçe inşası, uygarlık sistemlerinin ve kapitalist modernitenin evcil özü ve biçimlerini aşmayla gerçekleşebilir. Sistemin banalleştirdiği cinsellikle, evcilik oyunlarıyla, soyculukla (çoğalım anlamında) bir yastıkta kocamayla pek alakası yoktur. Özellikle güncel olarak tam bir hastalık haline getirilen günlük cinsel birleşmelerle de alakalı değildir. Kaldı ki hiçbir canlıda günlük cinsel birleşmenin olmaması, döngüsel bir temele sahip olması, insan türündeki cinselliğin toplumsal tarzda inşa edildiğini kanıtlar. Cinsel açlık ve aşırılık toplumsal inşayla hegemonik iktidarla bağlantılıdır. Kadına dayatılan erkek cinsiyetçiliği tüm biçimleriyle iktidar gerçekleştirimi olarak kendini belli eder. Bu tür cinsiyetçiliğin mutluluk vermesi şurada kalsın tam bir hastalık ve mutsuzluk kaynağıdır. Tükeniş ve erken ölümdür. Hiçbir kadın veya erkek bünyesi bu tarz cinselliğe uyum gösterecek yapıda değildir. Özellikle kapitalizmin kadın reklamcılığıyla körüklediği cinsiyetçilik tamamen ideolojik hegemonyayla ilgili olup azami kâr kanununun gerçekleştirilmesini sağlamaya yöneliktir. Denilebilir ki hiçbir ilişki, toplumsal cinsiyetçilik kadar sistemi taşıma gücünde değildir. Dolayısıyla anti-kapitalist olmak ancak bu tarz cinsiyetçi yaşamı reddetmek ve aşmakla mümkündür.

Kölece ilişkilerin anlık olarak üretildiği evlilik koşullarında gerçekleşemez. Hegemonik ve modern iktidarın ölümcül etkisi, bu nedenle en çok özgür eş yaşamının olanaksızlığında görülür

İnsan eliyle inşa edilen, insan eliyle yıkılabilir. Ne bir doğa kanunu ne bir yazgı söz konusudur. Şebekenin kurnaz ve güçlü adamın kanserli ve hormonlu yaşam elleri olan tekellerin yıkılası düzenlemeleridir. Yaşamın evrendeki en harika çiftinin anlamlaşma derinliğini hep derinden hissetmişimdir. Kadınla önce düşünmenin, nerde, ne zaman, ne kadar bozukluk varsa tartışmanın ve gidermenin önemini tüm ilişkilerin önüne koyma cesareti gösterdim. Sadece güçlü, düşünen, iyi güzel ve doğru karar verebilen, böylece beni aşarken hayran bırakabilen muhatabım olabilen kadın şüphesiz felsefi arayışımın köşe taşlarındandır. Evrendeki yaşam akışının bu kadınla sırlarının en iyi, güzel ve doğru tarafıyla anlam bulacağına hep inandım. Ama hiçbir erkeğin beceremeyeceği kadar önümdeki erkek ve sermaye malıyla 90 bin kocalı hür-

müzle varoloş tarzımı asla paylaşmayacak olan ahlakıma da inandım. O halde feminizmden de öte Jineoloji yani kadın bilimi kavramı amacı daha iyi karşılayabilir.

Jineolojinin ortaya çıkaracağı gerçekler herhalde teolojinin, eskatalojinin, politikolojinin, pedagojinin, velhasıl sosyolojinin birçok bölümlerine ilişkin lojilerden daha az gerçeklik payı taşımayacaktır. Kadının toplumsal doğanın hem fizik hem de anlam olarak en geniş bölümünü teşkil ettiği tartışma götürmez. O zaman neden çok önemli olan bu toplumsal doğa parçası bilime konu edilmesin? Pedagoji gibi çocuk eğitim ve terbiyesine kadar bölümlenmiş sosyolojinin jineolojiyi oluşturmaması, egemen erkek söylemli olmasından başka bir hususla izah edilemez. Kadın doğası karanlıkta kaldıkça, tüm toplum doğası aydınlanmamış olarak kalacaktır. Toplumsal doğanın gerçek ve kapsamlı aydınlanması, ancak kadın doğasının kapsamlı ve gerçekçi aydınlanmasıyla mümkündür. Kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulması, tarihin diğer tüm konularının ve güncel toplumun her yönüyle açıklığa kavuşmasında büyük bir katkıda bulunacaktır.

Kadın ayrıca ahlaki ve politik toplumun asal öğesi olarak özgürlük, eşitlik ve demokratikleşme ışığında yaşamın etiği ve estetiği açısından da hayati rol oynar. Etik ve estetik bilimi kadın biliminin ayrılmaz parçasıdır. Yaşamdaki ağır sorumluluğu nedeniyle kadının tüm etik ve estetik konularda hem düşünce hem uygulama gücü olarak büyük açılım ve gelişmeler sağlayacağı tartışmasızdır. Kadının yaşamla bağı erkeğinkine göre çok daha kapsamlıdır. Duygusal zekâ boyutunun gelişkinliği bununla ilgilidir. Dolayısıyla yaşamın güzelleştirilmesi olarak estetik, kadın açısından varoluşsal bir konudur. Etik (Ahlak teorisi, estetik = güzellik teorisi) açıdan da kadının sorumluluğu daha kapsamlıdır. İnsan eğitiminin iyi ve kötü yönlerini, yaşam ve barışın önemini, savaşın kötülüğü ve dehşetini, haklılık ve adalet ölçülerini değerlendirme, belirleme ve kararlaştırmada kadının ahlaki ve politik toplum açısından daha gerçekçi ve sorumlu davranması doğası gereğidir. Tabii erkeğin kuklası ve gölgesi kadından bahsetmiyorum. Söz konusu olan özgür, eşit ve demokratikleşmeyi özümsemiş kadındır.

Ekonomi biliminin de kadın biliminin bir parçası olarak geliştirilmesi daha doğru olacaktır. Ekonomi baştan beri kadının asal rol oynadığı bir toplumsal faaliyet biçimidir. Çocukların beslenme sorunu kadının sırtında olduğu için, ekonomi kadın için hayati anlam ifade eder. Kaldı ki, ekonominin kelime anlamı "Ev yasası, evi geçindirme kuralları" demektir. Bunun da kadının temel işi olduğu açıktır. Ekonominin kadının elinden alınıp tefeci, tüccar, para, sermayedar ve iktidar-devlet ve ağa gibi davranan yetkililerin eline verilmesi, ekonomik yaşama en büyük darbe olmuştur. Ekonomi-karşıtı güçlerin eline verilen ekonomi, hızla iktidar ve militarizmin temel hedefi haline getirilerek, tüm uygarlık ve modernite tarihi boyunca sınırsız savaş, çatışma, bunalım ve kavgaların baş etkenine dönüştürülmüştür. Günümüzde ekonomi, ekonomiyle ilgisi olmayanların, kâğıt parçalarıyla oynayarak kumardan beter yöntemlerle sınırsız toplumsal değer gasp ettikleri bir oyun alanı haline getirilmiştir. Kadının kutsal mesleği, tamamen kendisinin dışlandığı, savaş makinelerini, çevreyi yaşanmaz hale getiren trafik araçlarını ve temel insan ihtiyaçlarıyla pek fazla alakası olmayan kâr getiren fuzuli ürünleri üreten imalathanelere, borsalara, fiyat ve faiz oyunlarına çevrilmiştir.

Feminizmi de kapsayan kadın bilimine dayalı kadının özgürlük, eşitlik ve demokratik hareketi, açık ki toplumsal sorunların çözümünde başat rol oynayacaktır. Yakın geçmişteki kadın hareketlerinin eleştirisiyle yetinmeden, daha çok kadını yitik kılan uygarlık ve modernite tarihine yüklenmek gerekir. Eğer sosyal bilimlerde kadın konusu, sorunu ve hareketleri neredeyse yok derecesindeyse, bunun esas sorumlusu uygarlık ve modernitenin hegemonik zihniyeti ve maddi kültür yapılanmalarıdır. Dar, hukuki ve siyasi eşitlik yaklaşımlarıyla belki liberalizme katkı sunulabilir; fakat bu tür yaklaşımlarla sorunun çözümü şurada kalsın, olgu olarak çözümlenmesi bile sağlanamaz. Mevcut feminist hareketlerin liberalizmden kopuk, sistem karşıtı güçler haline geldiklerini iddia etmek kendini yanıltmak olacaktır. Feminizmin baş sorunlarından birisi söylendiği gibi radikalizmse o zaman öncelikle köklü liberal alışkanlıklarla, düşünce ve duygu tarzları ve yaşamlarıyla ilgisini koparıp, arkasındaki kadın düşmanı uygarlığı ve moderniteyi çözümlemesi ve bu temelde anlamlı çözüm yollarına yüklenmesi gerekir.

Demokratik modernite kadın doğası ve özgürlük hareketini temel güçlerinden birisi olarak bilip hem geliştirilmesini, hem de ittifak yapılmasını başta gelen görevlerinden sayarak, yeniden inşa çalışmalarında değerlendirmek durumundadır.

Zihinsel Ve Siyasal Sömürü Dünyasına Karşı Jineoloji

Asuman Ozan

Kadının kimlik sorunu, toplumsal tarih boyunca biriktirilerek inşa edilmiş bir sorundur. Toplumsal hafızanın temellerini oluşturan kadın değerleri, kadınlığın kıymetliliğini ifade eden özellikleri tarih boyunca silinmeye, örtülmeye, tersinden gösterilmeye çalışılmıştır. Uygarlığın iktidarcı devletçi zihniyet yapısı yaratılan bu boşluklara yerleşmiş adeta kadın etrafında şekillenen toplumu kemirerek kendini büyütmüştür. Günümüzde kadının kimlik sorunu zihinsel ve yapısal kölelikler yığını haline gelmişken, yapısal bunalım sistemin bütün alanlarında kendini hissettirmektedir. Artık alarm zilleri çalıyorsa, toplumun erkek egemen-iktidarcı sistemi taşıyamayacak hale gelmiş olmasındandır. Kadının tanımlanma sorunu, toplumun tanımlanamazlığını doğurmuştur.

Yaratıcılığı ve üreticiliği içseldir ve devamlılığı ifade eder. Toplum, değişen zaman ve mekanlardaki direngenliğiyle, akışkan enerjisiyle ve yapısal esnekliğiyle kadın gibidir

Toplumsal varlığın ana öğesi kadındır. O nedenle toplum dişil bir oluşumdur. Yaratıcılığı ve üreticiliği içseldir ve devamlılığı ifade eder. Toplum, değişen zaman ve mekanlardaki direngenliğiyle, akışkan enerjisiyle ve yapısal esnekliğiyle kadın gibidir. Bu temel yapı özelliklerine sahip olan toplumun erkek lehine cinsiyetçileştirilmesi, toplumsal kimliğin bulanıklaşmasını sağladığı gibi, sürekli gerilim üretir. Uygarlığın sömürü kanalları büyüdükçe, toplumsal dağılma ve şiddet artmıştır. Toplum ve özelde kadın sömürüle sömürüle en zayıf konumuna getirilmiştir. Zayıflamış olması umutsuz bir durumu ifade etmez. Toplumun ayağa kalkma gücü hala vardır. Zaten kadın değerleri ve toplumun ahlaki politik değerleri tümüyle bitmiş olsa geriye insanlık namına bir şey kalmazdı. Biten, toplumun sömürü düzenini taşıma gücüdür. Kadınlar ve toplum artık erkek egemen sistemi, onun bütün iktidar yapılanmalarını taşıyamıyor. Doğa da taşıyamıyor. Ciddi bir kaos durumu yaşanıyor. Bir yandan dağılan, giderek toplum olma özelliğini yitiren ve sistemin devamlılığını sürdürmeye aday olan bireyler yığını oluşurken ve toplumsal ahlaki değerlerini kısmen yaşatabilen ancak sistemin sömürü düzenine karşı farkındalığı gelişmeyen adeta sistemin kendine sömürü rezervleri olarak belirlediği toplumsallık alanları da saldırı altındayken diğer yandan dünyanın birçok yerinde Feminist, anarşist, emekçi, kültürel, ekolojik, hatta kendiliğinden kısa sürelerle örgütlenen sistem karşıtı hareketler, toplumun bilinçli direniş dinamizmi sağlıyor ve toplumsal varlığın öz savunma refleksleri giderek daha fazla gelişiyor. Yani insanlık tarihi boyunca yaşanan en ciddi toplumsal dağılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz gibi insanlık tarihinin en kapsamlı, bilinçli, örgütlü ve yaygın toplumsal direniş hareketleri de çoğalıyor. Toplumsallığın dağılması sorunu kadın etrafında sosyal birimleşmeyi oluşturamama durumu olarak ortaya çıkıyor. Buna karşılık toplumsal direnişin en radikal ayağının kadın özgürlük direnişi olması ve kadınların toplumsal yeniden inşayı gerçekleştirmesi anlayışı yaygınlaşıyor. Toplumsal dağılma durumu arttıkça toplumsal örgütlenme farkındalığı da artıyor. Bu diyalektik, uygarlık ile uygarlık tarihi boyunca kadın etrafında direnen toplumsallık arasındaki çelişkinin güncel ifadesidir. Büyük ihtimalle de uygarlık tarihi çelişkilerinin son aşaması olacaktır.

Sümerlerden bu yana beş bin yıldır uygarlığın sö-

mürü düzeni ile ahlaki değerler sistemi olan ve bir arada yaşama kültürünün birikimiyle oluşan toplumsallık beş bin yıl nasıl bir arada yaşabildi.? Toplumsal yapıyı, iktidarcı ve devletli sistemin taşıcısı yapan ve kadınları, kendilerine düşman olan toplumsal cinsiyetçilikle bir arada tutan nedir? Gönüllü kabulleniş olamaz. İnsanın doğasında var olan kendilik, öz varlığının doğal akışına göre yaşama refleksi canlıların en temel özelliği olarak iç güdüseldir. Diğer canlılara nazaran duygu ve akıl birliği temelinde toplumsallaşan insan gerçeğinde doğal varlığını koruma ve geliştirme refleksi azalmamış, aksine pekişmiştir. Yani adını koysun ya da koymasın özgür yaşam toplumsallığın temel özelliklerinden biri iken bu kadar güçlü bir duygu, bilinç ve kültürden uzaklaşmak gönüllü olamaz. Çıplak zora karşı kadınların ve halkların direnişi her zaman çok görkemli olmuştur. Uygarlık tarihi, köleliğe karşı insanlığın ölümüne direniş efsaneleriyle doludur. Ama tarihin seyrine bakıldığında kesintisiz bir direniş halinin olmadığı da görülecektir. Uygarlık tarihi boyunca uygarlık ile toplumsallık arasında yaşanan gerilim sürekli olsa da kesintisiz bir başkaldırı ve çatışma halinin yaşanmadığı açıktır. Zaten tarih boyunca sürekli çatışma ve savaş halinde olmayı toplumsal bünyeler kaldıramaz. İnsanlık beş bin yıl boyunca aralıksız çatışma halinde olmamıştır. Bundan şu sonuç çıkıyor. Ataerkil anlayış temelinde örgütlenen devlet ve iktidar aygıtları kadınlara ve topluma karşı sadece çıplak zor yöntemiyle yönelmemiş başka yöntemlerde uygulamıştır. Her açık saldırı direnişe yol açtığından amacı gizleyen zihniyeti etkilemeyi esas alan yöntemler yoğunluklu ve sistemli olarak işlenmiştir.

Erkek egemenlikli anlayış ve kuralların giderek birikip, büyümesine rağmen kadınların sistemin hizmetine koşulmasını, iktidarın toplumun sırtında kambur gibi taşınmasını sağlayan şey, toplumun doğal yaşama dayalı zihniyet yapısının saptırılmasıdır. İnsanlığı diğer canlılardan ayıran ve en güçlü özelliği olan zihniyet dünyası aynı zamanda en zayıf tarafıdır. İnsan varlığının en önemli faktörü manevi dünyadır. Yaşam; duygu ve düşüncelerin anlama kavuşması, hafızalaşması geleceği hayal edebilme zemini oluşturması ve pratikleştirilmeleri üzerinden yaşanır. Özgür duygular ve özgür düşünceler yaşanan yaşamın da özgür olduğunun ifadesidir. Bunun tersi de doğrudur. Manevi dünyanın sömürülmesi ve kontrol edilmesi kadınların ve toplumun kontrol edilmesini sağlamıştır.

Toplumun duygusu, bilinci ve eğilimleri uygarlık lehine yönlendirilerek, çarpıtılarak, belleksizleştirilerek yani zihniyeti saptırılarak ataerkillik, devletçilik, iktidarcılık yapılandırılmıştır. Uygarlık zihniyeti ve yapıları doğanın ve insanlığın özünden sapmayı ifade eder. Arkeolojik kazılardan çıkan materyaller ve antropologların araştırmalarından da anlaşıldığı gibi kadın kimliği ve onun etrafında örülen özgür toplum gerçeği bıçakla kesilir gibi yitirilmemiştir. Uygarlık tarihi boyunca giderek yayılan, yöntemlerinde incelen, fırsat kollayan, çatışan, idare eden, katliamlarla korkutan ama uzmanlaştıkça daha çok sömüren bir gerçekliktir uygarlığın zihniyet savaşı. Ataerkil zihniyet, uygarlığın yani devletçiliğin ve iktidarcılığın garantisi olmuş, kadınlar toplumsal yaşamın dışına itildikçe toplum da var oluş değerlerini yitirmeye başlamıştır. Çok çeşitli yöntemlerle doğal toplum geriletilmiştir. Uygarlığın zihniyet yapılanmasının merkezinde kadın karşıtlığı vardır. İnsanlığın oluşum aşamasında toplum, kadın etrafında kurulmuş, ilk inançlar, ilk kullanım araçları, ilk ürünler kadın değerlerine sahip toplumlarda gelişmiş uygarlık bu değerlere karşı açık ve kapalı savaşlarla bu değerleri erkek egemenliği lehine gasp etmiştir. Mitolojilerden, felsefeye, dinden bilime kadar her zihinsel şekillenme aşamasında bu gerçekliği görmek mümkündür.

Arkeolojik bulgular insanlık tarihinin ilk ve uygarlık tarihiyle kıyaslanamayacak kadar uzun bölümünde tanrıların kadın olduğunu ve kadınların yaşamın çok değerli bir öznesi olduğunu gösteriyor. Bunu tümüyle yanlışlayacak bir bulgu çıkmadı ortaya. Büyük tanrıça dünyanın bir çok yerinde ağaç, yılan veya ejderha simgeleri ile bir arada bulundu. Mısır'da Hathor, Sümerde İnanna, Babil'de İştar ve Atina kültüründe tanrıçaların çoğu yılan simgesi taşır, uzak doğuda ejderha olur, Fenikelilerde Leviathan olarak denizin içinde yaşayan dev bir yılanla sembolleşirdi. Koruyan, bereket veren, aşkı yaşatan ve her zaman bakire kalan (bakirelik cinselliği dışlama olarak değil, ruhsal bir özerklik olarak anlamlandırılır, tanrıçaların cinselliğine de kutsallık atfedilirdi) tanrıçalardı. Yeri göğü yaratan, doğanın bereketinin olduğu kadar afetlerinin de yaratıcısı olan hem dişil hem de eril olan büyük tanrıçaların birden bire yok olmadığı biliniyor. Bilindiği kadarıyla ilk karşıt girişim Sümerler de yaşanmıştır. Tanrıçalara açıktan karşıtlık yerine tanrıçaların yanına ilk eril tanrılar çıkarılmıştır. İnanna'nın yanına babadan oğla geçen tanrılık sistemiyle önce En, sonra Enki ve Enlil tanrıları yerleştirilirken, ilk çatışmalar da zihniyet dünyasında yaşanmıştır. Uygarlığın kendini yaymasıyla birlikte bütün uygarlık merkezlerinde tanrıçaların yanına sayıları çok daha fazla olan erkek tanrılar yerleştirilmiştir. Bütün mitolojilerde tanrıçalara suikastler yapılmış, komplolar düzenlenmiş, zayıfladıkça kötülenmiş, kötülendikçe daha çok vurulmuştur. Öldürme becerisi gösterebilene birinci tanrılık sıfatı bahşedilmiştir. Babil tanrısı Marduk, annesi ana Tanrıça Tiamat'ı öldürdükten sonra diğer eril tanrılar tarafından baş tanrı olarak ilan edilmiştir. Tanrıçalık vasıfları ça-

lınmıştır. Enki'nin Sümer mitolojisinde kadınların 104 'me' sini çalması erkeğin ilk ama son olmayan gaspıdır. Ataerk sistem bu durumu inanılmaz düzeyde abartmıştır. Tanrıçanın doğurganlık özellikleri bile eril tanrılara bahşedilmiştir. Yunan mitolojisinde Zeus'un kızı Atena'nın doğumu Zeus'un kafasından doğma olarak betimlenmiştir. Zeus, kızını kendisi doğurabilmek için, tecavüz edip hamile bıraktığı tanrıçayı sineğe çevirip, yutmuş ve alnına yerleştirmiştir. Dokuz ay on gün sonra kızı Atena'yı babasının kızı olarak alnından doğurması, tanrıların tanrıçalar karşısındaki kompleksinin çarpıcı örneklerindendir. Buna antik çağın güzelliği erkek bedeniyle özdeşleştiren heykellerini de eklemek lazım. Havva'nın Adem'in kaburga kemiğinden yaratılması mitolojisi kadın ve erkek doğasını çarpıtmanın zirvesidir. Doğuran yaşatan kadın, doğuran hükmeden erkeğe evriltilmiştir. Tam bir zihin bulandırma savaşı. Geriye posası çıkmış, ne olduğu tam olarak bilinmeyen masallar kalmıştır tanrıçalar kültüründen. Uzak doğunun manevi dünyasında hala ejderhaların önemli bir yerinin olması, Kürdistan'da hala hemen bütün evlerde Şahmaran'ın resminin bulunması, dünya sağlık simgesinin ağaca sarılmış yılan olması gibi. Bu mitolojik zihniyet seyrinin kuşkusuz toplumsal yaşamın şekillenmesine ciddi bir etkisi olmuştur.

Erkek tanrıların daha tam hüküm kurmadığı ve tanrıçalık değerlerinin varlığını koruduğu uygarlığın ilk aşamalarında kadınların da toplumsal yaşama katılım düzeyi ve niteliği farklıydı. Sümerler de ataerkil ibadet yerleri tanrıça tapınaklarından daha değerli değildi. Tanrıça tapınak baş rahibesi kentin yönetiminde önemli sorumluluk sahibiydi. Kadınlar birden fazla erkekle evlilik yapabiliyor, erkek evli olduğu kadından çocuğu var olduğu halde onu terk ederse bütün mülkünü de bırakmak zorunda kalıyordu. Yine bir kadının kocası savaştayken başka bir adamdan hamile kalması halinde resmi evli kalmaya devam edebiliyorlardı. Günümüzün toplumsal cinsiyetçi zihniyetinden farklı bir noktadaydılar. Sümerlerin bazı yazıtlarında kadınların yazıyı bulduğu söylenir. Nitekim Sümerlerden günümüze kalan ilk yazılı tabletler (muhasebe işleriyle ilgili) Uruk tanrıçası İnanna'nın tapınağında bulunmuştur. Kadınlar entelektüel ve ekonomik yaşama oldukça faal katılıyorlardı. Bunlar ilk kent devletinin yasal kanunlarıydı. Yasalar bile tamamen erkek lehine düzenlenmemişti daha. Giderek yasalarda da değişiklikler oldu. Babil döneminde Tapınakta erkekleri cinsel ve yaşamsal alanda eğiten tapınak kadınlarının tek erkekle evli kadınlardan ayrıştırılması için başının kapatılması yasalaştırıldı. Kadınların erkeğe mal gibi satılması, bakirelik yasaları peşi sıra gelen kanunlar oldu. Tiamat tanrıçasının öldürüldüğü zamanların yasalarıdır bunlar. Asur imparatorluğunda bu durum daha da ileriye götürülerek bütün kadınların başının örtülmesi yasasına dönüştürüldü. Buna rağmen boşanma, erkek zulmüne karşı güvenceye alma, mal sahibi olma, ticaret yapıp sözleşmeler imzalama, hatta Kuzey Mezopotamya 'da yargıçlık yapma, katip olma kısıtlanmış olsa da siyasal yaşamda rol oynama gibi hakları da vardı kadınların. Bunlara ilişkin belgeler günümüze kadar kalmıştır.

Tek tanrılı zamanlara doğru geldikçe yaşamda ki kadın karşıtlığı düşmanca söylem ve yaklaşımlar içermeye başlar. Yunan mitolojisinde baş tanrının Zeus olduğu dönemde kadınların siyasal, entelektüel yaşamdan koparılması oldukça ilginç bir yöntemle geliştirilir. Aynı zamanda felsefenin gelişim hatta altın çağlarıdır bu zamanlar. Atina'da kadınların erkeklere hizmeti sınıflandırılmıştı. Oğlancılık kültürünün yüceltildiği bu süreçte kadınlar fahişeler ve "karılar" olarak ikiye ayrılıyordu. "Karılar" çocuk yapma ve erkeğin rahat etmesinden ve ev hizmetlerinden sorumluydu. Erkeklerin cinsel dünyası çok çeşitliydi. "karılarıyla" ilişkileri soylarını sürdürme üzerinden geliştirirken, oğlanları da vardı. Bununla da sınırlı değildi. Antik çağ da 3 çeşit fahişe vardı. En kaliteli fahişeler Hetairalar diye adlandırılan entelektüel fahişelerdi. Hemen hemen her filozofun bir hetairesi vardı. Hetairalar ev kadınları gibi kapanmaz, kamu alanlarında göz alıcı dolaşırdı. Ama en önemli özellikleri çok entelektüel, düşünen, her konuda fikir üreten ve tartışan kadınlar olmalarıydı. Bütün filozoflar fikirlerini bu kadınların bilgelikleriyle besler ve filozofluk statüsü verilmeyen bu kadınların fikirlerini sömürerek kendi teorilerini oluştururlardı. Bilge kadın kültüründen kalan belki de esir alınmış bu kadınların felsefenin gelişimindeki ciddi katkılarına rağmen bu gerçeklik görmezlikten gelindiği gibi antik felsefe kadın karşıtı geliştirilmiştir. Dönem felsefesine kadın karşıtı yaklaşım oldukça yansımıştır. Pthgoras "düzeni, aydınlığı ve erkeği yaratan iyi bir kaynak, karanlıkları ve kadınları yaratan kötü bir kaynak vardır." Demosthenes "düşünme zevklerimiz için Hetairalarımız, duygu zevklerimiz için Pallakelerimiz, bize oğul vermesi için de karılarımız var" demiştir. Eflatun, Aristoteles ve ardıllarının; kadını eksik erkek olarak tanımlama, zayıf ve etkisiz görme,

Antik çağ felsefesine karşı çıkan ve direnen kadınlar da vardı. Mitolojik bir anlatımla çarpıtılarak ifade edilen ve korkunç yaratıklar olarak gösterilen Sirenler, direnen kadınların simgesidir

kadını beden, erkeği ruhla özdeşleştirme, erkeği aydınlık, kadını karanlık olarak tanımlama insan zihniyetinin ataerkil şekillenmesinde temel bir rol oynamıştır. Kadınların olmasa da olur, baş belası olarak algılandığı zihniyet bizzat filozoflar tarafından inşa edilmiştir. Çok kurnazca bir yöntemle entelektüel kadınlar ile düşünmemesi, erkeklerin diğer hizmetlerini görmesi gereken kadınlar birbirinden ayrıştırılmıştı.Hetairaların tamamen ortadan kalkmasıyla birlikte düşünme eylemi de tamamen erkeklerin işi olmuştur. Hetairelerden geriye bir şey bırakılmazken, bedensel zevkleri karşılayan metres, pallake gibi o dönemin diğer fahişelik statüleri devam ettirildi.

Antik çağ felsefesine karşı çıkan ve direnen kadınlar da vardı. Mitolojik bir anlatımla çarpıtılarak ifade edilen ve korkunç yaratıklar olarak gösterilen Sirenler, direnen kadınların simgesidir. O dönemde ataerkil zihniyete ve onun yaşamın tüm alanlarını işgal etmesine tepki olarak bazı kadınlar Lesbos adasına çekilmiş, erkekleri aralarına almadan yaşamışlardı. Kendilerini eğiten ve örgütlenen kadınların oğlancılığa tepki olarak kadın seviciliğini geliştirdikleri düşüncesiyle adanın isminden yola çıkılarak Lezbiyenler denilmiştir. Sirenler, günümüzde bile kandırarak erkekleri öldüren canavar yaratıklar olarak anlatılır, işlenir.

Yunan felsefesinin bu zihniyet kalıpları tek tanrılı dinlerin temel argümanları olmuştur. İlk tek tanrılı din olan Yahudiliğin kadın anlayışı ana hatlarıyla Hristiyanlık ve İslamiyet'te de devam etmiştir. Adem'in yaratılan ilk insan olması aslında ikinci denemedir. Yahudi mitolojisinde ilk yaratılış eylemi kadın ile erkeğin birlikte yaratılması biçimindedir. Adem ile Sümer mitolojisinden kalan tanrıça Lilith birlikte yaratılmıştır. Ancak Lilith çocuklarına rağmen ne tanrıya ne de Adem'e boyun eğmemiş bırakıp gitmiştir. Buna karşılık Lilith lanetlenip, korkunç, çocukları yiyen, tehlikeli bir kadın olarak lanse edilmiş, yerine Ademin türevi olan Havva yaratılmıştır. Tek tanrılı dinlere göre kadınlık bir özgünlük, orijinallik değil, bir türevdir. Boyun eğmeyen ve hep suç işleyendir. Türev olan Havva bile itaatsizlik etmiş ve bilgelik meyvesini yemiştir. Dolayısıyla hayatı boyunca cezalı olarak erkeğin buyruğu altında olması, doğumda acı çekmesi, gerektiğinde dövülmesi ya da recm edilmesi emredilmiştir. Tarihte ilk recm olayını İbranilerin dini liderleri olan Levi kabile öncüleri gerçekleştirmiştir. Günümüze kadar şeriat kanunları olarak bu yasa devamlılığını sürdürüyor. İslamiyet'te kadınların miras hakları yoktur, mahkeme önündeki şahitlikleri bile iki kadın olursa ve o da ancak bir erkeğin şahitliğinde kabul edilir. Kadının ekonomik geliri haramdır. Yani tek tanrılı dinlerle birlikte kadınlar ekonomiden, siyasetten, entelektüel yaşamdan, toplumsal çalışmalardan yasalar yoluyla tamamen uzaklaştırılmış ve dört duvar arasına alınmıştır. Ortaçağ da bu yasalara uymayan ve kadın bilgeliğini sürdürmeye çalışan kadınlar cadı diye canlı canlı yakılmıştır. Öyle büyük bir kadın katliamı yaşanmıştır ki, bazı köylerde kadın kalmadığına dair bilgiler vardır. Tek tanrılı dinlerde kadınla ilgili çok fazla örselenmeyen yan analık olgusudur. Ne de olsa ataerkil sistem soy sürdürme üzerinden varlığını devam ettirebilecektir.

Dinin ve felsefenin ördüğü taşlar üzerinden ilerleyerek gelişen bilim ataerkil ve iktidarcı karakterde şekillendi. Hatta bu karakteri daha da derinleştirip, incelterek yorum ve kanıtlanamazlıkların ötesine geçti ve deneye dayalı kalıcı, mutlak düşünce kalıplarını oluşturdu. Bilimin geliştiği sınıfsal zemin de önemlidir. Bilimsel çalışmalar aristokrat ve burjuva sınıfın işiydi. Alt sınıfların bilimsel çalışma yürütmeye ne zamanları ne de imkanları vardı. Bilimin ataerkil ve iktidar eksenli gelişmesinde bu gerçeğin de payı vardır. Bilimin Kapitalist düzende toplumsal ahlaki değerlerden kopuk, mutlak sonuçlara dayalı ve parçalı olması da bu anlamda anlaşılırdır. Bilimsel çalışmaların ana dalının matematik olarak kabul edilmesi, ne kadar toplum dışı olduğunun ifadesidir. Kesinliği tartışılmaz sonuçlara gitmenin yolu matematiktir. Newton fiziğinin mekanik yapısı, Darvin'in güçlüler dünyası, Descartes'in neden-sonuca dayalı değişmez yasaları, Adam Simith' in devlet ekonomi bilimi, Freud' un yaşamın merkezine fallus-vajina komplekslerini koyan birey psikolojisi ve Etimolojinin erkek dili üzerine inşa edilen sosyoloji, kadın ile toplum özüne aykırılığın ve erkek egemen zihniyetin kapsam kazanmış halidir. Aynı zamanda günümüzün sosyal, ekolojik, siyasal, ekonomik, ekolojik, psikolojik sorunlarının da sorumlusudur. İktidar eksenli bilim, zihinsel ve siyasal sömürünün meşrulaştırılma aracı rolünü oynamaktadır. Doğaya ve yaşama bakış açısı, evrensel bütünlükten yoksundur. Bilimin her dalının ahlaki değerlerden kopuk olarak derinleşmesi insanlığın ne kadar yararına olduğu sorularıyla sürekli karşı karşıya bırakmaktadır. Bu anlamda bilimsel deney için her yol mubahtır anlayışı oturmuştur. Dünyanın en büyük ilaç sanayine sahip olan Almanya'nın bilimsel birikimini, esir Yahu-

Feminizmin ortaya çıkardığı değerlere kapsayıcı yaklaşılacak ve kadın bilinçlenmesi ve sorunun ortaya çıkarılmasında sergilediği direniş jineolojinin de mirası olarak görülecektir

diler, Çingeneler ve Komünistler üzerinde Hitlerin yaptığı deneylerle edindiği gerçeği, Kapitalist sistem paradokslarının vahşi bir örneği olarak çarpıcıdır. En büyük bilimsel keşiflerden biri olan atom çekirdeğini parçalama buluşunun tarihin tahrip gücü en yüksek bombaya dönüştürülmesi, günümüz teknolojilerinin öncelikle istihbarat ve silah sanayinde kullanılıyor olması, sanayi atıklarının ve gazlarının kârı kısıtlaması adına ekolojik dengeyi bozmasına devam edilmesi bilim adına yaşamı tüketmenin verileri.

Çağımızın zihniyet yapılanmasının temelini oluşturan İktidarcı bilimin hiçbir ahlaki sınır tanımaması toplumsal ve siyasal yaşama da yansıyor. Sömürmek için el atılmadık hiçbir şey kalmamış gibidir. Toplumsal birimler dağılırken, sistemin her türlü hizmetine giren bireyler yığını oluşuyor. Liberalizmin bireyciliğe dayalı vaat ettiği özgürlükler toplumu bir arada tutan ahlaki değerleri büyük oranda aşındırmış ve toplumu dağılmayla yüz yüze bırakmıştır. En kötüsü de bireyciliğin hortlattığı ego, toplumun doğasına aykırı olan özgürlük yanılsaması oluşturmuş, toplumun sistem karşısındaki savunma mekanizmalarını felç etmektedir. Kadınlar açısından durum daha da vahimdir. Her alanda metalaştırılmış ve yaşamın her alanına katılımı çok boyutlu sömürü malzemesi yapılmıştır. Sistem içi bütün yollar sömürülmenin farklı kanallarına götürmüştür.

Kapitalist sistemin kadını kamu yaşamına katmak gibi bir amacı yoktur aslında. Amaç azami kar için kullanılabilecek her şeyi ve herkesi kullanmaktır. Kadınların ekonomik yaşama katılması tamamen daha fazla kâr amacı üzerinden başlamıştır. Nitekim en ucuz emek olarak korkunç bir emek sömürü alanı yaratılmıştır. Sistemin temel değer ölçüsü para olduğundan analık emeğinin hiçbir değeri yoktur. Kapitalist sistem toplumun tüm özgünlüklerini silikleştirmektedir. Tarih boyunca hiçbir çağda toplumsal özgünlükler bu kadar aşındırılamamıştı. Kâra hizmet ettiği sürece herkes sistemin ortağı haline getirilmiştir. Ataerkil sistem de kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, erkekler bütün toplumsal kesimlere rekabet dünyasının figüranları olma kapısı açık tutulmuştur. Ne kadar çok katılım olursa sistem o kadar kendini güçlendirmiştir. Tüm toplumsal kesimler egemen eril karaktere yönlendirilmektedir. "Yaşayabilmek için bütün gücünle çalış, sistemde bir yerlere ulaşabilmek için herkesle savaş ve oluşan gerginliği çılgın, sarhoş edici boşalma yöntemleriyle üzerinden at" sloganı etrafında dönüyor insanlar. Kadınlar, metalaştırılmanın merkezine alınmış ama metalaşma kadınlarla sınırlı bırakılmamıştır. Çocuklar, erkekler kadar doğa ve insanlığın tüm değerleri de metalaştırılmıştır.

Tüm bu durumlara rağmen Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılmasının iki karşıt getirisi olmuştur. Birincisi çok vahşi bir sömürüye tabi tutulmasıdır. İkincisi ise kamusal alanda daha fazla kadının bir araya gelmesinin de etkisiyle sömürü düzenine başkaldırma ve hakkını arama olmuştur. En uç noktasına varan uygarlığın sömürü düzeni istemeyerek de olsa karşıtına zemin hazırlamıştır. Kadınlar bu gün tüm sömürü çarkına rağmen bazı hakları elde etmişlerse bu yine kadınların kendi direnişlerinin ürünüdür. Kadınların eğitim, sosyal yaşamın her alanına katılımı, yasalar önünde eskiye nazaran daha eşit haklara sahip olması gibi hususlar sistemin sunumu değil, kadınların büyük direniş ve bedellerle kazandıkları mevzilerdir. Sonuç; İdeolojik alt yapısı oluşmuş, bilinçli ve örgütlü ilk kadın hareketleri son iki yüz yılımız da ortaya çıkmıştır.

Ancak bütün kazanımlarına ve çok değerli olan mücadele birikimlerine rağmen Feminist ideolojinin ataerkil bakış açısı etrafında örülen iktidarcı, devletçi zihniyeti ve yapılanmalarını aşma düzeyinde olmadığını, karşılayamadığını, yetmediğini de belirtme gereği vardır. Durumun toplumsallığına yeterince odaklanamama sorunu yaşandığı kadar kadın özgürlük sorununun kapsamlı bilimsel bir yaklaşımla ele alınmamasının da etkisi vardır. Artık kadınların özgürlük sorununu toplumsallıkla birlikte ele alabilecek, bütün bilimsel disiplinleri bütünlüklü bir yaklaşımla içerecek, özgün bir kadın bilimi disiplinine ihtiyaç vardır.

Uygarlık tarihi boyunca çarpıtılan zihniyetten köklü bir kopuşun ve bilinç düzeltmesinin sağlanması gerekiyor. Ataerkil uygarlığın zihinsel ve siyasal sömürü sistemine karşı bilimin bütün kollarını bütünlüklü bir yaklaşımla ele alarak mücadele etmek gerekiyor. Kadın özgürlük direnişi yeni bir paradigma ile ele almayı ifade eden Kürt Halk Önderi, adını da Jineoloji olarak önermiştir.

" Feminizm yerine jineoloji (Kadın bilimi) kavramı amacı daha iyi karşılayabilir. Jineolojinin ortaya çıkaracağı gerçekler herhalde teolojinin, eskatalojinin, politikolojinin, pedagojinin, velhasıl sosyolojinin birçok bölümlerine ilişkin lojilerden daha az gerçeklik payı taşımayacaktır. Kadının toplumsal doğanın hem fizik, hem de anlam olarak en geniş bölümünü teşkil ettiği tartışma götürmez. O zaman neden çok önemli olan bu toplumsal doğa parçası bilime konu edilmesin? Pedagoji gibi çocuk eğitim ve terbiyesine kadar bölümlenmiş sosyolojinin jineolojiyi oluşturmaması, egemen erkek söylemli olmasından başka bir hususla izah edilemez. Kadın doğası karanlıkta kaldıkça, tüm toplum doğası aydınlanmamış olarak kalacaktır. Toplumsal doğanın gerçek ve kapsamlı aydınlanması, ancak kadın doğasının kapsamlı ve gerçekçi aydınlanmasıyla mümkündür. Kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilme-

sine kadar konumunun açıklığa kavuşturulması, tarihin diğer tüm konularının ve güncel toplumun her yönüyle açıklığa kavuşmasında büyük bir katkıda bulunacaktır…Etik ve estetik bilimi kadın biliminin ayrılmaz parçasıdır… Ekonomi biliminin de kadın biliminin bir parçası olarak geliştirilmesi daha doğru olacaktır. Ekonomi baştan beri kadının asal rol oynadığı bir toplumsal faaliyet biçimidir… Feminizmi de kapsayan kadın bilimine dayalı kadının özgürlük, eşitlik ve demokratik hareketi, açık ki toplumsal sorunların çözümünde başat rol oynayacaktır."

Kadının kültür, dil, sanat, din gibi temel toplumsal dokularla olan bağı, bu bağlamda kadın-çocuk ilişkisi, kadın-erkek ikilemi, ilişki ve çelişkileri, cinselliğin gelişim tarihi, cinselliğin etik-estetik, siyaset ve ekonomi ile bağları, kadının toplumsallaşmadaki rolü, aile olgusu, ekonomi, etik-ekoloji-estetik gibi toplumsal alanların tarihsel seyir içerisindeki örgüleri, zihniyet yapılanmaları ve günümüzdeki etkileri bilimsel olarak incelenmek durumundadır. Kadın eksenli toplumsallığın anti-tezi konumundaki devletli-ataerkil uygarlık yapısallığının temel kuruluş dayanakları olan din-devlet-iktidar-hanedanlık-kâra dayalı üretim-sınıf-savaş ve toplumsal cinsiyetçilik gibi konular da çözümlenmelidir. Kadının sömürgeleştirilme tarihi ve mekanizmalarını araştırmak insanlık tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek kadar aydınlatıcı olacaktır. Merkezi uygarlık içerisinde kadına içerilen derin köleliğin kapsamlı ve derinlikli değerlendirilmesiyle birlikte, kadına "içerilmiş olan kölelik kodlarının" da çözümlenmesi önemlidir. Bununla birlikte kadın özgürlüğünün felsefik-teorik ve bilimsel çerçevesi, kadın özgürlüğünün ve direnişinin tarihsel gelişim çizgisi, feminizm, egemenlikli sosyal-bilim anlayışının ve bilgi yapısının kadın eksenli eleştirisi, demokratik aile olgusu ve özgür birlikteliğin esasları ve alternatif sosyal-bilim anlayışının kadın özgürlüğü ekseninde değerlendirilmesi de gerekir. Duygusal-analitik zekanın dengeli birlikteliğine ve sentezine dayalı bilgi yapısının gelişimi, bilim-etik bağının kurulması, bu temelde kadın anlambilim ve yorum biliminin geliştirilmesi gibi kapsamlı konular jineolojinin inceleme alanları olacaktır.

Dolayısıyla jineoloji bir anlamda yeni bilim anlayışının bilimler-arası bütünlüğünün ve ortaklaşmasının da zemini olmak durumundadır. İktidarcı bilimcilik ve egemenlikli sosyal-bilim anlayışından Jineolojiyi ayırt eden en temel özellik onun aynı zamanda etikle birlikte bir mücadele ve özgür yaşam projesinin temellerini atmasıdır.

Sayın Öcalan'ın "en eski sömürgenin başkaldırısı" olarak tanımladığı feminizmin, kapsamlı ve derinlikli değerlendirmesi jineolojinin kapsamındadır. Feminizmin ortaya çıkardığı değerlere kapsayıcı yaklaşılacak ve kadın bilinçlenmesi ve sorunun ortaya çıkarılmasında sergilediği direniş jineolojinin de mirası olarak görülecektir. Bununla birlikte feminizmin toplumsal cinsiyetçi çözümlemelerinde pozitivizmi aşamayan, egemen erkek ve devletli uygarlığı güçlü sistemsel bütünlük içerisinde çözümleyemeyen yönleri, bunun nedenleri, verili kadın tanımlamalarıyla bağları da jineoloji tarafından kapsamlı ve radikal bir şekilde çözümlenmek durumundadır. Kadın Akademisyen çevrelerde yoğun bir tartışma ve çok sayıda kadın araştırma grupları ve merkezleri oluşmuş durumdadır. Kendi içerisinde elit ve toplumsal dayanakları zayıf kalmış olsa da, zihniyet anlamında egemen paradigmayı ve sistemi çözümleme, ekonomi ve politikayı kadın eksenli ele alış çabaları küçümsenmeyecek düzeydedir. Jineoloji bünyesinde kadın akademik çalışmalarının ortak tartışma, ortaklaşma zeminlerini oluşturması önemlidir.

Kadın varlığını bütün boyutlarıyla bilimsel bir ifadeye kavuşturmak; tarihe, topluma, doğaya ve evrene dair bütün bilgi yapılarını kapsamlı ve sistemsel bir eleştiri ve yorumdan geçirmeyi gerektirir. Çünkü kadın evrensel, toplumsal, tarihsel ve kaynağını doğadan alan bütünsel bir varlıktır. Fizik-bitki-hayvan ve kültür gibi varoluşların hepsi kadın varlığında iç-içe ve bütünlüklü bir varlık halinde özetlenmektedir. Kadın varlığının tanımlanması çok köklü ve radikal bir bilgi ve zihniyet değişimini gerektiriyor. Jineoloji bu çerçevede kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulmasını esas alacaktır. Jineoloji; tarihi ve güncelliği içerisinde kadının sistemli bir bilinç örgüsüne kavuşmasıdır. Bu anlamda sorunun bilimsel ifadeye kavuşmasını sağlayacaktır. Sorunu görünür kılmak önemli bir boyutunu oluşturmakla birlikte Önderliğimizin de belirttiği gibi kurtuluşunu da gerçekleştirmek jineolojinin diğer önemli boyutunu oluşturmaktadır. Çözüm açısından kadının başta bilgi yapısı olarak epistemoloji olmak üzere psikoloji, fizyoloji, antropoloji, etik- estetik, ekonomi, demografya alanlarında daha ayrıntılı ve bilimsel veri ve değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Jineolojinin bu kapsamda geliştirilmesi halinde sadece kadın kurtuluşu değil toplumsal kurtuluşunda zemini oluşturulmuş olacaktır.

Kadının Yeni Dünyası!

Sakine İpek

Düşünün ki verimli hilal coğrafyasının en büyüleyici dağlarından biri olan Zagros dağında gürül gürül akan bir kaynak var ama buz gibi, yürek serinleten, içtikçe daha çok içilmek istenen, coşkun köpükleri olan, değdiği yere hayat veren, serinleten, dirilten, yaşamı çok yakınlara, taa içinize kadar taşıyan bir kaynak.

Ve düşünün ki o kaynak yoksa siz yoksunuz, hayat yok, varlık olmanın hiçbir devinimi yok. En kötüsü de anlam terki diyar ederek bir rüzgâra kapılıp gider… Tekrar düşünün ve biraz şu kendisine bile hayrı kalmamış çağımıza doğru ilerleyin! Göreceksiniz ki her şey biraz kurak, o bahsi geçen kaynak bile kavruk bir özlemle akar. Tüm canlılar dünyası için ab-ı hayat diye şiirlere, resimlere konu olan kaynaklar kurumaya yüz tuttukça aklımız sarsıntılar yaşar, beynimize sorular hücum eder. Başlarız asırlık sorularımıza cevaplar aramaya… Geç kaldık demeyin tam da esaslı sorular sormanın ve doğru cevaplar ile işe koyulmanın zamanı. Ne sorup, neye mi cevap arayacağız? Mesela! Bu hayatta ne eksik, yarım olan ne? Ağır aksak, topallayan şu bastonlu hayatın nesi eksik?“Çoook şey” deyip kolay kurtulmanın yollarına başvurmayın! Çünkü her yarımlık sakat bırakmaya yetecek denli etkili değildir ama bazı şeyler hayatın olmazsa olmaz kabilinden mayasıdır. Yaşam dünyamızda var olan ama yok sayıldığından adı konulmadığı için sosyolojik bir ifadesi olmayan nedir? Uygarlık tarihinden bugüne en çok parçalanarak inkar edilen nedir? Elbette ki kadın kimliği, bilimi, sosyolojisi ve tarihselliğidir… Bunlar sadece yaşamın topal kalmasını değil yerlerde sürünmesi de koşullar. Bütün zamanların yaratıcı gücünü kendinde barındıran kadını noksan gören bütün görüşler, aslında kendi eksikliklerini gizlemenin de bir yöntemi olarak bunu benimsemişlerdir. Çünkü erkek egemen eksik olabileceğini hazmedememektedir. O nedenle erkek egemen tanımsız boşluklarda yuvarlanmaktan kurtulamamaktadır.… Kendine bin bir kılıf bulan hiçlik psikolojisi de aynı sancının ürünüdür. Anlam doğuran bir gerçekliği yaşam dışına atarak yaşadığını sanmak, sadece sanmaktır işte…

Kapitalist sistemin günlük olarak salgıladığı iktidar; bilimcilik, cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik başta kadının sonra da bütün toplumun canına okuyor

Gerçeğin uzağına düşmüş sanrılar ilkin zararsız bir düş gibi görünür sonra da kâbusa dönüşür. Zira kökünden kopan her şey parçalanır, dağılır. İster düşte ol, ister gerçeğin içinde. Bu akıbetten kurtulmanın tek yolu; kendi yolunu sistemin yolundan ayırmaktır.

Kapitalist sistemin günlük olarak salgıladığı iktidar; bilimcilik, cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik başta kadının sonra da bütün toplumun canına okuyor. Toplumun köklerini kemiren, kadını hücrelerine kadar kurutup ruhsuzlaştırmaya çalışan bu sistem naralar atarak “ben geliyorum” demez, seni çağırır ayağına ve sen aklı başındaysan, uyuşturulmamışsan, ret sahibi olabilirsin. Bu kirli sistemin içinde öğütülmenin farkına varmışsan ve buna karşı duruyorsan insansındır. Atomize olmayı gururuna yedirememişsen, uyanmışsan, insansındır… Silkinip uyanan insan için bütün bilimler yasak meyve ilan edilir ama bir şey hep unutulur. Uyanan insanın gücü yenidünyalar yaratacak, coşkuya, aşka sahiptir. Egemenlerin işine gelmediği için bunu unutabilirler, önemli olan bizim unutmamamızdır. Ve hiçbir zaman hatırlama cesaretinden vazgeçmememizdir, evet unutmak her zaman envai

türden korkaklığı barındırır içinde, hatırlamak ise cesur ruhların işidir.

Yasak meyveden bahsettik ya, eğer yasaklamalar belirleseydi hayatı, hayat diye bir şey olmayacaktı. Havva Ananın elmasının tadını unutmak ne mümkün. Kimler tarihin genetiğiyle oynamaya çalışıyor ve neden? Neden yüzü örtülü bir coğrafya algısı oluşturulmaya çalıştırılıyor kafamızda? Neden ülkemiz gizli bir bahçe gibi sunulur yabancı ellere ve bu bahçede bazı meyveler neden yasak? Daha doğrusu niye bize yasak? Kim oynuyor bu kelimelerin kimyasıyla? Bu sosyal bilimler hangi zihinlerin inşası? Neden hiç kaynakların, tarihsel akışların bilimi yok?

Neden her bir şeyin bilimi oluştu da kadının sosyal bir bilimi olmadı?

Evet, kafamızdan geçen, zihnimizi meşgul eden sorularımızın bir kısmını sorduk şimdi sıra cevaplar aramakta…

Kadın bütün sosyal bilimlerin en temel hammaddesi olarak eğitilip öğütüldü, her yerde ama hiçbir yerde, var olma ve yok olma arasında bir yerde tutuldu. Görüyoruz ki bilimcilik kendisini tam bir tanrı gibi yapılandırmıştır. Toplumu egemen erkeğe göre inşa etmeye çalışmaktadır. İşte bu yüzden bilimin kaynaklarının ve tarihinin pozitivist bakış açısından arındırılıp asıl kaynağına dönüştürülmesi gerekmektedir. Jineoloji bu anlamda bilimin yeniden kendi öz kaynaklarına ve gerçek anlamına kavuşmasının önemli bir zemini olmaktadır. Daha bismillah deyip tuşlara basmaya başladık ilk yazdığımız jineoloji kelimesinin altına belirgin kırmızı bir çizgi gelip yerleşti. 'Neden böyle çizdin' diye soruyorum. Kendinden emin akıl küpü bilgisayar ne dese beğenirsiniz 'yanlış yazıyorsun!' Hiç altında kalır mıyım 'ne yazmalıymışım' diye soruyorum. Kendini beğenmiş, bilmiş bilmiş cevap veriyor 'jinekoloji yazman gerek' 'kim demiş bu bilimi kim icat etmiş'diye çıkışıyorum bilgisayara, tık yok!

Fukaram öyle bir sinmiş ki kendi kendime gülüyorum. Ey tanrıçalarım şu çağın biz kadınlara layık gördüğü şeye bak, gel de kafayı yeme. Hem hasta düşür, bin bir parçalamaya tabi tut, doğum makinesi gibi kullan, hem de yeryüzünde yaşamı -jini- zeni ve en eski güzelliğe ancak hastalıklı bilimleri layık gör. Yeni yetme şu bilime bak. Jinekoloji kadın hastalıklarını araştıran bilim imiş. Akıllı bilgisayar sen çık aradan, bizim kadın hastalıkları üreten bilimle işimiz yok 'kelin ilacı olsa kafasına sürerdi'diyor ve kadının sağlıklı yaşaması için sosyal bilimini, sosyal tarihini, sosyal estetiğini araştırmaya çalışıyoruz.

Bu kapsamda sosyal bilimlerde kadın bakış açısı ve felsefesi ile yöntem sorunu ve bilgi-iktidar çizgisinin köklü bir çözümlenmesi kaçınılmazdır. Kadının sosyal yapısı kendi etik ve estetik değerleriyle ele alınınca gerçek özüne kavuşacaktır. Pozitivizm ve liberalizmin en güçlü kalesi haline gelen sosyal bilimin kadın cephesinden köklü bir eleştiri ve değerlendirilmesi gerekmekte ve jineolojinin en temel çalışması olmaktadır. Bu şekilde ancak kadın tarihi, düşüncesi, tarzı yeniden ele alınıp değerlendirilebilir. Jineoloji kadının yeniden yaşamı kurma alanıdır. Bilimsel çalışmalar kadın varlık bilimi ve tarihsel gerçekliği temelinde yürütülünce anlam kazanacaktır. Bilimin doğru ve toplumsal bir tanıma kavuşmasında felsefe ve etik ile bağlarının güçlü kurulmasında önemli bir yeri vardır. Bir anlamda bilimi aşırı analitik ve egemen erkek aklından çıkartıp kadın ve toplum eksenine akıtmak hakikate ulaşmanın temel bir zemini haline getirmek gerekiyor. Bu anlamda bilimi, hakikati çarpıtmanın yolu ve yöntemi olmaktan çıkarıp, Jineolojiyle hakikate ulaşmanın adresine dönüştürebiliriz.

Jineoloji kadının yeniden yaşamı kurma alanıdır. Bilimsel çalışmalar kadın varlık bilimi ve tarihsel gerçekliği temelinde yürütülünce anlam kazanacaktır

Geçenlerde Kürdistan özgürlük mücadelesinin kadın hareketinin jineolojiyle ilgili bir belgesine göz gezdirdim ve dedim ki eğer gerçekten bu mümkünse -ki mümkün- o zaman hayat bizden yana, ya da biz kadınlar yeniden başlayıp dünyayı güzellikler ülkesine dönüştürebiliriz. Kısaca şöyle hedefler vardı: "Kadın bilim merkezleri, kadın siyaset akademileri, kadın estetik enstitüleri, kadın dili ve edebiyat akademileri, kadın sosyal- bilim akademileri, kadın kültür akademileri, kadın güzel sanatlar akademileri, kadın tarihi akademileri, özgür kadın akademileri, kadın- çocuk sağlık merkezleri veya doğal şifa araştırma merkezleri" oluşturmayı hedefleyip devam ediyordu belge. Tuhaf bir heyecan kapladı içimi, sistem karşıtı tüm düşüncelerim adeta kanatlandı.

Alternatif ve yaşam sistemi kendine ait bir kadın dünyası şekillendi kafamda. Şairi, yazarı, öğretmeni, öğrencisi, şifacısı, toplanmışız ot çaylarının buharının hoş kokuları eşliğinde tartışıyoruz. Sistemin erkek aklından uzakta, şimdiye dek kafalarda oluşan bütün kodlamaları, bize ait olmayan tanımlamaları, inşa edilmiş yaşamlarımızı tartışıyoruz, o kadar çok şey birikmiş ki her kesimden kadın buluşması adeta sınıfsız, ırksız, devletsiz, despotsuz, bir kadınlar bahçesi veya jineolojinin özgür yaratma arayışçıları gibiyiz. Hayali bile çok güzel!

İnsanca alınan her nefes daha bir anlamlı, hep kıyıda köşede duran kadın jineolojide hak ettiği yerde. Tam da hayatın orta yerinde. Biçilmiş rollerin ötesinde, kendi öz varlığının bilinciyle kendisi olmak isteyen kadınların yeni yaşam alanıdır jineoloji. Kendi tarihini kendi elleriyle nakşetmek isteyen tanrıça soyunun müritleri kadınlar verili olan, dayatılan bütün yaşam biçimlerinin dışında nasıl bir yaşam istediklerini jineolojinin sunduğu sosyal biliminde ve akademilerde örgütlenerek netleştirebilirler. Böylesi kadınca çarpan yüreklerin olduğu her yer cennete dönüşür, en güzel destanlar yazılır, tarihsel ezgi tadında şiirler yazılır, düş dünyasında gerçeğe yetebilecek kadar sanatsal eserler yaratılabilir, tanrıçaların öldürülmeye çalışıldığı ve yıkım kültürünün inşa edildiği çağlara ağıtlar yakılabilir. Yine her şeye rağmen direnen, özü kadınca olan halk kültürlerine türküler yazılabilir. Kısacası bu kadın dünyasında istediğiniz kadar sanatsal ve kültürel akışlarla ruhunuzu özgürlük rüzgârlarına bırakabilirsiniz. Çünkü esir alınan kadın dünyası özgürlükle buluşunca kendi etiğini ve estetiğini en güzel şekilde oluşturabilecek potansiyele sahiptir. Kendi beden, düş ve duygusunu iradesiyle yönlendirmek en insani eylem olduğu kadar, kadın dünyasına en çok yakışan bir eylemdir de.

Bu anlamlarıyla birlikte Jineolojinin etik-estetik alanıyla bağlantılı olarak erkek egemen dile alternatif bir kadın dilinin oluşması gereği de ortaya çıkmaktadır.

Tarihte yaşayan on binlerce onur abidesi kadının ruhu şad olmayı bekliyor. Bu anlamda jineoloji sosyal bilimler alanında bize sonsuz bir alan açıyor. Sonsuzluk ise en çok kendisini sanatla ifadeye kavuşturabilecek bir yapıya sahip. Ve jineolojinin hedeflediği kuramsal ve kurumsal içerik sanatı, edebiyatı, kültürü, tarihi, bilimi, siyaseti, estetiği, eğitimi ve sağlığı kapsıyor. Bu yeni yaşamın bir bütün oluşumu demek. Bu kadının yeni dünyası demek. Bu her şeyi ile çarpıtılmış, sararıp solmuş, iktidar algılarından kurtulmak demek. Jineoloji sisteminin içinde yer almak her şeye hakkını verme algısı ile büyümek demek.

Hayatımızı çepeçevre saran eril bir dil, edepten nasiplenmemiş bir edebiyat ve kapitalist sistemin dörtnala koşturduğu bir sanat, kadının sosyal yaşamında, esnek olan zihinsel yapısında barınacak bir içeriğe sahip olmadığı gibi şekilsizdir de. Bu anlamda kadının kendine has dili, sözüne kadın renginde, etik değerleriyle estetik kazandıran bir edebiyat sahibi olmalıdır. Biliyoruz ki her şey dili doğru anlamlara kavuşturmakla başlar zira dilimiz zihnimizin aynasıdır. Kadın diliyle edebiyat yapma ideası ise devrimsel bir çıkıştır. Bu çağın zihniyet yapısına musallat olmuş cinsiyetçi ideoloji cinsleri kimliksiz yaratıklara dönüştürme kancası gibi çalışıyor. Dillere pelesenk olan aşırı kadınsı ve erkeksi ifadelerin hiç biri insanlığın özüne denk değil. Toplumu hakikati ile buluşturacak eski tanrıça diline ve edebine ihtiyaç vardır. Ne yırtıcı aslan karakterli bir erkek figürü ne de her an avlanmaya hazır ceylan karakterli bir kadın figürü bizim edebimizin ve dilimizin daha doğrusu insani felsefemizin kabul edebileceği bir gerçektir. Edebiyatın ilk elden temel maddesi sözdür. Sözü doğru bir zihniyetten süzüp insanlığa sunmak ise ahlaki bir görevdir. İnsanın doğallığını yansıtan, estetik duygu, estetik haz, insan varlığının vazgeçilmezidir.

Edebiyat bir üretim biçimidir, üretilen şey ise ahlakını, ideolojini açığa çıkarır. Gerçek sanatın, özellikle de edebiyatın işi toplumu, esasta insanı araştırmak ve anlamlı yaşamın yollarını açmaktır. Sosyal bilim olarak edebiyat, jineolojinin toplumsal anlayışını açığa çıkaracak, etik ve estetik değerlerini ifadeye kavuşturacak yaratıcı eylemler bütünüdür. Beş bin yıllık egemen sistem yalana dayalı dili ve edebiyatıyla kadın sorununu bin bir sıfat ve imgeyle tanımsızlık deryasında boğmaya çalışırken, biz kadınlar eli kolu bağlı duracak değiliz. Elbette duygu dolu zekâmızın buna bir isyanı olacak. Elbette viran edilen insanlık tarihine yazacak bir şiirimiz olacak, elbette acı ve sevinçlerimizi türküleştireceğiz. Sanılmasın ki kadınlık laldır. Yazılacak binlerce öykü ve romana gebedir hayatlarımız.

Jineoloji kadının sosyal bilimi ve yaşam alanı ise, edebiyat da söze estetik kazandıran manadır ve bu dil en çok kadına yakışmaktadır. Kendi doğallığına kavuşmuş kadın dünyasının dili zaten destansı ve edebidir. Jineolojiyi gerçek anlamda insanlık ve kadınlık bilimi haline getirecek olan, eril dili ve verili kadın kimliklerini kabul etmemesidir. Dolayısıyla kadını gerçek kimliğine kavuşturacak olan kendi dilini oluşturup edebi eserlerle ölümsüzlüğünü yansıtmasıdır. Yaşam bilimi olarak ele alacağımız jineolojinin temel amacı aydınlanma ve toplumsal dönüşümdür. Toplumsal dönüşüm her şeyden önce dilde başlar. Edebiyat alanı bu amacı gerçekleştirmenin yegâne yoludur.

Kadının Sosyal (Cinsiyetçi) Bilimdeki Yerini Ararken

Aydın M. Söğüt

“ Kadının kölelik tarihi henüz yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazılmayı bekliyor.”
Abdullah Öcalan

Kadının Adı (Gerçekten de) Yok!

Önüme “ Sosyal Bilimde Kadının Yeri” başlığı geldiğinde, odadaki arkadaşlara bu konuyu sordum. Bilindiği gibi F Tiplerinde odalarda üçer kişi kalıyoruz ve dolayısıyla kaynaklarımız sınırlı. Diğer iki arkadaş bu aralar “Sosyoloji” üzerine çalışıyor. Yanlarında bu kapsamda 25-30 kitap var. “ üzerine de çalıştığımız kaynaklarda kadının sosyal bilimdeki yerine dair herhangi bir bölüm, atıf veya yararlanabileceğim yer var mı?” soruma, kısaca, “yok” dediler. Bu “yok”, aklıma Duygu Asena’nın “Kadının Adı Yok ”unu getirdi. Yaşamda “resmen” yok sayılan kadının elbette bilimde “var” olması beklenemezdi.

Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar hukuk, siyaset, ekonomi, bilim ve diğer tüm kamusal-toplumsal olgularda memur erkeğin (memurun ailede amir olması, “ aile reisi” olması ilginç!) ancak birer yansıması olarak var olurlar

Kadın, bilimde (konumuz gereği sosyal bilimlerde) hem özne yani araştırıcı ve kuram oluşturucu olarak, hem de konu olarak yok. Söz konusu kitaplara ben de bir göz gezdirdim. İstisnai olarak bir-iki yerde, özelde toplumsal sınıf ve tabakalaşma konuları ele alınırken, gerek Marksistlerin, gerek işlevselcilerin ve gerekse bu aralıktaki diğer tüm ideolojik eğilimlerin, emek ve mülkiyet pazarında yeri olmayanların (kadınları/ ev kadınlarını, çocukları, yaşlıları/emeklileri) sınıf-tabaka tablosundan çıkartmakta adeta elbirliği içinde hareket ettiklerine değiniliyor. Sınıfsal davranışın, toplumsal devingenliğin ve bu gibi konulardaki genellemelerin hep erkek cinsin etkinliği üzerinden kurgulandığı ve zaten kuramcıların çoğunun da bu cins içerisinden çıktığı vurgulanıyor. “ücretli emek” tarifine uymayan ev kadınlığı ve ev emeğinin zaten sınıfsızlık statüsüyle damgalanmış olduğu belirtiliyor… Bunlar çarpıcı ve doğru tespitler. Ama istisna oluşları kaideyi bozmuyor. Kaldı ki birkaç eleştirel vurgucümle haricinde, bu konudaki paradigmayı kıracak bir alternatif yaklaşım olarak, yani kadını ve kadının yerini hakkıyla teslim edecek bir yeniden kuramlaştırmaya da devamında rastlamıyoruz.

Avrupa’da çerçevesi sınırlandırılmış parçalı disiplinler şeklinde düzenlenmeden önce, daha bütünlüklü bir form ve içerikte seyreden tarih, hukuk, siyaset ve ilahiyat gibi toplumsal sorunlar üzerine gerek inceleme saikıyla ve gerekse normatif sonuçlara varmak amacıyla, din ve felsefe dışında da azımsanmayacak çalışma olmuştur. Ama sosyal bilimlerin Avrupa’da ayrı disiplinler olarak sosyal, siyasal ve endüstri alanında devrimlere paralel geliştiği, genel kabul görmekte. “Felsefe Sözlüğü’nden” Ahmet Cevizci, “hemen tüm sosyal bilimciler tarafından 19.yy da öne çıkan kapitalist modernliğin kavramsallaştırılma biçimleri olarak tanımlanan sosyal bilimler, modern dünya sisteminin ürünü olup, büyük ölçüde Avrupa’da doğmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, sosyal bilimlerin Avrupa’nın sorunlarına bir cevap olarak çıktığı söylenebilir. Ekonomi, politika bilimi, sosyoloji ve tarih empirik olarak öncelikle kapitalist dünya ekonomisinin merkez ülkeleriyle ilgilendiler. Gerçekten de söz konusu disiplindeki akademisyenler çalışmalarını hemen tamamen kendi toplumlarını ilgilendiren empirik malzeme üzerine yoğunlaştırmışlardı” diyor. Biz bu ifadeyi okur-

ken, sosyal bilimlerin sadece kapitalist merkezlerin sorunlarına odaklandıklarını değil, aynı zamanda ve ondan da önce kapitalist merkezlerin (sistem olarak kapitalist modernitenin) çıkarlarına odaklandıklarını çıkarsıyoruz. Nitekim sonradan tamamen sömürgeci tasavvurlar etrafında şekillenen Antropoloji ve Oryantalizm gibi disiplinler bu gerçeği ifşa ediyor.

Bu şekilde doğan ve gelişim sürecinde bir yandan kapitalist para babalarınca, bir yandan da modern devletçe finanse edilen sosyal bilimcilerin (bilim "adam"larının) modern kapitalist devletin toplum kurgusuna hizmet edeceği, onu besleyeceği ve inşasında rol alacağı kuşkusuzdur. Modern devletin toplum kurgusu ta Antik Yunan'dan kalma oikos (özel-ev alanı) ile polis (kamusal- siyaset alanı) ayırımına dayanır. Kadınlar, çocuklar ve kölelerden oluşan oikos alanı, siyasetin, yönetimin, karar mekanizmasının hukukun ve felsefesinin (bilimin) dışındadır. Pek tabii mülkiyetin, yönetimin veya hukukun konusudur. Ama özne olarak değil, nesne olarak; o da "yurttaş- özgür erkeğin" mülkü olarak ve onun aracılığıyla… Konuya girişte atıfta bulunduğumuz sosyal sınıf ve tabaka tablolarında kadının yer almayışı bu kurgudan kaynaklıdır. Verili tanımlarla kamusal-erkek alanı üzerinden yapılmıştır. Günümüzde bile bu kurgu temelde değişmemiştir. Üniter devletlerde valilerin, merkezi yönetimin taşradaki memurları olması gibi, erkek de devletin (polisin, kamusal, sistemin) evdeki-ailedeki "memuru" dur. Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar hukuk, siyaset, ekonomi, bilim ve diğer tüm kamusal-toplumsal olgularda memur erkeğin (memurun ailede amir olması, " aile reisi" olması ilginç!) ancak birer yansıması olarak var olurlar. Sosyal bilimlerin görevi, bu durumu normalleştirmek, meşrulaştırmak, beslemek ve bu verili durumdan yola çıkarak tanımlamalara, kategorize etmelere (kategorize etmek zaten köken olarak tasdik etmek anlamına gelir) ve tümel sonuçlara varmak olmuştur. Pozitivizm dediğimiz şey budur. Dolayısıyla devlet hukukunun kastettiği "vatandaş", liberalizmin kastettiği "birey" ve hatta Fransız devriminin kastettiği "kardeş" ("fraternity" erkek kardeşliği demektir.) ile Marksizm'in "proleter"i erkektir.

Bir bütün olarak kamusal alandan (en basit sosyal-kültürel aktivite mekân ve olanaklarından eğitim-öğrenim hakkına, en asgari düzeyde kendini ifade ve gerçekleştirme şansından siyasal katılım ve karar mekanizmalarında bulunma hakkına kadar) dıştalandıkları için kadınların bilimsel kuram ve pratikte de özne olarak yer alamayışı anlaşılırdır. Bundan hareketle kadının " bilimsel zekâ"nın, entelektüel üretim yatkınlığının ve yönetim organlarına katılım yetkinliğinin "eksik" olduğunu ilan ve teorize etmek, bilime biçilmiş olan rolle alakalıdır. Bu, Kürt diline yönelik inkârcı yaklaşımlara da benziyor. On yıllarca yasaklanacak, varlığı inkâr edilecek, eğitim ve öğretimden uzak tutulacak, günlük diyaloglarda bile kullanılmasına cezalar kesilecek; hiç bir edebi, sanatsal ve entelektüel çalışmaya izin ve olanak verilmeyecek, kısıtlı çırpınışların ise üzerine iktidarın hukuk- yargı balyozuyla inilecek, ama sonra yeri geldiğinde de " Kürtçe bir medeniyet dili değildir! Hani, Kürtçe edebiyat var mı? Bilimde kullanmak için Kürtçe yeterliliğe sahip mi? Kürtçe bir eğitim dili olabilir mi? Kürtçüler niye Kürtçe bilmiyor?" denilecek… Bir de anımsayalım ki kadınlara bu muamele binlerce yıldır reva görülmekte. Bu yüzden, istisnalar dışında, kadını sosyal bilimlerde özne (kuramcı, araştırmacı) olarak aramanın pek anlamı yok. Binlerce yıldır evden adım atmasına mü-

Kadın bilime gelindiğinde ise artık özel olarak işlemenin gereği bile duyulmaz. Buna rağmen bilim sinsi bir cinsiyetçilik taşır. Kadının temsilini dolaylayarak ve dejenere ederek gerçekleştirir

saade edilmemiş, insanlığın entelektüel ve teknik birikiminden faydalanmasına eğitim olanaklarından uzak tutularak-engel olunmuş, siyasal bir özne olarak var sayılmamış kadın, haliyle böyle bir etkinlikte de bulunamaz. Peki, bulunabilseydi durum değişir miydi? Olumlu veya olumsuz olarak her yorum spekülatif kalacaktır. Buna rağmen bazı tecrübeler (Feminizmin, tüm eksiklerine rağmen, insanlığa öğrettiği ve sebep olduğu zihinsel dönüşümler gibi) bir şeylerin değişme şansı olduğunu göstermiştir. İslam coğrafyasında erkek öncüler eliyle geliştirilen ve Tanrı korkusuna dayanan Zühd hareketi, Rabiatü'l-Adeviyye Tanrı sevgisine dayanan Tasavvuf hareketine dönüştürülmüştür. "Kadın eli" değince, korku yerini sevgiye bırakmıştır. Aynı kadın elinin dine, felsefeye, bilime, siyasete ve tüm " kamusal" dünyaya değmesinin, süregelen akıntıyı bugünkünden çok farklı mecralara taşımış olabileceğini söylemek mümkün.

Alışa geldiğimiz ilerlemeci tarih anlayışıyla, bugünün hep dünden iyiye doğru gittiğini, yeninin eskiye karşı hep daha ileri, iyi ve doğru olduğunu sanırız. Mutlaka kendi özgünlüğü içerisinde bu kanıya uyan olay ve olgular da vardır. Kadının entelektüel literatürdeki temsili (en azından konu olarak varlığı) bu genellemeyle açıkça çakışan örneklerden biridir. Bunu mitolojiden dine, felsefeye ve bilime doğru yapacağımız herhangi bir okumada fark etmek mümkün. Ağırlıkta ataerkil egemenlikçi sistemin oluşumunun

öyküsünü içerse ve sistemi " doğal, kozmogonik" gösterip meşrulaştırmaya çalışsa da, mitolojide kadının adı, yeri, direnişi, çatışması ve haliyle egemenlikçilik karşısındaki yenilgisi etraflıca işlenmektedir. Kadının tanrıçalıktan fahişeliğe, oradan erkek kaburgasının bir parçasına ve oradan da evdeki gölge statü (süzlüğü)ne kadar (kronolojik olarak ileriye doğru, ama sosyolojik olarak geriye doğru) tarihini; Öcalan'ın deyişiyle "yazılmamış kölelik tarihinin başlangıcını izlemek mümkün. Din çağına gelindiğinde bu silikleştirilmiş miras devralınır ve sistem erkek Tanrının erkek kollarına ve elçilerine göre uhrevileştirilir. Kadın artık "şeytan"laşmıştır! Felsefe çağı bunu akli ve mantıki izahata kavuşturur. Bilime gelindiğinde ise artık özel olarak işlemenin gereği bile duyulmaz. Buna rağmen bilim sinsi bir cinsiyetçilik taşır. Kadının temsilini dolaylayarak ve dejenere ederek gerçekleştirir. Bu dolayım ve dejenerasyon iki yönlüdür. Öncelikle bilim bir kamusal alan faaliyetidir ve bu nedenle, kadın " aile birimi" alt başlığında erkek üzerinden temsil edilir. Bu sebeple de temsil, daha kökünden yanlıştır. İkinci olarak, kadının konu edilişi de tamamen ya pejoratiftir ya da toplumsal rol(süzlüğ)üne dair maddi, kültürel ve ideolojik gerekçeler yani " bilgi" üretmek üzerinedir. Bilgi zaten daha binlerce yıl öncesinden başlayarak kurnaz yaşlı erkeklerce kadınlar, gençler ve çocuklardan çalınmış, soyutlanmıştır. Çokça duyduğumuz "bilgi iktidardır" sözü boşuna değil. Bilgi iktidar olunca ve iktidarın tekelinde kalınca da, içeriği yeniden iktidar üretmek için doldurulacaktır. Finansal kapitalizmde paranın yeniden para üretmesi gibi… Kadının temel doğasal özellikleri, doğaya yatkınlığı, biyolojik yeniden üretimdeki rolü, empatik ve duygusal zihniyet dünyası gibi yüce denebilecek özellikleri aşağılanarak işlenir ve bundan hareketle kadının toplumsal hayatta etkin olmayacağı, olmaması gerektiği annelik ve çocuk bakımı ile yükümlü olduğu, fiziğinin farklı etkinliklere yol vermediği, rasyonel düşünemediği ve dolayısıyla doğru kararlar alamayacağı için eğitim, bilim ve siyasette var olmasının gerekmediği biçimin de "bilimsel" analizlere gider. Bu yanlış temsil ve nesnelleştirme, günümüz tüketim toplumunda vahşet denecek seviyededir. Sanatta, sinemada, televizyonda kadının her bir uzvu teşhir yoluyla ticari metaya dönüştürülür.

Konuyu uzatmak mümkün. Ama bu şekilde yine de yeni bir şey söylemiş sayılmayacağız. Zeki Bayhan'ın "Demokratik, Ekolojik, Cinsiyet Özgürlükçü Paradigma" kitabında ironik bir dille ifade ettiği gibi, Amerika'yı keşfediyor değiliz, Amerika, hem de kadınlar tarafından çoktan keşfedilmiş durumda! Kadınların özgürleşme hareketi etrafında 1960'larda, kadın merkezli bir inceleme, öğrenme ve eğitme yoluyla, özellikle de geleneksel bilimsel disiplinlerdeki sözünü ettiğimiz kadının yanlış temsilini deşifre etmek, düzeltmek ve bu çerçevede bilinç geliştirmek amacıyla akademi çevrelerde kadın çalışmaları adıyla bir disipliner girişim oluşturulmuştu. 20.yy'ın son çeyreği adeta bir kadın diriliş çağıdır. Bu durum yine de bilimin cinsiyet körü konumunu değiştirebilmiş değildir. Cinsiyet körü diyoruz ama A. Öcalan'ın "bilim cinsiyetçidir" tespiti çok daha doğru. Zira iktidar cinsiyetçidir. Bilim de gerek iktidarı sübvanse ettiği ve gerekse iktidarca sübvanse edildiği için cinsiyetçidir. "Hiyerarşik toplumun ilk kurbanı ana-kadının evcil düzeni oldu. Tarih öncesinde yaygın olarak yaşanan bu sürecin sosyal bilimlerde yer bulmaması da çok köklü erkek-egemen toplumun yerleşik değerlerinden ileri gelmektedir (…) Kadın adeta tüm sistemin bir özeti olarak görülmeli ve öyle çözümlenmelidir. Kapitalist toplum nasıl tüm eski istismarcı toplumların devamı ve zirvesi ise, kadın da tüm bu sistemlerin köleleştirici etkisinin zirvesini yaşar. En eski ve en yoğunlaşmış hiyerarşik ve devletçi toplumun baskı ve sömürücü cenderesinde biçimlenen kadını anlamadan toplumu doğru tanımlayamayız. Etnik, ulus ve sınıf köleliğinin doğru anlaşılmasının yolu kadın tanımından geçer. Sosyal bilimin adeta mızrak çuvala sığmazken azıcık bilim konusu yapmaya çalıştığı kadın konusundaki incelemeler 20.yy'ın son çeyreğine mahsustur. Feminist hareket, çevre, savaş ve iktidarların korkunç yıkımı, tarih ve egemenliğin cinsiyetçi karakterini düşündürtmeye başlamıştır. Bu husus bile, en objektif olması gereken sosyal bilimler de dâhil, tüm bilimsel yapının cinsiyetçi karakterini gösterir. (A. Öcalan, Bir Halkı Savunmak)

Özgürlük Tarihi Kadınca Yazılırken

Retorik olarak "kadınca" zarfını, iki anlama gönderimde bulunabildiği için tercih ettik. İlk olarak, "kadınca" demek kadına göre, kadın özellikleriyle ve kadın için demekken, ikinci olarak, kadın eliyle ve kadın tarafından veya sıkça ifade ettiğimiz kadın öncülüğünde demektir. Yine bilindiği gibi "tarih yazmak" ediminin iki yönü var. Biri, bilimsel bir disiplin olarak (metodolojisini ve parçalanmış sosyal bilimlerde toplumsallıktan soyutlanmış bir tarih anlayışını şu aşamada tartışmanın kapsamı dışında bırakarak) geçmişten günümüze süregelmiş olay ve olguları kronolojik olarak işleyip kayda geçirmek olurken; ikinci ve daha esaslı yönü, fikriyle, zikriyle, eylemiyle ve tasavvuruyla, içinde bulunulan an'a aktif bir özne olarak dahil olmak, değiştirmek ve yaratmak demektir. Dolayısıyla burada tarihin "elbette toplumun, devletin, siyasetin, hukukun, ekonominin, savaşın…) kadın gözüyle, kadın yönüyle ve doğal toplumsallığın devamlılığını ifade eden kadın özgünlükleriyle yeniden

ele alınışından, bulguların toplanmasından, tespitlere varmaktan ve kayıt altına almaktan, bunun kadın eliyle veya en azından kadının ideolojik-politik-örgütsel-pratik öncülüğünde gerçekleştirilmesinden ve ulaşılan sonuçlar ışığında "kader"in değiştirilmesi için mücadele edilmesinden söz ediyoruz. A. Öcalan bunu kavramsal düzeyde "jineoloji" olarak önermişti.

Gerçekte bu özgürlük tarihinin yazımı başlamıştır. Bunun kadınca oluşu (feminist hareketin direniş ve kazanımları, özelde de Kürt Özgür Kadın Hareketinin tecrübesi başta olmak üzere) şimdiden bir zihniyet devrimini başlatmıştır. Evet, bu direnişin açmazları, eksikleri, yanılgıları vardır. Ama insanlığın binlerce yıldır başına bela olmuş zihinsel, ruhsal duygusal putları (dini, felsefi, mitolojik veya bilimsel) kırmayı birkaç on yılda büyük ölçüde başarmıştır. Daha da önemlisi, ne yapılmaması gerektiği sorusuna önemli cevaplar vermiştir. Mesela, dışlanmış ve göz ardı edilmiş bir sosyal grubun uyanışının, dirilişinin ve bundan yola çıkarak bir grup içi dayanışma veya grup dayanışması merkezli hareket etmesinin kendisinin de dışlayıcı ve ötekileştirici olabileceğini açığa çıkarmıştır. Sınıfsal mücadelelerin yüzyıllık deneyimler ve iktidarların ele geçirilmesinden sonra öğretebildiğini, kadın özgürlük hareketi, eril egemenlikçiliğe karşı tersten bir dişil egemenlikçilikle cevap vermenin tıkanma ve kısır döngü olacağını erkenden sezerek, on yıllar içinde gösterebilmiştir. Kurumsal olarak (ideolojik ve felsefi olarak da diyebiliriz) "dışlayıcı kimlik kategorilerine başvurmadan teorileştirme İhtiyacı"nı bir ahlaki-politik-bilimsel ilke düzeyinde formülleştirmiştir. Fatmagül Berkay'ın "farklılığı yüceltmeksizin çoğaltmak"olarak ifade ettiği, her tür benmerkezcilikten uzak çokluk-çoğulculuk anlayışını öne çıkarmıştır. Bu sayededir ki bugün dışlayıcı ve dayatmacı olmayan bir dayanışmanın mümkün olup olmayacağını tartışabiliyoruz ve Demokratik Kon federalizm'i, Komünal-kolektif ekonomi tasavvurlarını pekiştirici-dayanışmacı toplum çalışmalarını, kendi kendine yeterlilik ve özyönetim pratiklerini bunun aydınlığında düşünebiliyoruz.

Kadına karşı da binlerce yıldır, kadın olduğu için saldırı var. Fakat çözümlenmiş gerçeklikten de biliyoruz ki bu saldırı kadın şahsında tüm topluma, doğaya, diğer canlılara; özgürlüğe, eşitliğe ve duygusal-maddi paylaşımcılığa karşıdır

Tarihe kadınca bakış, elbette öncelikle kadının ezilmişlik durumundan yola çıkacaktır. Hannah Arendt, "size Yahudi olarak saldırılıyorsa, kendinizi Yahudi olarak savunmanız gerekir" demişti. Kadına karşı da binlerce yıldır, kadın olduğu için saldırı var. Fakat çözümlenmiş gerçeklikten de biliyoruz ki bu saldırı kadın şahsında tüm topluma, doğaya, diğer canlılara; özgürlüğe, eşitliğe ve duygusal-maddi paylaşımcılığa karşıdır da. Bu nedenle özgün olarak kadın özgürlük hareketi veya cinsiyet özgürlüğü toplum ve doğa için genel özgürlük hareketi anlamını da taşır. Kadınca düşünmenin değerli avantajlarından biri de empatidir. Empati, sıkça içinin boşaltıldığı gibi, kendisi rahat ve huzurluyken sıkıntıda olanları da bazen düşünmek demek değildir. Empati, kendi ezilmişlik durumundan yola çıkarak diğer ezilmişlik biçimlerini ve diğer ezilmişleri anlayabilmek; bu sayede kendi direnişini tüm ezilmişlerin direnişi, tüm direnişleri de kendi direnişi olarak algılayabilmektir. Bu açıdan kadının toplumsal statü(özgürlük) talebi, egemenliği-iktidarı erkekle paylaşma talebi değildir. Ülkemizde karşımıza sıkça çıktığı şekilde, Kürtlerin statü talebinin de Türklerle iktidarı (diğerleri üzerinde) paylaşma talebi olmadığı gibi… Yanı sıra, genel olarak kadınlığın veya erkekliğin, Kürtlüğün veya Türklüğün dışında da onlarca toplumsal kimlik vardır. Empati, kadın olmadığı halde kadın özgürlüğünü savunmak ve ezilmişliği hissetmek, Kürt olmadığı halde Kürt özgürlüğü için mücadele etmek demektir. Fatmagül Berktay'ın ifade ettiği gibi, "özgürleşme hareketleri belirli baskı biçimlerinden yola çıkar. Ancak bu ilk başta böyle olsa da, bir hareketin uzun soluklu olabilmesi için daha geniş kesimleri kapsaması ve daha geniş bir ufka sahip olması gerekir; hem ittifaklar yapabilmek açısından, hem de geleceği özgürce tahayyül edebilmesi için tarihsel kavrayışımızı genişletmek açısından."

Sınıf hareketinin de, feminist hareketin de bir diğer kazanımı, herhangi bir ezilmişlik biçimini diğerlerinden daha öncelikli, değerli ve önemli görmenin yanlışlığını açığa çıkarmış olmasıdır. Kadınca bakış demek, kadın ezilmişliğini tüm diğer ezilmişlik biçimlerinden soyutlamak ve onlardan önemli görmek değildir. A. Öcalan'ın bu konudaki yaklaşımını Zeki Bayhan kısaca şöyle ifade etmekte: "Demokratik, Ekolojik, Cinsiyet Özgürlükçü Toplum Paradigması'nın temel farkı paradigmal bir değişim içermesidir, farklı sömürü biçimlerinin olduğu kabulü, sömürü biçimlerinin birbiriyle bağlantılı ve iç içe bir özellik arz ettiği, bunların hiçbirinin bir diğerine öncelenerek diğerlerinin tali addedilmeyeceği ve tümünün egemen sistemin karakterine içkin olduğu tespitleri üzerinden, toplumsal kurtuluş perspektifinin bütün bu sömürü biçimlerini hem kendi özgünlüğü içinde ele almasını hem de bu ele alışın öteki sömürü biçimleriyle ilişki şeklinde değerlendirilmesini öngörür. Yani tüm sömürü biçimlerinin kaynağında egemen patriyarkal

sistem (bugünkü temsiliyle kapitalizm) vardır, dolayısıyla sistem bütünlüklü olarak hedeflenmelidir." Bu, kadın ezilmişliğinin çok özel bir yerinin olduğunu ve bu ezilmişliğin kökenine inmenin diğer tüm ezilmişliklerin de kökenine inmek demek olduğunu inkar etmeyi gerektirmez. Zira"günümüzde sorunun adı konmuş, içeriğiyle tam belirlenmemiştir. Programı, stratejisi, örgüt ve eylem biçimleri gündeme tam anlamıyla oturmuş olmaktan uzaktır. Tarih nasıl sınıflı toplum uygarlığına kadının cins köleliği temelinde bir zorbalık, savaş sömürü ve yalancılık tarihi olarak başladıysa, kadının özgürlük mücadelesi ve onun başarısıyla da bir özgürlük, barış, eşitlik ve doğruluk tarihi olarak yeniden yaratılacak ve yazılacaktır. Bütün göstergeler yeni uygarlığın şafak vaktinde kadın özgürlüğünün belirleyici rol oynayacağını ve tekrar ama daha üst düzeyde bir özgür kadın çağının yaşanılabileceğini göstermektedir. (…) Kadın özgürlüğü olgu tanımlamasına uygun olarak kapsam bulmak durumundadır. Genel toplumsal özgürlük ve eşitlik kadın için de direkt özgürlük ve eşitlik olmayabilir. Özgün çaba ve örgütlülük esastır. Yine genel demokratikleşme hareketi kadın için olanaklar açabilir, fakat kendiliğinden demokrasi getirmez. Kadının bizzat kendi demokratik amaç, örgüt ve çabasını sergilemesi gerekir." (A. Öcalan, Bir Halkı Savunmak)

Genel özgürlük cinsiyet özgürlüğünü getirmeyebilir. Çünkü cinsiyet özgürlüğüne özel olarak eğilmeyen herhangi bir hareket, egemen paradigmayı tartışmaya bile açmamış demektir. Bu nedenle kadının bizzat kendi demokratik amaç, örgüt ve çabası da, genel özgürlük çabası da doğrudan iktidarcı paradigmayı hedefe koymak durumundadır. Böyle olunca, kadın özgürlük hareketi, toplumsal özgürlük hareketi anlamına da gelmektedir. O halde genelde bilime, özelde de sosyal bilime kadın elinin değmesine, yani sosyal bilimin yeniden kadınca örgütlenmesine ihtiyaç vardır. Bu, sadece yok sayılan kadına yer açmak için değil, bilgiyi iktidardan söküp toplumsallaştırmak ve demokratikleştirmek için de şarttır. Jineoloji, bir yandan cinsiyet özgürlüğü perspektifinin programını, stratejisini, örgüt ve eylem biçimlerini ve bunun olanaklarını tarihsel geri dönüşlerle de inceleyip netleştirirken, diğer yandan kadın öncülüklü toplum inşasını konu edinecek önemli bir ana dal olarak hem şekillenebilir hem de rol oynayabilir.

Bilginin Sınırındaki Kadın

Ebru Günay

"Bilmek yaşama ilişkin farkındalıklardan başka anlama gelmez. Bilen şey farkına varılan şeydir."

Hayatın farkındalıklarını yakalayarak büyük bir bilme ve bilgi mirası yaratan kadın maalesef ki bu mirasın dışında tutulmuştur, tutulmaya çalışılmıştır. Bilge kadından bize miras kalan farkına varma farkındalıkları yakalayarak yaşamı inşa etme özelliğimiz bize yol göstererek yeniden bilme ve bilgi ile bağlar kurmamızı sağlıyor.

Kadınlık felsefi düşüncenin doğuşundan beri simgesel olarak aklın dışında kaldığı var sayılan şeylere-

Uygarlık öncesi dönemde yaşlı bilge kadınlar bilen durumundaydılar. Ancak bilge kadınlar bilgiyi erk ve iktidar gücü olarak kullanmamaktaydılar. Bu dönemdeki bilgi ve bilim ahlaki ve politik toplum parçasıydı

yer tanrıçalarının karanlık güçleriyle veya esrarlı kadınların görünmez güçlerinin etkisinde kalmayla-eş tutulmuştur. Kurulan simgesel çağrışımlar akıl idealleri ve ideası üzerinde yapılan daha sonraki düzenlemeler sırasında da olduğu gibi korunmuş; erkeklik düşüncenin açık ve kesin kadınlık ise muğlak ve belirsiz biçimleriyle ilişkili olarak kalmıştır(1). Kadın ve erkeği algılama biçimi zaman içerisinde daha da köleleşerek modern bilimin yapı taşlarını oluşturmuştur. Bu nedenledir ki bilen-bilinen, akıl-duygu, karanlık-aydınlık, iyi-kötü, özne-nesne ilişkilerinde iyi olan taraf erkekle, kötü olan taraf ise kadınla eleştirilmektedir. Erkek her daim özne, bilen bilgiye sahip olan egemen iken kadın ise bilinen nesne, edilgen ve tahakküm edilendir. Yani doğayla özdeş olandır. Doğa çağlar boyunca gizemliliğiyle merak uyandıran ve bilgiye neden olma özelliğini koruyarak bilinmesi gereken olmuştur. Bu nedenle bilen (erkek)bilgiye sahip olabilmek için doğayı (bilmesi gerekeni) tahakkümü altına almaya çalışmıştır. Facoult bilgi ve tahakküm ilişkisini 'bilgi iktidarın sürdürülmesi olanaksızdır, bilginin iktidar doğurmaması olanaksızdır' şeklinde tanımlamaktadır. Böylece güç olanın bilgiye sahip olma arzusunu izah etmektedir. Yine modern bilginin mimarı olarak addedilen Francis Bacon 'bilgi erktir' diyerek (2) bilgi ve erkek-güç bağını gözler önüne sermiştir. Kadının bilme, bilgi ve bilimle olan bağlarını anlayabilmek için tarihsel süreçlere bakmakta yarar var.

Uygarlık öncesi dönemde yaşlı bilge kadınlar bilen durumundaydılar. Ancak bilge kadınlar bilgiyi erk ve iktidar gücü olarak kullanmamaktaydılar. Bu dönemdeki bilgi ve bilim ahlaki ve politik toplum parçasıydı. Toplumun hayati çıkarları gerekmedikçe bilimin başka türlü kullanılması mümkün değildi. Bilgi ve bilimin tek amacı toplumun varoluşunu sürdürmek, korumak ve beslemek olabilirdi(3).

Kadının doğurganlığı ve doğayı gözlemlemesi doğayla uyumlu dost bir ilişki kurmasının önünü açmıştır. Zira kadının toplayıcılık, çocuk doğurması ve bakması doğa olaylarını gözlemleyerek yaşam pratiği ile birleştirilmesine neden olmuştur. Kadının edindiği bilgi ve en önemlisi doğurganlığı ona bilge kadın rolünü atfetmiştir. Erkeğin avcılık yapması ve klan koruma görevi onu kadın etrafında şekillenen bu yaşamdan uzaklaştırmıştır. Çocuk doğurmada erkeğin rolünün bilinmesi kadının rolünün ise tartışmasız olması da bu süreçte etkili olmuştur. Kadın merkezli bir bilme ve toplum anlayışından rahatsız olan erkek giderek karşı ağlarını örmeye başlar. Bilge kadına karşı şaman, komünal yaşama karşı mülkiyetçi yaşamın gelişmesi gibi. Şamanın erkek olması ve bilgiyi kendi te-

kelinde toplamaya çalışması bundan kaynaklıdır. Şaman bilgiyi kendi tekeline alırken etrafında savaşçı bir erkek gücüde oluşturmaktaydı. Bu süreç aynı zamanda iktidar ve tahakküm olgularının geliştiği dönemdi. Nitekim bu süreç mitolojik anlatılara da konu olmuştur. Örneğin İnanna'nın 104 ME için verdiği mücadele herkesçe bilinir. 104 ME nin kadın tarafından bulunan uygarlık buluşları olduğu kanısı yaygındır. Kadın buluşlarının zorla alınması ve erkek kontrolüne geçmesi bu sürecin mitolojik olarak anlatılmasıdır.

Bilginin toplum yararından çıkartılıp, erkek tarafından kontrol altına alınması ve iktidar çıkarları için kullanılması, gelişen uygarlık süreci, mülkiyet ve adalet yapılanmaları ile paralellik göstermiştir. Böylece kadın bilgi ve bilim alanından uzaklaştırılmıştır. Kadının bilgi dünyasından uzaklaştırılması tek başına fiziki bir uzaklaştırılma sonucu doğurmamıştır. Bu işin bir boyutudur. Temel nokta şekillenen bilim yapısının zihinsel kodlarının ve metodun eril olması ve cinsiyetçi kodlarla örülmesidir. Pozitivist bilim metodunun ikili ayrımı cinsiyetçi kodları güçlendirilmiştir. Bilim bu cinsiyetçi kodları sadece kadınlar için değil, doğa toplum ve hatta erkek içinde, tahakküme ve sömürülmeye hizmet etmiştir. Kapitalist sistem bilimi tek bir amaç için kullanmıştır; ilk iktidar ve tahakküm.

Dünyayı iki parçaya bölen- bilen (akıl) ile bilinebilir (doğa)- bilimsel ideoloji sonra bu ikisi arasında çok özel bir ilişki tarif etmeye girişir. Bu birliği tamamına erdirebilecek, yeni bilgiye ulaştırabilecek etkileşimlerin neler olduğunu belirler. Akla ve doğaya toplumsal cinsiyet tevdi etmekle kalınmaz. Aynı zamanda bilimsel ve nesnel düşüncede eril diye kategorize edilerek bilenin bilgi elde edebileceği faaliyetin kendisi de cinsiyetlendirilir. Bilen ile bilinen arasındaki ilişki bir uzaklık ve ayrılma ilişkisidir. Köklü bir şekilde birbirinden ayrılmış bir özne ve nesne arasındaki ilişkidir.(4)

Bilen ve bilinen arasındaki uzaklaşma ve ayrılma ilişkisi bir anda tamamlanmıştır. Bu sürecin bir hayli uzun zaman aldığının izlerini görebilmekteyiz. Kadın yani bilinen kılınmaya çalışılan bilginin ve bilimin kendisinden zorla alındığının farkındadır. Nitekim İnanna'nın 104 ME için verdiği mücadele de bunların izlerini görmek mümkündür. Bu sürece son nokta ortaçağ Avrupa'sın da gerçekleşen cadı avlarıyla koyulmuştur. Kadın bilme ve bilmeyi aktarma şekli kontrol altına alınmış olsa da cadı kadın esasında bilge kadın kültürünün devamcısı niteliğindedir. Cadı kadının şifalı otlarla tedavi yöntemleri yine üremeye dair bilgileri- doğumdaki ebelikleri ve doğum kontrol bilgilerionu toplum içerisinde güçlü kılıyordu. Bu durum kapitalist sistemin şekillenmesinde bir problemdi, toplumun kontrol altına alınmadığının göstergesi idi. Kapitalist sistem cadı avı ile erkeklere kadınların güçlerinden korkmayı öğreterek kadın erkek ayrımını derinleştirmiş ve kapitalist iş birliğiyle uyuşmayan bir pratikler, inançlar ve toplumsal özneler dünyasını yok ederek toplumsal yeniden üretimin esas unsurlarını yeniden tanımlamıştır(5).

Kapitalist sistem böylece kendisiyle iş birliği içerisine girmeyenlerin sonunu çok somut bir şekilde gözler önüne sererek rahat hareket etme koşullarını garantilemiştir. Bu sürecin ulus-devletin zirveleştiği sürece denk gelmesi de durumu izah etmektedir.

Kapitalist sistem bilgi ve bilim üzerinde tekelini kurarak toplumdan kopardı. Toplum, bilgi ve bilim yoksunu kılınırken iktidar ve devlet güçleri bilgi ve bilimle alabildiğine güçlendiler. Bilgi üretenleri ve taşıyanları hanedanlıklara ve saraylara bağlayarak tekellerini sağlamlaştırdılar(6). Böylelikle bilginin tekelleşmesi ve

Bilge kadına karşı şaman, komünal yaşama karşı mülkiyetçi yaşamın gelişmesi gibi. Şamanın erkek olması ve bilgiyi kendi tekelinde toplamaya çalışması bundan kaynaklıdır

mülkleşmesi süreci başladı. Zira uygarlık özcesi süreçte bilgi toplum yararına kullanıldığı için bilgi üretenlerin ve taşıyanların özellikleri ve kimlikleri önemli değildi. Bu nedenledir ki ilk tohumun nasıl ekildiğini, ilk tarağın, çömleğin nasıl yapıldığını, önemli kimyasal bir olay olan mayalamanın nasıl bulunduğunu, kim tarafından bulunduğunu bilmeyiz. Bu dönemde bilgi toplum içerisinde ihtiyaca göre özgürce dolaşabilirdi. Ama kapitalist sistemle bilgi üretenin kimliği önem kazandı. Bilgi ile bilgiyi bulan ve üreten arasında ayrılmaz bir bağ, mülkiyet ilişkisi kuruldu. Kapitalist sistem bilgiyi kontrol altına almanın karşılığı olarak bunu öngördü. Bu nedenledir ki, elektriği bulan, Amerikalıyı keşfedeni, ilk teleskopu bulanı biliriz. Günümüzde sıkça kullanılan tescil, marka ve telif hakkı kavramları bu sürecin ihtiyacı olarak hayatımıza girmiştir.

Şu ana kadar anlatmaya çalıştıklarım temel bilimler eksenli bir bilme sürecinde yaşananlardı. Öte yandan toplum merkezli bir bilimde gelişiyordu. Zira toplumun değişken ve devingen olduğu yavaş yavaş fark ediliyordu. Özellikle Fransız devrimi toplumsal değişimin ve hareketliliğin gücünü gözler önüne sermişti. 1. Wallerstein toplumsal eylem alanı olarak tanımladığı alan bilimcilerin ve tabiyi egemenlerin ilgisini çekmeye başlamıştı. Egemenlerde kendilerine karşı bir başkaldırı ihtimali korkusu gelişmeye başlamıştı. Fransız toplumsal alana dair bilgileri kamu otoritelerinin merkezi bilgi

alanı haline gelmişti. Eğer politik değişim normal ise ve halk da egemen ise toplumsal alanın nasıl oluştuğunu belirleyen kuralların neler olduğunu ve toplumsal alanın nasıl işlediğini anlamak büyük önem yaşıyordu(7). Politik değişim normal olarak kabul görünce egemenler bu değişim sürecini denetleme ya da en azından yönlendirme arayışlarının sonucunda sosyal bilimler gelişti. İlk olarak siyaset bilimi, iktisat ve sosyoloji hayat buldu. Bu üç alan güncel olanın yorumlanması istemi ve yine toplumsal değişimin denetlenme arzusunun 19yy da sömürgeciliğin geliştiği bir döneme gelmesi tesadüf olamaz! Egemenler kendileri için tekrardan bilimi kullanmaktaydılar. Zira toplumu anlama çabaları iktidarını baki kılmanın aracıydı. Oysa toplum merkezli bir bilimde esas olan toplum yararı için çözümlenmesi idi. Toplumu anlamak kuşkusuz önemli olarak bu anlama çabası iktidarı güçlü kılmak için olmamalı.

Sosyal bilim handikaplarından biride bilgiye ulaşmada kullanılacak yöntemin ne olacağı idi. Alternatif bir arayış olarak ortaya çıkmasına rağmen temel bilimlerin yöntemleri olan dengesel analiz ve tüme varım yöntemi sosyal bilimde de kabul gördü. Böylece dengesel analizle özne-nesne ikilemine devam edildi. Tüme varolma da özgünlükler göz ardı edilerek genellemeci esaslar kabul edildi. Nitekim iktidar-sermaye kıskacındaki bilimler toplumdan uzaklaşarak, topluma yabancılaşmaya başlamaktadır. İktidarın ve sermayenin güçlenmesi ile bilimin toplumdan koparılması ve yabancılaşma süreci paralellik göstermektedir. Bilimin ve bilimsel araştırmanın temel rolü iktidarı meşrulaştırmaya dönükleşti. İktidarları meşrulaştırdıkça da bilim toplum eksenli olmaktan uzaklaştı, topluma yabancılaştı.

İktidar ve sermayenin güçlenmesi aynı zamanda da ahlaki-toplumun yıkım sürecidir. Aynı zamanda da bilimin bilimsel araştırmaların ahlaki-politik dengelerden uzaklaştırmaya başlamasıdır. Bilimin ahlak ve politikayla bağının sonuna kadar yıkılışı, kapıyı ardına kadar savaşlara, çatışmalara, her tür istismara açıyordu. Bilime biçilen rol artık mükemmel ve zafer getirecek savaş araçları icadına yoğunlaşmaktı. (8) Nükleer silahlarla yapılan korkunç katliamlar, ekolojik dengeyi alt üst edecek güçlükteki bilimsel dengeler doğa tahribatları ve insan iradesini yok sayacak yapıları, tıbbi araştırmalar ve deneyler bu sürecin sonuçlarıdır.

İktidar-sermaye-bilim ilişkisinin diğer bir sonucu da aşırı disipline edilen, küçük küçük parçalara bölünen bilim dallarıdır. Uzmanlaşma adı altında bütünü görmeden parçayı bütünden kopartan bir tarzda bilim dalları oluşturularak bilim kontrol edilmektedir. Bu kadar baronlaşmaya, konu dağılımına rağmen kadını bilim konusu yapılması ise işin garip tarafı. Bu durum bilim dünyasının, özelde de iktidar ve sermayenin kadına yaklaşımındaki eril ve sömürme mantığından bağımsız değildir.

Tüm anlattıklarımızdan kadının gelişen bu sürece seyirci kaldığı sonucu çıkarılmamalı. Nitekim kökenini Fransız Devriminden alan Feminist Kuramın bilim dünyasına eleştirileri bilinmektedir. İlk dönem eleştiriler bilim dünyasındaki bilim kadınlarının sayısının yetersizliği eksenliği idi. İkinci Dalga Feminizmle ise kimi eril cinsiyetçi yaklaşımlar eleştirilmiştir. Özelde de eko-feministlerin insan-doğa ilişkisinin doğru tanımlanması gerektiğine dair bilim dünyası eleştirilmiştir. En genel eleştiri ise bilimin "erilci" doğasına, nesne ile özne arasındaki mesafenin korunmasındaki, ısrarına değerden-bağımsızlık ve (insanlığa fayda anlamında) ilerlemecilik iddiasına yönelmiştir. (9) Ancak feminizmin kendi içindeki handikapları ve sıkıntıları güçlü bir alternatif yaratmalarını engellemiştir. Kimi şeylerin görünürleşmesi ve değişmesinde kuşkusuz etkileri ve çabaları var. Ancak kadın hareketlerinin geldiği düzey itibariyle yetersizdir.

Bu nedenle kadının bilim konusu yapılması önem kazanıyor. Günümüze kadar kadın etrafında mitoloji, din, felsefe, sanat ve bilim alanlarında çok geniş kurgu-algı inşa edilmesine rağmen kadının ne olduğu tanımlanmamıştır. Kadının doğası karanlıkta kaldıkça tüm toplum doğası aydınlanmış olacaktır. Toplumsal doğanın gerçek ve kapsamlı aydınlanması ancak kadın doğasının kapsamlı ve gerçekçi aydınlanmasıyla mümkündür. Kadının sömürgeleşme tarihinden, ekonomik, sosyal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulması tarihin diğer tüm konularının ve güncel toplumun her yönüyle açıklığa kavuşmasında büyük katkıda bulunacaktır. (10)

Tüm bunlardan hareketle kadın biliminin gelişmesi özünde feminen ve ekolojik olan bilimin yeniden özleriyle buluşmasına yardımcı olacaktır. Bilgi ve bilimle yeniden buluşa bilmemiz için ihtiyacımız olan biraz daha cesaret!

Yararlanılan Kaynaklar

1-Erkek Akıl-Genevieve Lloyd. Çev. Muttalip Özcan Ayrıntı Yay. Syf 22-23
2-Toplumsal Cinsiyet Bilim-evelyn fox keller çev. Ferit Burak aydar.metis yay.syf.105
2-özgürlüğün sosyolojisi- Abdullah Öcalan
4- caliban ve cadı- silva federici çev. Öznur karakaş
5-dünya sistemleri analizi- Immanuel Wallerstein

Toplumsal Özgürlük Sorunlarının Çözüm Arayışında Jineoloji

Gönül Kaya

İnsanlık tarihi açısından yürütülen araştırma ve incelemelerde son 40 yıl içinde çok büyük aşamalar kaydedildi. Bu araştırma ve incelemeler sadece tarih alanında değil, ideolojik-felsefik, siyasal ve sosyal alandaki sorunların köklerine ve hakikatlere ulaşmada da önemli sorgulamaları, mevcut zihniyet kalıplarını aşmayı ortaya çıkardı. En başta sosyal bilimler alanının kendisini sorgulattırırken, yine cevap olmaya çalıştığı soruların sayısı da, niteliği de çoğalmaya başladı.

Bilimin evren-insan-toplum-doğa ilişkiler gerçekliğindeki yeri ve rolü teori-pratik birlikteliği çerçevesinde yeni ufuklar açmak kadar, tersi durumlarda tarihi karartma özelliğine de sahiptir

İnsan nedir, toplum nedir, tarih nedir soruları kadar, evren-doğa-insan-toplum zinciri içindeki düşünce tarihi de yeni bilimsel bulgular temelinde ele alınmaya başladı. Her olgunun, her varlığın gerçeklikleri kadar, hakikatleri de aranır olmaya başladı. Evren-insan-toplum-doğa ilişkileri ele alınırken, günümüzün evendoğa-insan-toplum ilişki ve sorunlarına dönük çözüm arayışlarında yeni sorgulama alanları oluşmaya başladı. Tüm araştırmalar yaşanan sorunlara radikal çözümleri ararken, karanlıkta kalan, gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen yeni olgularla da karşılaşılmaktadır.

Bilim, görünmeyeni görünür kılmak için de vardır. Yine bilinmeyeni bilinir kılmak, anlamlı kılmak da sorumlulukları arasında yer alır. Evren-insan-toplum-doğa ilişkisinde ortaya çıkan sapmaları, bozulmaları ortaya çıkarmak bilim açısından diğer bir sorumluluk olmaktadır. Bilimin 'bilmek' kadar, yani teori kadar pratikle de sıkı bağları bulunuyor. Çünkü ele aldığı alanlar teorik gerçekliklerle birlikte somuta, pratiksel gerçekliklere de dayanmaktadır. Bu açıdan bilimin evren-insan-toplum-doğa ilişkiler gerçekliğindeki yeri ve rolü teori-pratik birlikteliği çerçevesinde yeni ufuklar açmak kadar, tersi durumlarda tarihi karartma özelliğine de sahiptir. Burada önemli olan bilimin ve onun araçlarının hangi zihniyet-ahlak ve politik ilkelere göre ele alındığı olmaktadır.

İnsan, toplumsallaşarak, toplumsallaşma aşamaları içerisinde kendini var etmiştir, etmeye devam etmektedir. Bu varetmenin alanı ise evren-doğa alanıdır. Evren-doğa oluşum diyalektiği ile uyumlu denge içerisinde insanın varolma serüvenini görebiliriz. İnsanın toplum olmadan insanlaştığını söylemek yanlış bir hayaldir. İnsanın toplumsal doğa içerisindeki varolma süreci günümüze gelene dek birçok altüst oluşu yaşadı. Son 5000 yıllık süreci ele aldığımızda ise, bu sürecin ilk insan-toplum-doğa ilişki sisteminden bir sapmayı yaşadığını görmekteyiz. 5000 yıl öncesinde evren-insan-toplum-doğa ilişkilerindeki sürecin karakteriyle, son 5000 yıllık sürecin karakterinin farklılığı birçok araştırma ve teori tarafından ortaya konulmuştur.

İnsan toplumlarının doğa ile düşünsel-pratiksel boyuttaki soyut ve somuttaki ilişkilerinde, yine kendi içindeki ilişkilerde 3 temel ihtiyaç belirgindir: Beslenme, üreme ve savunma. Toplumun sürdürülebilirliğinde bunlar önemli bir yere ve vazgeçilmezliğe sahiptir. Beslenme de, üreme de, savunma da evren-insan-toplum-doğa dengesini ve uyumunu bozmamaktadır, bozmamalıdır. Toplum en temel beslenme, üreme ve savunma gücü olurken, toplumun oluşum kurallarında 'tükenme ve tüketmeyi' değil, 'devamlılığı' esas alma vardır. İşte bu anda evren-insan-toplum-doğa ilişki sisteminde 'kadın' varlığının belirleyici gücünü, karakterini görmek, ele almak, günümüze doğru kay-

bettirilen anlamına ulaşmak karşımıza çıkmaktadır. Bu üç olguya ve ihtiyaca anlam vermek, bu anlama dayanarak toplumu sürdürmek, içinde 'tüketim', de barındırsa, temelde büyük verimlilik, üretim ve devamlılığı sağlayacak bir zihniyete, politik alana ve ahlaka ihtiyaç duyar. 'Yaşama-evrene-insana-doğaya ve insana' bu temelde anlam verir.

İşte ilk toplumsallıkta bu üçlü gerçeklik üzerinden inşa edilen büyük bir zihniyet-ahlak ve politik alan devrim gerçekliğini görmek mümkündür. İlk süreçler açısından varolma ve varlığını sürdürmede, bu üçlü gerçekliğe verilen anlam gücü (ahlaki zihniyet) temelinde toplumun kendini, duygu ve düşüncesini, bilim-tekniğini, sanatını ve kültürünü geliştirdiğini görmekteyiz. İnsanın, evrenle, doğayla birlikte toplumsallaşarak çoğullaşması, farklılaşması, çeşitlenmesi onun aynı zamanda özgürleşmesini de içerir. Evrendeki, doğadaki çeşitlenme, çoğullaşma ve farklılaşmanın, 'özgürlüğü' toplumsal zihniyet ve ahlak temelinde tanımlamaya yardımcı olacağı belirtilir. Bu açıdan insanın toplumsal zihniyet-ahlak ve politik alanı geliştirmesinde bu 'özgürlük' gerçekliğinin de payını görmek mümkündür. Özgürlük, ilk insanın toplumsallaşmasında temel rol oynar. Toplumsal zihniyetin, ahlakın ve politik alanın oluşumu, yine toplumsal inşa 'özgürlük' olmadan sağlanamaz. Bu olgular birbirini gerektirir.

İnsanın toplumsallaşma sürecinde dikkat çeken bir boyut, insandaki zeka düzeyi ve düşünce esnekliğinin, yani özgürlük gerçekliğinin toplumsal inşanın temelini oluşturmasındaki rolüdür. İlk insan topluluklarında buna ahlaki tutum olarak anlam verildiği bilinmektedir. Yani 'aklın-düşüncenin, toplumsal zihniyet-ahlakın ve politik alanın gelişimi özgürlükle mümkündür' demek yanlış olmayacaktır.

5000 yıllık süreç öncesi yaşanan toplumsallaşmada, aklın-düşüncenin, toplumsal zihniyet ve ahlakın özgürlükle inşasının yanında, toplumun politik olma özelliği de çarpıcı ve üzerinde derinleşilmesi gereken boyutlardan biri olmaktadır. Politik alan, toplumsallaşma sürecindeki insan için vazgeçilmezdir. Politik alanı, düşüncelerin, insanın ve toplumun kendini özgürleştirdiği alan olarak değerlendirmek mümkündür. Toplumun kendini yaratım alanıdır. Politik alanın, özgürlükle bağı güçlü oldukça, toplumdaki öznelerin kendilerini varetmeleri, varlığını sürdürülebilir kılmaları mümkündür. Toplumsal zihniyet ve ahlakı, yine politik alanı olmayan insanın varlığının devamlılığı söz konusu olmayacaktır. Bu durum toplumsal sorunların temelini oluşturur. Bunların özgürlükle bağları sağlanmadıkça da çok ağır bedellerin ödendiğini son 5000 yıllık süreçten tespit edebilmekteyiz. Açıktır ki, bir toplum kendini düşünsel-ahlaki-politik alan olarak özgürlük ilkeleri temelinde, bunu bir yaşam kültürü olarak ne kadar derinleştirirse o kadar 'var'olmakta, tersi durumda ne kadar yoksunlaştırırsa o kadar 'var' olmaktan uzaklaşmakta, kölelikte derinleşmektedir.

Günümüz gerçekliğinde yaşanılan sorun ve çelişkilerin temeline inildiğinde, 'toplumsal özgürlük sorunları'nı doğru ele almak ve çözmek gerektiği görülecektir. İnsanın toplumsallaşma sürecinde yarattığı toplumsal zihniyet-ahlak ve politik alanının 'özgürlük'ten koparılmasının nedenleri, nasılı ve sonuçlarının halen çözümlenmeyi beklediğini söylemek sanırız abartı olmaz. Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi adlı eserinde konuya ilişkin sorularını şöyle sıralıyor: 'Toplumsal gerçekliğin ilkelerini-doğal gelişim yasalarını nasıl, kimler ve hangi zihniyetler, araçlar paramparça ettiler? Yıktılar? Peki, hangileri, kimler nasıl onarma, yapma, sağlıklılaştırma gücündedir?'

Özgürlük, ilk insanın toplumsallaşmasında temel rol oynar. Toplumsal zihniyetin, ahlakın ve politik alanın oluşumu, yine toplumsal inşa 'özgürlük' olmadan sağlanamaz. Bu olgular birbirini gerektirir

Bugün yaşanılan ideolojik, siyasal, sosyal, kültürel kriz ve sorunların temeline inerken, ilk tarihten başlayarak sorunların kökenlerine inmek, 'insanlık ve toplum nerede, nasıl kaybetti' sorusuna cevap ararken, toplumsal özgürlük sorunlarının başlangıcına gitmek sonuç alıcılık açısından önemli olacaktır. Günümüz Sosyal Bilimler alanına dönük yapılan eleştirilerin temelinde, tarihin, toplumun özgürlük sorunlarının köklerini aydınlatmadaki kısırlığı, kapitalist modernitenin-merkezi uygarlık zihniyet kalıplarını aşamaması gelmektedir. Bunun ağır bedellerini ise, toplumsal zihniyeti-ahlakı ve politik alanı inşa etme gücünü tarihte sergilemiş olmasına rağmen, bugün bunlardan koparılan 'kadın gerçekliği' ödemektedir. Halen tarihin aydınlatılmayan, karanlıkta bırakılan boyutu olan kadın gerçekliği tüm yönleriyle aydınlatılmayı, görünür kılınmayı beklemektedir. Günümüzde kapitalist modernitenin (merkezi uygarlık sistemi) yaşadığı derin kriz ve sorunların temelinde 'toplumların özgürlük sorununun' yattığını ve bunun da tarihsel bir boyut taşıdığını görebiliriz. Toplumun özgürlük sorununun temeline inildiğinde de, kadının özgürlük sorununun başat bir rolde olduğu ve buradan başlanarak tüm özgürlük sorunlarına ve çözümlerine ulaşılabileceği görülebilecektir. 5000 yıllık tarih aslında özgürlük sorununun derinleşmesi, toplumun düşürülmesi, kadının kölelikte derinleştirilmesi, yoksullaştırılmasının gerçekleşmesidir. Bu açıdan mevcut uygarlık tarihini toplum-

larla birlikte kadının da kaybediş ve kayboluş tarihi, yine 5000 yılı inşa eden sermaye ve iktidar güçlerinin egemen erkek kimliğini hakim kılma tarihi olarak ele almak mümkündür. Bunun da zihniyet, ahlak ve politik sömürü temelinde özgürlükten koparılarak sağlandığını belirtmek mümkündür.

Tarihte MÖ 3000-4000'lerde Sümer ve Mısır uygarlıklarıyla kurulan merkezi uygarlık sistemini ele alırken, kadın gerçekliği etrafında oluşan zihniyeti, ahlakı, politik alanı ve aklı çözmek, anlamak önemli olmaktadır. Yine iktidarcı merkezi uygarlığın dayandığı analitik aklın gelişim aşamalarına da bakmak gerekir. İnsanın ilk iletişim kurarken işaret dilini kullandığı tespit edilmiştir. Sonraki aşamalarda da simgesel dili geliştirdiği belirlenmiştir. Simgesel dil, insan beyninde en son oluşan bölüm olan analitik aklı karşımıza çıkarır. Analitik akıl, düşünce gelişiminde önemli bir süreci ifade eder. Düşünce üzerindeki etkisi büyüktür. Bilim insanları bu gelişim ile birlikte insanın hayvanlar aleminden ayrışmasını hızlandırdığını belirtirler. Duygusal akıl ile birlikte analitik akıl gelişimi önemli süreçleri ortaya çıkarırken, bu düşünsel boyut sınıflı, iktidarlı merkezi uygarlığın oluşum sürecinde (MÖ 3000lerden itibaren) öne çıkarılarak, duygusal aklı öteleyerek, artık zihniyet yapılanmasında farklılaşmayı yaratmaya başlar. Simgesel dil öncesindeki düşünce kalıpları duygusal aklın ürünleridir: Yani içten olma, yalana, hileye dayanmama... Ancak analitik aklın başat olarak kullanım süreci ile birlikte toplumsal yapıda belli bir kesimin öne çıkması, iktidarı ve artı-ürünü tekeline alması paralel gelişir. Analitik aklın ürettiği düşünce kalıpları, toplumsal zihniyet-ahlak ve politik alanda sorunların oluşumuna da neden olmaya başlar. Bu aklın olumsuz kullanımı ile birlikte, insanın tüm karakterini bu temelde biçimlendirmeye başlar. İşte tarihte sermaye ve iktidar güçleri bu akıl ve onun dilini, kadından başlayarak, toplumu, doğayı yıkma-ele geçirme-boyun eğdirme temelinde kullanırlar.

'Baskı ve sömürü aygıtları başkalarının besinleri ve güvenlikleri üzerinde kuruludur. Baskı ve sömürünün sürdürülmesi de iki yoldan mümkündür: Ya ideolojinin meşruiyet sağlayıcı yumuşak gücüyle, ya da iktidarın çıplak zor gücüyle.' (Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, syf: 54)

Toplumsal zihniyetin, ahlakın ve politik alanın özgürlükle bağlarının iktidar sahiplerince koparılarak, kendi zihniyet kalıpları temelinde yapılandırılması ile birlikte başlayan süreç, aslında kadından başlayarak toplumun toplum olmaktan çıkarılmasına dayanır. Bu sistemin kuruluşunda erkek öncülüğü söz konusudur. Kadının öncülük ettiği zihniyet yapılanması baskı ve sömürü içermez. Kadının da toplumsallığıyla birlikte kabul gören bir otoritesi vardır. Doğal bir otoritedir bu. Bu otoritenin iktidarlaşmaması, toplumun önüne geçmemesi, tekelleşmemesi için de zihniyet-ahlak ve politik alanda tedbirler, kurallar, toplumsal yasalar üretilir. Tarih araştırmacıları bu durumu yorumlarken; bu otoritenin zora, artı-ürün gaspına dayanmayan, tersine verimliliğe, üretime, ortaklaşmaya ve dayanışmaya dayalı olduğunu belirtmektedirler. Bu sistemin en temel güç kaynağı zihniyet ve ahlak devrimi karakteridir. Toplumsallığın kutsallığı, toplumun sürekliliğinin bu zihniyet tarafından güvence altına alınmasına dayalıdır. Tanrıça kültürü bunun ifadesidir. Toplumu oluşturan kadın ve erkek kimliği de bu kültüre dayalı olarak şekillenir. Kadın ve erkek kimlikleri, toplumsal zihniyet, ahlak ve politik alanda kendini üretir. Politika topluma aittir. Toplum, politikasını kendisi üretir. Belli bir kesime ait değildir, çünkü toplum üstü kesimler yoktur.

Sınıflaşma, hiyerarşik sistemin kuruluşu ise, artı-ürünü, otoriteyi tekelinde toplayan kesimlerce inşa edilir. İnsan eliyle oluşturulan bir sistemdir. Bu inşada ilk elden ele geçirilen ise, kadın etrafında oluşturulan doğal toplum zihniyet kalıpları ve ilkeleridir. Tek(el)leştirmedir bunun adı. Bu yapılırken de kadın otoritesi ve zihniyetinde tarihsel bir kırılma yaşatılır. Sümer mitolojileri bu kırılma temelinde okunduğunda, aslında kırılanın sadece kadın kimliği değil, doğal toplum zihniyeti, toplumsal özgürlük, ahlak ve politika olduğu görülür. Uzun bir süreci kapsayan Sümer mitolojileri düşünsel bir savaşı yürüterek, kadın ve doğal toplum zihniyeti yerine eril-erkek merkezli-sınıflı ve iktidarlı toplum sisteminin zihniyetini inşa ederler.

'Merkezi uygarlık sistemini özgürlük sorunu temelinde değerlendirdiğimizde, giderek katmerleşen bir kölelikle yüklendiğini gözlemleriz. Kölelik 3 boyutta da güçlü yaşatılır: İlkin ideolojik kölelik inşa edilir. Mitolojilerden korkutucu ve hükümran tanrılar inşa edilmesi, özellikle Sümer toplumunda çok çarpıcı ve anlaşılırdır. Zigguratın üst katı zihinlere hükmeden tanrı mekanı olarak düşünülür. Orta katlar rahiplerin politik yönetim karargahlarıdır. En alt kat ise, her tür üretime koşturulan zanaatçı ve tarımcı çalışanların katı olarak hazırlanmıştır. Bu model günümüze kadar özde değişmemiş, sadece muazzam bir açılma-saçılma konumuna erişmiştir. Merkezi uygarlık sisteminin beş bin yıllık bu öyküsü gerçeğe en yakın tarih kurgusudur.' (Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, syf 41-42)

Bilim insanları, özelde de son yıllarda yapılan biyolojik araştırmalar insan türünde kadının kök rolüne sahip olduğunu belirlemiştir. Bu kökten sonrasında ay-

rışanın erkek olduğunu belirtirler. Kadının zihniyet yapısı, duygusal aklı evrenle ve doğa ile uyumludur. Kadındaki duygusallığın kökleri ele alındığında evren ve doğa ile kopmayan bu güçlü uyum ve bağın önemi ortaya konulmaktadır. Evrenin oluşum diyalektiğinden kopuş ve sapmanın olmadığı vurgulanmaktadır. Erkek egemenlikli sistem ise aklı bu gerçekliği hep 'eksik akıl' olarak yorumlar, kadına ve topluma bu temelde kabul ettirmeye çalışır. Onları bu konuda 'ikna etmenin' savaşını verir. Erkek akıl, bunun için kadının bu evrensel diyalektiğe dayalı aklına dönük saldırılar düzenler. Düşünsel boyutta başlayan bir savaştır bu. Buna 'toplumsal zihniyet sömürüsü' demek yerinde olacaktır.

Kadın otoritesi ve zihniyetinde tarihsel bir kırılma yaşatılır. Sümer mitolojileri bu kırılma temelinde okunduğunda, aslında kırılanın sadece kadın kimliği değil, doğal toplum zihniyeti, toplumsal özgürlük, ahlak ve politika olduğu görülür

İlk sömürü, kadın ve onun etrafında oluşan zihniyete dönük başlatılır. Toplumu zihniyette-ahlakta-politikada özgürlüğünden koparak, onlardan uzaklaştırarak, sömürüyü, iktidar ilişkilerini, yöneten-yönetilen ilişkisini 'doğal, kutsal, değişmez, tanrı buyruğu' olarak kabul ettirmek temel amaçtır. Özgürlüğü gönüllü olarak benimsemekten, sömürgeciliği, köleliği gönüllü kabul etmeye yöneltmek için zihniyet sömürüsü, işgali devrededir. Tarih boyunca egemenler ilk olarak buna başvururlar; yani zihniyette bir hegemonya kurmak. Zihinlerin fethedilmesi, işgal edilmesi egemenler açısından temel yöntemdir. Toplumun düşünsel yoğunluğu, ortak aklı ve kolektif düşünce gücü egemenlerin ilk hedefidir. Egemenler bilirler ki; 'Zihinlerin fethi tüm zor yöntemlerinden daha sonuç alıcı olmuştur.' Toplumsal gelişime müdahale eden egemenler, zihniyetlerde hegemonyalarını inşa etmeye başlarlar. Sümer mitolojileriyle başlayan bu müdahalenin oluşturulduğu mekanlar ise tarihte Zigguratlar, tapınaklar olmuştur.

Kadın zihniyetinin, doğal toplum sisteminin de tapınakları yok muydu? Kendi zihniyet-ahlak ve politika üretim alanları yok muydu? Son yıllarda yapılan arkeolojik araştırmalar bu sorulara cevap üretmeye başlamışlardır. Toplumun birebir içinde olduğu, direkt içinde yer aldıkları inanç mekanlarının olduğunu göstermeye çalışmaktadırlar. Urfa-Göbeklitepe'de yapılan arkeolojik kazılar bizi, MÖ 12 bin yıl öncesine tarihlendirilen doğal toplumun zihniyet-ahlak ve politika üretim mekanıyla tanıştırmaktadır. Şu ana kadar bilinen en eski tapınak... Zigguratların tersine yatay ve yuvarlak bir inşa özelliğine sahiptir. Bu kazılar sonrasında yapılan yorumlar arasında şunlar vardır: 'Şimdiye kadar bilinen tarih yorumları değişecek. İlk insan toplumları tarım ve hayvan ehlileştirmesi temelinde değil, inanç ve tapınma ihtiyaçları için biraraya gelme temelinde yerleşik hayata geçmeye başlamışlardır. Ortak inançları etrafında mimariyi, duvar kabartmaları (insan, hayvan, bitki) yapmaya başlamışlardır.' Bu şu anlama gelmektedir ki, somut toplumsal ihtiyaçlar ile soyut inanç ve zihniyet-ahlak ve politika üretiminin ayrılmaz birlikteliği çok eski tarihlere ve köklere sahiptir. Bu nedenle de egemenlerin zihniyet sömürüsünü ilk elden hedeflemeleri, mutlaka ele geçirilmesini önemli bulmaları, toplumun kendini ayakta tuttuğu zihniyet-ahlaki ve politik güç kaynaklarının köklü-eski ve güçlü olmasından da kaynaklanmış olabilir. Sümer çağında başlayan egemenlikli sistemin tapınaklarının sınıflı-iktidarcı sistem zihniyetini inşa etmeye bu nedenle çok önem vermesi de bu temelde yorumlanabilir. İnsanlık tarihinin %98'ini kapsayan doğal toplum sisteminin ve uygarlığının güçlü zihniyet-ahlak ve politikasına karşıt üretilecek zihniyet kalıpları Sümer tapınaklarının ilk önem verdikleri üretimleridir. Bu tapınaklar aynı zamanda üretim alanıdır, politika alanıdır. Sistemin ideolojik-politik üretim karargahlarıdır.

'Hangi topluluk düzeyinde, biçiminde yaşıyorsa yaşasın, eğer toplum özgürce ahlaki yapısını ve politikasını oluşturuyorsa, o toplum haline normal ya da doğal toplum diyebiliriz.' (Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, syf 64)

Kadın eksenli doğal toplum zihniyetinin sömürüsünün başlaması insanlık tarihinin temel sorunu olmaktadır. Burada ortaya çıkan 'toplumun toplum olmaktan çıkarılması'dır. Toplumsal sorunları yaratan ise tarihte farklı biçim ve adlar alsa da; sermaye ve iktidar sahipleridir. Bu açıdan kadının ve toplumların özgür zihniyet, özgür politika ve ahlaktan yoksun bırakılması sorunun başlangıcı olduğunu bir kez daha görmekteyiz. Yani bir toplum özgürce zihniyetini, ahlakını, politikasını oluşturup yaşayamıyorsa, orada toplumsuzlaştırılma, köleleştirilme, sömürgeleştirilme vardır demek yanlış olmayacaktır. Merkezi uygarlığın 5000 yıllık tarihi bugüne gelişe kadar bu temel sorun etrafında şekillenmektedir.

Erkek egemenliğini merkezine alan sermaye ve iktidar sahibi tekeller, Sümer-Mısır sisteminden bugüne dek kadınları ve toplumları kendi içlerinde eritmek, asimile etmek ve sömürgeleştirmek için mitoloji, felsefe, din ve bilim yapılarını oluştururlar. Bu güçler tarafından kadının ilk ulus, ilk köle, ilk ezilen sınıf olarak sömürgeleştirilmesine paralel olarak toplumun bir

bütün sömürgeleştirilmesi amacıyla zihniyet ve siyasal sömürüler üretilmeye başlar. Amaç kadından başlayarak toplumu güçsüzleştirmek, insanlık tarihinin %98'ini ifade eden doğal toplum zihniyet-ahlak ve politikasını hırsızlayarak eritmek, onun gerçek yaratıcılarını baskılayarak onları savunmasız kılmaktır. Bu da, kadının ve toplumun kendini varediş araçları olan zihniyet-ahlak ve politikada büyük yoksullaşmayı, sömürgeleştirilmeyi yaşamasıdır.

Zihniyet-ahlak ve politik alandan başlayan sömürgeleştirme en vahşi, acımasız sonuçlarını kadında gösterir. Egemen erkek aklı, kadının doğal toplum zihniyeti-ahlakı ve politikası üzerine geliştirdiği 'operasyonlar'la; hem ideolojik hem de zor-şiddete dayalı katliamlarıyla, korkunç sindirme, ezme, tecavüz vb ile kendini inşa etmeye devam eder. Düşünsel, siyasal sömürü ve işgali, bedensel, yaşam alanlarının coğrafik işgalleriyle sürer. Kadın bu sistemin adeta 'döl yatağı' haline getirilir. Erkek aklı, hanedanlık ideolojisinin temeline kadını bu temelde oturtur. Kadının, ardından da toplumun mülkleştirilmesi, onların yaşam alanları olan toprakların mülkleştirilmesi süreçleri yaşanmaya başlar. 'Erkek aklı', 'uygarlığını' inşa etmeye devam eder. Bu sistem için, kadın ilk köle insandır, ilk ev kölesidir; seks kölesidir; erkeğin cinsel arzusunun tatmin aracıdır.

'... Üçüncüsü; ücretsiz, karşılıksız emekçidir. Tüm işlerin zoru kendisine yaptırılır. Karşılığı, biraz daha eksik olmaya zorlamadır. Dördüncüsü; en ince metadır. Kadının sunulmadığı hiçbir ilişki yoktur. ' (Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, syf 56)

Görülmektedir ki, toplumsal özgürlükte ilk kaybettirilen kadınken, bunda izlenen temel yöntem zihniyet-ahlak ve politika alanlarının sömürgeleştirilmesidir. Zihniyet ve ahlak, toplumun kendini varetme, sürdürme amacıyla oluşturduğu ve uyguladığı kurallarken, politika ise toplumun kendi ihtiyaçlarını (maddi ve zihniyet ihtiyaçlarını) belirlemesi, bunları karşılamanın yol-yöntemlerini birlikte tartışması, karar alması, kendini yönetmesi ve sorunlarını çözme gücüne ulaşmasını ifade etmektedir. Insanlık, kadının zihniyet-ahlak ve politik alandaki etkinliği, özgürlüğü etrafında toplumsallaşmıştır, dedik. Bu kutsal bilinmiş, varolmasının, sürekliliğinin güvencesi olarak kabul edilmiştir. Onun etrafında güçlenilmiş, üretim yapılmış, paylaşım gelişmiştir. Bu sistemin ahlakına zarar gelmemesi için ona sarılmıştır. Ancak egemenlerin bu ahlak ve politika karşısına diktiği alternatifi, toplumsal ahlak yerine 'hukuk', politika yerine devletin denetimindeki siyasal alan ve onun araçları olmuştur.

Günümüzde merkezi uygarlığın sürdürücüsü olan kapitalist modernite, Sümerlerden başlayan zihniyet-ahlak ve politika sömürgeciliğini yeni yöntem ve araçlarla sürdürmektedir. Geçmişin 'maskeli tanrılar ve örtük krallar'ı yerine kapitalist modernite 'maskesiz tanrılar ve çıplak kralları' yaratmıştır. Erkek egemenliğine dayalı iktidarcılık, artık toplumun tüm bireylerine, ilişkilerine indirgenmiştir. Kadın ve erkek ilişkilerinden başlanarak iktidar ilişkileri 'değiştirilemez düzen' olarak kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. Kadının meta olarak sömürüsü daha da katmerleştirilmiştir. Kadın zihniyette teslim alınarak, bu sisteme eklemlenme temelinde parçalara ayrılmaya devam edilmiştir. Kadın bu sistemde memur olur, işçi olur, kocanın karısı olur, sevgili olur, devlet 'adamı (!)' olur, asker olur, bilimci olur; ama özgür olamaz. Sistemin tanrılarına (politikacı, sanatçı, bilimci vb) tapmak dışında 'kendisi' olamaz. Toplumsal gerçeklik de buna paralel olarak sömürülür. Işte günümüze gelenek kadar süren toplumsal mücadelelerin temel karakterini burada görmek mümkündür; kadın-toplum kendini mi sürdürecektir, kendini kendisi mi yönetecektir? Kendi toplumsallığını zihniyet-ahlak ve politika özgürlüğü temelinde mi yaşayacaktır? Yoksa egemenlerin, erkek aklının tekelinde mi?

Yukarıda ele almaya çalıştığımız toplumsal sorunların temeli olan zihniyet-ahlak ve politikanın özgürleştirilmesinde çıkış noktası kadınla mümkündür. İlk sömürü onun etrafındaki zihniyet-ahlak ve politika sistemine dönükse, tarihin karanlıklarına itilmişse, kaybedilmişse, o zaman onu günyüzüne çıkarmak, bu gerçekleri aydınlatmak, toplumsal gelişim evresine özgürce katılımını sağlamak; en başta alternatif sosyal bilimler alanını geliştirmekten geçmektedir. Bunu yapacak olan da, kuşkusuz bu sömürgeciliğin kontrolündeki eril sosyal bilimler alanı değildir. Mevcut sosyal bilimler kapitalist modernitenin zihniyet kalıplarını aşamamaktadır. Toplumsal sorunların temeline parçalı yaklaştıkça, radikal bir bakış açısını oluşturma cesaretini göstermedikçe, kaçak dövüşmeyi bırakmadıkça, gerçekler ve hakikatler arasındaki bağları göstereyim derken 'teori boğulmasına, akıl ve vicdan tutulmasına' uğradıkça, egemenlerden korktukça bunu başarması mümkün olmayacaktır. Çözümü yine erkek egemenliğine dayalı sistem ve zihniyet kalıpları içinde dolanarak aramaya çalıştıkça 'çözüm' hayal olmaya devam

Toplumun düşünsel yoğunluğu, ortak aklı ve kolektif düşünce gücü egemenlerin ilk hedefidir. Egemenler bilirler ki; 'Zihinlerin fethi tüm zor yöntemlerinden daha sonuç alıcı olmuştur

edecektir. Bilimsel mücadeleyi toplumsal mücadele ile buluşturmadıkça, buna mücadele denilemeyeceği de açıktır. Işte mevcut sosyal bilimler alanı bunları yansıtmaktadır.

Kadın özgürlüğü temelinde ele alınması gereken alternatif bir tarih-toplum derinleşmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Kadın gerçekliği ve hakikati halen toplumsal yapı içinde hakkıyla irdelenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu alanda emek veren, derinleşme mücadelesi veren kadın akademisyen kişi, kurum ve çevreleri vardır tabii. Ancak onlara verilen destek, güçlendirme ne kadardır? Kadın araştırma merkezlerinin varlığı çok önemlidir. Ancak ne yazık ki eril sosyal bilimler merkezlerinin (üniversiteler vb) birer yan kurumları olarak ele alma yaklaşımları ve politikaları söz konusudur. Bu kurumlaşmalar kadın zihniyeti temelinde tarihin-toplumun yorumlanmasında önemli bir yere sahiptir. Ancak baskın olan, başat olan eril bilimcilik ve zihniyetidir. Bilimin merkezinde halen eril zihniyet vardır. Kadın merkezli araştırma çabalarını öteleme-baskılama-görünür kılmama politikaları devam etmektedir.

Bu alanda mücadele edenlerin buluşmasını geliştirmek, eril alandan bu çalışmaları kurtarmak, bilimin özgürleştirilmesi çok büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir artık. Tarihi-toplumu kadın aklıyla yeniden yorumlamak, duygusal zekanın gücüyle analitik aklın ahlaki kılınmasına dayalı çalışmak birçok kadın özgürlük mücadelecilerinin hedefidir. Bu çalışmaların ortaklaşması, düşünsel-siyasal bir sisteme kavuşturulması da büyük bir ihtiyaç olmaktadır.

Toplumsal sorunlar içinde başat olan kadının karşı karşıya kaldığı sorunlardır. Devlet-toplum ilişkileri, birey-toplum ilişkileri, doğa-insan ilişkileri ve sorunları ele alındığında kadın etrafında örülen ilişkiler eril sistem karşımıza çıkmaktadır. Bu da, bu konunun kadın-toplum özgürlüğü sorunları temelinde özgün bir kadın bilimsel alanının oluşturulma ihtiyacını bizlere göstermektedir.

'Kadını, sosyal ilişki yoğunluğu olarak incelemek, bu anlamda sadece anlamlı değil, toplumsal kördüğümleri aşmak (çözümlemek) açısından da büyük önem taşır. Erkek egemen bakış, bağışıklık kazandığı için, kadına ilişkin körlüğü kırmak bir nevi atomu parçalamak gibidir. Bu körlüğü kırmak büyük Entelektüel çaba ve egemen erkekliği yıkmayı gerektirir.' (Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, syf 122)

Aynı şekilde toplumsal olarak iktidarcı-merkezi uygarlık zihniyet kalıplarıyla inşa edilen erkeğin 'kadınını' da aşmak gerekir. Kadın etrafında örülen ilişkiler ağını çözmek, parçalamak gerekir. Kadın üzerine kurulan sayısız mitolojik-dini-felsefik-sanatsal-bilimsel kurgular, söylemler ele alınmalıdır. Kadın etrafında oluşturulan en derin erkek egemenlikli ideolojilerin; milliyetçilik, dincilik, bilimcilik ve cinsiyetçiliğin çözümlenmesi gerekir.

Zihniyet- ahlak ve politik özgürlük, toplumun özgürlük sorunlarının çözüm arayışı; kadın temelinde yürütülecek araştırmaların, çözümlemelerin hedefi olabilmelidir. Çünkü kadın sosyal-politik-ahlaki bir varlıktır, insandır. Düşünen, kural koyan, yaşamın tüm üretim alanlarında emek verendir. Kadının toplumsal kimliği ve varoluşu temelinde yeniden tarif edilmesine ihtiyaç vardır. Kadın etrafında tüm ezilenlerin kendilerini bilimsel ifadelere ulaştırmaları ise kaçınılmazdır.

Kadın eksenli doğal toplum zihniyetinin sömürüsünün başlaması insanlık tarihinin temel sorunu olmaktadır. Burada ortaya çıkan 'toplumun toplum olmaktan çıkarılması'dır

Kapitalist modernite, pozitivizm ve liberalizm üzerinden kendini, zihniyet ve politika alanlarını yenilemeye çalışmaktadır. Bunların kadın eksenli zihniyet ve politika temelinde köklü eleştirisi için alternatif sosyal bilimleri geliştirme arayışları ise gelişmektedir. Jineoloji (Kadın Bilimi) olarak gündeme gelen kadın biliminin, bu temelde derinleştirilmesi, güçlü sahiplenilmesi gerekmektedir.

Ilk kaybediş alanı olan zihniyet-ahlak ve politikayı sömürgecilikten kurtarmak, özgürleştirmek önemlidir. Mevcut sosyal bilimlerin, kadın bakış açısı ve felsefesi temelinde sorgulanması Jineolojiyi geliştirecektir. Toplumun, kadının tarihinden koparılmasına, nesneleştirilmesine, egemenliğin kendini meşru kılmasına karşı, toplumsal hafızayı egemenlerden kurtarmada esas rolü Jineoloji oynayacaktır. Nasıl ki, ilk toplumsallıkta zihniyet-ahlak özgürlüğü politik özgürlükle içiçe yaratılmışsa, günümüz açısından da bilimi toplumla, politikayla, kadınla, emekle buluşturmak da Jineolojinin amaçları arasında yer almaktadır.

Jineoloji ile kadın varlık bilimi ve tarihi alanında derinleşme gelişecektir. Bu mevcut bilimin özgürleştirilmesi açısından da gerekli olacaktır. Duygusal akıl ile analitik aklı yeniden doğru temel ve ilkelerde ortaklaştırmak, bilimin toplumsal sorunlarla bağını güçlü (etik ve estetik) oluşturmak açısından önemlidir.

Son 2 yıldır Jineoloji (Kadın bilimi) konusunu gündemine alan ve tartışmaya açan Kürt kadın hareketi, kadın ve toplumsal mücadeleleri açısından yeni bir mücadele konusunu da oluşturmuştur. Dünya çapında bu

konuya ilişkin bugüne kadar ortaya çıkarılan deneyimlere ulaşmayı amaçlayan bu çalışmanın daha da geliştirilmesi için tartışma, paylaşma, ortaklaştırma çalışmalarının geliştirilmesine de ihtiyaç bulunmaktadır.

Jineoloji (Kadın Bilimi), erkek egemenlikli sistemin bilim söylemlerini, yine düşünce ve yaşam kalıplarını eleştirmek kadar, alternatif sistem arayışçılarına yeni ufuklar sunuyor. Henüz yeni olan bu alan tartışmalarını sadece kadın özgürlük mücadelelerinin ve hareketlerinin değil, merkezi uygarlık ve kapitalist modernite karşıtı tüm toplumsal hareketlerin de ele alması, tartışması da büyük önem taşımaktadır.

Zihniyet- ahlak ve politik özgürlük, toplumun özgürlük sorunlarının çözüm arayışı; kadın temelinde yürütülecek araştırmaların, çözümlemelerin hedefi olabilmelidir. Çünkü kadın sosyal-politik-ahlaki bir varlıktır, insandır

Jineoloji, mevcut durumda sosyal bilimlerin ve feminizmin çıkış ve alternatif arayışlarında yaşanılan tıkanıklıkları ele almak kadar, çözüm üretmede de radikal çözüm perspektifini bağrında taşımaktadır. Her ne kadar Kürt kadınları bunu gündemlerine alsalar da, bu konu tüm dünya kadınlarını, halklarını ve ezilenlerini ilgilendiriyor, hepsine sesleniyor. Jineoloji, özgürlük mücadeleleri açısından özgürlük teorilerini derinleştirmeyi; egemenlikli sistemin bilimciliğinin zemininden düşünceyi- ahlakı ve politikayı kurtarmayı da sağlayacaktır. 'Bilimin özgürleştirilmesi'nde kadın özgürlüğünü eksenine oturtması bu açıdan önemlidir.

Jineoloji, kadının toplumsal yapı içerisindeki konumunu, bu temelde tarihsel hakikatleri, bu hakikatin yaşadığı kırılma ve altüst oluşları araştırarak, kadın ve toplum tarihini aydınlatmak, karanlıktan çıkarmak kadar, bundan yola çıkarak günümüzde süren toplumun özgürlük sorunlarını irdelemektedir. Bu irdeleme, düşünsel boyut kadar çözümü hedefleyen pratiksel, mücadelesel arayışları ve yöntemleri de içermektedir. Sorunları ortaya koymak kadar çözümde egemenlikli sistemin yöntemlerini kullanmamak, mevcut erkek egemenliğine dayalı bakış açısının araçlarını-kurumlarını aşmak da önemli görülmektedir.

Toplumla ilgili olmasına rağmen toplumun özgürlük sorunlarına çözüm üretmekten uzak bir duruma sahip olan mevcut sosyal bilimler, Jineoloji ile tarihsel bir dönüşüm ve devrimi yaşayacaktır. Zihniyet ve vicdan devrimi bu temelde de gerçekleştirilebilecektir.

Jineolojinin kendisine esas aldığı alanlar arasında; tarih, ekonomi, siyaset, ideoloji, ahlak, hukuk, kültür, sanat gelmektedir. Bu alanlardan başlanarak tüm duygu-düşünce-maddi ilişkiler gerçekliği, tekleştirilen, sınıflaştırılan, cinsiyetçiliğe dayalı şekillendirilen tüm alanlar sorgulanmaktadır. Bu bilim alanları toplumsal alan dışında egemenlerin bakış açısıyla inşa edilmişlerdir. Tarih boyunca bu alanlarda ortaya çıkan ezilenlerin emekleri, mücadeleleri, düşünsel üretimleri ise adeta hırsızlanmış, bunlara egemen bilimcilik tarafından el konulmuştur. En başta kadın tüm bu alanlardan dışlanmıştır. Toplum dışına itilen kadın, bilim alanının da dışında tutulmuştur. Jineoloji, yani kadın bilimi el konulan tüm bilimsel değerleri esas sahiplerine ulaştırmanın da adı olacaktır. Kadının toplumsal kimliğini inşa ederken, onu toplumsal özgürlük sorunlarının çözüm gücü haline gelmesini de sağlayacaktır. Bu açıdan cinsiyetçiliğin aşılmasında da Jineoloji, tarihi bir öneme sahip olmaktadır.

Açıktır ki, '21. yüzyıl kadının ve halkların devrim yüzyılı olacaktır' belirlemesinin yaşam bulma şartlarından olan tüm özgürlüksel zihniyet-ahlak ve politik alt ve üst yapı, yine kadın özgürlüğü temelindeki ahlaki ve politik toplumun inşasında Jineoloji temel rol oynayacaktır.

Kadının ve toplumların özgürlük sorunu, güncellik ve tarihsellik birlikteliği içinde ele alındıkça, tüm sömürülerin aşılması açısından alternatif zihniyeti-ahlakı ve politikayı geliştirmek kaçınılmazdır. Kadının mevcut özgürlük mücadelesini, Jineoloji ve yeni sosyal bilimlerin adı olan Özgürlük Sosyolojisi temelinde toplumsal mücadelelerin esası haline getirmesi, 5000 yıllık çözüm arayışlarının anahtarı olacaktır.

O anahtarla 'tüm kilitleri açmaya ve özgür yaşamı yeniden yaratmaya!' diyelim.

Kadının Bilimdeki Yeri
Bilimin cinsiyeti

Hacer Altunsoy

Kadının bilimdeki yeri, son yıllarda çokça tartışılan konular arasında yerini aldı. Özellikle toplumsal cinsiyetçilik bazında tartışılan alanlardan biri olması önemli olmakla birlikte şimdiki halde yetersiz kalmaktadır. Kadın hareketlerinin tartışmaya açtığı bu konunun bizzat bilim kadınlarınca da ele alınması daha önemli sonuçları açığa çıkaracaktır.

Bilim ve teknolojinin geldiği düzey dikkate alındığında, kadının derinleşen ikincil statüsü bir çelişki gibi durmaktadır. Yine evren, doğa ve insan gerçeği hakkında kesin sonuçlar elde etmeye çalışan bilimin, kadın konusuna bu denli mesafeli olması da irdelenmesi gereken bir konudur. Başlı başına araştırma gerektiren bu konuyu tüm yönleriyle bu yazıda ele almak mümkün değil. Ancak toplumsal cinsiyet kodlarının örülmesinde bilimin oynadığı rolü bazı yönleriyle irdeleyebiliriz. Bilim; fizik ve doğal evrenin yapısının ve hareketlerinin birtakım yöntem (deney, düşünce ve/veya gözlemler) aracılığıyla sistematik bir şekilde incelenmesini de kapsayan entelektüel ve pratik çalışmalar bütünüdür. Bilim: "Evrenin ya da olayları bir bölümünü konu olarak seçen, deneysel yöntemlere ve gerçekliğe dayanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgi."

Bilimsel gelişmelerin temellerinin atıldığı Neolitik dönemin Sümer kent devletlerine evrilme süreci, bilimin cinsiyetinin oluştuğu yılları da ifade etmektedir aslında

"Genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi."

Genel anlamda tanımlardan da anlaşılacağı gibi bilimin esas amacı, doğa, evren ve insana dair bilgileri elde etmektir. Yine elde edilen bilgilerle insanın yaşam kalitesini arttırma, evrene dair bilgileri insan yaşamının hizmetine sunarak insanlara daha iyi yaşam koşulları yaratma hedefi de vardır.

Gelişen bilim ve teknolojinin insan yaşamını kolaylaştıran çok önemli katkıları olduğu göz ardı edilemez. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen kadının konumu ve toplumsal sorunlar her geçen gün daha fazla artmaktadır. O halde büyük servetlerin yatırıldığı bilimin, insan tanımı ve kavrayışı nasıldır, kadın bu insan kavrayışında yer alıyor mu? diye sormak gerekir ki bu soruların yanıtını da ancak ve ancak bilimin gelişim tarihi içerisinde bulabiliriz. Antik çağlarda bilim

Bilimin yazıdan daha önce ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu sebeple, özellikle antik çağlardaki bilimsel buluş, görüş ve keşifleri incelemekte arkeolojinin önemli bir yeri vardır. Örneğin arkeolojik keşiflerle tarih öncesi çağlardaki ilk insanların çeşitli gözlemler yaptığı saptanmıştır. İnsanın doğal yaşam içerisinde kalabilmesi, yaşamını sürdürmesi ancak başlangıçta taklit, zamanla gözlem ve analizlerle sağlanmıştır. İnsan yaşamında büyük gelişmeler yaratan bilimsel gelişmeler; insanlık tarihinde iki dönemde tanımlanmaktadır. Birincisi Neolitik Devrim, ikincisi ise Sanayi Devrimi. Neolitik devrim bugünkü bilimsel gelişmelerin altyapısını oluşturması açısından kanımca daha büyük öneme sahiptir. Neolitik ya da Tarım Devrimi, insan topluluklarının ilk kez yerleşik yaşama geçmesini sağlayan gelişmeleri ifade eder. Kadının yaşam kültürünün hâkim olduğu Neolitik dönemin gelişmesinde kadın icatları belirleyicidir. Kadının başat olduğu bu dönem, kadın-doğa ilişkisinin ürünleriyle doludur. Doğayı takip eden, gözlemleyen; doğanın gizemini çözmeye çalışan kadın ilk bilimsel verilere ulaşandır da aynı zamanda. Mesela kadın bedeninin kutsanması; kadın ile doğa arasında ki

benzerlik ilişkisi üzerinden gelişmiştir. Mevsimsel değişimlerle klanların ihtiyacını karşılayan, üreten, kendini yenileyen doğa ile doğuran kadın ikilisi kutsanmıştır aslında. Doğa ve kadın ürettiği için kutsaldır. Doğanın döngüsel devinimi ile kadının bedeninin devinimi aylık kanamalarından, doğurganlığına kadar birçok olgu kadını tanrıça mertebesine yükselten farktır. Yine kadın ay döngülerini takip ederek aylık kanamalarıyla bağlantılandırmayı öğrenmiş bu deney ve gözlemlerle de takvimi bulmuştur. Bir yoruma göre sayıların bulunmasında da böylesi bir süreç izlendiği söylenmektedir. Yine korunma, beslenme, üreme gibi olgulara ilk yasaları getirende kadındır. Kadının doğayla ilişkisi, bitkileri tanıması, birçok bitki karışımından ilaç üretmesi; insanları tedavi etmesi ilk tıbbi buluşlar ve tedavi yöntemleridir. Bitkilerin tohumlarının alınması, hayvanların evcilleştirilmesi vb birçok buluş konusunda farklı örneklerde vermek mümkün, ancak burada önemli olan ilk icatların gözleme ve bu gözlemlerin deneyimlerle sabitlenmesine bağlı bir yöntemin benimsenmesidir.

Kısacası bitki kültürleşmesi, hayvanların evcilleştirilmesi, çanak-çömlek yapımı, ip eğirme, matematik, mimari, yasalar, takvim vb birçok konu kadın icatları olarak tarihe geçmiş; insan yaşamında sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan devrimsel değişikliklerle ortaya çıkaran bir dönemin gelişmesini sağlamıştır. Yine insan topluluklarının avcılık ve toplayıcılıktan tarıma ve bir daha bırakmamak üzere yerleşik düzene geçişi yaşanmıştır. Neolitik süreç milyonlarca yıllık insanlık tarihinde çok önemli bir dönüm noktasıdır. Aynı zamanda uzun bir süre sürdürdüğü avcılık-toplayıcılık düzeninden, ihtiyaçlarını karşılamak için yaşadığı çevreyi aktif olarak değiştiren bir türe dönüşümünün de başlangıcıdır. Bu gelişmeler toplulukların yapısında çok önemli değişikliklere yol açmıştır. Bir kişinin, tüketebileceğinden fazla gıda maddesi üretmesi artı ürünün oluşmasına olanak sağladı. Tarım devrimi üzerinde oluşan gelişme süreçlerinin devamında, nüfus artışı yaşandığı, işbölümünün çeşitlendiği, sanatın, mimarinin ve genel olarak kültürün gelişmesine olanak sağladığı bilinmektedir. Yine artan nüfusun yeni yönetim biçimlerini geliştirdiği, artı ürünün ise biriktirmek yerine dağıtıldığı da kabul gören yanlardır.

Neolitik dönemde kadın eksenli gelişen bu devrimsel olgular bir anlamda kadının geleceğini belirleyen gelişmeleri de ifade etmektedir. Avcılıktan yeterince sonuç alamayan erkeğe tarımı öğretmesi, erkeğin yaşam içerisinde ki konumunu değiştiren süreci başlatmıştır. Tarımı, hayvan evcilleştirmeyi öğrenen erkek, kadının yarattığı maddi ve manevi değerlere göz dikmeye başlamıştır. Kadının yarattığı değerleri ve elde ettiği bilgileri aldıktan sonra sıra tanrıça kadını, tanrıçalık tahtından indirmeye gelmiştir.

Neolitik toplumların açığa çıkardığı değerler toplamını gasp eden erkek, devletli toplumu bu değerler üzerine inşa etmiştir. Bu süreç Ortadoğu'da günümüzden 5.500 yıl öncesinden itibaren Sümer kent devletlerini ortaya çıkarmıştır. Tanrıça kültürünün anası, adım adım eve mahkûm edilen, karılaştırılan bir sürece maruz bırakılmıştır. Arkeolojik kazılarla elde edilen veriler kısmi düzeyde dönemi aydınlatmışsa da henüz eksiklikleri giderilememiştir. Şimdiye kadar en çok elde edilen bulgular özellikle Sümer mitolojisinde geçen tanrıça ananın ataerkil gelişmeye karşı verdiği büyük savaşımdır. Bu savaşımı en iyi ifade eden ise tanrıça İnanna ile tanrı Enki'nin Me'ler üzerindeki kavgasıdır.

Sümerlerin ataerkil döneme geçiş süreci mitolojilerin, dini düşüncelerin temellerini oluştururken, diğer yandan Antik Yunan filozoflarının eril düşünceleri de bu mitolojik anlatımları tamamlamıştır

İnanna'nın savaşı, kadının toplumsal yaşamdan gün be gün çekilmesine karşıdır. Mitolojide önemli düzeyde yer tutan İnanna ve Enki kavgasında; tanrı Enki ile erkek gücü, iktidar ve devlet kutsanırken, İnanna ile komünal-anacıl dönemin değerleri direniş göstermektedir. Kurnaz tanrı Enki, o güne dek Neolitikten uygarlığa kadar yaratımların sembolü olan Me'leri, kendi himayesine almıştır. 104 Me, tanrıçadan çalınmıştır. Komünal-anacıl dönemin birikimleri üzerinden yükselen uygarlığın tüm yaratımlarına Kurnaz Enki el koymuştur. İnanna' da bir yolunu bularak Me'leri Enki'den geri alır ve Uruk'a götürür. Enki'nin yeniden Me'leri ele geçirme çabaları sonuçsuz kalır. 'Me'lere el konulması eril egemenliği kurmanın bir yoludur. Me'lerin ele geçirilmesini anlatan bu kısa söylence bile Enki ile sembolleştirilen Sümer Rahip sınıfına, erkek egemenlikli uygarlığa yönelik ana tanrıça kavramsallaştırmasıyla kadının ve kadın damgalı Neolitiğin değer ve birikimlerinin ne denli çetin bir mücadele yürüttüklerinin göstergesidir. Binlerce yıl iç içe sürdürülen bir mücadeledir bu. Bilimsel gelişmelerin temellerinin atıldığı Neolitik dönemin Sümer kent devletlerine evrilme süreci, bilimin cinsiyetinin oluştuğu yılları da ifade etmektedir aslında. Neolitiğin bilge kadınları, klanları için yarattıkları değerleri tek tek erkeğe kaptırmış, bunları geri almanın amansız mücadelesini yürütmüş, ancak başarılı olamamışlardır. Sümer rahipleri Ziguratlarda yeni toplumun düşünsel ve bilimsel alt yapısını oluştururken, neolitiğin bilge kadınları da toplumdan dışlanmıştır. Mitolojik anlatımlara konu olan bu süreci uzun uzadıya

burada ele almak mümkün ve gerekli değildir. Burada önemli olan bilimin cinsiyetinin belirlenme süreçleridir ve nitekim Sümer kent devletlerine geçiş süreci eril topluma geçiş süreci ve bilimin el değiştirdiği yıllar olması itibariyle önemlidir. Bu süreçten sonra eril kültür yaşamın her alanına hakim olma çabalarını arttırdığı gibi kadında her geçen dönem daha fazla kimliksizleşmiş, sömürü ve baskıya açık hale gelmiştir.

Anaerkil toplum ile ataerkil toplum birbirine taban tabana zıt iki ideolojik, felsefik dönemleri ifade etmektedir. Burada irdelenmesi gereken konulardan biride bilimin ideolojilerle ilişkisidir. Mesela bilim ataerkil sürece geçişte nasıl bir rol oynamış olabilir?

Ataerkil toplum inşasının döl yatağı olan Ziguratlar, yeni toplumun sınıfsal karakterini temsil eden bir yapılanmaya sahiptir. En üst katı, yalnızca rahiplerin gidebildiği, tanrıdan mesaj alabildiği kattır. Kutsallıkların hakim olduğu koşullarda, en etkili ve ikna edici kutsalın tanrı olabileceği düşüncesi dönemine göre oldukça önemlidir. Yeni toplumu inşa edecek en önemli faktörün tanrı düşüncesi ve tanrılardan gelen mesajlar olabileceği öngörüsü inanılmaz bir kurgudur. Yine felsefe ve bilimin gelişiminde tanrı- yaratan- düşüncesinin bu iki alanda ne denli etkili olduğu da bilinmektedir. Nitekim evrenin oluşumu, yaratılışı, doğa devinimi ilk felsefe düşüncelerini oluşturmuştur. Dolayısıyla tanrı düşüncesine dayalı gelişen yeni ideolojik yapılanmayı bilimsel gelişmelerin desteklediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü Ziguratlar ataerkil ideolojinin ve onun kurumlaşmalarının mayalandığı mekanlardır. Mesela yazı, matematik, astronomi, edebiyat, ilahiyat gibi bilim dallarının temelleri Ziguratlar'da atıldı; ilk kara dayalı ekonomik ilişkilerin, sosyal dokudaki ilk değişimlerin de bu mekanlarda yapıldığı arkeolojik verilerde ortaya çıkmıştır. Erkek bir yandan kendi kurgusal dünyasını oluştururken öte yandan kadını da yine bu Ziguratlarda önce rahibe ve zamanla geneleve kadar götürecek bir süreci de geliştirmiştir. Bu değişimlerin ilk dönemler tanrı düşüncesiyle iknaya, zamanla zora dayalı bir sisteme dönüştüğü, köleciliğin gelişmesinden anlaşılmaktadır. Ataerkil sürece geçişin basamaklarının oluştuğu sürecin, konumuzla ilgili olması açısında vurgulamakta yarar gördüğüm, bilimin rahipler elinde tekelleşmesinin geliştiği dönem olmasıdır. Böylece bilim ile ideolojilerin ilişkisinin en çarpıcı ve ilk örneğini Zigurat rahiplerinin geliştirdiğini belirtmek doğru olacaktır.

Bilimin gelişimi ve kadına yaklaşımı

Bilim, Sümerlerle başlayan devletli toplumlarda eril zihniyete hizmet etmiştir. Sümerlerle başlayan ataerkil sistem kendini bilim, felsefe, din gibi birçok alanda örgütlemiştir. Sümer rahiplerinin mirasını devralan Antik Yunan felsefecileri, ataerkil zihniyete bir ivme daha kazandırmışlardır. Yunan filozof Aristo, insanı erkek olarak tanımlamıştır. Aristo'ya göre kadın sakat doğan erkektir. Yani eksik erkektir. Erkek vardır, ama biyolojik olarak kadın diye bir şey yoktur ona göre. Bazı erkekler dünyaya sakat olarak gelmişlerdir, işte bunlar kadınlardır. Üreme olayında erkek etkin ve verici iken, kadın edilgen ve alıcıdır. Antik Yunan'da erkeklerin birbiri ile ilişki yaşamasının kutsanması da bu düşünceye bağlıdır. Antik Yunan felsefesi, kadının ikincil statüsünün hatta kadını eksik erkek olarak yok saymanın ispatlanmaya çalışıldığı bir role sahiptir. Ortadoğu'da Sümerlerle başlayan mitolojik inkar ve karalama Antik Yunan'da felsefeyle daha da derinleştirilmiştir. Kadın sadece ruhsuz, maneviyatsız bir doğurma makinesine indirgenmiştir. Kuşkusuz Aristo sadece Antik Yunan üzerinde etkili olmamıştır. Aristo'nun düşünceleri bilimi, felsefeyi, ve dini yani bütün öğretileri etkilemiştir. Sümerlerin ataerkil döneme geçiş süreci mitolojilerin, dini düşüncelerin temellerini oluştururken, diğer yandan Antik Yunan filozoflarının eril düşünceleri de bu mitolojik anlatımları tamamlamıştır. Yine yeni toplumun kadın figürünü yaratma da bu dönemde gelişmiştir. Tanrı Zeus'un alnından kadın yaratması da erkek endeksli gelişen toplumun kadın figürünü ifade etmektedir.

Simyacılar feminist değildiler; kendi dönemlerinde kadını dikkate almayanlarla birçok görüşü paylaşıyorlardı. Fakat kadının yaratıcı gücüne de saygı duymadan edemiyorlardı

Devletli toplumların gelişim seyrini ortaya koyan bu düşünce ve yaşam kültürü kölecilik gibi insan onurunu yüzyıllarca çiğneyen bir sürecin doğuşuna sebep olmuş, bu süreçten çıkış ise yine Sümer mitolojilerinin iz düşümü olan tek tanrılı dinlerle sağlanmıştır. Ancak ortaya çıkan yeni düşünce ve yaşam kültürü içerisinde kadın bu kez sadece toplum dışına itilmemiş, bedeni de tahakküm altına alınmıştır. Erkek, iktidarını pekiştirmek için ilahi güçlere dayanıp, insanların her türlü arayışını da yasaklıyordu. Başlayan dönem, tarihe karanlık çağ olarak geçen Ortaçağdı.

Ortaçağ, dini doğmaların hakimiyetin de geçen bir dönem olarak derebeylik, aşiretçilik, ağalık gibi kurumların oluşmasını, toprağa dayalı iktidar odaklarının gelişmesini sağladı. Bu toprak sahiplerinin bağlı oldukları merkezler ise dini kurumlardı.

Ortaçağın karanlık dehlizlerini delerek modern dünyaya geçişi sağlayan Avrupa'daki Rönesans dönemi insanlık için yeni umutların yeşerdiği bir dönemdir.

Ancak Rönesans'ın ortaya çıkardığı toplum kadını, bireyi, doğayı daha fazla tahakküme alan kapitalist sistem olmuştur. Yine bu çağ da gelişen modern bilim, tarih boyunca hiç olmadığı kadar erilleşmiştir. İnsanlığa çok büyük yenilikler katan ve aydınlanma dönemi olarak tarih sayfalarına geçen Rönesans'ın kapitalizmi doğurmasının altında yatan gerçek, yeni gelişen bilim anlayışı olmuştur. 17. yüzyılda Francis Bacon'un öncülük ettiği "bilimsel metot" anlayışında özne ve nesne ayrımı yeni tahakküm ilişkisini belirleyen gelişmelere yol açmıştır.

Francis Bacon'un "Tahakküm ve denetim bilimsel araştırmanın temel itkisidir" ve "Bilim iktidardır" yaklaşımı modern bilimin temellerini oluşturmuştur. Tahakküme dayalı olarak Bacon'un öncülük ettiği modern bilim ve bilimsel yöntem, ikilik söylemi üzerinden işleyen bir kurum inşa ederek özne-nesne ikiliğinde; doğa nesne, insan özne, kadın nesne, erkek özne olarak bilimdeki yerini almaktadır. Böylece duygusal zekayı bilimden soyutlayarak, analitik zekanın hakim olduğu bilim, doğanın canlı gerçeğini inkar etmiş oldu.

Kadın kişiliğini, ruhsal yapılanmasını erkek gibi olamamanın kompleks tanımıyla ele alır. Freud kadının ezilmişliğinin sebebi de cinselliğidir der. Ona göre kadın erkek olarak dünyaya gelmediği için kendini bu yönlü eksik görür

Kürt halk önderi A. Öcalan'da savunmalarında nesne- özne ikileminin sonuçlarını çarpıcı bir biçimde şöyle açıklamaktadır: " Nesne-özne ayrımı zihniyet hegemonyasının adeta kilididir. Görünüşte bilimsel yöntemin vazgeçilmezi olan nesnellik ilkesi, aslında öznelciliğin hakimiyeti için gerekli bir ön aşamadır. Yönetmek için özne olmak gerekir. Doğal olarak yönetilenlere düşen rol nesne olmaktır. Nesne olmak eşyalaşmak, eşya gibi yönetilmektir. Eşya, dolayısıyla doğa olarak nesne, öznenin dilediği gibi yönetme erki haline gelişin yöntemsel ifadesidir. Hem de bilimin "amentü"sü olarak. Özne-nesne ayrımının Eflatun'a kadar giden bir kökeni vardır. Ünlü "idea"lar dünyasıyla basit "yansımalar" ikilemi benzer tüm ayrımların temelidir. Mitolojik temelini ise harikulade biçimde Sümer ve Mısır toplumlarında gözlemliyoruz. Üst hiyerarşinin tanrısal yükselişi, yüceltilişi altındakilerin ise kullaştırılmaları asli kökenidir. Yaratan-yaratılan, yöneten-yönetilen ikileminin zihinsel ifadesi tanrı-kul, kelam-eşya, mükemmel idealler basit yansımalar biçiminde gelişen özne-nesne ayrımına varıyor. Ruh-beden ayrımı da bu kapsamdadır. Siyasi anlamı demokrasinin inkarı, oligarşi ve monarşinin önünün açılmasıdır." Ortaçağ'da gelişen yeni düşünceler bilim dünyasında da çatışmaların yaşanmasına sebep olmuş; modern bilimciler ile simyacılar arasında yaşanmıştır. Feminist araştırmac E. Fox Keller konuya ilişkin şunları belirtmektedir: "Simyacılar feminist değildiler; kendi dönemlerinde kadını dikkate almayanlarla birçok görüşü paylaşıyorlardı. Fakat kadının yaratıcı gücüne de saygı duymadan edemiyorlardı. Kadınların doğurganlığını tanrının onları affettiğinin bir işareti olarak görüyorlardı. Hatta Paraselsus'un şöyle bir açıklaması vardır;" insan nasıl kadın düşmanı olabilir, bütün dünya onların meyveleriyle (halklarıyla) dolu ve bundan dolayı tanrı onlara uzun ömür vermiş, ne kadar iğrenç olsalar da bile..."

Kadın ve erkek arasında ki kutuplaşmanın en belirgin dönemi de yine 17. yüzyıl oldu. Modern bilimciler 'cadı' olarak tarif edilen dönemin bilim kadınlarını son derece tehlikeli görmekteydiler. "Rasyonalite, nesnellik ve istek konusundaki algılamalar bilimin oluşmasını ve doğa üzerindeki tahakkümünü teşvik etmiştir ve bu aynı zamanda erkek tanımının kurumsallaşmasını da teşvik etmiştir" diyen Fox Keller, kapitalizmin ihtiyaç duyduğu üretim ve yeniden üretim alanlarının "bilimsel" bir dille ifade edilmiş olduğunu belirtiyordu. Kadını "yeteneği ve yapısı gereği" eve, erkeği de "aklı ve gücü" gereği iş ve bilim alanına ayırıyordu. Yeni toplumda (kapitalizmde) "yeni kadının" görevleri ve yeri belirlenmiş oluyordu böylece. Bu çağ birçok yazar tarafından kritik bir geçiş dönemeci olarak değerlendirilmektedir.

Erkek biliminin 17. yüzyıldaki en büyük sonuçlarından biri, gelişmekte olan kapitalizme erkek ve kadın arasındaki işbölümünü entegre edebilmiş olmasıdır.

Modern bilimin adım adım kurumlaştığı Rönesans döneminde bilim kadına sırt çevirmiş, aydınlığa çıkmayı erkek bazında ele almıştı. Ne gerçeği bulunabilmiş, ne de erdeme ulaşılabilmişti. Aydınlık çağı tam anlamıyla aydınlık getirmemişti.

Toplum bilimin temel bir alanı olan psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'a göre de kadının anatomisi kadının kaderidir. Yani statüsünün ikincil olmasının sebebi anatomisidir. O'na göre kadın bütün öfkeyi bu nedenle kendi bedenine, anatomisine yönlendirmektedir. Tüm amacının da erkek gibi olma arzu ve istemine bağlar. Kadın kişiliğini, ruhsal yapılanmasını erkek gibi olamamanın kompleks tanımıyla ele alır. Freud kadının ezilmişliğinin sebebi de cinselliğidir der. Ona göre kadın erkek olarak dünyaya gelmediği için kendini bu yönlü eksik görür. Aristo'nun "kadın eksik erkektir" tanımı tekrar gündeme geliyor. Freud'a göre kadının bütün yaşamı erkek doğmamış olmanın kompleksini yaşadığı için kıskanç, entrikacı özellikler taşımaktadır. Sosyal bilimlerin en önemli alanlarında psikanalizin kurucusunun kadın yaklaşımı doğa dışı olmasına rağmen toplum bilimi adına en çok kabul gören ve etkili olan bilim 'ada-

mı'dır.

Diğer yandan sosyalizmin dayandığı materyalist felsefenin temelini oluşturan Darwin teorisinin cinsiyetçiliği çarpıcıdır. Halen geçerliliğini koruyan Darwin, kadını nasıl tanımlamıştır? Darwin'in iki toplumu vardır. Biri evrim sürecini tamamlamış canlı olarak insan toplumu yani üst toplum, ileri toplum; diğeri evrim süreci tamamlanmamış ya da farklı biçimde yön almış maymunlar toplumu diğer ifadeyle aşağı toplumdur. Darwin insanı üst topluma koymasına rağmen kadını aşağı topluma yakın biçiminde tanımlamıştır. Darwin'e göre; kadında taklit etme yeteneği ve sezgi daha güçlüdür. Kadın çevresine daha ilgilidir. Ancak bu tespitlerin aşağı toplumlara ait özellikler olduğunu da belirtmektedir. Analitik zekanın bilimdeki yeri açısından oldukça önemli bir örnektir. Yani kadın evrimini tamamlamamış canlılar içerisinde yer almaktadır. Bu tanım evrimini tamamlamış erkeğin, uygarlığı yarattığı izlenimini vermektedir.

17. ve 19. Yüzyıllar, bilimi kapitalist sistemin hizmetine tümden koyduğu, bilim- iktidar bağlarının daha da pekiştiği yıllar oldu. Yine aynı zamanda insanlık tarihinde ikinci büyük aşama olarak görülen Sanayi Devrimi'nin yaşandığı yılları da ifade etmektedir.

Bu kısa örnekler bile bilimin doğa, evren ve insana nasıl bir hizmet getirdiğini göstermektedir. Ataerkil zihniyetin bütün akademik alanlara yayılmasını sağlayan bu düşünce sistemi, toplumsal düzlemde kadının konumunu da belirleyen, toplumda kadının ikincil statüsünü pekiştiren yaklaşımlardır. Bu yaklaşımları bilim diye tanımlamak, binlerce yıl insanlığa hizmet etmiş bu alana haksızlık olur. Ancak amacı doğa, evren ve insanı araştırmaktan çıkmış, daha çok ataerkil sisteme hizmete dönüşmüş olan bu olguyu 'bilimcilik' olarak ele almak daha gerçekçidir.

"Günümüzde bilim denince ilk akla gelen ne kadar para getirir sorusudur. Hâlbuki toplumun bilimden beklediği, temel kaygılarına yanıttır. Maddi ve manevi kaygıları bilimi, bütünlüğü içinde tanrısallığın mesleği saymış ve öyle kabul görmüştür. Akademi ve üniversitenin yozlaşması bu koşullarla bağlantılıdır. Bilimsel kriz bu koşullardan kaynaklanmaktadır. Bilmenin tarihi, uygarlık tarihiyle bağlantılı olarak dönüşüm geçirerek genel bunalımından da aynı ölçülerde nasibini almaktan kurtulamamıştır. Çözüm aracı olayım derken, kendisi en önemli sorun aracı haline gelmiştir. Sonuç; bilimsel parçalanma, dağılma ve kaostur.„

Sonuç olarak; ataerkil yaşam kültürü kadın aklının bilim için yeterli olmadığı kanısını daha ilk filozoflardan beri işlemekte ve toplumda böyle bir algı oluşturmaktaydı. Kadınların bilim insanı olması önünde ki temel engel, bilgiye ve bilim insanı olmaya giden yolun cinsiyetçi öğelerle donanmış olmasıdır. Nitekim bu algı 5000 yıllık erkek egemen sistemde bir algı olarak oturmuş, hatta kadının kendisi bile bu konuda ikna olmuştur. Günümüz toplumlarında bile kadının toplumdaki annelik ve eşlik statüsü eğitimi önünde sürekli engel olduğundan kadınların akademik kariyerleri belli bir aşamadan sonra sona ermektedir. Ancak bu algıya rağmen kadınlar yine de ilgi duydukları birçok alanda bilimsel araştırmalar yapmışlardır. Yazının bulunuşuyla beraber tarihe geçen onlarca kadın mucit olmasına rağmen günümüze kadar adını ulaştıran çok az bilim kadını vardır. Kaldı ki bu bilim kadınları son derece trajik süreçler yaşamışlardır. Çünkü özne olan insan, tıpkı Aristo'nun düşüncesinde olduğu gibi erkektir. İktidarla bütünleşmiş bilim, kadın aklı ve dünyasına erkek zihniyetinin döşediği yollardan bakmıştır.

Günümüz dünyasında kadının düşünsel gücü artık kanıksanan bir konu oldu. Ancak mevcut bilim olgusu ataerkil, iktidar kıskacında olmayı sürdürüyor. Şimdilerde kadının aklı, bedeni, düşüncesi ve emeği daha kıymetli hale geldi. Fakat buradaki amaç kadının düşüncesiyle bilimi ele almak değil, düşünsel ve bedensel iş gücü olarak sömürülmesidir. Kadın örgütleri; bilimin eril yanını daha fazla irdeleyerek deşifre etmek, analitik ve duygusal zekanın optimal düzeyde kullanılacağı yeni bir bilim anlayışını ortaya çıkarması gerekmektedir. Kadın yaratımlarının güncellenerek topluma mal edilmesi, yeni bir bilim ahlakı geliştirmesi de bilimin cinsiyetini sorgulatacak temel konular olabilir. Yine kadın nesne olmaktan çıktığı oranda bilimin zihniyeti değişebilir, kadın, doğa, evren hak ettiği yere kavuşabilir.

Feminizm ve Jineoloji

Çimen Işık

Özgürlük mücadelesi, kadın açısından tarihten bugüne hep var olmuştur. Kadın özgürlük mücadelesi ile toplumsal anlamda yürütülen özgürlük mücadelesi birbirini tetikleyen,içiçe geçen mücadelelerdir.

Feminizm bir özgürlük ideolojisidir. Sistem karşıtı bir harekettir, kurandır, tarihtir, pratiktir. Kadın özgürlük mücadelesinin önemli bir yaratımıdır. Ancak feminizmin yaşadığı eksik ve yetersizlikleri de tartışmak, nerede, niçin dar kaldığını çözümlemek, aynı zamanda 'Neden Jineoloji?' sorusuna yanıtlar verebilecektir. Öncelikle, belki sürekli altı çizilmesi gereken nokta, Jineoloji feminizmi kapsar, tamamlar, eleştirir fakat yadsımaz, feminizme karşıt veya alternatif değildir! Jineoloji feminizmin yarattığı değerleri, yani özgürlük mücadelesi, ideoloji, kuram vb. önemli bir miras olarak ele alır ve kadının yaşadığı içerilmiş köleliğin anlaşılması, aşılması ve toplumsal anlamda eşitlik-özgürlüğü hedefler.

Feminizm, ilk gelişimi tarihsel-siyasal-toplumsal koşullar itibariyle kadının seçme-seçilme hakkı, erkekle eşitlenişi üzerinde biçimlenir. İnsan hakları bildirgesi ile somutlaşan liberalizmin "insan" tanımı erkek merkezlidir

Feminizm kuramsal olarak birçok akım şeklinde ele alınır. Ve bu akımlar üç dalga şeklinde ayrılırlar. Ancak bunun ayrıntılı açımlanmasından ziyade, feminist kuram ile jineolojiyi iç içe ele almaya çalışacağız. Feminizm, ilk gelişimi tarihsel-siyasal-toplumsal koşullar itibariyle kadının seçme-seçilme hakkı, erkekle eşitlenişi üzerinde biçimlenir. İnsan hakları bildirgesi ile somutlaşan liberalizmin "insan" tanımı erkek merkezlidir. Dolayısıyla da kadının eşitlik mücadelesi aynı zamanda erkek merkezli "İnsan" tanımına karşın, kadının da insan olduğunu ve bu eşit haklardan yararlanması gerektiğine dairdi. Kadının erkekle eşitlik mücadelesi ve bu mücadele ile kuramsallaşan "hayatın her alanında eşitlik" çerçevesi belirli tartışmaları doğurmuştur. Kadın kavramından ziyade "insan" kavramı etrafında şekillenen hukuki ve siyasal haklarda eşitlenme ile kadın özgürlüğünün sağlanacağı noktasından hareket edilir. Dönemin ideolojisi olan liberalizm çerçevesinde şekillenen ve liberal feministler olarak adlandırılan bu dönem feministleri güçlü sorgulama ve analizlerden ziyade yüzeysel bir teori oluşturarak bu çerçevede mücadele etmişlerdir. Elbette bu önemli katkılar sağlamış ve belli kazanımlar da elde edilmiştir. Fakat kadının hukuksal-siyasal anlamda kazandığı hakların gelişimi ile özgürlüğün gelişemediği de bir gerçektir. Buradan hareketle feminizm yeni bir akımla (radikal) patriarkal zihniyeti çözümleyerek sorunun temeline inmeye çalışır. Radikal analiz-belirleme ve önerilerle güçlü bir kuramın gelişimi, eleştiri üzerinde de olsa, feminizmin görünürlüğünü ve tartışılmasını sağlamıştır. Ancak çözümü, patriarkal zihniyet-sistemin yıkılması ve yerine matriarkal sistemin oluşması fikri belli bir noktadan sonra marjinal kalmasına neden olmuştur. Buradan hareketle feminizm birçok akım şeklinde temellerini güçlendirmeye çalışır. Ekolojik, Kültürel, Sosyalist, Psikanalist vb… Her akımın kadın sorununu ayrı bir noktada ele alıp, çözümü tartışması, bunun felsefik, kuramsal, tarihsel anlamda gelişimini sağlaması, kadın özgürlük mücadelesi açısından ciddi bir kazanımdır. Ancak parçalılık, sorunu bütünsel ele almayı da engeller.

"Feminizm kavramı Türkçesiyle kadıncılık hareketi anlamında kadın sorununu tam nitelemekten

uzak olup, karşıtı erkekçilik olarak tasarlandığından daha da kısırlığa götürebilir. Sanki sadece egemen erkeğin ezilen kadınıymış gibi bir anlamı yansıtmaktadır. Hâlbuki kadın gerçekliği daha kapsamlıdır. Cinsiyetin ötesinde kapsamlı ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan anlamlar içermektedir…" 1 değerlendirmesinden hareketle, feminizmin yaşadığı sorunlara cevap verilmiş olunuyor. Çünkü kadının içerisinde bulunduğu durum her yönüyle kadıncılığı aşan toplumsal bir sorundur.

Feminizm kadını ele alırken kuramsal anlamda birçok çözümlemede bulunmuştur. Bunlar ciddi anlamda önem arz etmekle birlikte, kadının yaşadığı durumu bütünsel ele almayı eksik bırakmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini siyasal, bilimsel, sosyal, kültürel, psikolojik olarak tek tek, ayrı ele almışsa da bunların birbiriyle bağlarını görme ve içiçeliğini çözümleme eksik kalmıştır.

Örneğin; politikayı ele alırken ilk şekillenişinde de olduğu gibi "erkekle eşitlik" temeline indirgemiş, hukuksal vb. yeterliliğiyle yetinebilmiştir. Fakat bu, zaten toplumsal olduğu kadar kadın açısından da patriarkalın ideolojisi olan liberalizmin hedeflediği noktalardandır. Liberalizmin her anlamda yaşanan sorunları çözümleme adıyla nötrleştirerek, kendi politik hedeflerine indirger. "Özgürlük: bireysel haklar" gibi argümanlarla toplumsallığı yadsırken toplumsal bağlamda etkin olan kadın köleliği daha bir içselleştirilir. Ve politika cinsel politikaya dönüşerek toplumsal hiyerarşisini oluşturuyor.

Jineoloji politikayı toplumsal eyleme dönüştürme, bu eylemle sadece kadını değil, bir bütünen toplumun dönüşümünü hedefler. Toplumun yaşadığı her sorunu çözmede, eylemde, irade sahibi olma ve pratikleşmede özgürlüğü ve eşitliği kapsar. Mevcut politikayı yeniden ele alarak gerçek anlamı ve işlevi olan iktidara karşıt olan özüne dönüştürmeyi esas alır. Politika öz olarak iktidarı içermez. İktidarı içermediği gibi toplumsal cinsiyetçiliği de içermez. Jineoloji, politikayı bu temelde tanımlayıp ele alırken, feminizm politikayı ele alışını eleştirdiği gibi dönüştürmeyi, dönüşümü için ortak mücadeleyi kapsar. Çünkü kadın politik olarak köleleştirilmiştir. Yani politik olarak işletilmeyen, ortadan kaldırılan, sömürge bir cins durumuna getirilmiştir. Bu da politik sömürüyü ifade eder. Feminizmin "hayatın her alanında eşitlik" ilkesinin liberalizmi ya da patriarkalı aşmayan durumu; var olanda eşitlik anlamına geldiği gibi dâhil olma mücadelesi mevcut durumda partriarkayı oluşturduğu politik ilkesizliği değiştirememiştir. Sınıflaşma, toplumsal cinsiyetçiliği köklenmesine, daralmaya, kadükleşmeye, kadın adıyla devam etmeyi ifade eder. Jineoloji ise tüm bunlara karşı direniş mücadelesidir. Demokratik siyasetle kadının politik dokusunun "toplumda" işlevselleşmesi, demokratik topluma dönüşmesini amaçlar.

Yine feminist kuramda cinsiyet-cinsellik belli yönleriyle değerlendirme konusudur. Çünkü cinsiyet-cinselliği çözümlerken mevcut yaşananı, köleliği derinlemesine ve bütünsel anlamda analiz etmekten ziyade veya liberalizme eden alternatifler üzerinden ele alır. Liberal anlamda burjuva eşitlik ve burjuva kimlik tanımlamalarıyla yetinme mücadelesi yaşanır. Buna karşın gelişen eleştiriler, alternatifler ise, kaba retçiliği pek aşamamıştır. Tıpkı radikal feministlerin önerdiği gibi tek cinsiyetle ve tek cinsin hâkim olduğu bir sistem veya lezbiyenlik, toplumsal alanda yaşayan ve kadında somutlaşan köleliği ne yazık ki beslemektedir. Bu durum hem cinsel kimlik açısından hem de cinsellik açısından kısır bir döngü olmaktan kurtulamamıştır. Hatta bu konuda en fazla psikanalist feministler kafa karıştırıcı ve alternatifsiz bazı izahlarla yetinmişlerdir.

Feminizm özgürlük ideolojisi olmasına rağmen, pratik-politikada yaşama indirgeyip toplumsallığı sağlamada marjinal kalmıştır. Çünkü temel çelişki olarak kadın-erkeği alır

Jineolojide ise cinsiyet/cinsellik temel anlamda en fazla tartışılan ve kadını bilimsel olarak jinekolojiye sıkıştıran, Freudçuluk zihniyetine karşıdır. Eleştirdiği kadar çözümler alternatiflerini oluşturmayı hedefler. Kadını nesneleştiren kapitalist modernite zihniyetinin meşrulaştırıcılığına karşı bilimsel, psikolojik, kültürel vb. tanımlamalara kuşkuyla yaklaşır. Güdülere sıkıştırılan üremeye indirgeyen cinselliği ötekileştiren bir cinsin eksik parçası olan zihniyet bakış açılarına karşı alternatif bilim ekolleriyle yanıt olmaya çalışır.

Feminizm özgürlük ideolojisi olmasına rağmen, pratik-politikada yaşama indirgeyip toplumsallığı sağlamada marjinal kalmıştır. Çünkü temel çelişki olarak kadın-erkeği alır. Ve bu metot kısırlaştıran, "biyolojik-psikolojik" sınırlara haps olur. Toplumsal bir ideoloji olma iddiasının olmaması da olabilecek bir durumdur. Ancak toplumsal bir sorun olan kadın köleliği sorununa toplumsal bir çözüm ve değerlendirmelerle yaklaşılmadığı zaman marjinal kalma kaçınılmaz olur. "… cinsiyet özgürlüğü sorunu ideolojik yönelimlerine göre ele alıp evrenselci bir temele oturtarak yok sayan liberalizm de; kadın kurtuluşunu genel kurtuluşa havale eden Marksizm de (…) aynı paradigma üzerinde gelişen yaklaşımlardır ve modernite kaynaklıdır."(2)

Feminizm de salt cinsel sömürüye indirgerken modernist paradigmadan ayrı düşmez. Bu durum ise toplumsal cinsiyetçiliği besler ve farklı argümanlarla da olsa aynı sonucu doğurur.

Jineolojinin farkı burada ortaya çıkar. Farklı bir paradigmasal değişim içerir. Kadın açısından farklı sömürü biçimlerinin olduğu gerçekliği ve bunların birbiriyle bağlantılı ve iç içe bir özellik oluşturur. Bu sömürü biçimleri hiçbiri bir diğerinin öncelenerek diğerinin talileştirilemeyeceği ve tümünün patriarkal karakterine içkin olduğu tespitleriyle, kadın özgürlüğünün toplumsal özgürlükle ilişkili olduğunu öngörür. Yani tüm sorunların -kadın köleliği, erkek köleliği- toplumsal köleliğin kaynağında egemen patriarkal sistem vardır. Dolayısıyla bu sistemin parçalı ele almak çözümden ziyade besleyen, derinleştiren ve özgürlükçü ideolojileri marjinalleştirmekten öte gitmez. Toplumsal cinsiyetçilik bu ele alışların bir sonucu veya nedeni olarak özgürlükçü ideolojilerin kısırlığına neden olmaktadır. Tek yönlü parçalı veya öncelik-talilik gibi sonuçlar doğrultusunda, toplumsal cinsiyetçilik her geçen gün daha bir derinleşmektedir. Toplumsal cinsiyetçilik düşünce sistematiğine dinden felsefeye, ideolojiye, bilime, psiko-sosyal anlamda, cinsellikten duygulanıma; ekonomik anlamda iş bölümüne vb. kadar kurumlaşır. Ve bunlar iç içe geçerek kültür oluşturmuştur. Kültür ise değerler, normlar üzerine şekillenen tarihsel bir ortaklaşmadır. Bu da topluluk üyelerinin hareket alanını belirler.

Kültür tarihsel süreci içerisinde insanlığın oluşturduğu anlam ve yapısal bütünlüklerdir. Veya ahlaki-politik değerlerdir. Kadın etrafında ilk oluşum gerçekleşmiş olsa da, toplumsal olarak oluşturulan- karşı devrim- özgürlük mücadelesinin, direnişin yaratımıdır

"Hiyerarşik toplumun ilk kurbanı ana kadının evcil düzenidir."(5) Kadının evcil yaşamı kültür olduğuna göre kadın yaşam kültürünün başat öğesi kabul edilir. Bu da kadının yönelimin hedefi olmasını doğurmuştur. Yani kadın ile birlikte kültür hedef seçilirken toplumsallık, özgürlük, eşitlik hedef seçilmiştir. Ancak feminizm bunu değerlendirirken, ayrıntılı, derinlikli ele almaktan çok genel kalmıştır. Kültürel feminizm kadın köleliğinin temel nedeni olarak kültürü işaret eder. Kültürel sömürünün kamusal alanda yapılacak iyileştirmeler veya kadın tarafından sağlanacak barışseverlik, işbirliği, farklılıkların şiddetsiz biraradalığı ile kamusal hayatın uyumluluğunun gelişeceği kuramına dayanır. Çözüm ve pratik mücadele açısından önemli bir rol olmasına rağmen tek başına yeterli değildir.

Kültür tarihsel süreci içerisinde insanlığın oluşturduğu anlam ve yapısal bütünlüklerdir. Veya ahlaki-politik değerlerdir. Kadın etrafında ilk oluşum gerçekleşmiş olsa da, toplumsal olarak oluşturulan-karşı devrim- özgürlük mücadelesinin, direnişin yaratımıdır. Bu nedenle kadının varoluşunu temsil ettiği gibi toplumsal düzlemde de demokratik toplumun ahlaki-politik değerleridir. Jineoloji bu açıdan kültürü ele alırken bir bütünen kadın varoluşunu sağlama, bunun engelleyici zihniyetlerine karşı çözümü içerir.

Toplumsal cinsiyetçilik kadınlık ve erkeklik rolleri üzerinde şekillenir. Toplumsala mal olan ilişkilerde kadın erkeğe her türlü hizmet ve itaat etmesi gereken bir cins olarak tanımlanır. Erkeklik ise, tabi kılınmış kadınlık kadar tabi kılınmış erkekliklerle ilişkili olarak inşa edilir. Ve bu biyolojik bir inşadan ziyade toplumsal olarak hegemonik erkekliğe dönüştürmüştür. Hegemonik erkeklik boyun eğmiş kadınlık olamadan kendisini sürdüremez. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ilişkilerinde erkeklik temel bir rol oynarken, kadınlık sorununu iki kişi arasına indirgemek, sorunu kaynağından uzaklaştırır. Erkekliği üretenin sadece erkek olduğu yanılgısı ne kadar eksik ise, kadınlığın aşılması da sadece kadının sorunudur, anlayışıyla aynıdır. Yani kadınlık ve erkelik birbirlerini besleyen ve ayrı ayrı iki cinsin ayrı sorunları olmaktan çok toplumsaldır. Hegemonik erkekliği, geleneksel kadınlığı da bir bütünen iki cins (toplumsal olarak) üretmektedir. Ki kapitalist modernitenin kendisi bunu üretmekte ve bunun için birçok argümanı da kullanabilmektedir. Feminizm bu konu, kadınlık ve erkeklik çözümlemelerinde radikal mücadelesini toplumsal düzlemde yürütmekten ziyade sorunu salt iki cins arasına indirgeyerek, dar ele almakla yetinmiştir.

Hegemonik erkeklik tüm sistem, argüman, kurum ve kuramlarıyla beslenir. Din, devlet, felsefe, politika, sanat vb her noktada bunu besleyecek mekanizmalarla kendini idame eder. Bu sürekli derinlikli varoluş ve besleme, kadının içerilmiş köleliğinin ne olduğunu da daha belirgin kılıyor. Çünkü hegemonik erkeklik sistemsel olarak aileden başlayarak tüm kurumlarda ideolojik, zihinsel olarak kadın köleliği üzerine temellenir. Ve kadın ile birlikte erkek yani toplumsal düzlemde kölelik üretilir. Üretilen ve devam edegelen kölelik-sömürü gerçekliği, erkeğin özgür olduğu ya da yalnız kadının köle olduğu gerçeğini değiştirmez. Patriarkalın yaratımı olan bu durum, kimi özgürlükçü ideoloji-hareketler tarafından modernist paradigmanın etkisiyle salt kadın sorunu olarak yorumlanırken, aşılması için sunulan alternatiflerde iktidarın bir cinsin elinden alınıp başka cinse devredilmesi olarak ta sunulabilmektedir. Fakat Jineolojide toplumsal eşitlik

esas alındığından farklı ele alınır. Jineoloji kadın sorununa yaklaşımda çözüm için, tek cins, renk, ırk vb özgürlüğünü değil, toplumsal olarak kadın-erkek, yani tüm insanlığı, doğayı içerir. Ahlaki-politik toplum bu anlamda değerlidir. Çünkü ahlaki-politik toplum eril zihniyetten arınmış, toplumsal cinsiyet eşitliği, ekolojist ve demokratik bir yaşamı, zihniyeti ifade eder. Farklılıkların özgür, demokratik, eşit birlikteliğidir. Bu aynı zamanda sosyalist toplum, sosyalist birey, sosyalist zihniyetin oluşum mücadelesidir.

Jineoloji bir örgüt değildir, bir bilim dalıdır. Kadın bilimidir. Ancak bir cinsin imtiyazını oluşturma olarak elbette ele alınmamalıdır. Kadının yaşadığı tüm sorunlara sosyolojik, kültürel, bilimsel, siyasal vb her konuda çözümler üretir

Sonuç olarak; feminizm ve Jineoloji ayrı olmadıkları gibi birebir aynı da değiller. Feminizm dört yüz yıllık bir tarihe dayanan sistem karşıtı bir akımdır. Özgürlükçü bir ideolojidir. Ancak özetle de olsa açımlamaya çalışıldığı gibi marjinalleşen, eksik kalan yönlerini değerlendirmek, onu yadsımak anlamına gelmez. Kadın direniş mücadelesinin sistematize edilişi olarak ifade edebileceğimiz Jineoloji, toplumsal özgürlük açısından ele alınmalıdır. Çünkü Jineoloji bir örgüt değildir, bir bilim dalıdır. Kadın bilimidir. Ancak bir cinsin imtiyazını oluşturma olarak elbette ele alınmamalıdır. Kadının yaşadığı tüm sorunlara sosyolojik, kültürel, bilimsel, siyasal vb her konuda çözümler üretir. Yani toplumsalı temsil eder, toplumsalı kapsar. Jineoloji felsefik, ideolojik ve örgütsel mesafelerin ürünü olarak, bu entelektüel ve örgütsel duruştan açığa çıkan bir bilimdir. Bir süreçtir de aynı zamanda. Hem ideolojik olarak, hem de örgütlenme bakımından geliştirilmiş olan kadın mücadelesinin daha fazla sistematize olması, daha sonuç alıcı ve kuramsal bir yapıya ulaşabilmesi için duyulan bir ihtiyaçtır. Toplumsal bir ihtiyaç! Jineoloji; ekonomik, politik, tarih, estetik gibi paralel bilim ekolleri olan, kadın gerçekliğini, sosyo-kültürel, siyasal, cinsel vs açılardan irdeleyen farklı farklı kadın bilimlerinin çatı bilim dalı olarak ele alınabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

1 Abdullah Öcalan Özgürlük Sosyolojisi
2 Zeki Bayhan Demokratik, Ekolojik Cinsiyet Özgürlükçü Paradigma/Belge Yayınları/ S: 257
3Abdullah Öcalan/ Bir Halkı Savunmak/ s:24

Feminist Teoride Yeni Açılımlar*

Fatmagül Berktay

Feminist bilinç, daha önce de önemli ipuçları olmakla birlikte esas olarak 19. Yüzyıldan itibaren şekillendi. Kısaca ifade olacak olursak bu bilinç 1) kadınların bağımlı bir toplumsal grup olduklarının ve bu gruba dahil olmak nedeniyle haksızlığa uğramış olduklarının farkına varmalarını; 2) bağımlı konumlarının doğal değil, toplumsal/kültürel olarak belirlenmiş bir olgu olduğunu anlamalarını; 3) bu durumun değiştirilmesi için bağımsız mücadele hedeflerinin ve stratejilerinin tanımlanmasını; 4) hedeflere ulaşmak açısından kadınlar arası dayanışma duygusunun ve pratiklerinin oluşturulmasını; ve nihayet 5) geleceğe ilişkin alternatif bir vizyon geliştirilmesini içerir. Başka bir deyişle, feminizm, **kadınların sırf kadın oldukları için**, yani cinsiyetleri nedeniyle maruz kaldıkları baskı ve kısıtlamalara karşı, bu haksızlıkları telafi edecek talepler etrafında mücadele ve direnişin örgütlenmesini ifade eder ve bu mücadeleyi toplumun maddi koşullarından zihinsel kalıplarına dek uzanan geniş bir yelpazeye yayar.

Feminist Bilincin Gelişme Süreci

Kadınlar çok uzun bir süre ve hala **ataerkil sistem** ve kurumlar içinde toplumsallaştıkları, yüzyıllar boyunca eğitimden yoksun bırakıldıkları, ekonomik olarak da erkeklere bağımlı kılındıkları için bu bilincin ve farkındalığın gelişmesi ancak çok sayıda zorlu engelin aşılabilmesine bağlı oldu. Belki de en başta kadınların, bu toplumsallaşma süreçleri içinde ister istemez içselleştirdikleri zihinsel/tinsel aşağılık ve bağımlılık duygusunu aşmaları gerekiyordu. Çünkü binlerce yıldır süren ve kadını ikincilleştiren ataerkil sistem, bütün toplumun derinlerine işlemiş durumdaydı.

Burada, ataerkil sistemin **(patriarki)** anlamı üzerinde durmak gerekir. Ataerkil sistem, bir cins olarak toplumda kadınların ezilmesi sonucunu doğuran kurumsal ve kültürel düzenleme ve uygulamaları belirtir ve genel olarak kullanıldığında erkek iktidarını ifade eder. Ancak bu, ataerkil sistemin örgütlenmesinin ve uygulanmasının tarihsel ve kültürel olarak farklılık gösterdiği gerçeğini ortadan kaldırmaz. Aksi halde, tarih dışına düşmek ve bu kavramı "cinsiyetçilik" ile eşanlamlı kullanmak tehlikesiyle karşılaşılır. Ataerkil sistem dendiğinde, yalnızca kadın emeğinin değil, aynı zamanda kadın cinselliğinin, bedeninin ve doğurganlığının denetlendiği bir toplumsal sistem kastedilmektedir. Bu sistemde esas olarak korunan erkek çıkarları olmakla birlikte, sistem, erkeklerin iradesinden bağımsız nesnel bir gerçeklik olarak var olur. Ataerkil aile biçimi de, baba/erkek otoritesine ve soyuna dayalı ve esas olarak mülkiyetin babadan meşru oğula geçmesini güvence altına alan aile biçimidir. (Berktay, 2009, s.24.)

Kadınlar bu sistemde bağımsız bir biçimde düşünebilmek, yazabilmek ve eyleyebilmek için, her şeyden önce kendilerine ve birbirlerine Tanrı karşısında eşit insan varlıkları olduklarını kanıtlamak durumundaydılar. O nedenle, "kadının ruhu var mıdır, yok mudur" diye tartışan kilise kurullarının, din adamlarının ve filozofların karşısına "kadın, insandır" sloganıyla çıkıyorlardı. Özellikle din içinden yürütülen tartışmada, Batı Hıristiyan Orta Çağı'nda Azize Theresa gibi kadın mistiklerin işlevi, kadınların **Tanrı ile erkek dolayımı olmaksızın**, kendi adlarına "Konuşabilecekleri"ni, iletişim kurabileceklerini, kutsal olanı kendi bildiklerince kavramsallaştırabileceklerini ve böylelikle kadınların da özerk insan varlıkları olduğunu kanıtlamak oldu. Bu, günümüzün feminist felsefecilerinin, kadınların düşünen özneler olduğunu kanıtlama çabalarını andıran bir durumdu. Aynı dönemlerde, dinsel alan dışında başka bir grup kadın da, annelik otoritesine sığınarak gene aynı talebe sahip çıktı. Toplumdaki annelik

***Bu makalenin farklı bir versiyonu, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları (der. Yıldız Ecevit, Nadide Karkıner, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012) adlı kitapta yayımlanmıştır.**

rolü, kadınları güçlendiriyor ve ataerkil uygulama ve düşüncenin en azından bir bölümüne direnme cesareti veriyordu. Batı Orta Çağı'nda, kadınların değerinin vurgulanmasını sağlayan "Meryem Ana kültü" nün yaygınlaşması, her iki kadın grubunun da taleplerine ve özlemlerine yanıt niteliğindeydi.

Hayatını kalemiyle kazanan ilk kadın yazar olarak bilinen Christine de Pizan, daha 14. Yüzyılda kadın haklarını savunan **Kadınlar Kenti (La cité des Dames)** adlı kitabıyla kadınların duygularını dile getirmişti: *"Hiçbir günah kadınınki kadar büyük değildir diyorlar ama, kadınlar adam öldürmezler, kentleri yakıp yıkmazlar, halkı ezmezler, toprakları yağmalamazlar, halkı ezmezler, kundakçılık yapmazlar, sahte sözleşmeler düzenlemezler. Kadınlar şefkatli, nazik, yardımsever, alçakgönüllü, sağduyulu varlıklardır."*

Ancak anneliğin yüceltilmesi gene de ataerkil çerçeve içinde kalıyor ve ona meydan okuma niteliği taşımıyordu; nitekim bu yaklaşım, 19. Yüzyılda Batı'da "evdeki melek" imgesinin yaygınlaşmasına ve böylelikle kadının evdeki rolünün daha da pekiştirilmesine yol açtı. Ne var ki, buna karşı da giderek daha fazla kadın, değişen ekonomik koşulların ve eğitim olanaklarının artmasıyla, kolektif bir grup olarak kadınların "annelik" ve aile ile değil, "kişilik"leri ile tanımlanmaları gerektiğini düşünmeye başladı. Zaten dönem de, Aydınlanma'nın "özerk birey" kavramının yükseldiği dönemdi ve **Mary Wollstonecraft**[1] gibi feminist öncüler, kadınların bağımlılığının biyolojiden, yani doğadan değil, toplumdan kaynaklandığını ve toplumsal/kültürel/eğitimsel engeller aşıldığı zaman kadınların özerk bireylere dönüşmelerinin mümkün olacağını savunuyorlardı.

Haksızlığa uğramışlık bilinci ile kadının bağımlılığının ve bunu meşrulaştırmak için kullanılan "kadın doğası" denen şeyin doğal değil de, toplum içinde belirlenmiş bir olgu olduğu bilinci el ele gelişmekteydi. Ne var ki, kadının aşağı konumunu değiştirmek için mücadele etmek açısından kritik olan kadınlar arası dayanışma duygusunu ve pratiklerini geliştirmek, binlerce yıldır ataerkil egemenlik tarafından bölünerek yönetilmiş olan bir grup için hiç de kolay değildi. Aradan geçen bunca zamana ve bunca mücadelelere rağmen, ne yazık ki, bu dayanışmanın sağlanması ve kadınlar arasındaki farklılıkların ortak bir paydada buluşularak aşılması, hâlâ çok zor olmaya devam ediyor.

Sanayileşme, Modernleşme, Ulus-devlet ve Feminizm

Feminist bilincin gelişimi açısından merkezi önemde bir aşama, kadınların ekonomik bağımsızlık içinde yaşamalarına olanak sağlayan toplumsal ve ekonomik değişimlerin gerçekleşmesiydi. Sanayileşme ve modernleşme süreçleriyle bağlantılı olan bu gelişmeler sonucunda anne ve çocuk ölümlerinin azalması, insan ömrünün uzaması ve belki daha da önemlisi kadınların işgücüne katılımının sağlanmasıydı. Böylelikle, feminist bilincin gelişmesinin önkoşullarından biri olan, kadınların salt doğurganlık ve annelik nitelikleriyle tanımlanmamalarını mümkün kılacak biçimde evlilik dışında ekonomik bir alternatife sahip olmaları gerçekleşti. Bu koşullar gerçekleşmeden, kadınların ataerkil egemenliğe alternatif yaşam ve varoluş biçimlerini tahayyül edip kavramsallaştırmaları ve bu hedef için mücadeleyi örgütleyip kendi aralarında dayanışma kurmaları mümkün değildi. Dayanışma, hak talep edebilen bilinçli bireylerin ve toplulukların, etkin öznelerin, yani "kendisi için insan"ların (per se una) ortaya çıkmasını ve bunların kendi çıkarları ve talepleri etrafında örgütlenebilmelerini içerir.

Dolayısıyla, feminist dayanışma ve örgütlenmenin koşullarının, ancak, 19. Yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış olması bir rastlantı değildir. Bu dönem, kadınların artan istihdamına ve eğitim olanaklarının genişlemesine paralel olarak alternatif bir vizyon geliştirmelerine tanık oldu. Zaten 17. Yüzyıldan itibaren kadınlar açısından en önemli konu eğitimdi; kadınlar, annelik işlevleri dolayısıyla görevleri olan, çocukları daha iyi eğitebilmenin yolunun kadınların kendilerini eğitmekten geçtiğini dile getiriyorlardı. 19. Yüzyılda ise aynı hak talebi, ulus-devletlerin gelişmesine paralel olarak, "daha iyi yurttaşlar yetiştirmek için anaların eğitilmesi" biçimini aldı. Ancak kadınlar sadece "ulusun anaları" olmakla yetinmeyerek bizzat kendi yurttaşlık ve özerk insanlık taleplerini öne sürdüler ve siyasal oy hakkında billurlaşan kamusal hak mücadelesine giriştiler. Ne var ki, mülksüz erkeklere oy hakkı tanıyan eril burjuva egemenliği henüz mülk sahibi orta sınıf kadınlarına bile oy hakkı tanımayarak erkek egemenliğinin bütün ayrımcılıklardan daha derin olduğunu bir kez daha gözler önüne serdi. Örneğin Fransa'da 1789, 1848, 1870 devrimlerine canla başla katılan kadınların payına oy hakkından mahrum kalmak, "politika yapmaya kalktıkları ve böylece kadınlık erdemlerini

1 Feminist düşüncenin en önemli öncülerinden olan ***Mary Wollstonecraft*** (1759-1797), cinsiyet eşitliğinin bir insan hakkı olduğunu savundu ve kadınların aşağı konumunun o zamana dek öne sürüldüğü gibi akıldan daha az pay almalarından değil, toplumsal olarak erkeklere bağımlı olmalarından kaynaklandığını vurguladı. Var olan toplumda kadınların "duygusallıkları" ve "zayıflıkları" körüklenip "kadınlığın", narinlik, edilgenlik ve bağımlılık ile özdeşleştirilmesi onları aşağı konumda tutmaya ve ev içine hapsetmeye yarıyordu. ***Kadın Haklarının Savunusu*** adlı öncü yapıtında Wollstonecraft, bir yandan kadınların akıl sahibi bilinçli varlıklar olduklarını ve dolayısıyla erkeklerle eşit haklara sahip olmaları gerektiğini savunurken, bir yandan da klasik liberal çerçevenin ötesine geçerek cinsiyet eşitliğinin gerçekleşmesi için toplumsal bir değişimin gerekli olduğunu vurguladı.

unuttukları" gerekçesiyle giyotine yollanmak, ya da ev kadınlığı rolüne geri döndürülmek düştü. Batı'da kadınların oy hakkına kavuşması, önemli ölçüde, ancak I. Dünya Savaşı sonrasında ve savaştaki fedakârlıklarının artık onların "rüştlerini ispat" ettiklerini gösterdiği gerekçesiyle mümkün oldu. Ama bir Fransa'da veya İsviçre'de kadınların bunun için daha da uzun süre beklemesi gerekti!

Yeni Feminizm ve "Kız Kardeşlik"

Oy hakkının kazanılması, bir süreliğine sanki hedeflere ulaşılmış gibi bir yanılgıya ve dolayısıyla kadın hareketinde bir durgunluğa yol açtıysa da, özellikle 1960'larda daha ziyade beden, cinsellik, toplumsal cinsiyet rolleri ve işbölümü üzerinde duran ve bunları sorgulayan önemli bir yeni yükselişe tanık oldu. **Yeni feminizm** ya da **İkinci Dalga Feminizm** adı verilen bu dönem, dünyanın hemen her yerinde kadınların taleplerinin yaygınlaşmasına, kadın tarihinin araştırılmasına ve dönüştürücü bir vizyon olarak feminist teori ve pratiğin yükselmesine yol açtı. Dönemin "kişisel olan politiktir" sloganı, salt kamusal alanda eşitlik değil, özel alanda ve cinsiyete dayalı işbölümünde da dönüşüm talebini ifade ediyordu ve bu hedefe ulaşmak için önerilen ortak mücadele politikalarının zeminini, bütün kadınların ortak bir ezilmişliğe maruz kaldıklarını ve dolayısıyla çıkarlarının da ortak olduğunu ima eden "kız kardeşlik" kavramı oluşturuyordu. Bu yönüyle, 1960'lı yıllardan itibaren gelişen feminizm teori ve uygulaması daha önceki feminizm biçimlerinden farklıydı ve kadınların baskı karşısındaki kardeşliği anlayışından hareket ediyordu. Kadınların, **kadın olarak** ortak çıkarlarını savunan bu hareket, erkek egemenliğine karşı güçlü bir muhalefet oluşturmayı başarmıştı. Feminist muhalefet, 1970'lerin sonlarından itibaren akademiye de yansıdı ve edebiyat araştırmalarından sosyal tarihe ve sosyal politikaya dek birçok disiplini etkiledi; aynı zamanda çok sayıda kadın merkezli inisiyatifin ve projenin (özellikle yayın, öğretim etkinlikleri, konferanslar, forumlar vb.) hayata geçirilmesine yol açtı. Önemli bir diğer sonucu ise, "Kadın Çalışmaları" adı verilen yeni bir disiplinlerarası araştırma alanının ortaya çıkmasıydı.

"Kız kardeşlik" düşüncesi, hiyerarşi ilkesine de bir meydan okumayı ifade etmekteydi.[2] Bu düşünceye göre, ataerkil bir toplumda erkek egemenliği, yapısal bir böl ve yönet politikasıyla güvence altına alınır. Kadınlar, cinsiyetçi çekirdek aile içine hapsedilerek ve hiyerarşik eril yapının genel ilkesine bağımlı kılınarak hem birbirlerinden koparılarak bölünürler, hem de kadın olarak ortak ezilmişliklerine ilişkin kolektif bir bilinç kazanmaktan uzak tutulurlar. Bu durumun üstesinden gelebilmek için yaşadıkları ortak deneyimleri ve erkek egemen düzene karşı duydukları hoşnutsuzluğu paylaşmaları gerekir. Nitekim dönemin özelliği olan "kız kardeşlik güçlüdür" sloganı, bu iki noktayı da içermekteydi. Kız kardeşlik kavramı, kişisel deneyimin değerinin ve statüsünün bir yeniden tanımlamasını içerir. Kişisel olan, siyasal olana dönüşür; yani kadınların ezilmesi olgusunun, özel deneyimlerin anlatılması aracılığıyla çözümlenebileceği düşünülür. Erkek egemen kültürde, özel yaşam ile kamusal yaşam arasındaki bölünme ve erkeğin kamusal olan ile kadının ise özel ve kişisel olan ile özdeşleştirilmesi yoluyla, kişisel olan alçaltılır. İşte bu yüzden, kendi kişisel deneyimleri ile başka kadınların kişisel deneyimleri arasındaki benzerlikleri keşfetmek ve yaşamlarının bu yönlerini kamusal (siyasal) bakımdan önemli bir duruma yükseltmek, kadınlar açısından siyasal bir eylemdir ve dönemin "kişisel olan politiktir" sloganının çıkış noktası budur.

Kadınların, **"bilinç yükseltme grupları"** aracılığıyla evliliğe, çocuk doğurmaya, anneliğe, cinselliğe ve kadının rolünün diğer yönlerine ve yaşadıklarına ilişkin deneyimlerini birbirleriyle paylaşmaları sayesinde ataerkil toplumda kadın olmanın ne anlama geldiği ve tek tek kadınların aslında ortak bir baskıyı yaşadıkları ortaya konmuş oldu. Bu çabanın amacı kadının ezilmişliğini sergilemek olduğu için, doğaldır ki, bu alandaki yapıtlar kadın olmanın sorunlarını ve acılarını işlemekteydi, ama aynı zamanda bunlar kadınların gücünü de gözler önüne sermekteydi. Dolayısıyla, "güçlüyüm, kadınım" sloganı, yalnızca gelecekte daha fazla kadına-dönük bir toplum yaratma umudunu dile getirmekle kalmıyor, aynı zamanda feministlerin o anki coşkularını da yansıtıyordu.

"Kişisel olan politiktir" sloganı, kamusal alan ile özel alanı mutlak biçimde ayıran ve özel alanın eşitsiz iktidar ilişkilerine kaynaklık ettiğini inkar eden siyasal kavrayışların dönüştürülmesine önemli katkıda bulundu. 1970'lerin kadın hareketi, egemen kültürde kadınların kaderi ve "doğal" olarak kabul edilen kalıp yargıları sorgulamakla işe koyuldu ve buradan, kadın kimliğinin kurgulanmasında rol oynayan toplumsal yapıların ve ilişkilerin sorgulanmasına yöneldi ve bu yönüyle çok olumlu

2 **"Kız kardeşliğin"** göstergelerinden biri, kadın hareketi içinde hiyerarşik önderlik düşüncesinin tümüyle yadsınmasıdır. **"Bilinç yükseltme"** amacıyla küçük, kişisel kadın grupları oluşturma yöntemi, kolektif sorumluluk düşüncesine dayanır. Bu ilke, bazen oldukça biçimsel araçlar kullanılarak güvence altına alınır. Örneğin her üyenin sırayla konuşması, dışarıya karşı açıklamaların bireylerce değil, bir grup kadın tarafından yapılması, grup içindeki sorumlulukların sırayla herkes tarafından üstlenilmesine titizlik gösterilmesi, toplantıların yuvarlak oturma düzeninde yapılması gibi. Bu anlayış, günümüzde sivil toplum kuruluşlarında uygulanan genel ilkeler haline gelmiştir. Ancak, feminist mücadele açısından zihinsel dönüşüm çok önemli olmakla birlikte, salt bilinç yükseltme ile yetinilemeyeceği de unutulmamalıdır.

bir rol oynadı. Ancak, "kişisel olanın politik olduğunu" söylemek; bu sloganın düzelttiği anlayışın bu kez de tam tersi ucuna savrulmak, yani siyasal alanın özgüllüğünü reddetmek, özel olan ile kamusal olan arasında hiçbir ayrım olmadığını savunmak anlamına gelmez. Mahrem ilişkiler alanının dışında, kendine özgü süreçleri ve pratikleri olan bir kamusal alan vardır ve feministlerin bu alanın ortadan kaldırılması için değil, cinsiyet eşitliğini de içerecek biçimde dönüştürülmesi için mücadele etmeleri gerekir. (Berktay, 2010-2003-, s. 114-15)

"Kız kardeşliğin" sorgulanması

Ne var ki, feminist hareket içinde "kızkardeşlik" anlayışına eleştiriler yöneltilmesi gecikmedi. Çeşitli feminist yazarlar, kadın hareketi içinde katılaşma ve esnekliği yitirme yönünde bir eğilim olduğuna ve bunun da olgunlaşmamış kişisel yargıların siyasal ilkeler, hatta "reçeteler" biçiminde kurallaştırılmasından ileri geldiğini savunmaya başladılar. Örneğin Juliet Mitchel ve Ann Oakley, kişisel deneyimlerin aktarılmasının ve "kızkardeşliğin" yüceltilmesinin, kendi kendisini tekrar eden bir nitelik taşıdığına dikkat çektiler. Şöyle diyorlardı: "[Bunlar] bir başlangıç noktası olarak yararlıdırlar ama bunun ötesinde aynı derecede önemli bir diğer noktadan uzaklaşılmasına hizmet ederler. Bu, belki bir görünümün tanımlayıcı coğrafyasının ortaya konmasına benzer; harita yapımının belli bir noktasında artık arazide dolaşmaya devam etmek yerine çizim tahtasını çıkarıp çalışmak gerekir. Siyasal çalışma daima belli bir düzeyde kişisel yaşamlarla ilgili olsa bile artık çizim tahtasını çıkarmanın zamanının geldiği kanısındayız" (1984: 18).

1960'ların ikinci yarısında, kadın hareketinin ikinci aşaması şekillenirken, fikirlerin oluşturulduğu ya da yeniden keşfedildiği bir ortamda birleştirici bir ideolojiye ihtiyaç vardı. "Kız kardeşlik", siyasal bakımdan az gelişmişlik koşullarının parlak sözler ihtiyacını karşılayan bir kavram, yararlı bir mücadele sloganıydı. Ancak, içerdiği bütün anlam yükleri üzerinde doğru dürüst düşünülmemişti ve giderek ardında gerçek bir birlik olmayışını maskelediği ve kendi içinde sorunlu ilişkiler barındırdığını göz ardı ettiği yolundaki eleştirilere maruz kaldı. Hem kadınlar arasındaki, hem de feminist hareket içindeki farklılıkların giderek belirginleşmesi, "kız kardeşlik" ile birlikte tekil ve homojen bir **"kadın"** kategorisinin de sorgulanmasına yol açtı. (3)

Hiyerarşik bir dünyada yaşadığımız ve kadınların kendi aralarında bölünmüş oldukları gerçeği, "kız kardeşliğe" kendiliğinden ulaşmanın mümkün olmadığını ortaya koydu. Kadınlar, yalnızca egemenlik ve baskı yapılarıyla mücadele etmekle kalmıyorlar, aynı zamanda hem onlar tarafından kuşatılmış durumdalar, hem de onların içindeler ve belirli ölçülerde bu yapıların yeniden üretimine de katılıyorlar. Dolayısıyla, "kız kardeşlik" kavramının içerdiği birlik ve dayanışma anlamı, **kendiliğinden var olan bir şey değil, amaçlanan, ulaşılması arzulanan bir hedeftir.** Birlik, **amaçta birliktir**, düşünceleri paylaşmak ve bu düşünceler çerçevesinde mücadele içinde dayanışmayı kurmaktır. Bu mücadele ise, kadınların birbirleriyle olan ilişkilerindeki sorunları yok farz ederek sahte bir "kız kardeşlik" hayaline sığınmakla değil, gerçekçi politikalar, taktikler ve stratejiler geliştirip bunlar etrafında birleşen bir politik hareketle kazanılabilir.

Post-modern Dönemde Feminizm

Feminist hareket içindeki bölünmeler, 1990'ların farklılıklara duyarlı post-modern ikliminde daha da keskinleştikçe feminizmin can vermekte olduğuna ilişkin iddialar da yaygınlaştı ve günümüze dek geldi. 1960'ların erken dönem feminist teori ve pratiği, genelde **bir bütün olarak kadınların bir bütün olarak erkeklerinkinden farklı çıkarlara sahip olduğu** ve gene genelde erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurduğu ve bu egemenlikten yararlandığı düşüncesini temel alıyordu. 1990'lara gelindiğindeyse artık kadınlar arası deneyimlerin, konumların ve dolayısıyla da çıkarların farklılığı üzerinde durulmaya ve bu alanda yeni bilgiler üretilmeye başladı. Tüm evrenselleştirici ve bütünselleştirici anlatıların ve hatta teorinin kendisinin bile sorgulandığı bir "post-Marksist" ve "post-modern" dönemde feminist teori de herhangi bir "büyük anlatı"dan başka bir şey olmadığı suçlamasıyla yüzleşmek zorunda kaldı. Üstelik bu suçlama ve sorgulama yalnızca "dışarıdan" gelmedi; feminist teorinin kendi iç gelişimi de kadınlar arasındaki farklılıkların giderek daha çok belirginleşmesi sonucunda kendine ilişkin bazı kuşkulara kaynaklık etti.

Feminizm uzunca bir süre, kadınların ortak deneyimine ve maruz kaldıkları "genel ezilme" ye odaklanmıştı. Ancak bu vurgu, çelişkili biçimde, kadınlar arasındaki pek çok farklılığın daha fazla algılanmasına yol açarak tekçi ve bütünleştirici **"kadın"** kavramının sarsılmasına neden oldu. Artık o rahat ve sıcak "kız kardeşlik" nosyonuna inanmak eskisi kadar kolay değildi. Kadın Çalışmaları, bir yandan hem akademik çalışmaları, hem de genel olarak kültürel yaşamı önemli ölçüde etkilerken,

3 Feminist teori ve hareket içinde **"kadın"** kategorisinin yekpareliğine yöneltilen en etkili eleştirilerden biri Denise Riley'den geldi **(Am I That Name? Feminism and the Category of 'Woman' in History,** Macmillan, Londra, 1987). Riley, tarihte kadın kategorisini tartıştığı bu kitapta özcü görüşleri reddeder ve bu kategoriye başvurmanın zorunlu olarak özcülüğe götüreceğini savunur. Ona göre, "kadınlar ....dırlar" (güçlüdürler, duyarlıdırlar, iyidirler, vb. vb.) oyununu oynamayı reddetmek ve kadın kategorisini sürekli yapı söküme uğratmak ama aynı zamanda da kadınların siyasal olarak var edilebileceklerini –siyasal mücadeleye girişebileceklerini- kabul etmek gerekir.

diğer yandan kendi içinde daha öz-eleştirel bir nitelik kazandı ve feminist teori ve pratiğe ilişkin kavramsal tartışmalar derinleşti. Örneğin ataerkilliğin ya da erkek egemenliğinin niteliği ve kapsamı, cinsiyet eşitsizliği ile diğer baskı ve sömürü biçimleri arasındaki ilişkiler ve kültürel unsurlar ile maddi unsurlar arasındaki etkileşim bunlardan bazılarıydı. Ayrıca, hareketin beyaz, Batılı, ayrıcalıklı ve heteroseksüel bir nitelik taşıdığı eleştirisi de giderek daha fazla yaygınlaştı. Bu tartışmalar, sosyal teori ve analizde yaygınlaşmakta olan ve aynı zamanda **"kadın"** ve **"toplumsal cinsiyet"** kategorilerine de meydan okuyan post-modernist eleştirinin etkisiyle birleşti ve bu etkiyi arttırdı.[4]

Herhangi bir toplumu, bir analiz kategorisi olarak toplumsal cinsiyet unsurunu hesaba katmadan anlayabilmek mümkün değildir; aynı zamanda **toplumsal cinsiyetin kendisi de kültürel ve tarihsel bağlam** gerektirir. Dolayısıyla, genelleme yapmak risklidir. Karmaşık bir toplumda, toplumsal cinsiyet deneyiminin etnikliğe, sınıfa, bölgeye, vb. göre değiştiği gerçeği bir yana, insanların toplumsal cinsiyet deneyimleri –dinde, kültürel geleneklerde, kaynaklara erişimde ve eğitimde yansımasını bulduğu üzere- tarihsel süreçlere göre farklılık gösterir.

Tartışmalar, özellikle bazı kadınların başka bazı kadınlara uyguladığı iktidar üzerinde yoğunlaşırken, aynı zamanda bazı kadınlar ile erkekler arasında var olabilen ekonomik ve politik çıkar ortaklıkları da gündeme geldi. Kadınlar arasındaki çıkar farklılıkları, feminizmin kadınların "ortak ezilmişliği" teorisini tartışılır kılarak feminist politika uygulamalarının zeminini sarstı. Sınıfa, ırka, dine, etnikliğe, cinsel yönelime vb. dayanan farklılıkların ön plana çıkarıldığı ve bu farklılıklar temelinde yürütülen, **kimi zaman iyice taşlaşmış ve sınırları donmuş kimlik politikalarının** yarattığı çatışmalarla bölünmüş bir dünyada, kadınlardan birleşik ve bölünmez bir kategoriymişçesine söz etmek ve politik pratiği buna dayandırmak elbette artık kolay değildi. Dolayısıyla 1990'ların feminist teorisi farklılığı, özellikle de kadınlar arasındaki güç ve çıkar farklılıklarını daha fazla dikkate almak zorundaydı. Aslına bakılırsa, 1960'ların ortalarından itibaren yükselen İkinci Feminist Dalga'nın içinde daha başından ayırt edilebilen farklı akımlar (liberal, radikal, sosyalist, Marksist vb.) da, bir anlamda kadınlar arasındaki önemli kuramsal, siyasal, ekonomik ve toplumsal bölünmelerin yansımasıydı.

Hak eşitliğine vurgu: Liberal feminizm

Feminizm türleri içinde en belki de en etkilisi ve tarihsel olarak en erken (19.yüzyıldan itibaren) gelişeni olan liberal feminizm, kapitalizmi veri olarak kabul edip kadın-erkek eşitsizliğinin liberal demokrasinin önemli bir çelişkisi olduğunu, haklı olarak, öne sürdü ve kadınlar için eşit özne konumu talep etti. Ancak bu liberal eşitlik anlayışı, gerçek toplumsal sınıfsal, ırksal, etnik vb. eşitsizlikleri dikkate almayan salt yasa önünde eşitliği ve medeni ve siyasal hakların tanınmasını içeriyordu. Liberal teorinin kendi içindeki gelişimine paralel olarak liberal feministler de giderek daha fazla sosyal liberal bir pozisyon benimseyerek kadınlara yönelik eşitsizliğin devlet müdahalesi ile giderilmesini savundular ve bu yönde verdikleri mücadele ile kamusal alanda önemli kazanımlar elde ettiler. Nitekim, günümüz demokrasilerinde yaygın olan olumlu eylem politikaları (affirmative action) ve bunların bir parçası olan kota vb. telafi edici politikalar ve uygulamalar bu yaklaşımın bir parçasıdır ve bir anlamda hem kadınlar ile erkekler arasındaki, hem de kadınların kendi aralarındaki ekonomik/toplumsal eşitsizliklerin kabulünün bir ifadesidir.[5]

Bedene ve cinselliğe vurgu: Radikal feminizm

Radikal feministler ise daha ziyade kadın bedenine ve cinselliğine odaklandılar ve kadının ezilmesinin, bütün ezilme biçimlerinin kökenini oluşturan evrensel

4 **Toplumsal cinsiyet (gender)**, biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği yere ve zamana göre değişebilen "cinsiyet konumu" ya da "cins kimliği"dir. Yalnızca cinsiyet farklılığını belirtmekle kalmaz, aynı zamanda cinsler arasındaki **eşitsiz güç ilişkilerini** de belirtir. "Feminizm,... kadın ile erkek arasında [biyolojik değil] **toplumsal ilişkilerde** bir çelişme olduğunu savunur. Bu çelişme hiçbir zaman bir biyolojik karşıtlık gibi sabit değildir; tersine bu çelişme değişir, başka şeyleri harekete geçirir ya da onlar tarafından harekete geçirilir ve dolayısıyla toplumsal değişimi ve insanlık tarihinin akışını etkileyen bir güç olur." (Mitchel ve Oakley, 1984, s.21-22).

5 "Olumlu eylem politikaları" yerine ülkemizde yaygın biçimde "olumlu ayrımcılık" teriminin kullanılması yanıltıcıdır çünkü burada söz konusu olan kadınlar lehine bir "ayrımcılık" değil, kadınların bin yıllardır maruz kaldıkları ayrımcılığın telafisine yönelik önlemler alınmasıdır. Bu açıdan, üçüncü kuşak insan hakları diye nitelendirilen sosyal haklar çerçevesi içinde sayılmaları gerekir.

bir olgu olduğunu ve sınıfsal, ırksal, etnik, vb. diğer farklılıklar dikkate alınmaksızın kadınların sırf kadın oldukları için bir cins olarak erkek baskısına maruz kaldıklarını savundular. İkinci Dalga feminizmin erken dönemlerine damgasını vuran ve "kız kardeşlik" kavramını doğuran yaklaşım bu oldu.

Radikal feministler, kadınlar arasında farklılıklar bulunduğunu inkar etmiyor, ancak bunların ötesinde kadınların belli bir dereceye kadar paylaştıkları ortak ihtiyaçlar ve baskılara dikkat çekiyorlardı. Bugün de ortak bir feminist politikanın zeminini oluşturabilecek olan bu yaklaşım özellikle kadına yönelik şiddet, aile içi cinsel taciz, tecavüz gibi konularda çok önemli bir bilinç yarattı. Radikal feministler, kadın bedenini kuramlarının merkezine yerleştirdiler; üreme yetisi üzerinde sistemli bir biçimde düşünerek cinselliği, doğurganlığı, anneliği, çocuk bakımını vb. politik alanın içine çektiler ve "özel olanın politik olduğunu" haklı olarak savundular.

Üreme, cinsellik ve toplumsal cinsiyet, geleneksel olarak, Batı siyaset teorisinde ve pratiğinde göz ardı edilmiş olan olgulardı. Ancak bazı radikal feministler, feminist analizin temel kavramsal çerçevesi olarak bedeni alırken aynı zamanda insan doğasına ilişkin belirlenimci (determinist) bir yaklaşım benimsediler ve kadınların doğuştan, biyolojik olarak üstünlüklere sahip olduklarını, özellikle de "analık" niteliklerinden kaynaklanan "anaç düşünce" yapısı sayesinde erkeklerden daha az saldırgan, daha barışçı, doğaya daha saygılı vb. olduklarını ileri sürerek "özcü" bir pozisyona düştüler. Bu pozisyonun temel zaafı, kadın-erkek eşitsizliğini doğaya ve biyolojiye bağlayarak değişmez kılmasıydı. Oysa biyolojinin kendisi bile sabit ve değişmez bir veri değildir ve etkileşim içinde olduğu çevresel koşullarla birlikte değişir. İnsan, biyoloji ile çevre, doğa ile kültür arasındaki karşılıklı etkileşimin tarihsel bir ürünüdür. Demek ki kadın biyolojisi, kadın kimliğini oluşturan öğelerden sadece bir tanesidir ve farklı zaman ve mekânlarda hep aynı sonuçlara yol açmaz.

Bazı radikal feministler işte bu olguyu görmezden gelerek kadının bedeninin/biyolojisinin belirli ve sabit bir kadın psikolojisine, erkek biyolojisinin de gene belirli ve sabit bir erkek psikolojisine yol açtığını savundular. Bu özelliklerin ne olduğu konusunda aralarında bazı farklılıklar olsa da radikal feministler genelde erkeği aşırı rasyonellik, saldırganlık, duygusuzlukla, kadını ise bunların tersiyle tanımladılar. Radikal feminizm bu biyolojik determinist yaklaşımla, aslında geleneksel erkek egemen düşüncenin yaptığı şeyin aynısını tersten yapmaktaydı: Erkeği akıl ve rasyonel düşünme yetisiyle bağlantılandırarak ona özne konumu tanıyan, kadını ise beden ve duygularla ilişkilendirip onu nesneye ve bedene indirgeyen eril düşüncenin karşısına başka, bu kez kadına özsel üstünlük tanıyan düalist (ikici) ve özcü bir yaklaşım çıkarılmaktaydı. Oysa **her hangi bir şeyi tersine çevirdiğinizde ondan kurtulmak şöyle dursun, onun yeniden üretimine katkıda bulunmuş olursunuz!** Ne erkeklerin tümü avcı, ne de kadınların tümü kurbandır; erkeklerin tümü kadınların tümünü her zaman aynı şekilde ezmez; ataerkillik de her yerde her zaman aynı şekilde bulunan, her yere nüfuz eden, her türlü kurtuluş ve özgürleşim olanağını ortadan kaldıran total bir güç değildir. Bunun aksini iddia etmek sınıf, ırk, etniklik, cinsel yönelim, kültür vb. farklılıklarından kaynaklanan bölünmeleri ve ezilme biçimlerini inkâr etmek anlamına gelir.

Sınıfsal farklılığa vurgu: Marksist feminizm

Nitekim radikal ve liberal feminizmin özellikle kadınlar arası sınıfsal farklılıkları gözden kaçırdığını düşünen Marksist feministler, bütünsel bir kategori olarak "kadınların ezilmesinden söz etmenin, sanki tüm kadınlar her yerde aynı deneyimleri ve çıkarları paylaşıyormuş gibi yanlış bir kabulden kaynaklandığını öne sürdüler. Cinsel özellikleri (bedenleri ve doğurganlıkları) nedeniyle benzer baskılara maruz kalsalar bile kadınlar arasındaki sınıfsal, ırksal, etnik, sosyo-ekonomik vb. farklılıkların kadınların kendi aralarında eşitsizlik yarattığının kabul edilmesi gerektiğini vurguladılar. Nitekim, üst sınıf mensubu kadınların, pek çok baskı biçiminden korunmak için başvurabilecekleri ekonomik ve toplumsal güçleri vardır; alt sınıf çalışan kadınların ve genel olarak yoksul kadınların ekonomik ve sosyal güçsüzlüğü, onları çeşitli baskı ve ezilme biçimlerine daha açık hale getirir. Örneğin ABD toplumundaki siyah kadınlar, açık arayla daha yoksul olan bir kesime mensupturlar ve daha varlıklı beyaz çalışan kadınlarla karşılaştırıldığında ekonomik ve cinsel sömürü karşısında çok daha savunmasız durumdadırlar. Aynı şey dünyanın az gelişmiş toplumlarındaki azınlıklara mensup yoksul kadınlar için daha bile fazla geçerlidir.

Marksist feminizme göre, var olan toplumdaki eşitsiz cinsel işbölümü, çalışan kadınların "çifte yük" altında ezilmesine yol açar. Bir yandan evde ücretsiz ev içi emeklerine kocaları ya da eşleri tarafından el konurken diğer yandan da cinsiyet ayrımcılığının hüküm sürdüğü emek piyasalarında en düşük ücretli, düşük statülü mavi ve beyaz yakalı işlere mecbur bırakılarak ezilirler. Erkek işçiler genelde sadece bir işte çalışıp eve döndüklerinde hazır ev yemeği ve her türlü bakımı bulacaklarını bilirken, kadınlar eve döndüklerinde de çalışmaya devam ederler. Kapitalist toplumda cinsiyetçi işbölümü ve roller devam ettiği için çocuk ve yaşlı bakımı, ev işleri sorumluluğu vb. kadınların omuzlarında kalmaya devam etmektedir. Böylece kadınlar bir toplumsal grup olarak, kapitalist sistemde, emeğin yeniden üretimini (beda-

vaya) üstlenerek egemen sisteme önemli bir avantaj sağlarlar. Bunun yanı sıra kadınlar, sadece üretim süreci içinde değil, hem ücretli emek hem de ev içi yaşam süreçlerinde bizatihi bedenlerinden dolayı ayrıca bir yabancılaşma yaşarlar. Kapitalist üretim tarzında işçilerin ücretli emek ilişkileri içinde kendi emeklerinin ürünlerinden kopmaları ve kendi emeklerine yabancılaşmaları gibi, kadınlar da ataerkil sistemde kendi bedenleri ve onun ürünleri üzerindeki denetimlerini yitirirler; bedenleri kendileri ve başkaları için nesneye indirgenir.

Uzlaştırıcı bir yaklaşım: Sosyalist feminizm

Marksist feminizmin sınıfsal bölünmenin altını çizmesi önemliydi, ancak bu yaklaşım da kadınların ezilmesinin üretim tarzı dışında açıklanabileceğini reddettiği için, hayatın her alanındakini erkek egemenliğini açıklamak konusunda yetersiz kalıyordu. Marksist feminist kuram ile cinsiyeti merkeze alan radikal feminist kuramı birleştiren sosyalist feminizm ise, Marksizm'in temel kavramlarını kadınların durumunun analizine uygulamaya ve bu kavramlara yeni bir içerik kazandırmaya çalıştı. Kadınların ezilmesinde sınıfın yanı sıra toplumsal cinsiyete ve cinselliğe de yer veren sosyalist feminizm, çağdaş toplumlarda kapitalizm ile ataerkilliğin karşılıklı olarak birbirlerini destekleyerek kadınların ezilmesini sürdüren bir etkileşim içinde olduklarını savunan daha kapsamlı bir kuram önerdi.

Çok karmaşık bir dünyayı tek bir modelle açıklamanın mümkün olmadığını düşünen sosyalist feministlere göre tek başına Marksizm, bir ekonomik üretim tarzı kuramı olarak kadınların yalnızca ekonomik sömürüsünü açıklayabilir; radikal feminizmin ataerkillik kavramı ise, kadınlar üzerindeki daha geniş kapsamlı erkek egemenliğini açıklayan bir kuramdır. Dolayısıyla bu iki yaklaşımın birleştirilmesiyle **kapitalist ataerkillik** kavramına ulaşmak, yani ataerkil pratiklerin, toplumsal ilişkilerin, ideolojilerin ve zihniyet yapılarının aile içindeki ve dışındaki ekonomik sömürüyü nasıl yoğunlaştırdığını açıklamak mümkün olur. Kadının ezilmesini ve ataerkilliği analiz ederken, belirli tarihsel ve toplumsal konumlarda kadınların ezilmesinin somut koşullarını incelemek, ama aynı zamanda ataerkilliğin kapsayıcılığını ve gücünü de hep hatırda tutmak gerekir.

Sorular, Bölünmeler...

Açıktır ki, feminizmin her türünün güçlü ve zayıf yanları vardı ve birbirleriyle etkileşim içindeydiler (hâlâ da öyledirler); bütün bu ekoller, kadınların tarihsel olarak süregelen ezilmesini ve ikincilliğini ortaya çıkarma, açıklama ve onunla mücadele konusunda önemli kazanımlar elde edilmesine yol açtılar. İkinci dalga feminizm, kadınlara karşı yaygın biçimde toplumsal ayrımcılık uygulandığını, kadınların özgürlüklerinin erkeklerin çıkarına kısıtlandığını gösteren reddedilmesi olanaksız sayısız kanıt sundu; feminist teorik perspektif, var olan erkek-egemenliğinin sorgulanmasını ve buna alternatif düzen vizyonlarının ortaya konmasını sağladı.

Ancak, bu kanıtların yorumlanmasında feministler arasında değerlendirme farklılığından ileri gelen bölünmeler olduğu gibi, bizatihi "kadın" kategorisinin bütüncül ve sorunsuz bir kategori olarak kabul edilmesine karşı da itirazlar yükselmekte gecikmedi. "Kadın" teriminin ne anlama geldiği deneysel olarak hemen anlaşılamıyorsa, o zaman bu terimin daha fazla açıklanması gerekirdi (Ramazanoğlu,1998: 40). Irksal bölünmelerin ve ırkçılığın olduğu toplumlarda siyah ve beyaz kadınlar, zengin toplumlarda yoksul kadınlar, açlığın kıyısındaki kadınlar, fahişeliğe zorlanan genç kadınlar, kadın politik liderler, Batılı toplumlardaki varlıklı ev kadınları, örtülü kadınlar, vb. vb. hepsi aynı "kadın" kategorisi içinde birleştirilebilir miydi? Hepsi de erkekler tarafından aynı şekilde mi eziliyordu? Bu gibi soruların giderek daha fazla sorulmaya başlaması, kadınların yaşamları ve konumları arasındaki derin farklılıklara, erkeklerle olan ilişkilerindeki değişkenliğe işaret ederek cinsiyetçi baskının bütün kadınları kapsayan aşırı genellemeci terimlerle tanımlanmasının zorluğunu ortaya koymaktaydı.

Gerçekten de, Marksist feministlerin hep dikkat çektiği gibi kadınlar, üretim süreci içindeki ilişkilerine göre bölünmüşlerdir ve kapitalist toplumlarda işçi sınıfı kadınlarının çıkarları ile burjuva kadınlarının çıkarları aynı değildir. Bazı kadınlar, sınıfsal bölünmeden dolayı, diğer kadınların sömürülmesinden doğrudan veya dolaylı biçimde yararlanırlar. Kadınların böyle sömürüldüğü yerlerde, çıkarlarının, bu sömürü deneyimini yaşamayan kadınlarla değil, aynı şekilde sömürülen erkeklerle ortak mücadelede yattığı söylenebilir. Sınıf çıkarlarının dışında kadınlar, değişik ırkların veya etnik grupların ya da farklı dinlerin üyesi olarak da farklı çıkarlara sahip olabilirler. Gerçekten de, kapitalist ataerkil yapı ve kurumların ırkçılıkla iç içe geçen niteliğinin yanı sıra, emperyalizm ve sömürgeciliğin etkilerinin de kadınlara uygulanan baskı açısından merkezi önemde olduğunu hatırlamak gerekir (Bhavnani, 1993).

Akrabalık gruplarının örgütlenme biçimleri bile, kadınları karşıt gruplara bölebilir. Bazı durumlarda, değişik yaş gruplarına tanınan güç ve ayrıcalıklar da kadınları bölen bir etken olabilir. Birçok toplumda, yaşlı kadınların genç kadınlar üzerinde önemli bir iktidarı vardır, ve ataerkil ideoloji büyük ölçüde bu yaşlı kadınlar tarafından yeniden üretilir. Feministler, kadınların erkeklere karşı dayanışmasının ve mücadelesinin temelini cinsiyetin oluşturduğunu savunsalar da, kadınlar arasındaki cinsel yönelim ve cinsel seçim farkları da derin bölünmelere yol açmıştır. Keza kadınlar, aralarında güç ve kültür ça-

tışması olan ülkelere göre de bölünebilirler. Bir başka bölünme nedeni ise, kadınların erkeklere olan duygusal bağlılıklarıdır. Kadınların amaçlarının evlilik ve annelikle sınırlı olduğu ve saygınlığın ancak böyle kazanıldığı toplumlarda, feminizm, kadınlara çok ürkütücü görünebilir (Ramazanoğlu,1998).

Bütün bu somut bölünmelere rağmen, İkinci Dalga Feminizm, bütün kadınların sırf kadın olmaktan doğan ortak çıkarları olduğunu göstererek erkek egemenliğine karşı ortak bir mücadele örgütlemeye çalıştı. Feminizm, kadınlara nasıl ezildiğimizi göstermek için geliştirilmiş evrensel bir teori ve özgürlüğümüzü kazanmaya yönelik uluslar arası politik bir pratik olarak amaçlanmıştı. Feministler bu iyimser başlangıçtan sonra, kadınlar arasındaki maddi koşullardan doğan deneyim farklılıklarıyla baş etmek zorunda kaldılar. Yeni feminizmin belki de en önemli zorluğu, bölünmüş bir dünyanın daha güçlü ülkelerinde ve bölünmüş toplumların görece ayrıcalıklı kadınları arasında ortaya çıkmış olmasıydı.

Evrensellik ile Yerellik Arasındaki İlişki ya da Feminizmin Çelişkileri

İkinci dalga feminizm, baskıyı, özgürlüğü, hakikati, bilimi ve bireysel hak ve özgürlükleri tanımlamada kendi mücadelesini vermiş olan belirli bir Batı kültürü içinde üretilmişti. Feminizmin kendisinin belirli bir tarihsel dönemin kültürel ürünü olması, Ramazanoğlu'nun deyişiyle, teorinin inanılırlığını azaltmasa da, kadınların kurtuluşunun nerede yattığı konusunda kültürler arası genellemeler yapmak konusunda önemli sorunlar yaratır (1998: 42). Kadınların genelde ezildiklerini saptamanın ötesinde, kadınların kurtuluşunun neleri içermesi gerektiğini ve pratikte neleri içerebileceğini belirlemeye çalıştığımızda, kadınlar arasındaki ciddi çıkar çatışmaları da belirginleşir.

Feminizm, bir grup olarak kadınların evrensel bir kolektif insanlık kategorisine, her biri kendi özgül kimliğine sahip olan ama aynı zamanda evrensel bir eşitlik talebini paylaşan özerk bireylerin oluşturduğu bir kolektife dahil oldukları varsayımına dayanır. Ama feminizm açısından aynı derecede önemli bir konu da liberal eşitlik, özerklik ve evrensellik anlayışının eleştirisi olmuştur. Çünkü feministler, bu ideallerin formülasyonunda kadınların farklılığının bastırılmasıyla ya da Kadın'ın dışlanmış, genelleştirilmiş bir "öteki "olarak kurgulanmasıyla el ele gittiğini öne sürdüler. Ayrıca, "kadın kimliği" denen şeyin, yukarıda da değinildiği gibi, kadınlar arasındaki farklılıkların yok sayılmasına ve sahte bir evrenselcilik iddiasına dayandığına işaret ettiler. Bu durum, feminist hareketin, görünürde, bir "eşitlik mi, farklılık mı?" tartışmasına sıkışıp kalmasına yol açtı. Oysa bu konuda düalist ve kutuplaştırıcı mantığın ötesine geçilerek farklılık ve eşitlik arasındaki ilişkinin karşıtlaştırılmaması çok önemli. İkincilleştirilmeyi, ayrımcılığı ve baskıyı tam anlamıyla kavramak ve onlara karşı direnebilmek için, çeşitliliğin ve farklılığın dikkate alındığı gerçek bir eşitlik anlayışına ihtiyacımız var (Berktay, 2010).

Böyle bir anlayışın kavramsallaştırılması konusunda Acar-Savran anlamlı bir yol öneriyor: "Kadınlar arasındaki farklılıkları, betimleyici bir tarzda, dondurulmuş, ampirik özellikler olarak almaktan kaçınmak yararlı olabilir. Bunun yerine teori, kadınlar arası farklılaşmanın, hiyerarşi ve eşitsizliklerin ortaya çıkış süreçlerine yönelebilir. Bu, farklılıkların toplumsal ilişkilerin bütünü içine yerleştirilmesi anlamına gelir. Bu anlayış, farklı kadın gruplarının farklı gereksinimlerini birbirinin karşısına koyup mutlaklaştıran ve sonra bütün bu farklılıkları çoğulcu bir potada bir araya getiren çok-kültürlükçü anlayıştan ayrılır. Bu dinamik yaklaşım, feminizmin ufkunu genişleterek ırkçılığın, sınıf egemenliğinin, etnik-ulusal şovenizmin, heteroseksizmin kadınlar arasındaki özgül biçimlerini tahlil etmenin, sorgulamanın bağlamını oluşturabilir feminist politikayı yer yer felce uğratan, kadınlar arasındaki farklılıklar değil, hiyerarşilerdir" (Acar-Savran, 2004: 194-95).

Feminizm erkeklerin genel olarak kadınları baskı altında tuttuğunu belirten bir teori olma anlamında evrensel bir teoridir. Bu baskının her yerde aynı olmadığı vurgulansa bile, belli ölçüde bir evrensellik öğesi olmadan feminizm de olmaz. Feministler, kadınların erkekler karşısında dünyayı değiştirmede ortak çıkarları olduğunu savunuyorlar; ama feminizm, aynı zamanda, kadınların birbirleriyle çelişen çıkarlara ve farklı deneyimlere sahip oldukları toplumsal çerçevelerde tarihsel ve kültürel olarak belirlenmiş pratiklerden oluşmuştur ve bu da kadınların ezilmesinin çelişkili bir nitelik taşımasına yol açar (Ramazanoğlu, 1998). Kadınların ezilmesi çelişikse, kadınların özgürlük ve kurtuluş yollarının da çelişkili olması kaçınılmazdır. Bu da günümüzde feminist teori ve pratiğin neden çeşitlilik içermesi gerektiğini açıklar. Farklı baskı deneyimleri farklı özgürleşme hayalleri yaratmakla kalmaz, kadınların özgürlük hayalleri de erkek egemen ideoloji tarafından biçimlendirildiği için sorun daha da karmaşıklaşır. Bu olgu modern dönemde özellikle ulusçuluğun ve ulusçu kurtuluş hareketlerinin kadınların bağımsız bir bilinç ve pratik geliştirmeleri üzerindeki olumsuz etkisini açıklar. Bu tür hareketler, bir yandan kendilerine katılan kadınlara öznelik konumu tanır, ancak aynı zamanda bu konumu eril ulusçu iktidarın çıkarları doğrultusunda sınırlandırmaya çalışır. Erkek egemen toplumlarda yaşayan kadınların bir toplumsal dönüşümü hayal etmek ve kuramsallaştırmak açısından düşünce ve dil yetileri de sınırlanmış durumdadır. Ve tam da bu gerçek, aslında bütün çelişkilerine ve sorunlarına rağmen neden feminizme ihtiyacımız olduğunu gözler önüne serer. İçinde

yaşadığımız erkek egemenliğini ve eril baskıcı yapıları dönüştürebilmek için, eleştirel bir bakış açısının, feminist bilgi birikiminin ve bu birikim temelinde yürütülen pratik mücadelenin kritik önemi vardır.

Farklılıklara Duyarlığın Sonuçları: Feminist Teoride Yeni Açılımlar

1980'ler ve 1990'larda, post-modern kültürel iklimin de etkisiyle her türlü farklılığa olduğu gibi kadınlar arası farklılıklara yönelik duyarlık ve farkındalık da arttı; ancak burada esas etkiyi yaratan **Afrikalı- Amerikalı kadınların** ve gelişmemiş yoksul ülke kadınlarının ırk, sınıf ve kültür bakımından ayrıcalıklı Batılı kadınların deneyimini temsil ettiğini öne sürdükleri feminist kurama yönelttikleri eleştirilerdi. Bu eleştiriler, önceki feminist kuramların çoğunun daha ziyade beyaz, üst ve orta sınıf ve gelişmiş ülke kadınlarının deneyim ve siyasal çıkarlarını yansıttığı noktasında yoğunlaşmaktaydı. Siyah kadınlar, kendi yaşadıkları baskı deneyiminin sadece erkek egemenliği tarafından değil, aynı zamanda sınıfsal ve ırksal yapılar tarafından şekillendirildiğini haklı olarak ileri sürdüler. Sorun, bu farklı baskı ve ezilme biçimlerinden birinin diğerlerine karşı önceliğini savunmaktan çok, hepsinin eşit derecede önemli olduğunun vurgulanmasıydı ve siyah feministlerin "beyaz feminizm"e yönelttikleri eleştiri, tam da bu noktada siyah kadınların özgül toplumsal ve tarihsel ezilme biçimlerini, yani üzerlerindeki bu eşzamanlı baskıları görmedikleri noktasında yoğunlaşmaktaydı. Bu kuramlaştırma sonuçta, eşitsizliğe ilişkin başlıca iki tür kavramlaştırmaya yol açtı: Irk, cinsiyet ve sınıf perspektifi ile çok-kültürlü veya çok-ırklı feminizm (Berberoğlu, 2009: 208).

Irk, cinsiyet ve sınıf yaklaşımının çalışma alanı, yapılan adlandırmaların da yansıttığı gibi bu üç eşitsizlik kaynağının kesişme noktasıdır: Üçlü ezilme, Karşılıklı Etkileme, İçiçe Geçme,vb. Bu yaklaşıma göre ırk, cinsiyet ve sınıf farklı ama iç içe geçmiş baskı yapılarıdır. Burada, "iç içe geçmiş"lik ırk, cinsiyet, sınıfı birbirine bağlayan makro düzlemdeki ilişkileri; "kesişimlilik" ise, mikro düzlemdeki bağlantıları ifade etmektedir. Herkesin bir ırksal, cinsel, sınıfsal kimliği vardır ve herkes aynı zamanda hem ezen, hem ezilen olabilir. Ezilme türleri de eşit derecede önemlidir ve bir öncelik sırasına konmamalıdır. Bu bakış açısına göre, aynı zamanda diğer iki ezilme türünün etkileri bilinmeden ve dikkate alınmadan, herhangi bir ezilme biçimi tek başına anlaşılamaz. Bu yaklaşım, feminist kuramın kadınlar ve cinsiyet üzerine olan vurgusunu, cinsiyet ve kadınlarla ilişkili çalışmaları sınıfsal ve ırksal/etnik baskı bağlamına yerleştiren bir çerçeve ile değiştirmektedir (Berberoğlu, 2009).

Çok-ırklı feminizm adı verilen yaklaşım ise bütünsel bir kuram oluşturmaktan çok renkli kadın ve erkeklerin (Latin, Asyalı, Amerika yerlisi, ve Afrikalı Amerikalılar) yaşam deneyimlerinden kaynaklanan sorunları, araştırma alanlarını, kavramsallaştırmaları kapsar. Bu gruplara mensup kadınlar aralarındaki tüm tarihsel, toplumsal ve kültürel farklılıklara rağmen, ortak bir "ötekilik" konumunu paylaşmaktadırlar ve bu ortaklık üzerinden beyaz entelektüellerin ve aktivistlerinkinden niteliksel olarak farklı deneyimlerine dayanan toplumsal ve siyasal bir eleştiri çerçevesi üretmek olanağına sahiptirler. Çoğulcu bir yaklaşıma sahip bu kurama göre, toplumsal cinsiyet; sınıf, ırk, etniklik ve cinselliğin kesişmesiyle oluşan bir "tahakküm zemini" nde şekillenir. Bu eşitsizlikler kümesi, bireylerin deneyimlerinin ve toplumsal yapının iç içe geçmiş unsurlarıdır. Dolayısıyla her birinin tek başına ele alınmasına dayanan genellemelerden kaçınmak gerektiğine dikkat çekilir. Eşitsizlik biçimleri, sadece bireysel özelliklerden kaynaklanmaz, tersine bunlar **yapısal** tahakküm ve baskı biçimleridir ve bu nedenle kadınların baskıya karşı mücadelesi, daima iktidar mücadelelerinin bir parçasıdır. Çok-ırklı feminizmin, çoğulcu yaklaşımına uygun biçimde disiplinler arası bir niteliği vardır ve kuramsal ve yöntemsel olarak çeşitlilik arz etse de ezilmenin iç içe geçmiş kesişimli doğasına dair bir kabulün paylaşılmasına dayalı bir ortaklığa ve ortak mücadele zeminine sahiptir (Berberoğlu, 2009).

Sonuç olarak, erken feminist teoride zaman içinde önemli bir kavramsal değişim meydana geldiği ve bu değişimin, kadınların tarihsel özneler olarak ezilmelerini kuramsallaştırmaktan toplumsal cinsiyetin eşitsizlik üzerindeki etkilerini, yani biyolojik/cinsel farkların toplumsal inşasını araştırmaya ve kuramsallaştırmaya doğru bir yön çizdiği söylenebilir. ABD'li renkli kadınların; beyaz ve görece ayrıcalıklı kadınların deneyimlerine dayalı bir analiz kategorisi olarak bütüncül bir "kadın" kavramına yönelttikleri eleştiri, post-modern eleştirinin gene bu "kadın" kategorisinin özcü niteliğine yönelik eleştirisinden de destek buldu. Post-modern görüşe göre de, bu bütüncül "kadın" kavramı, kadınların çok çeşitli deneyimlerini yansıtmaktan uzaktır ve aşırı genellemelerden kaçınabilmek için yapısöküme tabi tutulmalıdır. Görüldüğü gibi burada, kadınların ezilmesini kuramsallaştırmaktan, cinsiyetin toplumsal inşasını ve bu inşadaki eşitsizlikleri ve iktidar ilişkilerini dikkate almaya doğru bir değişim ile birlikte eşitsizlik kuramından farklılık kuramına doğru bir siyasal ilgi kayması söz konusudur.

Maddeci feminizm

Bu bağlamda günümüz feminist kuramında öne çıkan ve içinde birbirinden çok farklı iki yaklaşım barındıran maddeci feminizmden söz edebiliriz. Maddeci feminizmin kökenleri, Marksizmin cinsel işbölümünü yeterince açıklayamadığı için dönüştürülmesi gerektiğini düşünen ve Marksist feminizm yerine materyalist feminizm terimini tercih eden İngiliz ve Fransız feministle-

rinin çalışmalarına dek geri götürülebilir. 1970'li yıllarda Marksizm, sınıf konusundaki önyargısı ve üretime olan vurgusu nedeniyle cinsel işbölümünü yeterince açıklayamamakla eleştiriliyordu. Erken dönem feminizm de özcü ve idealist "kadın" kavramı nedeniyle sorunluydu. Bu yüzden post-modern maddeci feminizm, Marksizme ve erken dönem feminizmine bir alternatif olarak gelişti.

Bu çerçevedeki post-modern maddeci feminizm; söylem,[6] toplumsal cinsiyet, ırk vb. kategorilerin maddi gerçekliğini vurguluyor. Bu yaklaşım, kapitalist toplumda kadınların ezilmesini açıklamaya yönelen Marksist feminizmden kendisini ayırmak için esas olarak maddilik kavramını kullanıyor ve toplumsal cinsiyetin ya da ideolojilerin ve söylemlerin de, örneğin sınıf kadar gerçek olduğunu ya da "maddi ağırlığa" sahip bulunduğunu savunuyor. Aynı şekilde, toplumsal örgütlenmenin veya toplum yapısının bütün unsurlarının eşit derecede maddi, yani eşit derecede gerçek ve önemli olduğunu ve gerçek sonuçlar doğurduğunu öne sürüyor. Marksizm, kapitalizmin ekonomik, siyasal ve kültürel kurumlarıyla bireyler ve kurumlar arasındaki toplumsal ilişkilerin sınırlarını belirlemedeki önemine vurgu yaparken, post-modern feminizm **söylemin** maddiliğini veya nedensel önemini vurguluyor.

Marksist feministlerin, ekonomi ve aile ile emeğin kapitalist örgütlenişi arasındaki ilişkiyi çalışan erkek ve kadınlar arasındaki eşitsizliğin temeli olarak görmelerine karşın post-modernistler böyle bir analizin cinsel kimlik dahil tüm kimliklerin kurulmasında söylemin ve ideolojik yapıların hakkını vermediği ve dolayısıyla gerçekliği tam olarak kucaklayamadığı kanısındadırlar. Marksistler üretim ve yeniden üretim tarzını, sınıflı toplumda erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsizliğe yol açan maddi koşullar olarak değerlendirir. Post-modern maddeci feminizm ise, toplumsal sistemin ırk ve cinsellik ideolojileri gibi diğer boyutlarının da eşit derecede önemli olduğunu savunur. Marksist feminizm, kadınların ezilmesine yol açan koşulları belirlemede kamusal ve özel üretimin kilit rolünü öne çıkarırken post-modern maddeci feminizm toplumsal cinsiyeti etkileyen toplumsal maddi koşulların önemini ve beden ile cinsellik, üreme ve diğer biyolojik bedensel işlevlerin maddiliğini vurgular.

Toplumsal inşa feminizmi

Çağdaş feminist kuramda bir diğer önemli yaklaşım, **toplumsal inşa feminizmi**'dir. Bu akım, "bir bütün olarak cinsiyetlendirilmiş" toplumsal düzene ve onu inşa ve muhafaza eden süreçlere bakar ve tüm feminist kuramlar gibi, her tür değerli kaynağa erişimde toplumsal cinsiyetin kilit bir rol oynadığını savunur. Feminist kurama yaptığı özgün katkı, bireylerin "cinsiyet oluşturma" ve böylece zaman içinde cinsiyet farkları ve eşitsizliklerinin kalıcılığı, yaygınlığı ve sürekliliğine kaçınılmaz olarak etkide bulunma süreçlerine ilişkin analizidir. Buna göre bireyler gündelik etkinlikleri sırasında bir dizi kalıcı model "inşa eder". Cinsiyet de böylesine "inşa edilen" bir toplumsal olgudur ve insanlar cinsiyetlerini inşa ve icra ederken, cinsiyetlerinden beklenen niteliklere uyumlu biçimlerde görünürler. Cinsiyet kategorisi, biyolojik cinsiyete tekabül edebilir de, etmeyebilir de; önemli olan, gündelik etkileşim sürecinde toplumsal olarak meşru bir cinsiyet kategorisine üyeliğin başarılı bir şekilde gösterilmesi veya icra edilmesidir.

Bu anlamda cinsiyet, kişinin özsel olarak olduğu değil, deyim yerindeyse "üzerine giydiği", icra ettiği (**performansa** yönelik) bir şeydir.[7] Bu şekilde bireyler toplumsal düzenin cinsiyetlendirilmiş doğasını ve onunla ilişkili eşitsizlikleri de yeniden üretirler. Erkekler için bu, kadınlar üzerinde tahakküm kurulması, kadınlar içinse itaat, bağımlılık ve ikincilliğin kabulü anlamına gelir. İnsanlar başkalarıyla etkileşim sürecinde eşzamanlı olarak sınıf, cinsiyet, ırk, vb. farklılıkları yaratmakta ve bu süreçte eşitsiz yapıların yeniden üretimine de katılmaktadırlar.

Post-Modern Yaklaşımın Eleştirisi

Bu bakış açısı, baskıcı yapıları salt "farklılığa" indirgemekte ve böylece baskıyı oluşturan iktidar ilişkilerini ve maddi eşitsizlikleri göz ardı etmektedir. Oysa eşitsizlik ve baskı sadece insanların bir cinsiyetten (veya bir sınıftan ya da ırktan) beklenen nitelikleri sergiledikleri farklı

6 "Söylem", post-modern teoride, sosyologların değerler, normatif sistemler ve kültür olarak ya da bazen ideoloji olarak ifade ettikleri olguya işaret etmekte ve söylemin maddi olması da onun kaçınılmaz ve nesnel etkileri olduğu anlamına gelmektedir. Post-modern feministlere göre, toplumsal cinsiyet ve sınıf da dahil olmak üzere her şey "söylemsel olarak kurulmuştur".

7 JudithButler, toplumsal cinsiyetin, **performansların** tekrarıyla söylemsel olarak kurulduğu düşüncesine varır: "Toplumsal cinsiyet ifadelerinin gerisinde bir toplumsal cinsiyet kimliği yoktur; o kimlik, kendi sonuçları olduğu söylenen 'ifadeler' tarafından performatif (gösterisel) olarak bizzat oluşturulur." (Butler,2008).Başka türlü söyleyecek olursak, toplumsal cinsiyetin berisinde yatan cinsel arzu, cinsel kimlik vb türünden bir kadınlık hakikati [özü] yoktur; tersine böyle bir "öz"ün olduğu yanılsaması, toplumsal cinsiyetin çeşitli iktidar noktalarından söylemsel olarak kuruluşunun sonucudur. (Acar-Savran,s.263)

biçimlerden değil, aynı zamanda mülkiyet, gelir veya diğer ekonomik, toplumsal ve siyasal güç kaynakları üzerinde denetim veya sahiplik konusunda eşitsiz olmalarına dayanan eşitsiz ilişkilerden kaynaklanır. Cinsiyetin "inşası", sınıfsal konumdan veya diğer hiyerarşilerden bağımsız bir süreç değildir. Cinsiyetin "uygun biçimde inşası", emekçi kadınlar, üst sınıftan kadınlar veya ezilen ırklara mensup kadınlar için farklı sonuçlar üretir. Eğer cinsiyet sadece kurulmuş, inşa edilmiş bir şey, veya Judith Butler'ın dediği gibi bir "performans" ise, yani hem kendi oluşturduğumuz ve dolayısıyla da yıkmaya muktedir olduğumuz bir şeyse, erkekler ve kadınlar arasındaki farklar ve eşitsizlikler salt bir tercih meselesi olurdu, veya daha az katı ve bireylerin "yapı sökümüne" açık olurdu. Oysa iktidar eşitsizliklerinin hüküm sürdüğü toplumlarda cinsiyetin de salt söylemsel olarak inşa edilmiş bir kurgu olduğunu söylemek ve bu kurguyu değiştirmenin yolu olarak sadece yapı sökümünü (yani ideoloji eleştirisini) veya "yıkıcı performansı" önermek, baskıcı kurumları dönüştürmek için örgütlü kolektif mücadeleye girişilmesini savunan erken dönem feminist kuramlara taban tabana karşıttır.

Ataerkil sisteme karşı mücadeleden vazgeçilemez

Bütünsel bir "kadın" kavramının kendilerini temsil etmediğini düşünen bütün diğer kadınların eleştirileriyle de örtüşen post-modern eleştirinin etkisi, 1990'larda "kadın"ın söylemsel bir kategori olarak nasıl kurulduğunu ve birden fazla kesişmeyi nasıl barındırdığını araştırmak ve gözlemlenebilir somut bir varlık olarak "kadın"ı sorunsallaştırmak sonucunu doğurdu. Bu yaklaşım aynı zamanda, genellemeci büyük anlatılara karşı çıkmak anlamını da taşıyordu. Ne var ki, bu büyük anlatıların reddi, kadınların hayatlarını etkileyen ataerkillik ve kapitalizm gibi bütünlüklü yapıların eleştirisinden vazgeçilmesi anlamına gelmemelidir. Kadınların hayatları, bütün farklılıklarına rağmen, dünyanın her yerinde kapitalizm ve ataerkillik tarafından olumsuz biçimde etkilenmektedir ve bu bütünlüklü iktidar yapılarına karşı farklılığı kucaklayan ama aynı zamanda da çeşitli mücadele biçimlerini ve stratejilerini birleştirebilen bir ortak mücadele zeminine de ihtiyaç vardır.

"Farklılığa" ve "bağlam"a elbette duyarlı olmalıyız ama aynı zamanda toplumun, politikanın, kültürün, dinin cinsiyetle bölünmüş olduğu gerçeğine ilişkin ortak anlayışlarımızı derinleştirecek ve kolektif güçlerimizi geliştirecek bir küresel dayanışma yaklaşımına da ihtiyacımız olduğunu da unutmamalıyız. Demokrasi ve kültürel çoğulculuk taleplerinin, zamanın bir noktasında donup kalmaması, sürekli yenilenmesi ve gelişmesi gerekir, ama bunun için birbirimizin sesini dinlemek ve ortak insan değerlerinin zafer kazanmasına yönelik arayışımızı birbirimizle paylaşmak, ortaklaştırmak da gerekir. **Bir araya gelmek, ortak geleceğimiz üzerinde düşünmek ve birlikte hareket etmek zorundayız.**

Giderek daha fazla küreselleşen bir dünyada yaşadığımız açık, ancak bu yenidünyanın da çatışmalarla ve eşitsizliklerle şekillendiğine, hatta eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğine şüphe yok. Kadınlar üzerindeki ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler ve baskılar farklı toplumlarda ve toplumun farklı katmanlarında derece farklılıkları gösterse de, bir bütün olarak kadınlar hâlâ her yerde cinsiyet ayrımcılığının sonuçlarını yaşıyorlar. Doğu-Batı, Kuzey-Güney veya üst sınıf- alt sınıf ayrımı tanımayan ve dünyanın her yanında kol gezen kadınlara yönelik şiddet, bütün kadınların maruz kaldığı ayrımcılığın hem simgesi, hem de somut göstergesi. Kadınlara yönelik ayrımcılığın varlığını sürdürmesi, hatta yer yer daha da derinleşmesi, liberal feminizmin ve diğer feminizm türlerinin savunduğu eşitlik ilkesinin hâlâ geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu "eşitlik" ilkesi farklılığın reddedilmesine ve erkeği model alan bir eşitlenmeye değil, tam tersine farklılığın kabulüne ve tanınmasına dayanan bir eşitlik anlayışıdır. Nitekim, insan hakları bildirgelerinin temel aldığı "insan" soyutlamasının erkeği temel alan ve kadınları dışlayan bir kavram olduğunun kabul edilmesiyle "insan hakları" hukukunda ve uluslar arası hukukta "kadınların insan hakları" kavramının geliştirilmesi de bunun bir göstergesidir.

Farklılıklarımızla ve onlara rağmen birlikte

Sonuç olarak, kadınlar arası somut farklılıklar, feministlerin de kendi aralarında bölünmelerinin maddi temelini oluştursa ve bu durum, kadınların kurtuluşu yönünde ortak politikalar geliştirilmesini ve ortak bir eylem platformu oluşturulmasını zorlaştırsa bile, mücadeleyi tümüyle engellemediğini vurgulamalıyız. Böylesi bir platform, ancak, farklılığı ve bölünmeleri dikkate alan ama aynı zamanda da kültürlerin ve değerlerin birbiriyle karşılaştırılmasını ve uyumlulaştırılmasını mümkün kılan teoriler ve stratejilerle gerçekleştirilebilir. 1960'larda geliştirilen feminizmin önemli bir zaafı, gerçekten de, farklılıkları dikkate almayan genelleştirilmiş bir teori olmasıydı. Oysa kadınların ezilmesi ve kadın-erkek ilişkileri, topluma ve zamana göre farklılaşan özgül biçimler alır. Ayrıca kadınların birbirleriyle ilişkilerinde yaşadıkları ırksal, etnik, sınıfsal, dinsel, kültürel, cinsel vb. farklılıklardan kaynaklanan baskı ve iktidar deneyimleri vardır. Bu olguyu yok sayarak yapay ortaklıklar üretmek, "mış gibi" yapmak ve politikaları bu yapay ortaklığa dayandırmaya çalışmak yerine, zor da olsa, kadınlar arasındaki baskı ilişkileri gerçeğiyle yüzleşmek gerekir. Ancak bu yüzleşmenin, var olan duruma teslim olmak değil, onu aşmak ve ortak mücadeleyi hayata geçirmek

amacıyla yapılması önemlidir.

Günümüzde adil, gelişmiş ve sürdürülebilir bir toplumun kurulması, cinsiyetler arası eşitliğin "bir insan hakları sorunu ve toplumsal adaletin koşulu" olarak kabul edilmesini gerektirmektedir. İşçi hakları gibi, kadınların insan haklarının da evrenselleştirici bir potansiyeli vardır çünkü sınıf, ırk, etnisite, din, kültür, milliyet vb. tarafından bölünmüş olan kadınları birleştirebilir. Kadınlar arasındaki iletişim ağlarının yaygınlaşması, kadın hareketinin örgütlenmesi ve eylemliliği açısından önemli olanaklar yaratmakta ve eşitlik ve adalet mücadelesinin ulusal, kültürel, dinsel, dilsel ve diğer engelleri aşabileceğini ortaya koymaktadır. Kadınlar bu ulus aşırı ağlarla ataerkilliğe olduğu kadar ekonomik küreselleşmenin yol açtığı eşitsizliklerin derinleşmesine karşı da mücadele etmektedirler ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinden sağlık hizmetlerine erişime, üreme haklarından eğitime ulaşmaya kadar bir dizi mücadele içinde kendilerini siyasal öznelere dönüştürmektedirler. Günümüzde feminist teori, cinsiyet eşitsizliğini başka eşitsizliklerle ilişkisi içinde ele almakta ve cinsiyeti biricik analiz kategorisi olarak değil, diğer eşitsizlik ve ayrımcılık yaratan kategorilerle birlikte değerlendirerek toplumsal baskı ve eşitsizlikleri anlamak açısından daha bütüncül ve açıklayıcı bir kavrayışa ulaşmaktadır. Bu, kendisine yöneltilen bütün eleştirilere ve sınırlılıklarına rağmen çağdaş feminist teorinin, kadınların bilincini değiştirip yüzyıllardır süre giden erkek tahakkümünü sorgulamalarını ve böylece daha eşitlikçi bir dünyanın kapılarının açılmasını sağladığını ortaya koymaktadır.

Başvuru Kaynakları

Akgökçe, N. (2001). "Kültürel Feminizmin Işığında Farklılıklar", (Der. N.Akgökçe ve A.İlyasoğlu). **Yerli Bir Feminizme Doğru.** İstanbul: Sel Yayıncılık.

Barrett, **M. (1995). Günümüzde Kadına Uygulanan Baskı**.İstanbul: Pencere yayınları.

Benhabib, S. (1999). "Postmodernizm Sorunu ve Feminizm", **Modernizm, Evrensellik ve Birey**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bates, D. G. (2009). **21. Yüzyılda Kültürel Antropoloji.** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Benhabib,S., Butler, J. Cornell, D. ve Fraser, N. (2008). **Çatışan Feminizmler**. İstanbul: Metis Yayınları.

Berberoğlu, B. (2009). **Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Berktay, F. (2009). **Tek tanrılı Dinler Karşısında Kadın (3. Baskı).** İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (2010). " Kültürel Görecilik Çözüm mü?", **Tarihin Cinsiyeti (3. Baskı)**. İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (2010). "Kimlik Politikasının Sınırları ve İslamcı Kadın Kimliği", **Tarihin Cinsiyeti (3. Baskı).** İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (2011). "Küreselleştikçe Parçalanan Bir Dünyanın Düşünsel İzdüşümü: Postmodernizm", **Politikanın Çağrısı.** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Berktay, F. (2011). "Ortaçağ'da Kadınlar", "Ortaçağ'da Yaşam, Aşk ve Ölüm", **Politikanın Çağrısı (2. Baskı).** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bora, A. (2001). "Türk Modernleşme Sürecinde Annelik Kimliğinin Dönüşümü", (Der. N.Akgökçe ve A.İlyasoğlu). **Yerli Bir Feminizme Doğru.** İstanbul: Sel Yayıncılık.

Bora, A. (2005). **Kadınların Sınıfı, Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası.** İstanbu: İletişim Yayınları.

Butler, J. (2008). **Cinsiyet Belası, Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi.** İstanbul: Metis Yayınları.

Connell, R.W.(1998). **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar.** İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Delpy,C. (1998). **Baş Düşman.** İstanbul: Saf Yayınları.

Donovan, J. (1992). **Feminist Teori.** İstanbul: İletişim Yayınları.

Durakbaşa, A. (2001). F**eminist Tarihyazımında Sınıf ve Cinsiyet.** İstanbul: İletişim Yayınları.

French,M. (1993). **Kadınlara Karşı Savaş**. İstanbul:Metis Yayınları.

Hooks, B. (2002). Feminizm Herkes İçindir, Çitlembik Yayınları.

J. Mitchel, Oakley, A. (1998). **Kadın ve Eşitlik** (yay.haz. Fatmagül Berktay), Pencere Yayınları

Ramazanoğlu, C. (1998). **Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri,** Pencere Yayınları.

Savran, G.A. (2004). **Beden-Emek-Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin.** Kanat Kitap.

Savran, G.-Tura, N. (1992). **Kadının Görünmeyen Emeği.** Kardelen Yayınları.

Serpil Çakır, S. (2009). "Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi", **Modern Siyasal İdeolojiler (3. Baskı).** (Der. H.Birsen Örs) , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Serpil Çakır, Necla Akgökçe (yay. haz.). (1996). **Farklı Feminizmler Açısından Kadın Araştırmalarında Yöntem.** İstanbul: Sel Yayıncılık.

'Güzel İnsanlar' ve İktidar Beden, 'güzellik': İktidar

N. Deniz Bilgin

Kapitalist sistemi ve yarattığı algıları reddederek dünya ve insan ile ilgili her şeyin özüne inmeye çalışan Uruguaylı yazar Eduardo Galeano, kapitalizmin ve neoliberalizmin dünyada yarattığı tahribatları derinlikli ele alan yazarlardan. Konumuza geçmeden önce Galeano'nun Türkçeye "Ve Günler Yürümeye Başladı" adlı kitabından kısa bir hikaye: "2007 yılının o sabahında, bir kemancı Washington şehrinin metrosunda bir konser verdi. Daha ziyade bir mahalle delikanlısını andıran müzisyen bir çöp kutusunun hemen yanında, duvara dayanmış bir halde, üç çeyrek saat boyunca Schubert ve diğer klasik bestecilerin eserlerini çaldı. Bin yüz kişi hiç durmadan koşar adım geçti. Yedi kişi bir andan biraz daha uzun bir süre durdu. Kimse alkışlamadı. Durup bakmak isteyen çocuklar oldu, ama anneleri tarafından sürüklenerek götürüldüler.

Onun Joshua Bell, dünyanın en çok aranan ve beğenilen virtüözlerinden biri olduğunu kimse bilmiyordu. Bu konseri Washington Post gazetesi organize etmişti ve konser onların şu soruyu sorma biçimleriydi:

- Güzellik için vaktiniz var mı?"

Bu örneğin değerlendirilmesi gereken birçok yönü olmakla birlikte konumuzla ilgili olanına bakacağız. İnsanın algısını değiştirmek, yönlendirmek bu kadar kolay. Bir algı şu olabilir: Bir metro istasyonunda 'bedava' sunulan müzik 'mutlaka' güzel değildir. Büyük paralar ödeyerek girebildiğimiz salonlarda 'güzel' müzik dinlenebilir.

'Daha fazla güzellik' vaadi

Güzellik kavramı, her çağa göre değişebilecek ölçütler içeriyor. Dün güzel olan bugün çirkin görülebilir ya da bugün güzel olan yarın çirkin görülebilir. Ancak bu ölçütlerin her çağda neye ve kimlere göre belirlendiğidir irdelenmesi gereken. Bununla birlikte etnik, kültür, inanç vb. farklılıkların da büyük payı var. Dolayısıyla, güzel/çirkin, trajik/komik, yüce/bayağı gibi estetik kategoriler, her tarihsel süreçte farklılaşacağı gibi; belirli tarihi şartlar içinde de, farklı sınıflara göre farklı anlamlar taşıyacaktır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, en fazla manipüle edilen kavramlardan biri de güzellik! Yürüdüğümüz sokakta, haber okuduğumuz internet sitelerinde, televizyon dizilerinde, kitaplarda, dergilerde, gözümüzün ulaşabildiği her yerde 'daha fazla güzellik' vaat eden ürünlerin reklamları ile karşılaşıyoruz: Parlak bir cilt, küçük burun, dolgun dudaklar, uzun beyaz bacaklar, dolgun göğüsler, kılsız-ince-kaslı bedenler, ince kaşlar, renkli gözler, ince gösteren elbiseler... Doyumsuz ve uzuuun bir liste bu, saymakla bitmez. Dünya pazarının önemli bir bölümü 'güzel bedenler' yaratmak için uğraş veriyor, çırpınıyor, gece gündüz çalışıyor. Her şey sadece insanların güzelliği için. Çalış çalış bitmiyor insanın 'çirkin'likleri... Her gün daha fazla 'düzeltilecek' şey çıkıyor. Biz geri kalanlar da, hep birlikte bu 'çaba'ya layık olmaya çalışıyoruz. Bizler için çalışan bu kozmetik ve moda dünyasını boşa çıkarmıyoruz. İbadet edercesine bize biçilen rolü yerine getirmeye çabalıyoruz. Tüm bunları bolca beynimize kazıyan pardon bize neyi seçmemiz konusunda yardımcı olan medya da var! Hiç düşünmeden durmadan alış veriş yapıyoruz; 'daha güzel' görünmek için çaba harcıyoruz; daha fazla elbise, daha fazla makyaj malzemesi... Her yıl değişen 'moda' ile birlikte çöpe atılanlar çoğalıyor. Tüm bunları yemek, içmek, uyumak gibi bir içgüdü ve alışkanlıkla yerine getiriyoruz.

Sonuç sadece sıfır beden olmak, incelmek ya da vücutlarındaki bir organı daha da 'güzelleştirmek' uğruna ölen insanlar değil. Güzellik uğruna hayatta meydana gelen kimi bunalımlar da değil.

Ötesi oldukça derinlere dayanan bir tartışma bu. Sistemin yarattığı 'güzellik' algısına karşı "güzellik dışsal değil içseldir, asıl güzellik içtedir" gibi sözlerin çok çok ötesinde. Konuyu her açıdan da ideolojik yaklaşımlardan kopuk ele alamayız. Zira insanın yaşamı boyunca güzel ve çirkine dair edindiği algı, ideolojiktir, taraflıdır. Estetik bilinç de-

diğimiz bu sübjektif estetik yan, bir sınıfın damgasını taşır ve üst yapısal olması itibariyle, belirli bir tarihsel süreçte, toplumdaki hakim estetik anlayışının, hakim sınıfların estetik anlayışı olacağı da açıktır. Neyi, niçin güzel bulduğumuzu düşünmek zorundayız.

Kapitalist sistemde beden, tüm düşünce ve yaşayış biçimlerinden soyutlanarak politika üretilir. Seçilen kimi bedenler, rol model olarak sunulur topluma. Onlar gibi olabilmek için gayret içinde olmalıdır diğer kalanlar. Kapitalizm ve onun var ettiği popüler kültürde egemen olan özellik ambalaj kültüdür. Dış görünüş her şeyin üzerinde olan bir değer bütünü içine yerleşir. Özgür iradenin kullanımına izin vermeden, insanı ele geçiren bir atmosfer. Bu atmosferde, öz ile biçim arasını büyük bir boşluk kaplar. Oysa biçimi göz ardı etmeden öze inmenin ihtiyacı var.

İktidar alanı kadın bedeni

Bu, en fazla da kadın bedeni üzerinden yürütülür. Kadın bedeni, tüketim toplumunda parçalanır. 'Güzellik' kültürü, kadın bedeninin baskılama aracı olarak kullanılır. Kadını 'güzellik' adına bir meta, sorumsuz bir tüketici konumuna düşürür. Kadın bedenini olumsuzlayıp bir yandan da güzellik kavramının tekelinin kadına verilmesi onu nesne haline getirir. 'Güzellik' meselesi, kadının beden özelliklerinin (yüz, göğüs, bacak vb.) erkeğin beğenisine yeniden inşa edilmesi halini alır. Sheila Jeffreys, "popüler kültür tarafından dolaşıma sokulanlar dahil, güzellik ve moda ideolojileri, kadınlar bu ideolojilere ne kadar tutkuyla bağlı olsa bile, kadınları ezmektedir". Ancak bunun ne kadar farkında olduğu tartışılır. Kapitalizm, bunun için zora başvurma gereği duyulmuyor. Jeffreys'e göre, artık kadınlar bu ideolojilere tutkuyla bağlı görünüyor. Kapitalizmin yarattığı ilk algı yanılsamalarından biri olan ezen - ezilen ilişkilerinin flulaşması ve içiçe girmesi cinsiyetçilikte de kendini sıklıkla gösteriyor. Elbette sadece kadın bedeni değil, erkek, çocuk, yaşlı, her cinsten ve toplumsal gruptan insan bedeni de bundan payını alır. Günümüz sisteminde sadece kadın bedeni değil insan bedeni pazar nesnesidir. Güzellik yoluyla direk insan bedenleri üzerine 'uygulama' sözkonusudur. Belirlenen 'güzellik' ölçütlerine göre bedenleri 'kontrol' altına alma, insanları bu ölçütlere göre bedenini 'gönüllü' bir şekilde 'düzenleme'ye yönlendirme, bu ölçülere uymayanları 'çirkin' diye damgalama... Tüm bunlar düşüncelerinden dolayı insanın bedenini duvarlar ardına hapsetmeden daha tehlikelidir. Çünkü tüm bunlar 'insanın güzelleştirilmesi' gibi 'masum' bir amaca hizmet etmektedir. Görülmesi zor incelikler, zor olmasa da biraz düşünmeyi gerektiren şeyler... Ki bu günümüzde düşünceden 'kaçan' insan için bir sığınak halini alabilir.

Biyoiktidar ve insan bedenleri

Bu konuyu irdelerken Foucault'nun kuramsallaştırdığı biyoiktidar kavramını hatırlamakta yarar var. Biyoiktidarın hedefi insanın politik yaşamı değil, çıplak (biyolojik) hayatıdır. Foucault'ya göre iktidar, bir sınıfın ya da devletlerin sahip olduğu ve biriktirdiği bir madde değildir; belirgin bir öznesi ya da tutarlı, bütünleşik bir yapısı yoktur. Toplumsal örüntüye içkindir, parçalı ve mikro süreçlerle işler. Bedenin disipline edilişi, yeteneklerinin optimum hale getirilişi ve iktisadi denetim sistemleriyle bütünleştirilmesi, kısaca bedenin anatomo-politiği, bireylerin bedenlerini yararlı fabrika ellerine dönüştürmeyi açıklar. Bu kavramsallaştırmada, insan, siyasetin öznesi değil, nesnesi olarak karşımıza çıkar. Biyopolitik iktidarın, biyolojik bir zorunluluk alanına işaret eden bu çeşit hegemonik beden temsilleri ve metaforlar üzerinden işlerlik kazandığını ve egemenlerin bunları dolaşıma sokarak bedenleri düzenlediğini ve toplumu yönettiği söylenebilir. işle Bununla bağlantılı olarak bedeni devlet ve sermaye gibi iktidar yapılarının, dil ve söylemlerin şekillendirdiği, belli eyleşi, arzu ve üretim biçimlerine yatkın biçimde düzenlediği bir zemin olarak görmek mümkün.

Örtü yırtılacak mutlaka

Var mı vaktimiz? Güzel olanı düşünmeye, bu kavramın içeriğini doldurmaya, önümüze konulan ile yetinmemeye vaktimiz var mı sahiden? Yoksa 'modernizm' cilası ile süslenerek önümüze getirilenle mi yetineceğiz? Bunun karşısında söylenenleri ise 'ideoloji ve propaganda ile ilgilenmiyorum" deyip, 'saflık ve amaçsızlığa' mı yöneleceğiz? İnsan üzerindeki 'sonsuz iktidar'larını güçlendirmek için başvurulan yöntemleri hiçe sayıp kendi 'mutlu' dünyamızdan çıkmayacak mıyız? Tüm bunların hakim sistemin bir parçası olduğunu düşünmeden sorunu salt 'bireysel tercihler' meselesine mi indirgeyeceğiz. Biz ne düşünürsek düşünelim sistem işliyor. Düşünmedikçe sadece bir hayalet olarak varolan 'sistem' her konuda gerçeğin üzerindeki örtüyü kalınlaştırmakla meşgul. Bu da, sorunların köklü çözümüne yol açacak meselelerle uğraşılmaması için 'derin' bir çaba içerisinde olan 'erkek' çoğunluklu yönetimden oluşan sistemin işini kolaylaştırıyor. Bu 'derin' çabalardan biri de insan bedeni üzerinden yürütülüyor. İktidar alanı metalaştırılan bedenler. Ancak hedef daha geniş; tüm olan biteni unutturmak, insanı düşünceden kopararak sahte algılar yaratmak, gerçek hedeften uzak gündemlerle uğraşmasını sağlamak, kısaca insanı iktidarı için kullanabileceği nesneler haline getirmek. Örtüyü yırtmak için sunulan 'güzellik' ölçülerini sorgulamakla başlayabiliriz.

Yararlanılan Kaynaklar

1 Ve Günler Yürümeye Başladı - Eduardo Galeano
2 Bedenin Şifresi: İktidar, Direniş ve Bedensellik - Ülker Sözen
3 İmaj çağında sistemle yüzleşmek- Önder Elaldı
4 Kadın bedeni ve güzellik - Can Başkent
5 Michel Foucault - İktidar Kuramı

Toplumsal Cinsiyetçilik Bağlamında Estetik Ve Güzellik Anlayışı

Fadile Yıldırım

Bir an durup günlük yaşamımız da en fazla kullandığımız kavramları düşünelim. İyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış, mutluluk-mutsuzluk, yücelik-sıradanlık vb. daha da çoğaltabiliriz.

İyi olan nedir, kötü olan nedir? Neyin daha iyi olduğuna ya da güzel olduğuna nasıl karar veriyoruz? Bir davranış sergilerken ya da bir olguyu ele alırken insanla, toplumla, doğayla ve evrenle ne kadar uyumlu olduğunu nasıl anlıyoruz? Yararlı ve zararlı olan nedir? Tam da bunun için etik ve estetik, yaşamımızdaki değerler bütününü ele alır, sorgular ve kanaat getirir. Daha iyi ve doğruyu bulup yol almamızda arayış gücümüzü ortaya koyar. Ahlak felsefesi olarak da ele alınan etik, kendi güzellik arayışını da estetik bilimlerle ifade eder.

Güzelliğin aranması olarak tarif edilir estetik. Etikte de iyi ve doğru olan aynı zamanda güzeldir de... Güzel olan ise doğru ve iyi olandır. Estetiğin ya da kendini ifade ettiği alanlardan biri olan sanatın kendi varlık nedenini güzel ve iyi olanla temellendirmesi, reel olanla ideallerimiz arasındaki arayış gücünü ortaya koyar

Tarih boyunca insan sürekli daha iyiyi, mükemmel olanı, kusursuzluğu, uyumu hem kendinde hem de çevresinde aramıştır. Dünyayı özümsememizde ve ona estetik bir değer biçmemizde temel rol oynayan iyi-kötü, güzel-çirkin gibi kavramlar etiğin de temel alanını oluşturur. Estetik bir algı oluştururken, etiksel değerlerdeki çelişkiye bakarız, sorgularız ve estetik bir arayışa gireriz. Kendi yaşantımızı temellendirmek ve şekillendirmek için etik ve estetikten yola çıkarak neyin iyi, neyin kötü olduğuna karar vererek yaşamımızı ideal olan ölçülerde kurmak isteriz. Bize kötü veya çirkin gelen herhangi bir olguyu da etik sorgulamayla yaşamımızın dışında tutmaya çalışırız. İyilik, doğruluk arayışı kadar, güzelliğe de ulaşmak isteriz. Güzel davranmak, güzel konuşmak, güzel yapmak, güzel yasamak isteriz. Sapmaya uğramadığı müddetçe insanın anlam arayışı ya da hakikat algısı bu olgular üzerinden cevap arar.

Güzelliğin aranması olarak tarif edilir estetik. Etikte de iyi ve doğru olan aynı zamanda güzeldir de... Güzel olan ise doğru ve iyi olandır. Estetiğin ya da kendini ifade ettiği alanlardan biri olan sanatın kendi varlık nedenini güzel ve iyi olanla temellendirmesi, reel olanla ideallerimiz arasındaki arayış gücünü ortaya koyar. İdeal olan yücedir ve bu durum çoğu zaman ilahi veya tanrısal olarak ifade edilir. Reel olan ise tüm yetersizliklerine rağmen güzel olana ulaşmak içindir.

Güzel ile yüce arasındaki bağla ilgili düşüncelerimiz; ikisinin de düşlediğimiz dünyada olumlu değerler olusundan ileri gelir. Tersi olan çirkin ve kötü ise yine ayni dünya görüşümüz içinde olumsuz değerler olarak yer bulur. Kafamızda tasarladığımız kötü ayni zaman da çirkindir de. Neden biri kibar bir davranış sergilediğinde, onun güzel bir hareket yaptığını söyleriz de, biri kaba ya da kötü bir şey yaptığında çirkin bir davranış yaptığını; hatta yapan kişinin de gözümüzde çirkin olduğunu algılarız? Bu değerler sistemini oluşturan toplumsal belleğimiz bin yıllara varır ve insanin insan olma mücadelesinin bir sonucu olarak karsımıza çıkar. İnsan analitik ve duygusal aklıyla sınırları her zaman zorlar. Çoğu zaman bilinmezliğin peşine düşerek anlam gücünü zenginleştirmeye çalışır. En güzel olanı kimi zaman tanrıça da, kimi zaman da tanrısal güçte idealize eder. Bazen de Sühreverdinin tanımladığı "insan kendini eksik bir tanrı, tanrıyı da mükemmel bir insan olarak" tasarlar.

İnsan, yüce veya mükemmel olanda sınırsızlığı,

ulaşmak istediği ideali, ütopyayı, olağanüstülüğü, tüm canlıların toplam bir güç ifadesi olarak somutlaştırırken, insan da ise iyilik ve kötülüğü, güzelliği ve çirkinliği kendi yasam algısından yola çıkarak ifade eder.

Peki, insan dışında diğer canlılarda böyle bir algı veya arayış var mıdır?

İnsan dışında diğer canlılara baktığımızda doğanın estetik olmak gibi bir amacı veya kaygısı yoktur. Doğaya rağmen ona katacağımız anlamlardan da etkilenmemektedir. Doğa kendi doğal ötesi içinde zaten estetiktir. Örneğin bize "çirkin" gelen herhangi bir canlının gerçektende çirkin olduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü güzellik veya çirkinlik kavramları, insan türünün kendi algı düzeyi dâhilinde geliştirdiği kavramlardır. Yine çirkin olarak adlandırdığımız o canlıya belki de biz çirkin geliyoruzdur. Kim bilebilir ki... O canlı bunu ifade etme algısına ya da bizim bildiğimiz anlamda dile sahip değildir. Belki de biz onu anlamıyoruzdur. Dolayısıyla da o canlı biz ona çirkin veya güzel dememize aldırmadan hayat akışına devam etmektedir.

Yine her dönem ve çağa göre bu kavramların anlam değiştirildiğini de görmekteyiz. Mesela insanlık tarihinde en büyük toplumsal devrimlerinden biri olarak nitelendirilen neolitik döneme ait ortaya çıkan kadın heykelciklerinde güzellik ve iyilik olgularının anlamının farklı olduğunu görürüz. İri göğüsleri, geniş kalçaları, şişman bir bedeni olan kadın güzel bir kadındır. Aynı zaman da bereketi, bolluğu, refahı, doğurganlığı, gücü, kudreti simgelediği içinde iyidir. İyi olan aynı zamanda en güzel olandır da... ana tanrıça şahsında kadın, sevilen, sayılan, koruyucu, üretken, merhametli ve aynı zamanda büyülü güçler taşıyan, toplumun doğurucusu olan bir tanrıçadır. O dönem insanının belleğinde böylesine anlamlı değerleri ifade eden kadın çirkin veya kötü olabilir mi? O zaman şu soru karşımıza çıkar: güzellik veya çirkinlik, iyilik ve kötülük, doğruluk veya yanlışlık olarak tabir ettiğimiz etik ve estetik değerler her çağa göre veya moderniteye göre değişir mi?

Devletli uygarlık öncesi insanının, en büyük öğreticisi doğaydı. İnsan güzelin farkına önce doğada vardı. Doğadaki tüm varlıkların bir ruhu olduğuna inandı. Doğada hiçbir şey ruhsuz ve ölü değildi. Ruhlar ya iyidiler ya kötü... bir geyik, orman veya dağ yüce bir ruha sahipken, bataklık kötü ruhu temsil edebiliyordu. Ancak insan doğada algılanan güzelle yetinmedi. Güzelden aldığı hazzı yaşamına taşımak istedi. İnsanın başka insanla, toplumla, doğa ile ilişkilerini güzelde algıladığı uyum yasalarıyla yeniden düzenlemek istedi Ve böylece Sanat'ı yarattı. Doğanın gerçek gücüne duyduğu hayranlık, doğanın yaratıcı gücüne tapınma, doğanın tanrısallaştırılması ve insanın doğa karşısında kendi bilinmezliğiyle karşı karşıya kalan algısı, hakikat arayışıyla kendi değerler sistemini oluşturdu. Topluluk olmak iyiydi, ama topluluktan kopmak kötüydü, ölümdü. Doğaya ve tüm canlılara saygılı olmak iyiydi. İhtiyaç fazlası tüketmek veya zarar vermek kötüydü. Doğanın uyumu, ahengi, gizemli ve büyülü hali aynı zamanda güzeldi.

İnsanlık, ilk eylemini gerçekleştirirken, değer sistemine ilk politika yapma biçimini de katmış oluyordu. Zamanla insanın gerçekleştirdiği politik birikim ahlakı doğurdu. Karar alma ve pratikleştirme iradesi olan politik bilinç zamanla gelenek haline geldi. Kurallar koydu. Nasıl yaşamak istediğine karar vermeye başladı. Üreten bir varlığa dönüştü. MÖ 12.000 yıllarını gösteren Göbeklitepe inanç tapınaklarıyla kendi değerler sistemini oluşturdu. Kadın eksenli toplumsal bir devrim yaptı. Kadın odaklı ahlak ve güzellik anlayışını oluşturdu. Doğayla uyumlu paylaşımın esas alındığı komünal bir yaşam kuruldu. Topluluk olma bilinci ahlakın temellerini oluşturdu. Estetiği ve güzelliği doğada, insanın kendisinde ve evrende aradı.

İnsan, yüce veya mükemmel olanda sınırsızlığı, ulaşmak istediği ideali, ütopyayı, olağanüstülüğü, tüm canlıların toplam bir güç ifadesi olarak somutlaştırırken, insan da ise iyilik ve kötülüğü, güzelliği ve çirkinliği kendi yasam algısından yola çıkarak ifade eder

Bu arayışını ve kendi döneminin estetik anlayışını duvarlara, mağaralara resmetti. Korkularını, kaygılarını, mutluluklarını, evrenin ona mistik gelen tüm yönlerini, kadını ve erkeği tasvir etti. Boyadı, nakşetti. Kendi vücuduna da yansıtarak, doğaüstü, mistik, ideal olan ilahi güçleri kendinde tezahür etmeye çalıştı. O dönemde, insanın dış görünüşü, kutsanmış olanla ne kadar benzeşiyorsa, kendi topluluğunun gözünde, o denli güzel ve kudretli görünüyordu. İnananlar güzel dediklerine benzemeye çalıştılar.

Yararlı ve zararlı, hayır ve şer, kutsal ve lanetli gibi kategoriler ortaya çıktı. Bunlar insan için iyi olanlar ve kötü olanlar sınıflaması içine yerleştirildi. Mitojiler kolektif bilincin yarattığı bu değerleri yansıtan simgeler ve öykülerle oluşturuldular. Eski mitolojilerde güneş ve ışık iyiliği, gece ve karanlık ise kötülüğü gösteriyordu. Böylece kavramlar giderek etik birer karakter kazandılar. İnsan topluluklarının doğa ve evrene bakarak oluşturdukları inanç dünyası yararlı ve zararlı olarak kültürel algılar oluşturmasına sebep oldu. Faydalı gördüğü bir değere aynı zamanda estetiksel bir anlam da yüklüyordu. Mesela ayı, öküz ya da herhangi bir canlıyı

kendi totemi olarak görüyorsa, onu en güzel şekilde tasvir de ediyordu. Mağara duvarlarına resmini çiziyordu. Yararlı, hayırlı, kutsal olan şey ayni zamanda güzel sayılıyordu. Zararlı, kötü, insana düşmanca olan şey de çirkin görülüyordu.

Birçok mitolojik anlatımda aydınlık ve karanlığın ayni zamanda iyilik-kötülük gibi kavramların yani sıra güzellik ve çirkinlik bağlamında da ele alınması oldukça çarpıcıdır. Çoğu mitolojide güneş aydınlığı simgeler. Bereketi, yasamı temsil eder. Aydınlık olan ayni zamanda yol gösterendir de. Bazı mitolojilerde ay, güneşin zıddı olarak karanlığı sembolize eder. Ay Tanrısı, insanlara zarar ve ölüm getirecek kötülüğü ve çirkin olan ne varsa cisimleşmiş hali olarak tasvir eder. İnsan bu anlamda her dönem aydınlık ve iyilik olarak gördüğü şeyi güzel olarak da nitelemiştir. Karanlık ve zararlı olarak gördüğü şeyi de en çirkin betimlemelerle tarif ederek kendinden uzaklaştırmaya çalışmıştır.

******

Kendinden önceki binyıllara varan anlam gücünü kendinde harmanlayan Zerdüşt öğretisinin temelini de bu olgular oluşturur. Zerdüşt felsefesinin temel ilkesi "İyi düşün, iyi konuş, iyi yap" tır. İyi düşüncelerden kastı sorgulayıcı bakış açısıdır. Zerdüşt kendi çelişkilerini sürekli Ahura Mazda'ya soran, tartışan ve cevabını bekleyen bir filozoftur. Kendi felsefesine göre insanlığa şu mesajı vermek ister. Köleciliği, doğaya karşı yabancılaşmayı, insan topluluklarının düşmanlaşmasını, emekten, üretimden kopmayı sorgulamalarını söyler. İyi düşünmek, sorgulamak kadar insan yararına düşünsel üretimdir de. Düşünce, iyi duygulara, uyumlu yaşama bir çağrıdır aynı zamanda. Sömürüye karşı özgürlükçü bir ahlaka davettir.

Zerdüşt öğretisinde iyi düşüncelerin sonucu olarak üretilen iyi sözler, Ahura-Mazda'nın ışığıyla doludur. İyi düşünen, iyi konuşan insan iyi yapandır da. Çünkü iyi düşünen insan tüm canlıları, doğayı seven, iyi hisler besleyen insandır. İyi yapan insan doğaya ve tüm canlılara saygı duyan, onları birer kişiliği olan özneler olarak görendir, koruyan ve kollayandır. İyi düşünen, konuşan, iyi de üretecek, iyi de yapacaktır. Çünkü güneşi, aydınlığı temsil eden Ahura Mazda'nın ışığı tüm insanlık içindir.

Toplumsal cinsiyetçiliğin güzellik algısı

İnsan devlet, iktidar, sınıf ve sömürü gibi olgularla tanışmadan önce kendi doğal yaşamı ve algısı içinde estetik ve güzellik arayışını inanç kültürü bağlamında ifade etmiştir. Ancak zamanla bu kültürel değerler farklılaşmaya başladı. Erkek egemenlikli bir sistem oluştu. Sınıflar, kölelikler, sömürü ve kadının şahsında toplumsal özgürlüğün ve ahlakin parçalandığı, sömürüye ve erkek egemenlikli bir değerler sisteminin yüceltildiği bir zamana geçiş yapıldı. İnsanın toplumsal gerçekliğinde bir sapmayı ifade eden devletli uygarlık, kendi ahlak, estetik anlayışını yarattı. Toplum açısından yeni diyebileceğimiz erkek odaklı değerler sistemini yarattı. İyi olanla kötü olan adım adım yer değiştirmeye başladı. Güzel ve çirkin arasındaki farklar ideolojik olarak yeniden inşa edildi.

Ana tanrıçanın kozmik rahminde can bulan insan, Sümerlere doğru geldiğinde artik tanrının dışkısından yaratılan değersiz bir varlıktı. Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olan rahibe, boyun eğmek artık iyi bir şeydi. Sorgulamaksızın iradesizleşmek tanrının buyruğuydu. Kadere inanmak iyiydi. Kadına ait güzellikler ve değerler çirkin ve kötüydü. Bütün kötülüklerin kaynağı olan

Devletli uygarlık öncesi insanının, en büyük öğreticisi doğaydı. İnsan güzelin farkına önce doğada vardı. Doğadaki tüm varlıkların bir ruhu olduğuna inandı. Doğada hiçbir şey ruhsuz ve ölü değildi

kadındı. Ana tanrıça Ninhursag'in doğurganlığını çalmaya çalışan Enki'nin, kadın gibi doğuramayınca tanrı Marduk tarafından parçalanarak bölünen, erkek egemenliğinin "yüceliğine" kurban edilen Tiamat olacaktı. Rövanşını Zeus'un kafasından yarattığı kadınla alacaktı.

Önce kadına ait olan tüm iyilik, güzellik ve erdem değerlerini tek tek çalınıp erkeğe mal ettiler. Sonra da kadın bedenini çirkin, ayıplı ve günahlı saydılar.

Antik Yunan'a geldiğimizde kalçalı, büyük memeli ana tanrıça yerini farklı bir bedene bürünmüş olan "biçimli" Afrodit'e bıraktı. Güzellik ve ask erkeğin gözündeki kadının biçimlenmesiydi. Estetik değerler tersinden erkeği anlatır oldu.

Tüm mitolojik kahramanların ya da tanrıların güzel, güçlü, iyi olmaları, günümüze kadar gelen sistematik bir mantıksal dizginin de temellerini oluşturdu.

Bu kadın an gelir Zeus'un insanları cezalandırmak için yarattığı Pandora ve kötülük olarak karşımıza çıkar. Kadın demek kötülük demektir, ama Pandora fiziksel olarak tanrılar tarafından yaratılmış bir "güzeldir". Ve onun aracılığıyla dünyaya kötülükler dağıtılacaktır.

Bugün bile günümüzün cinsiyetçi rol değerlerini belirleyen birçok olgunun temeli bu süreçlerde atılmıştır. Yine yılan saçlı Medusa örneği geleneksel kadınlık bağlamında rol tanımı ve kadın güzelliği olgularını da açık bir şekilde ifade etmektedir.

Bu mitolojik anlatıma göre "kainatın, tanrılar tarafından bölüşüldüğü çağlarda, Medusa adında güzelliğiyle herkesi kıskandıran, ayni zamanda bütün tanrıları

kendisine aşık eden bir kız yaşarmış. Medusa o kadar güzel bir kızmış ki yeryüzünde güzelliğiyle ona rakip olabilecek başka bir kadın bulmak mümkün değilmiş. Bu yüzden derlermiş ki; yeryüzünde bütün kadınlar bu güzelliği yüzünden Medusa'yi kıskanırmış. İste bu güzel Medusa kendisini Tanrılara adamış ve iki kız kardeşi ile birlikte baş Tanrı Zeus'un en sevdiği kızı zekâ Tanrıçası Athena'ya ait bir tapınakta yaşarmış. Phorkus ve Keto'nun kızları olan bu üç kız kardeşten Medusa'nin haricinde diğer ikisi ölümsüzmüş...

Athena, denizlerin büyük tanrısı Poseodun'un Medusa'ya aşık olduğunu duyunca kendisini aşağılanmış hissetmiş. Bu hissi önce derin bir kıskançlığa, sonra da büyük bir sinire dönüşmüş. Öyle hiddetlenmiş, öyle hiddetlenmiş ki Medusa'yi çok acı bir şekilde cezalandırmaya karar vermiş ve kendi kendine demiş ki 'Öyle birden öldürmeyeceğim onu ve kardeşlerini, onlara da önce büyük acılar çektirmeliyim. Tıpkı benim çektiğim gibi.' Ve bu sinirle Medusa ve kız kardeşlerini birer ifrite çevirivermiş. Dünyalar güzeli Medusa ve kız kardeşlerinin artik yüzleri o kadar çirkinleşmiş ki kimse bakmaya tahammül bile edemiyormuş. Medusa'yi gören herkesi bir mecnuna çeviren, en ufak bir yelde bile bütün telleri havalanan o güzelim saçlarının her bir teli bir yılana dönüşmüş. Bununla da yatışmayan Athena'nin siniri Medusa'ya yine de bakmaya çalışan herkesi o bakışların taşa çevirmesini sağlamış." (wikipedia-medusa)

Güzellik, çirkinlik, kıskançlık, öfke, kadının kadına rakip olması, kadının kadını cezalandırması, kabul etmemesi ve kadının erkeğin önceliklerine göre kendini ele alması gibi birçok olguyu bu örnekte rastlayabiliriz. Hırs, kıskançlık, rekabet, haset gibi kötülükler kadınla özdeş olarak anlatılır. Hikâyenin geri kalan kısmında ise erkek tarifler hep yücelikle, tanrısallıkla dile getirilir. Ayni zamanda güzellik tarifi erkek bedeninde yeniden sembolleşmeye başlar. Bu erkek artık kaslı, bakımlı ve her açıdan "erkeksidir". Erkek, fetheden, koparan, bir güçlülük abidesi olan erkektir. Savaşçı erkek tipolojisi, normlara uygun, şekilli, yapılı, kaslı ve ataerkil yapının kendisine yüklediği tüm özelliklerden nemalanan, Apollon ve Ares'tir. Artik kendine bu ölçülerde biçim vermektedir.

Ataerkil ideolojiyi mitolojik anlatımlarda ele alan Joseph Campbell, Bati Mitolojisi adli kitabinda erkek egemen kültürün kadına ilişkin tanımlamalarına yer verirken bunları şöyle sınıflandırır: Form güzelligi-Afrodit, evlilik yatağına sadakat ve saygı-Hera, mükemmel erkeklere esinleme yeteneği-Athena, kalıplaşmış kadın tiplerini gösteren pozlar-dingin anne-Madonna, cinsel nesne-Venüs, su perisi olarak sıralar. Özellikle sınıflı uygarlık süreçlerinin mitoloji ve masallarında benzer temalara sıklıkla rastlandığına dikkatimizi çeker.

Buradan hareketle ataerkil ideolojinin kadına atfettiği toplumsal roller, belli tarihsel süreçlerde ve kültürlerde farklı maskeler altında yer alsa da, yeniden inşa edilmektedir. Kadın bedeni ataerkil ideolojinin ve onun belirlediği formun bir parçası haline gelir. Erkek beğenisine göre sekilenen kadın "zarif, bakımlı, düzgün olan, bazen cinselliğini, bazen ise saf, masum tarafını" öne çıkartabilen, erotik bir tiptir. Afrodit ya da Athena örneklerinde olduğu gibi. Erkekler nasıl ki kaslı olmak zorunda ise kadınlar da güzel ve narin olmak zorundadırlar. Toplumsal cinsiyeti buna göre içselleştiren kadın ve erkek de bu ideal beden tasvirlerine ulaşabilmek için ciddi anlamda bir çabanın içine yönelir. Toplumdaki estetik anlayışı da bu tasvirler aracılıyla oluşturulur. Ataerkil ideolojide göz, imaj konusunda önemli algılarımızın oluşmasına sebep olur. Ataerkil ideoloji kadın ve erkek bedenlerini bu çerçevede idealize ve estetize eder.

Yine Ortadoğu mitolojilerinin çoğunda ya da masallarında peri kızlar vardır. Güzelliğin, saflığın ve temizliğin sembolü olarak öne çıkarlar. Ancak zamanla bu kavramlarında farklılaştığı, anlam değiştirdiğini de görürüz. Örneğin peri olgusu Iran mitolojisinde çok güzel ama "şeytani" kadın kavramı olarak yer bulur. Bu durum Iran halkının İslamiyet'in kabulü ile değişmiş, peri kavramı İslamiyette ki huri kavramı ile ilişkilendirilmiş ve kötülüğünden arındırılmış "güzel kadını" ifade etmeye başlamıştır.

Masallarda sıkça karşımıza çıkan güzellik ve çirkinlik kavramı da günümüzdeki kültürel normları belirler niteliktedir.

Masallarda kusursuz bir güzelliğe sahip olarak kurgulanan kadın imgesi vardır. Çirkinlik ve güzellik oldukça keskin hatlarla ortaya konulur. Yine toplumsal cinsiyet bağlamında geleneksel kadın rolü pekiştirilir. Örneğin masallarda "çirkin" olarak gösterilen kadınlar genelde büyücüler, cadılardır ya da "kötü" kalpliyse erkekler tarafından "seçilmeyen" ve beğenilmedikleri için "evde kalmış" kadın statüsünde ele alınırlar. Çirkin olarak tarif edilen bu kadın tiplemesinin aksine güzel olarak tanımlanan kadın ise beyaz atlı prensini beklemektedir.

Örneğin Kül Kedisi Sindrella Masalı çirkinlik ve güzellik kavramlarına oldukça net tanımlar getirilmektedir. Prensin evlenmek için düzenlediği o ünlü baloda sadece bir kez Sinderalla'yi görmesi yetmektedir. "Masallar ve Toplumsal Cinsiyet: Kadın Kimliğinin Ataerkil Söylemlerle Yeniden Yapılandırılması" adli çalışmasında İpek Artun bu durumu şöyle tarif eder. "Kim olduğunu bilmediği Sinderalla o kadar 'güzeldir ki' prens bunu gördüğünde söyle der: Daha adinizi bile bilmiyorum fakat sizinle evlenmek istiyorum. Prens Sindrella'yi tanımamasına, henüz adini bile bilmemesine rağmen güzelliğinden o kadar etkilenmiştir ki evlenmek için kadının başka bir özelliğine bakmaya bile

gerek görmez. Zaten Prens, Sindrella balo salonuna girer girmez onun güzelliğinden büyülenerek, onunla evlenilecek bir kız olduğunu saptamıştır. Bu, masalda bulunan su ifadeyle gösterilebilir: "Prens, Sindrella'yi salona girer girmez fark etmiş. Bu güzel kızın beyaz bir güvercine benzeyen ellerine, ay gibi parlayan tertemiz yüzüne hayran kalmış. Onun, evlenmek için aradığı kız olduğunu hemen anlamış."

Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere, kadının nasıl bir kişiliğe ve özelliklere sahip olduğunun hiçbir önemi yoktur. Ataerkil algıya göre erkek kadını kendi isteği doğrultusunda tanımlar ve kadına kendine ait kişiliği olan bir varlık gözüyle bakmaz. Kadın burada özne değil nesne konumundadır. Belirleyen ve etkin olan erkeğin yaşamı, istemleri ve bakış açısıdır. Ret ve kabul ölçüleridir. Kadına kendi erkeklik algısı içinde ancak değer verir. Bu ölçülere uymayan bütün kadınlar otomatikmen çirkin ve de kötüdür.

Zerdüşt öğretisinde iyi düşüncelerin sonucu olarak üretilen iyi sözler, Ahura-Mazda'nın ışığıyla doludur. İyi düşünen, iyi konuşan insan iyi yapandır da. Çünkü iyi düşünen insan tüm canlıları, doğayı seven, iyi hisler besleyen insandır

"Bir başka yönden, masallarda çirkin olanlar hep kötü yürekli olanlardır, bunun tam tersine güzel olanların kalpleri de güzeldir ve çirkinler tarafından hep ezilirler. Sindrella'deki üvey kardeşlerin Sindrella'ye karsı olan kötü tutumları ve çirkinlikleri yüzünden evde kalmaları buna bir örnektir. Oysa çirkin kardeşlerin tam tersine Sindrella'nin narin, zayıf bir bedene sahip olduğu defalarca tekrarlanmıştır. Kadının güzel olmak için zayıf olmaktan başka seçeneğinin olmaması ve her fırsatta rejim yapmaya zorlanmasının bir örneğini yine Sindrella'de gözlemleyebiliriz." (1)

Örnekten de anlaşılacağı üzere kadın kişiliğinin fazla bir önemi yoktur. Kadın fiziksel olarak zayıfsa güzeldir de. Gençse doğal olarak güzeldir de... Bu ölçülerde olan bir kadında sevilmeyi, beğenilmeyi hak eden kadındır. Kadın kişiliği ve bedeni toplumsal cinsiyet bağlamında yeniden üretilir. Bu çağın erkeği tanrısal olarak nitelendirilen bütün özelliklere neredeyse sahiptir. Gücün ve kudretin sembolüdür. Kültür, akıl, yaratıcılık, güçlülük erkeği tanrının sınırına yakınlaştırırken, kadını ise duygunun, doğanın, hiçliğin sınırlarında pasifleştirip nesneleştirendir. Güzelliği belirleyen gücü elinde bulundurandır. Erkek kendi zevk algısı içerisinde "güzel" olan bir kadın yaratmıştır. Bu "güzel" kadın, erkeğin kadın yüzüdür artik...

Ancak bu güçlü ve kurnaz erkeğe göre güzel olmayan kadınlar da vardır. Pasif, kendini egemen erkeğin beğeni ölçülerine göre sunan kadın güzel kadınken, zeki ve iradeli olan kadın ise tehlikelidir. Dolayısıyla da çirkin olmaya mahkûmdur.

Kadın hem akıllı, hem iradeli, hem de güzel olamaz. Aynı anda üçünü barındıramaz. Çünkü akıl-irade-güzellik bir araya geldiğinde ne istediğini bilen özgür kadın çıkacaktır karşımıza. Sistem bu özelliklere sahip olan tek bir kadını da düşünemez bile. Kadın ya "güzel" ve pasif olmak zorunda ya da akıllıysa "çirkin" olmak zorunda. Bütün masallarda kurtarıcılar zeki, güçlü, savaşan erkeklerdir. Kurtarılmayı bekleyenler ise kadınlardır.

Tam da bu sebepten ötürü femme fatale (fransizca felaket getiren kadın anlamında kullanılmaktadır) olarak tanımlanan kadın tiplemesi cadı kadın olarak gösterilir. Erkek egemen algı içerisinde femme fatale kadın ne istediğini bilen, erkeğin boyunduruğuna girmeyen Lilith, İstar gibi kadınlara gönderme yapar. Lilith yüzyıllardır kadınlara atfedilen bütün olumsuzlukların taşıyıcı sembolü olarak görülür. O her yönüyle ayartıcı, fahişe, cadı, cinlerin ve kötücül güçlerin öncüsü, canavarlaşan korkunç bir kadındır. Ayni zamanda şeytandır. Boyun egen, itaat eden, edilgen olan Havva'nın tersine aslında Lilith ne istediğini bilen, erkek egemenliğini kabul etmeyen bir kadındır. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere boyunduruk altına girmeyen kadın felaket getiren kadındır. Sınıflı uygarlığın felaketi tam da bu kadın tiplemesiyle anlatılır. Nihayetinde ortaçağ boyunca boyun eğdirilemeyen binlerce kadına kötülüklerin kaynağı olarak gösterilip, büyücüler, cadılar denilerek yakılması bundandır.

Cadı kadın ya da femme fatal tiplemesi bastan çıkaran, kadınsı cazibesini kullanan kadın olarak tarif edilir. Bu tipleme bazen "ayna ayna söyle bana, bu dünyada benden güzel kadın var mıdır" diyen kadındır, bazen "güzel" pamuk prensese "güzelliğinden" dolayı zehirli elmayı yediren kadındır. Bazen de Sindrella'nin kötü kalpli üvey annesi kılığındadır. Bu ölçüler erkek egemen sistemler tarafından günümüze kadar kendini rol tanımları olarak üretip toplumsallaştırmaktadır. Kadınların güzelliği ataerkilliğin akil süzgecinden geçtikten sonra anlam kazanmaktadır.

Toplumun ataerkil odaklı beğeni anlayışı, kalıplaşmış söylemleri yeniden üreterek kadınların bunları içselleştirmelerini ve ayni algi üzerinden kendilerine bakmalarına sebep olmaktadır. Bu ölçülere uymayan kadınlar "kadından" sayılmamaktadır.

Bu kalıplarla kadın tek tipleşmeye de itilir. Dayatılan tek tipleşme karşısında belirlenen rol modeli ve güzellik anlayışına göre tanımlanır. uzunluk veya kısalık, şişmanlık veya zayıflık, baş büyüklüğü veya küçüklüğü,

el ve ayakların büyüklüğü veya küçüklüğü, yüzün sekli, gözlerin büyüklüğü, çekikliği, renkli olup olmaması, dudakların biçimi vs.. bu kategorilerden biriyle tanımlanır. Farklılık, mücadelede, özgürlük ve hakikat tutkusunda aranmaz. Farklılık insan toplumları açısından artık bu kategorilerdir.

Kapitalist moderniteye doğru geldiğimizde erkek egemen ideolojinin güzellik anlayışı kadın şahsında en derin halini alır. Kendinden önceki modernitelerin (örneğin tek tanrılı dinler dönemi veya feodal dönem) kadını bir sis perdesinin arkasına gizleyerek kapattığı güzellik anlayışı kapitalist moderniteyle birlikte iyice açılır. Hatta öyle bir noktaya taşırılır ki kadının açılmadık, parçalanmadık, satılmadık hiçbir şeyi kalmaz. Kapitalist sistem kadın bedenini parçalara bölüp her bir bölgeye ayrı ayrı anlamlar yükler. Kadın bedeninin her bir parçası diğerine göre daha özel anlamlar alır. Göğüsler, kalçalar, dudaklar, erotizmin sembolü olarak bedenin diğer uzuvlarına göre daha özel anlamlar taşırlar. Üstelik kadın ne yaparsa yapsın bir türlü "en güzeli" olamaz ve hep bir "kusuru" aranır.

Kadın bedenine o kadar çok "güzellik" algısı yüklenir ki kadınlar bir türlü kendilerini beğenmezler. hep bir kompleks halindedirler. Aristoteles'in "kadın doğanın bir hatasıdır, doğuştan kusurludur" söylemini doğrularcasına güzellik adına param parça edilirler. Beden ve güzellik olgularının fetişleştirildiği çağımız bunu en bariz olarak estetik çılgınlığında yansıtır. Kapitalist düzen içinde bedenler, tüketilir. Tüketim uğruna, kapitalistlerin kazanması uğruna bedenler ufalanır, biçilir, altüst edilir, bıçakla kadına yeniden biçim verilir.

Estetik cerrahi, bir erkek egemen ideoloji olarak sadece bedene dokunmakla kalmaz, bedenler arasındakı algıları, sınırları, beden politikalarının belirlendiği bir alan haline gelir. Estetik cerrahi, genelde kadınların (çok az erkeklerin) genç ve güzel görünmek ve vücutlarının hoşlanmadıkları bölgelerinin "kusurlarını" ortadan kaldırmak için yapılır.

Peki, bir kadın kendi bedenini niye değiştirmek ister? Neden kendi bedeniyle barışık değildir? Güzel görünmek nedir? Kadın bedenleri üzerinden erkek egemen ideoloji kendini yeniden üretir. Bu ideolojiye göre kabul görmek, beğenilmek ve arzulanmak için, yani makul kadın olmak için... Bu bazen öyle sınırlara varır ki karşımıza ırkçı ideoloji çıkar. " Örneğin Amerika'da yasayan Asyalı kadınlar "donuk", "edilgen", "uyuşuk ve tembel" olarak kodlanan fiziksel özelliklerinden ve görünümlerinden kurtulmak, etnik azınlıklara yönelik kalıp yargılardan ve ayrımcılık politikalarından kaçınmak, iş gücü alanında kabul görülmek amacıyla gözlerine ve burunlarına estetik ameliyat yaptırmaktadır."(2) Estetik cerrahi operasyonları, bedenin (güzellik, çirkinlik, yaşlılık, etnik gibi) sınırlarının biyolojik olarak verili, cinsiyetçi ve ırkçı kodlar etrafında sürekli olarak inşa edilmektedir.

Estetik cerrahi, doğuştan sahip olduğumuz doğal halimize müdahale eder. Kendi farklılığımız olan bedenimiz ve bedensel özelliklerimiz egemen fiziksel görünüş ölçüleri eşliğinde bedensel sömürge süreci derinleşir. Dünyanın bütün haklarına tek tip bir güzellik modeli sunulur. "Böyle güzeldir, söyle olan da çirkindir" algısı ve dayatması dünya genelinde bir bedensel faşizm olarak kendini kabul ettirir. Estetik cerrahinin dünya genelinde bu kadar yaygın bir sektör haline gelmesini başka nasıl açıklayabiliriz ki? Kesinlikle bunu da toplumsal cinsiyetçiliğin emperyalist yayılmacılığı olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü estetik cerahhi o kadar da masum bir güzellik arayışı olarak ele alınamaz. Bu alan, kadınların ataerkil cinsiyet rejiminin ideolojik normlarına göre yeniden yapılandırılmasının alanıdır. Ve gerçek anlamda kötü niyetlidir. Kadınlar burada kapitalist tüketim kültürünün nesneleri konumuna da getirilmektedir.

Ana tanrıçanın kozmik rahminde can bulan insan, Sümerlere doğru geldiğinde artik tanrının dışkısından yaratılan değersiz bir varlıktı. Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olan rahibe, boyun eğmek artık iyi bir şeydi

Günümüzde artık beden, güzellik ve makul "insan" olma tiplemesi sadece kadınları nesne haline getirmemekte, erkekleri de bu alana dahil etmektedir. Erkeklik de tüketim kültürünün nesnesi haline gelerek bizzat yarattığı estetik cerrahinin neşterine değmektedir.

Medya da beden politikaları adli çalışmasında Sevim Odabaş bu durumun medya tarafından her an yeniden üretildiğine dikkatimizi çekmektedir: "Estetik halka indi", "Güzelliğin on para etmez su estetik cerrahlar olmasa", "Özürlülere ücretsiz estetik", "Yoksullara bedava estetik", "Kürtlerin hali perişan, bari burunları güzel olsun dedim", "Türk kadını en çok göğüs büyütme ameliyatı yaptırıyor", gibi çarpıcı başlıklarla cinsiyetçi ve ırkçı politikaları örneklendiren çalışmasında erkek egemen ideolojinin anlaşılması açısından medyanın rol model tanımını incelememiz gerektiğini belirtir.

Sınıflı uygarlık tarihi, bir açıdan kadın bedeni üzerinden tüm hayata müdahale etme tarihi gibidir. Beden üzerine inşa edilen ideolojiler her dönemin değerler sistemini de ortaya koyar. Güzellik-çirkinlik, iyilik-kötülük, yararlılık-zararlılık gibi birçok algini bedenler ve beden üzerine inşa edilerek ete kemiğe bürünür. Erkek egemen ideoloji ve iktidarlar, bedene hakim olmak, onu yönetmek, onu istedikleri şekilde hareket ettirmek

için müdahalede bulunurlar. En önemli müdahale alanlarından biri de kadın cinselliğinin denetim altına alınması oluşturur.

Cinsiyetin Özgürleştirilmesi Ve Estetik

Bir an şöyle düşündüğümüzde, komünal, eşitlikçi, paylaşıma dayanan, kimsenin kimseyi ezmediği, karşılıklı sorumluluk ve tamamlayıcılık ilkelerinin işlediği, kadın ve erkek bireylerin birbirlerini nesneleştirmediği, mülkiyetçi tüm duygulardan arınmış, doğaya saygılı bir yaşam anlayışımızın olduğunu... Neden olmasın ki? Böyle bir yaşam hem etiktir, hem de estetiktir, yani herkes için iyidir, güzeldir de. Çünkü yaşamı, insanı çirkinleştiren sömürünün, köleliğin kendisidir. Bağımlılığın, şiddetin, hırsızlığın, tecavüzün, açlığın, bireyciliğin olduğu yerde etik ve estetikten, dolayısıyla da güzellikten bahs edilebilinir mi? Doğayı da tıpkı kadın gibi nesneleştiren, sömüren, çar-çur eden, sınırsızca bir tüketim alanı haline getiren bir zihniyetin sonucu olarak doğa, doğa olarak kalır mı? Peki, insan kendi yarattığı gerçekliğin sorumluluğunu görmezse ne olacak? Bu tıpkı Picasso'nun, İspanya İç Savaşı sırasında Nazi Almanyası'na ait 28 bombardıman uçağının 1937'de İspanya'daki Guernica şehrini bombalamasını anlatan katliam resmini gören askerlerin, "bu resmi kim yaptı" diye sormalarına karşın Picasso'nun "siz" yaptınız demesine benzer. Beş bin yıllık sınıflı uygarlık tarihi erkek egemen aklın yarattığı büyük bir fotoğraf olarak karşımızda durmaktadır.

İnsanın binyıllara varan hakikat arayışçılığı etik ve estetik bir bilinçle anlam gücünü daha da derinleştirmek istemektedir.

Estetik bilinç, yaşamın her anlamda güzelleştirilmesini ister. İnsanın ruhsal, fiziksel ve davranışsal bütünlüğünü ifade eder. Güzellik bilinci insan bilincinde ve toplum belleğinde ancak batının çılgınca bir tüketim savaşına dönüşen zihniyetine, doğunun da güzelliğin kapatılmasına, karartılmasına dönük zihniyetine karşı verilecek bir mücadeleyle kazanılacaktır. Her iki algı biçiminin de aşılarak, zihniyetten başlayarak ve doğanın güzelliğine katılarak, alınıp satılmayan ve yine kapatılmayan bir estetik anlayışının arayışçısı olmak insanı bir adım daha özgürlüğe yakınlaştıracaktır. Güzellik, özgürlük bilinci ile donandığında, hakikatin izini sürmede kendisinde var olan bir sırrı daha keşfedecektir. Çirkinlik, baskı ve sömürünün sonucu ise, güzellik de özgür yaşamanın sonucu olarak doğacaktır.

Etik ve estetik bilimler egemen erkek aklın insafına bırakılmayacak kadar hayati önemdedir. Erkek egemen aklın çarpıttığı etik ve estetik değerler ancak alternatif kadın bilimleriyle aşılabilir. Sosyal bilimlerin cinsiyetçi karakterinin aşılması demek özgürlükçü, sorgulayıcı toplumsal eksenli etik ve estetik bilimlerin oluşması demektir.

"Kadın ayrıca ahlaki ve politik toplumun asal öğesi olarak özgürlük, eşitlik ve demokratikleşme ışığında yaşamın etiği ve estetiği açısından da hayati rol oynar. Etik ve estetik bilimi kadın biliminin ayrılmaz parçasıdır. Yaşamdaki ağır sorumluluğu nedeniyle kadının tüm etik ve estetik konularda hem düşünce hem uygulama gücü olarak büyük açılım ve gelişmeler sağlayacağı tartışmasızdır. Kadının yaşamla bağı erkeğe göre çok kapsamlıdır. Duygusal zekâ boyutunun gelişkinliği bununla ilgilidir. Dolayısıyla yaşamın güzelleştirilmesi olarak estetik, kadın açısından varoluşsal bir konudur. Etik (Ahlak teorisi, estetik = güzellik teorisi) açıdan da kadının sorumluluğu daha kapsamlıdır. İnsan eğitiminin iyi ve kötü yönlerini, yaşam ve barışın önemini, savaşın kötülüğü ve dehşetini, haklılık ve adalet ölçülerini değerlendirme, belirleme ve kararlaştırmada kadının ahlaki ve politik toplum açısından daha gerçekçi ve sorumlu davranması doğası gereğidir. Tabii erkeğin kuklası ve gölgesi kadından bahsetmiyorum. Söz konusu olan özgür, eşit ve demokratikleşmeyi özümsemiş kadındır." (3)

Yararlanılan Kaynaklar

1-Masallar ve Toplumsal Cinsiyet: Kadın Kimliğinin Ataerkil Söylemlerle Yeniden Yapılandırılması-ipek artun

2-Masallar ve Toplumsal Cinsiyet: Kadın Kimliğinin Ataerkil Söylemlerle Yeniden Yapılandırılması-ipek artun

3-Özgürlüğün sosyolojisi-A.Öcalan

Di rêxistinbûna jinan de rola xebatên akademîk

Mulkiye Bîrtane

Ji destpêka mirovahiyê heta îro her du cinsan (jin û mêr) jiyaneke hevpar bi hev re meşandine. Yek bê ya din, an jî yek bê yê din nejiyaye, ji hev neqetiyane û ji bo ku ev jiyana hevpar bidome, divê ji hev û din neqetin jî…

Jinan bi hezaran salan beriya ku mirov derbasî jiyaneke bajarî bibin, rêveberiya civakeke adîl, demokratîk û xwezaparêz kirine. Bi çandiniyê re mijûl bûne, sewal kedî kirine, gund ava kirine û jiyana pergala civakeke xwecîhî afirandine. Lê pergala serdest a mêrî ev 5 hezar sal in ku cudahiyeke pir mezin xistiye navbera her du cinsan û jin ji wê demê heta îro ji hêla mêran ve hatine perçiqandin û hêj jî tên perçiqandin. Di vê sedsalê de êdî jin li dîroka xwe ya ku ji hêla mêran ve hatiye windakirin, digerin. Li rastiya jiyana hevpar a jin û mêran digerin. Rastiya ku wan bi hezaran salan bi kedeke giranbûha afirandibûn ji destên wan hatibû girtin, careke din bi dest dixin… Ji bo vê jî li her derê cihanê têkoşîneke dijwar didin. Ji ber ku asta têkoşîna wan a li hember pergala baviksalarî/mêrî her ku diçe xurtir dibe. Gava ku vê têkoşînê didin jî rastî gelek tundî, tedehî û neheqiyan tên. Riya ku van neheqiyan ji holê rake jî xebatên rêxistinî û zanistî ne. Ji bo vê jî pêdivî bi sazî û dezgehên ku van karan bikin heye.

Heke di nav civakê de cinsek neazad be, ya din jî neazad e. Jiyana îroyîn jinan mecbûrê lêgerîna azadiya xwe dike. Wê gavê jî em dibêjin, heta jin azad nebe, zilam jî azad nabe, civak jî

Belê, îro hin saziyên ku kar û xebatên ji bo alîkariya jinan bikin hene, lê her yek bi tena serê xwe van xebatan didomînin. Di navbera wan de têkiliyeke xurt a ku zanînên xwe parve bikin tune ye. Ji ber vê rewşa heyî jî divê riyeke ku van kar û xebatan kordîne bike, hebe... Heke jin dixwazin asta zanîna xwe bilindtir bikin û vê zanînê bigîhînin civakê, divê bingeha wê ava bikin. Ev jî pêdiviya saziyên zanistiyê derdixe holê.

Di gelek zanîngeh, komele û saziyan de hin proje û lêkolînên der barê jiyana civakî tên kirin. Tê zanîn ku zanyar an jî lêkolîner bi giştî zilam in. Di nav wan de hejmara jinan gelekî kêm e. Ji bo wê jî lêkolînên ku tên kirin yek alî ne, ango bi nêrînên zilaman tên şîrovekirin. Ji bo ku rê li pêşiya vê rewşê bê girtin, kurd di salên dawî de komeleyên zanist û lêkolînê, akademiyan vedikin.

Akademî, saziyên lêkolîn û zanistê ne… Kar û xebatên ku li van deran tên kirin ji bo rihetî û pêşveçûyina civakê ne. Di sala 2010'an de Komeleya Akademiya Jinan li Amedê hate vekirin. Di vê komeleyê de jin zanînên xwe parve dikin û dixwazin bibin pêşengên ronahiya civakê. Bi van akademiyan careke din rê li pêşiya jinên azad û demokratîk ên ku dikarin bifikirin, biafirînin, hînî hev bikin, zanînên xwe parve bikin û hemcinsên xwe û civakê perwerde bikin vedibe. Careke din jin, vedigerin jiyana hevpar a xwezayî.

Di komeleyê de ji bo îro kêm be jî, ji siyasetê bigirin heta aborî, dîrok, felsefe, civaknasî, tenduristî, hiqûq, ziman, çand û hunerê di gelek qadan de hin xebat tên kirin. Armanc ew e ku jiyaneke têkildarê zanistê û azadiyê biafirînin. Em hemû dizanin ku, civakeke azad ji kesên azad difikirin pêk tê. Heke di nav civakê de cinsek neazad be, ya din jî neazad e. Jiyana îroyîn jinan mecbûrê lêgerîna azadiya xwe dike. Wê gavê jî em dibêjin, heta jin azad nebe, zilam jî azad nabe, civak jî.

Ev gotin di hemû qadên jiyanê de hewcedariya rêxistinên jinan derdixe pêş. Di sedsala 21'emîn de her çiqas teknolojî jiyanê rihetir û hêsantir bike jî li her derê

cîhanê gelek pirsgirêkên civakî derketine holê û bi demê re gelekên din jî dê derbikevin. Mirov dikare van pirsgirêkan tênê bi nêrîneke zanistî tesbît bike û riyên çareseriyê bigere.

Di nav civakê de hişyariyeke li ser pirsgirêkên wek lêkolînên li ser malbat û cinsa jinan –tundî, tecawuz û destdirêjiya cinsî, zewaca temenê biçûk, bêkarî û hwd.- ancax bi xebatên akademîk tên tespit kirin û rêbazên çareseriyê tên dîtin. Bi riya zanistiya civaknasî, psîkolojî, felsefe û olî bi her awayî nêzîkatiya civakê ya ji bo rolên zayenda civakî derxdikevin holê. Li seranserê cihanê armanca van xebatan rewşa jinan a civakî û çareserkirina newekheviya her du cinsan e.

Rolên zayenda civakî ya ji bo jinan pirsgirêka herî mezin a cihanê û bi taybetî jî ya Tirkiyeyê û Rojhilata Navîn e. Ji bo ev pirsgirêka ku rastiya civakan nîşan dide baş bê çareserkirin, hewcedarî bi rêbazên zanistî û xebatên akademîk hene. Mirov dikare bi van xebatan newekheviya cinsan ji holê rake.

Ji bo ku xebatên zanistiyê bên xurtkirin, bi civîn, bername, perwerdehî û nîqaşên berfireh asta zanîna civakê tên bilindkirin û ev jî rê li pêşiya rêxistinbûna civakê vedikin.

Hêza jinan a di nav civakê de çiqas xurt bibe, ev yek ne tenê ji bo berjewendiyên jinan, ji bo hemû qadên civakê qezencek e. Gava ku statûya jinan a civakî bilindtir bibe, civak jî bi vê avantajê bi pêş ve diçe û wê gavê jin jî dikarin bandora xwe li ser hemû qadan bikin. Heke bi xebatên akademîk pirsgirêkên jinan li ber çavan bên raxistin û di nav civakê de zêde dê bên nîqaşkirin, jin jî li ser vê esasê dikarin rêxistinên xwe ava bikin û bandora xwe li ser civakê bikin.

Di naveroka xwe de li ser pêvajoya guherîna civakê sê gavên bingehîn ên xebatên jinan hene:

1-Zanîn an jî teorî. Ev gav, di saziyên akademîk de bi xebatên zanistî pêk tê.

2-Çalakî an jî pratîk. Ev qav, di saziyên sivîl û tevgerên jinan de bi çalakiyên demokratîk pêk tê.

3-Avakirina bingeha siyasî. Di vê gavê de biryardayîna erkên herêmî, neteweyî û navneteweyî derdikevin pêş.

Bi van her sê gavan ji aliyekê ve di nav civakê de zanînek çêdibe, ji aliyên din vê jî bi pratîk û çalakiyan guherînên civakî tên bidestxistin. Bi polîtîkayên dewletan û çêkirina qanûnan jî ev guherîn dikevin meriyetê.

Gava ku xebatên zanistiyê bi civakê re bên parvekirin, ji hêla teoriyê ve civak bi pirsgirêk ango bi rewşa heyî dihese. Li ser ve esasê çalakî bandorê hem li ser civakê hem jî li ser siyaseta dewletan çêdikin.

Wek nimûne: Li Tirkiyeyê di sala 2012'an de çalakiyên ji bo kurtaj û sezeryana ku li ser bedana jinan bûn mijara nîqaşên mezin, civaka kurd û tirk, bi taybetî jî jin ketin nav liv û tevgeran. Piştî van çalakiyan hikûmet mecbûr ma ku qanûnên ku dixwest biguherînin, neguhertin û neçar ma ku paşve gav biavêje. Jinan hemû qad veguherandin cihên çalakiyan; di çapemeniya nivîskî û dîtbarî de, di bernameyên televîzyonan de dengê xwe gihandin raya giştî û rayedarên dewletê…

Her wiha, li gor lêkolîn û îstatîstîkên di navbera salên 2002 û 2012'an de, di dema îktidara AKP'ê de, şîdeta li dijî jinan ji sedî 1400 zêde bûye jî xebatên vê qadê xurtir kirin. Hemû saziyên jinan û saziyên akademîk ev yek kirin mijara nîqaşê û çalakiyên cur bi cur li dar xistin. Hikûmet û Wezareta Polîtîkayên Civakî û Malbatê jî li gor van daneyên lêkolînan, di hin qanûnan de guherînên ku ji bo jinan avantajan dihundirînin, pêk anîn. Lê em dizanin ku di van qanûnan de hê jî gelek kêmasî hene û divê dewlet vê rewşa ku di navbera jin û zilaman de cudahiyên mêzin nîşan didin, ji holê rake.

Wekî din gava ku em berê xwe didin welatên cihanê, her roj li gelek welatan li hember tecawiz, destdirêjiya li ser bedena jinan û kuştinên jinan jî gelek çalakî pêk tên. Ev çalakî jî, ji bo xebatên akademîk bingehan ava dikin. An çalakî rê nîşanî xebatên akademîk didin, an jî xebatên akademîk rê li pêşiya çalakî û rêxistinbûna civakê vedikin. Lêkolîner li gorî van çalakiyan xebatên xwe dikin û pêşkêşî civakê dikin. Ev her du gav, hev û din xurtir dikin û rêxistinên jinan jî bi wan berfirehtir dibin.

Gava ku em bala xwe didin van xebatan û bi taybetî jî rewşa jinan a civakî, em dibînin ku dîroka mirovahî û ya jinan me ber bi lêkolînên kûr ve bi rê dikin. Ji bo vê yekê, divê em li bersivên pirsên jêrîn bigerin:

• Jinan heta niha çi xebat kirine? An jî çawa têkoşînek dane meşandin?

• Li Tirkiyeyê tevgerên jinan di kîjan astê de ne?

• Tevgera jinên kurd ji bo civaka kurd û ya Tirkiyeyê tê çi wateyê?

Ji sed salî zêdetir e ku li gelek welatan ji nêrînên siyasî yên cuda, gelek xebatên akademîk yên der barê xwestek û cihê jinan ên di nav civakê de hatine kirin. Tê zanîn ku lêkolînên li ser civak û jiyana jinan, xala hevpar a navbera tecrubeyên jiyan û zanistê – û- jiyan û akademîkê ye. Di qada akademîk de pirsgirêkên cur bi cur yên hemû qadên jiyanê tên lêkolînkirin û nîqaşkirin. Ev pirsgirêkên cur bi cur di heman demê de dewlemendiya qada jiyana jinan e jî. Jin di nav civakê de bi vê dewlemendiyê dibin mijara zanistê. Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan ji ber vê yekê ev jiyana dewlemend wek "Jineolojî " bi nav kiriye. Jiyana jinan têkildarê hemû qadên jiyanê ye û heke ev jiyan baş bê lêkolînkirin û pirsgirêkên wê baş bên tesbîtkirin û çareserkirin, jiyana civakî jî dê ewqas ber bi başiyê ve biçe. Ev xebat ji bo pêvajoyên jiyana pêşerojê dê alîkariya civakê ya mayînde bike. Heke ji dema neolîtîkê heta roja

me ya îroyîn, dîroka mirovahiyê bi kurahî bê lêkolînkirin, dê bê dîtin ku bandora jinan ji astronomiyê heta erdnîgariyê, ji çandiniyê heta sewalkariyê û afirandina jiyana teknolojîk, di gelek qadan de xwe dide der.

Li welatên Rojava di gelek zanîngehan de navendên lêkolînan yên ji bo jinan hatine vekirin. Ev navend karên akademîk dikin û jin jî, ji van navendan alîkariya civakî digirin. Li Tirkiyeyê di çend zanîngehan de ev navend vebûne, lê xebatên ku tên kirin têrî çareserkirina pirsgirêkên jinan nakin. Heke li her bajarî, di her zanîngehê de "Beşa Jinelojiyê" bê vekirin, jin dikarin hem alikariya civakî bigirin, hem jî rêxistinbûna xwe xurt bikin û asta zanîna xwe bilindtir bikin.

Asta zanîna jinan bi têkoşîna wan a li hember pergala baviksalarî ve girêdayî ye. Her sal di 8'ê Adarê de bi milyonan jin li seran serê cihanê dikevin nav çalakiyan ku mafên xwe yên xwezayî bi dest bixin. Li gelek welatan bi giştî nebe jî bi awayekî jinan mafên xwe bi dest xistine. Di 25'ê Mijdarê de bi hêza rêxistinên jinan bi çalakiyên mezin li hember şîdetê têkoşîna jinan didomînin.

Li Tirkiyeyê tevgerên jinan di kîjan astê de ne?

Ji ber ku li Tirkiyeyê gelek nijad bi hev re dijîn, pirsgirêkên civakan jiyana jinan girantir dikin. Ev yek jî tevgerên jinan ji hev qut dikin.

Her çi qas tevgerên jinan ji hev qutkirî xuya bikin jî di hin çalakiyan de bi armanceke hevpar dadikevin qadan. Di xwestekên xwe de, xwe digîhînin hev û din. Bandora Tevgera Jinên Kurd hem li ser tevgerên jinên tirk, hem li ser tevahiya civaka Tirkiyeyê û hem jî li ser xebatên akademîk bi giranî tê dîtin. Jinên tirk di her firsendê de Tevgera Jinên Kurd ji xwe re wek mînak digirin. Di nav civaka kurd de jî pêşengiya civakê dikin. Ji ber ku di têkoşîna azadiya gelê kurd de herî zêde berdêl wan dane, di hemû çalakiyan de jî ew li pêş in.

Ji bo ku xebatên akademîk bên kirin hewcedarî bi çi heye?

Li ser vê mijarê zanyar dibêjin: "Pirsgirêkên ku welatekî mijûl dikin, tenê bi xebatên akademîk dikarin bên çareserkirin." Ji bo vê jî li gelek welatan, ji bo lêkolîn û xebatên akademîk aboriyeke mezin tê veqetandin. Ev aborî kar û xebatan hêsantir û rihetir dike. Lê li Tirkiyeyê mirov nikare behsa tişteke wisa bike. Li zanîngeh û saziyên dewletê ji bo xebatên akademîk aboriyeke pir kêm tê veqetandin. Ji bo pirsgirêkên welêt ên din jî hema hema qet piştgiriya abaorî nîn e. Pirsgirêkên civakê yên siyasî, civakî, psikolojîk, aborî, hiqûqî û hwd., divê bi her awayî, bi piştgiriya aboriyeke xurt bên lêkolînkirin. Ji ber ku di vê sedsalê de bi riya ragihandina teknolojîk lêkolîn bi hêsanî digîhijin civakê, gava ku encamên van lêkolînan derdikevin jî, divê bi riya perwerdehî, çapemenî, sînema û şanoyê ve raya giştî civak bê agahdarkirin. Ev jî dîsa bi aboriyê ve girêdayî ye.

Di qada kar û xebatan de jin:

Gelek caran di jiyana kar û xebatê de jî rewşa jinan dibe mijara lêkolînên akademîk.

Li gor lêkolîn û îstatîstîkan, wek qadên din ên jiyanê di vê qadê de jî hebûna jinan bisînorkirî û gelekî kêm e. Sedemên wê gelek in. Astengiyên çandî, civakî, olî hemû divê li pêş çavan bên girtin. Her yek bi serê xwe mijara lêkolînê ye. Di hemûyan de cudakariya zayendî xala sereke ye. Şert û mercên kargehan ji bo jinan astengiyeke gelekî girîng e. Rolên zayenda civakî herî zêde jinan dixe nav zehmetiyan. Karên ku jin dikarin bikin bi van rolan tên astengkirin. Lê tê zanîn ku di şert û mercên jiyanê yên îroyîn de jin dikarin di hemû karan de bi hêsanî ser bikevin. Hejmara jinên karmend, karker û rêveber li gor zilaman pir kêm in. Jin ji bo vê jî gelek caran bi riya rêxistinên jinan dengê xwe bilind dikin.

Bandora olî ya li ser jiyana jinan:

Bandora civaka olî jî bi her awayî rê li pêşiya jinan a di qada xebatê de digire. Malbat hem zarokên xwe yên keç nadin xwendin, hem jî nahêlin ew biçin li derveyî malê û bixebitin. Ji bo ku zarokên keç bixwînin û bikaribin bibin xwedî kar, li gelek welatên ku paşve mane, gelek rê û rêbazên zanistî tên ceribandin. Li gor encamên lêkolînan dewlet jî êdî vê cudakariyê dixwazin ji holê rakin, polîtîkayên xwe diguherînin. Lê li Tirkiyeyê di nav deh salên dawî de bi polîtîkayên AKP'ê zarokên keç û jin tên xwestin ku di nav çar dîwarên malê de bên girtin. Tevgerên jinan li hember van polîtîkayên paşverû jî di nav liv û tevgereke mezin de ne.

Siyaset û jin:

Gava ku em bala xwe didin qada siyasetêa giştî ya cihanê jî ev rewş ji qadên din cudatir nîn e. Temsîlîyeta jinan a di nav partiyên siyasî de hema hema em dikarin bibêjin tune ye. Ji serokatiya partiyan heta temsiliyeta li parlamentoyê jin bêpar tên hiştin. Di hemû rêveberiyan de zilam ji jinan zêdetir temsîliyeta siyasetê dikin. Lê di nav deh-panzdeh salên dawî de siyaseta kurd û Tevgera Jinên Kurd di pratîka xwe de temsîliyeta jinan xist rojeva siyaseta Tirkiyeyê. Hemû partiyên siyasî yên Tirkiyeyê jî ev gava pratîkî ji bo xwe wek mînak girtin û di rêzikname û bernameyên xwe de cih dan temsîliyeta jinan. Lêkolînerên li Tirkiyeyê jî herî zêde li ser siyaseta kurd xebatên xwe yên zanistiyê dikin.

Parastina lêkolînan:

Ji bo ku ev lêkolîn ji bo nifşên pêşerojê bibin rêber, hewcedarî bi arşîvkirina wan heye. Lêkolînerên pêşerojê dikarin bi hêsanî xwe bigîhînin van arşîvan ku bikaribin xebatên xwe yên ji bo civaka xwe ya wê demê bikin. Ji ber vê yekê jî hemû sazî divê xebatên arşîvê bi pêş bixin. Pirtûkxaneyên gel jî, ji bo van lêkolînan cihên rasteqîn in.

Jineoloji (Kadın Bilimi) Bakışıyla Ekonomi Ve Demografya Konularına Yaklaşım

Doğa Aksu

Ekonomi ve demografya konularına geçmeden önce bilim ve bilimsel düşüncenin tarafsızlığına ilişkin bir vurgu yapmak istiyorum. Çünkü bilim ve bilimsel düşüncenin nesnelliği adına atmosferimizi bilgi kirliliğine boğan bir durumla karşı karşıyayız. Günümüzde çok kullanılan moda bir deyim var: 'Objektif ve tarafsız olmak'. Kulağa hoş geliyor, göze hoş görünüyor. O nedenle yazılı ve görsel medyadan tutalım her türlü toplumsal sorunun ele alınışına kadar bireyler ve kurumlar çok büyük çabalarla ne kadar 'objektif ve tarafsız' olduklarına dair ikna kampanyaları yürütmekteler. Hatta bununla da yetinmeyerek temel bir slogan olarak çok çeşitli versiyonlarını da kullanmaktadırlar.

İnsanlık tarihindeki mitolojilerin, dinlerin, felsefenin ve bilimsel düşüncenin gelişim seyrine baktığımızda bu ters yüz etmenin hangi kurnazlıklarla gerçekleştirilip sürdürüldüğünü görebiliriz. Ataerkil egemenlerin bakışını en iyi ortaya koyan ifadelerden biri ise Francis Bacon'un "doğa dişil, bilim erildir, bilim iktidardır" sözleridir

Bu çokça kullanılan 'objektif ve tarafsız olmak' deyimini, sloganını (adına ne derseniz deyin) duyduğum yerde içimi hem büyük bir öfke hem de büyük bir acıma kaplamaktadır. Öfke duyuyorum. Çünkü, her gün yaşanan onca şiddet, taciz-tecavüz, öldürme-katletme, manipülasyon, asimilasyon vb. saymakla bitmeyecek haksızlıklar, adaletsizlikler yaşanmaktayken neyin objektifliği ve tarafsızlığı yapılıyor acaba onu merak ediyorum… Acı duyuyorum. Çünkü mevcut bilişim tekniğiyle her gün neyin, nasıl olduğu gözlerimizin önünde olup bitmektedir. İnsanlığın başına çöreklenen egemenler gerçekleri manipüle ederek, kendi egemenliklerini alıştıkları ihtişamla yürütmenin 'objektif ve tarafsız' olma renkleriyle sarmaladıkları uyutma paketlerini, sanki büyük bir lütufmuş gibi bağrımıza basıyoruz.

Bu nedenle çok açık belirtmek istiyorum ki yaşamımızı ve içinde yaşamlarımızı sürdürdüğümüz evrenimizi ilgilendiren her şey için artık bu süslü yalana inanmaktan vazgeçelim ve tarafımızı netleştirelim. Özellikle kadınlar olarak yerimizi ve tarafımızı net bir ifadeyle dile getirmek için yaşamlarımızı taraf olduğumuz değerler doğrultusunda gerçekleştirebilmenin mücadelesini verelim. Özcesi evrenimize, yaşamlarımıza kasteden cellâtları kendi ellerimizle büyütmeyelim.

Çünkü iddia edildiği gibi mevcut bilim ve bilim adına söz söyleyen çeşitli disiplinler 'objektif ve tarafsız' değildirler. Bırakalım tarafsız olmalarını; her insanın yaşadığı çağın yaygın inançları, düşünceleri ve koşullarının oluşturduğu değer yargılarıyla bir sosyalleşmeyi yaşadığı ve çeşitli ürünler (müzik, resim, heykel, şiir, kitap vb.) aracılığı ile sonraki kuşakları da etkileyecek tarzda bıraktığı bilinen bir geçek. Özellikle bilim adına söz söyleyen çoğu insanoğlu (insanoğlu diyoruz, çünkü insan kadının bilim dünyasına girişi hala da bitmemiş bir mücadeledir), bilimsel tarafsızlık adına en taraflı cinsiyetçiliğin filozofluğunu, ideologluğunu yaparak toplum manipüle edilmiş ve edilmeye devam edilmek isteniyor. İnsanlık tarihindeki mitolojilerin, dinlerin, felsefenin ve bilimsel düşüncenin gelişim seyrine baktığımızda bu ters yüz etmenin hangi kurnazlıklarla gerçekleştirilip sürdürüldüğünü görebiliriz. Ataerkil egemenlerin bakışını en iyi ortaya koyan ifadelerden biri ise Francis Bacon'un "doğa dişil, bilim erildir, bilim iktidardır" sözleridir.

Francis Bacon'un bu sözleri kendi içinde hiyerarşi ve tahakkümün amacını açıkça gözler önüne sermektedir. Ataerkil egemenler, kendi eril iktidarları için doğayı ve kadını her açıdan kullanmanın bin bir yöntemini geliştirmişlerdir. Konu doğa bilimlerinden tutalım sosyal bilimlere kadar çok geniş bir kapsama sahiptir. Ataerkil

egemenlerin toplumsal cinsiyetçi bilimi(farklı bir ifadeyle pozitif bilim ya da bilimcilik) kendi iktidarları için nasıl kullandıkları artık gün gibi ortadadır. Bu kadar geniş ve kapsamlı konuları bir arada ele almamız teknik olarak da zorlayıcı olmaktadır. Ancak, kadını ve toplumsal yaşamı her açıdan ilgilendiren, etkileyen, belirleyen ekonomi ve demografya konularını birlikte değerlendirmeye çalışacağız

Eril ve iktidarcı bilimciliğin gaspçı tuzaklarına düşmemek için konularımızı 'Jineoloji' bakışıyla değerlendireceğiz. Öncelikle eril bilim sahiplerinin kadın üzerinden yürüttüğü cinsel kırılmalara ilişkin bir hatırlatma yapmayı gerekli görmekteyiz. Birinci (M.Ö. 5000-3500'lerle başlayan El Ubeyd hiyerarşi döneminden başlayıp, devletin ilk örneği olan Sümer'ler döneminin mitolojilerini kapsayan) cinsel kırılmayla, kadın üzerinde geliştirilen köleleştirme giderek gençlere ve toplumun genelinin baskı altına alınarak, köleleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Yine ikinci (tek tanrılı dinlerin gelişiminden günümüze…) cinsel kırılmayla birlikte ise kadın üzerinde yaratılan kölelik derinleştirilerek 'tanrı buyruğu' olarak kutsallaştırılmış ve tartışılamaz bir konuma çıkarılmıştır. Tam da bu noktada 'tartışılamaz' denilen dogmaları tartışmamız temel bir gereklilik olmaktadır. Çünkü birinci ve ikinci cinsel kırılmaların sonuçları üzerinden geliştirilen ataerkil toplum yapılanmasının yarattığı jerontokratik, baskıcı, cinsiyetçi zihniyetin yıkıcı sonuçlarının etkileri günümüze kadar ağırlaşarak süre gelmektedir.

Örneğin kutsal kitaplardaki "kadın tarlanızdır, istediğiniz gibi sürebilirsiniz" deyimi mevcut ataerkil egemenliğin en meşru gerekçelerinden biridir. Bu kutsal(!) sözden de anlaşıldığı üzere Francis Bacon gibi bilim(!) adamlarının kendi eril cinsiyetçi ideolojilerini hangi değerler çerçevesinde geliştirip, meşrulaştırdıkları görülmektedir. Kadın, insan olarak bile görülmez. Egemen erkeğin dilediğince kullanabileceği bir nesne konumundadır. Zaten günümüze kadar olan ve bir türlü bitirilemeyen gerçeklik budur; kadın, egemen erkeğin malı-mülküdür. O nasıl kazanç sağlayacaksa, kadından istediği gibi yararlanma hakkına sahiptir. Bütün kutsal kitaplarda böyle yazar. Hatta bazı tek tanrılı dinlerde yazılı metinler de yetmez peygamber, imam, mele, aziz, haham vb. din adamlarının sözleri, davranışları uygulamalardaki en büyük örnekler olarak kabul edilir. Toplum bu çerçevede yapılandırılır. Tek tanrılı dinlerin yazılı metinleri ve sözlü gelenekleri sonucu inşa edilen kadınlık, erkeklik rolleri ve buna dayalı toplumsal cinsiyetçilik salt kadının özgür gelişimi karşısında değil, toplumsal dinamiklerin özgür gelişimi karşısında da bir karşı devrim yıkıcılığını gerçekleştirmiştir. Ataerkil erkek egemenliğinin yıkıcılığı aynı paralelde doğa ve içindeki tüm canlılar karşısında da kendi acımasızlığını göstermektedir ve bu başlı başına ele alınması gereken bir konudur.

Kadın üzerinden yürütülen bu acımasız köleleştirilmenin en tahrip edici yönü, kadının hem bedenine hem ruhuna karşı yabancılaştırılmasıdır. Aslında mitolojilerden, tek tanrılı kutsal kitaplardan ve kaynağını bunlardan alan her türlü kapitalist modernite cilalı yaratımların açık ya da satır aralarına yerleştirilen anlatımlarından da anlıyoruz ki, kadına karşı yürütülen bu karşı devrimlerin (her iki cinsel kırılma başta olmak üzere) korkunç mücadeleler, savaşlar, baskılar, tecavüzler ve katliamlarla başarıya ulaştığıdır. Elbette, söz konusu başarı egemen erkeğin başarısıdır.

Tek tanrılı dinlerin yazılı metinleri ve sözlü gelenekleri sonucu inşa edilen kadınlık, erkeklik rolleri ve buna dayalı toplumsal cinsiyetçilik salt kadının özgür gelişimi karşısında değil, toplumsal dinamiklerin özgür gelişimi karşısında da bir karşı devrim yıkıcılığını gerçekleştirmiştir

Artık egemenliği için ne kadar özel mülk ve bunların korunup, kendi soyu için sürdürülmesi gerekiyorsa; en uysal ve süslü duruma getirdiği "karısı" üzerinden, hem de kendi "özel ev"inde sahip olabilecektir. Ataerkil iktidarların gücüne güç katacak "erkek adam"ları doğurup büyütmenin dilsiz anası rolü dışında bir vasfı bırakträılmamıştır. Kadın olmak ana olmakla özdeşleştirilmiş ve ancak böyle olduğunda bir anlam biçilmiştir. Kutsal dinler aracılığı ile söylenen tüm sözler kadının ana olma vasfını teşvik eder; "cennet anaların ayakları altındadır" gibi vurgular kutsal bir çekim yaratır. Binlerce yıl yürütülen ataerkil egemenliğin tek tanrılı dinsel söylemlerle kutsallaştırılan ve katı bir toplumsal cinsiyetçilikle yapılandırılan toplumsal gerçeklik içindeki kadın, kendisi olmaktan çıkmıştır. Kadına dayatılan kölelik kodları adeta kadın tarafından içselleştirilmiş ve doğal bir durum olarak benimsenir olmuştur.

Böylece egemenlerin işgal, fetih, talan, tecavüz savaşları kutsal(!) anlamlarla yüklü yürütülür. Ataerkil tarihin kanlı savaşlarının yıkım bilançosunun, her kuşakta yeni doğumlarla yenilenerek sürdürülmesinin ceremesi de kadına kesilir. Geliştirilen bütün hanedanlar, beylikler, sultanlıklar, ulus devletler sorgusuz sualsiz ölen-öldüren askerlerin kanları üzerinden büyütülmüştür. Günümüze kadar farklı biçimler alsa da kadın olmanın temel işlevinin doğurganlıkla ele alınması, ataerkil zihniyetten kaynağını alan tüm iktidarların ortaklaştıkları temel alan olması; en ucuz ve hepsine yetecek bir sömürge gibi kullanılmasıyla bağlantılıdır. Kadının çok çocuk doğurması demek aile reisine (aslında ulus devletine) hesapsız çalışacak işçi, memur, asker, kul olmuş vatandaş vb. yetiştir-

mesi anlamlarını içerir. Kadının bu durumdan kaynaklı olarak ruhsal, bedensel etkilenmesi söz konusu dahi edilmez; yeter ki nüfus artsın.

Farklı zamanlarda yaşayan bütün egemen, faşist zihniyet sahipleri kadının bedenini yeni kuşakların üretimi(doğurganlık) amacıyla kullandıklarını, doğrudan kendileri dile getirmişlerdir. Örneğin Adolf Hitler "her kadın en az 4 tane çocuk sahibi olmalı, 4'ün üzerinde çocuk sahibi olan kadınlar madalyayla onurlandırılmalıdır." Yine Recep T. Erdoğan "iş işten geçmeden her ailede en az 3 çocuk olmalı" deyişi ve bunu iç-dış gezilerde dillendirmesini, sonradan da sayıyı arttırdığını unutmuş değiliz. Ki her fırsatta dile getirdiği için unutmak da mümkün değildir. Ayrıca Recep T. Erdoğan AKP devletinin tüm olanaklarını kullanarak, bir yandan en az 3 çocuklu olmayı dayatırken, diğer yandan kadınların büyük mücadeleler sonucu kazandıkları kadın olmaktan kaynaklı haklarını da bir çırpıda rafa kaldırarak gerçek yüzünü bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Ataerkil egemenliğin ilk gelişiminden itibaren kadın bedeni sadece bir çocuk fabrikası durumuna indirgenmemiştir. Bununla birlikte kadının hem bedeni hem ruhunu ele geçirmeyi hedeflemiştir

Ataerkil egemenliğin ilk gelişiminden itibaren kadın bedeni sadece bir çocuk fabrikası durumuna indirgenmemiştir. Bununla birlikte kadının hem bedeni hem ruhunu ele geçirmeyi hedeflemiştir. Ataerkil erkek egemenler nerdeyse çıldırmış bir zihniyetle, yaşamın tüm güzelliklerinden mahrum bıraktığı, ölümden beter bir yaşama mahkûm ettiği kadın tarafından sevilmek de ister. Bu "sevgiyi" daha doğrusu tabi olmayı, itaat etmeyi görmediği zaman ise yaşamı kadına cehennem haline getirmekten tutalım, öldürmeye kadar her şeyi yapmayı kendine bir hak olarak görür. AKP'li devletin iktidar sürecine baktığımızda görmekteyiz ki kadını taciz etme, tecavüz (toplu tecavüzler), yaralama ve öldürme olaylarının katlanarak artmaya devam ettiğidir.

Kadın üzerinde gerçekleştirilen ve maruz kaldığı her iki cinsel kırılmadan kaynağını alan ikinci cins konumuna düşürülme, mistik söylemlerle soy sürdürme aracına dönüştürülen, ötekileştirilen kadın ne durumda olabilir? En az 3,4,5… çocuk doğuran bir kadının sağlığı ne durumda olur? Günümüzün bitmek bilmeyen ekonomik krizli gerçekliğinde çocukların bakımı, sağlığı, eğitimi vb. nasıl ve kimler tarafından sağlanacak? Bu koşullar içerisinde bulunan kadının ruh sağlığı hangi durumda olabilir? Dünyamızın karşı karşıya kaldığı ekonomik sorunlarla her gün katlanarak artan nüfus fazlalığı beraberinde nasıl bir toplumsal yapı ortaya çıkaracaktır?

Ekonomi, sadece insan için değil tüm canlılar açısından en önemli yaşamsal konuların başında gelmektedir. Hepimizin hiç unutmayacağı temel gerçekliklerden biri, her canlı için barınma, beslenme ve üreme (soyun sürdürülmesi) temel ortak özellikler olduğudur. İçinde yer aldığımız gezegeni bir ekosistem olarak ele aldığımızda, bu ekosistemdeki bütün canlılar gibi mevcut besin zincirinin bir halkası (üyesi) olduğumuz gerçeğidir. Ki, yeri gelmişken şunu da vurgulamak gerek; kuantum fiziğiyle birlikte canlı- cansız değerlendirmelerimizin taşıdığı o eski bakışın yenilenmesi, değişmesi bir zorunluluktur. Her ekosistemde yer alan bütün varlıkların (canlı- cansız ayrımı gözetmeden, ancak farklılıklarını da unutmadan) birbirini karşılıklı etkilediklerini biliyoruz. Özellikle barınma, beslenme, üreme söz konusu olduğunda aynı ekosistemi paylaşan varlıkların olumlu- olumsuz açıdan karşılıklı bir etkileşime çok daha fazla sahip oldukları ve her an bu durumu yaşadıklarıdır. Her varlığın sağlıklı yaşaması ise yer aldığı ekosistemin sağlıklı işlemesine bağlıdır. Tam da bu noktada ekonomi çok önemli olmaktadır. Adından da görebileceğimiz gibi ekonomi, ekoloji, ekosistem konuları birbiriyle çok sıkı bağlara sahipler. Söz konusu kavramların etimolojik yapısına baktığımızda Yunanca "oikos-yaşanılan yer anlamında" kelimesinden oluşturulduklarını görürüz. Konumuz olan ekonomi ise "oikos" ve yine Yunanca olan "nomos-ölçü, kural, kaide, yasa anlamında" ki kelimelerden oluşmaktadır. Etimolojik olarak ekonomi "oikos-nomos" yaşanılan yerin (evin) yasası, ölçüsü anlamıyla yola başlamıştır.

Ekonomi kavramının en orijinal anlamının, canından yarattığı çocuğunu güvenlik içinde büyütmek amacıyla, ilk yerleşik yaşama geçen (hamilelik, doğum, bebeğin bakımı nedeniyle kadın uygun yer bulmak ve kalmak durumunda olmuştur) kadın-ana emeğiyle verildiğidir. Tarihe bırakılan yazılı- yazısız, arkeolojik, kültürel birçok verinin ortaya çıkardığı gerçeklik ekonominin kadın ana başta olmak üzere toprakla, hayvancılıkla uğraşan çiftçiler (ilk tohum ekiminin, hayvan evcilleştirmenin Mezopotamya'da kadın tarafından gerçekleştirildiği biliniyor) eliyle geliştirildiğidir. Özellikle ana- çocuk ilişkisine baktığımızda, beslenme faaliyetlerinin daha çok kadın ana eliyle geliştirildiği, oluşturulduğudur. Kısa bir vurgu ile belirtirsek, çocuk- ana ilişkisi, bağı her zaman çok net bir maddi-manevi ihtiyaç dizgesini gerektirmiştir.

Tarihin çok uzun bir süresince erkek-babanın çocuk doğumu ile olan ilgisi bilinmeden yaşanmıştır. Dolayısıyla sadece kendi yaşamsal ihtiyaçları değil, çocuklarının yaşamsal ihtiyaçlarının sorumluluğu kadın-ananın so-

rumluluğunda gelişme göstermiştir. Bu gerçeklik o kadar uzun zamanlara yayılmış ki kadının yaşadığı yerin sorumluluğunu üstlenmesi birçok toplumda kabul edilen bir kültürel yapılanma gerçekliğini ortaya çıkardığını günümüzdeki toplumlardan da izleyebilmekteyiz. Toplumsal yapılanma gerçekliği günümüze kadar birbirinden farklı isimler, biçimler almış olsa da mevcut toplumların hemen hepsinde evin geçim düzeninden sorumlu olan kadındır. Günümüzde "yuvayı yapan dişi kuştur" vb. deyimler bu gerçekliğin farklı bir ifadesidir. Bu gerçeklik o kadar derin köklere sahip ki günümüzde var olan toplumsal cinsiyetçi kalıplarla sarmalanıp, tanınmaz bir hale getirilmiş olsa dahi, kadının bu konudaki başatlığı inkar edilemez bir durumdur. Herhangi bir ailede bırakın çocukları birçok erkeğin, eşinin bakımı olmadan yaşamını sürdürmede ne gibi sorunlarla zorlandığı bilinen bir gerçeklik. Ve bunu dile getiren birçok "koca" erkek var, hatta bundan korkan ve eşinin kendisinden önce ölmesini istemeyenler ("karısı" olmadan kim ona bakacak, ihtiyaçlarını karşılayacak?) var. Bu durum başlı başına traji-komik bir gerçekliği ifade etmektedir.

Ekonomi kavramının en orijinal anlamının, canından yarattığı çocuğunu güvenlik içinde büyütmek amacıyla, ilk yerleşik yaşama geçen (hamilelik, doğum, bebeğin bakımı nedeniyle kadın uygun yer bulmak ve kalmak durumunda olmuştur) kadın-ana emeğiyle verildiğidir

Toplumsal kültürel yapılanmanın kadın-ana eliyle beslenmeye (en basit anlamıyla ekonomiye) öncülük yaptığı ve kadının başat olduğu ekonomi ya da iktisat disiplini içinde kadının yeri ne kadardır? İnsanlık tarihinin en uzun süreli yaşayan doğal toplumda kadın doğuran, besleyen, büyüten kutsal ana olmanın yanında toplayan, koruyan, evcilleştiren, ekimi yapan, tedavi eden-sağaltan vb. özellikleriyle ilk büyük keşiflerin bulucusudur. Buluşlarıyla, ürettikleriyle neolitik devrimin temel mimarıdır. En zor olan ve emek isteyen üretim insan doğurup, büyütmektir. İnsan doğurup, besleyip, büyütmek gibi en zor ve emek isteyen işi yapan kadının, ekonominin en dışında tutulmasına ne anlam vermek gerek? Pozitif sosyolojinin temel toplumsal bir kurum olan ekonomiyi sadece "alıcı, satıcı, işçi, patron, şirket, sendika, üretim, bölüşüm ve tüketimin düzenlenmesi" kavramlarıyla izah etmesi ne kadar gerçekçidir? Bu toplumsal cinsiyetçi yaklaşımın hakikatle ne kadar ilgisi var? Soruları çoğaltmak mümkün ve gereklidir. Ancak mevcut konumuz açısından yeterli görmekteyiz. Çünkü asıl önemli olan mevcut ataerkil zihniyetten kaynağını alan toplumsal cinsiyetçi yaklaşımları çözümlemek ve toplumu sürekli krizlere maruz bırakan bu iktidarcı yaklaşımları durdurmaktır.

Son iki yüzyıldır ağırlaşarak süren nüfus yoğunluğu ve ekonomik krizler, artık sadece insan toplumsallığını değil, dünyamızın kaldırma kapasitesini de tehdit etmektedir. Bu bağlamda geliştirilecek çözümlerin jineoloji bakışıyla olmasını, olmazsa olmaz bir duruma geldiğini belirtmek gerekmektedir. Çünkü erkek eliyle geliştirilen sınıflı uygarlığın ulus-devletinin, ekonomik düzenlemelerinin yarattığı krizli durum gözler önündedir. Hangi kıtaya ve hangi ulus devlete yüzümüzü dönersek dönelim artan işsizlik, artan nüfus yoğunluğu, yer altı yer üstü kaynaklarının geri dönüşümsüz tüketilme oranı, her geçen gün tükenmeyle karşı karşıya kalan bitki ve hayvan türleri gibi sorunlar derinleşerek artmaktadır. Ataerkil iktidarcı zihniyetin bir çözüm yaratmayacağı, tersine kendi sistemini sürdürebilmek için toplumsal ve doğasal yapılanmayı bir kırıma sürüklediğini görmek zorundayız. Bu konuda Sayın Abdullah Öcalan: "Ekonominin kadının elinden alınıp tefeci, tüccar, para, sermayedar ve iktidar-devlet ve ağa gibi davranan yetkililerin eline verilmesi, ekonomik yaşama en büyük darbe olmuştur. Ekonomikarşıtı güçlerin eline verilen ekonomi, hızla iktidar ve militarizmin temel hedefi haline getirilerek, tüm uygarlık ve modernite tarihi boyunca sınırsız savaş, çatışma, bunalım ve kavgaların baş etkenine dönüştürülmüştür. Günümüzde ekonomi, ekonomiyle ilgisi olmayanların, kâğıt parçalarıyla oynayarak kumardan beter yöntemlerle sınırsız toplumsal değer gasp ettikleri bir oyun alanı haline getirilmiştir. Demek ki sermayenin toplumun ana gövdesini giderek işsiz ve yoksul bırakması günlük, geçici politikalar nedeniyle değil, yapısal karakteri nedeniyledir" belirlemeleriyle mevcut durumun tehlike boyutlarını vurgulamaktadır.

Bu nedenle kadın üzerinden gerçekleştirilen her iki cinsel kırılmanın yarattığı toplumsal cinsiyetçi sorunların giderilmesi gerekmektedir. Mevcut pozitif bilimciliğin yaşadığı eril iktidarcı zihniyeti de göz önüne aldığımızda, dünyamızın yaşadığı ekonomik, demografik sorunlar başta olmak üzere sistemsel sorunların alternatif bir bilimle, jineolojiyle doğru bir çözüme ulaşabileceği açıktır.

Her şeyden önce nüfus ya da demografya konusunun en çok kadını ilgilendirdiği bir gerçektir. Çocuk doğurmak, beslemek, yetiştirmek ve topluma kazandırmak ağırlıklı olarak kadın-ana emeğiyle sürmektedir. Tüm kültürel yapılanmalarda da görülmektedir ki babanın bu konudaki sorumluluğu ve rolü sınırlıdır. En can alıcı durum ise çocuk doğurmanın kadının bedensel, ruhsal yapısını her açıdan etkileme düzeyidir. O çokça benzetilen "tarlanızdır" deyimi dahi ele alındığında, bir toprağın verimli ve üretken olabilmesinin koşulları, ölçüleri

vardır. Bu gerçekliğin taşıdığı yakıcı anlamın herhangi bir erkek tarafından ne kadar hissedildiği, algılandığı hala kuşkulu bir durumdur. Kuşkulu diyoruz, demek zorunda kalıyoruz, çünkü çocuk doğurma konusunda kaç tane olmalı, ne zaman çocuk yapılmalı gibi konularda söz ve karar sahibi olan genel olarak erkek babalar olmaktadır. Öyle ki dünyamızın hemen her yerinde doğum, kürtaj konularında en çok erkek babalar konuşma hakkını kendilerinde görmekteler. Her canlının soyunu sürdürmesi evrenimizin, evrimin kutsal(eğer diyeceksek kutsallık budur) bir gelişim seyridir. Ancak yeni bir yaşamı kendi vücudunda büyüten, doğuran ve deyim yerindeyse doğumdan itibaren besleyen, bakımını üstlenen kadındır. Gel gör ki bu konuda en az konuşturulan ve ekonominin dışında da bırakılan kadındır. Sizce de bu işte bir kurnazlık, terslik yok mu?

En temel üretim, insan üreyimi olmadan toplumsallığın olmayacağı, toplumsallık olmadan da herhangi bir bilim, disiplin vb. gelişmenin de olamayacağı çok nettir. Her şeyden önce insan ve toplumsallık olmalıdır. Kadının çocuk doğurması başta olmak üzere günlük yaşamın her anına sinen karşılıksız emeği olmasa, tek bir patron-sermayedar sızdıracak bir parça artık değer bulamaz. Genel üreyim ve üretimi gerçekleştiren kadın ve toplumsal çoğunluk olmasa tefeci, patron, kapitalist patronlar herhangi bir sermaye biriktiremezler. Ancak söz konusu yaptığımız toplumsallık, sadece "üretim araçları ile üretim ilişkileri" kapsamına sıkıştırılan bir toplumsallık değildir. Kaldı ki toplumu söz konusu "üretim araçları ve ilişkileri" zihniyetiyle değerlendiren, bu temelde çözüm geliştirmek isteyen programların nasıl bir yıkımla sonuçlandıklarını çok yakın tarihimizden biliyoruz. Bu konuda sosyalist geleneğin iyi niyetinden herhangi bir kuşkumuz yok. Ancak, soruna en iyi niyetle yaklaşanı dahi kendi çağının zihniyetini aşma gücünü gösterememiştir. Ki bu konuda kapitalist modernitenin yaklaşımları biliniyor; asıl üreyimi, üretimi gerçekleştiren toplumdan, sızdırabildiği değerleri gasp ederek tekellerine daha fazla tekel katarak sermayesini büyütmek tek hedefidir. Mevcut durumu Sayın Abdullah Öcalan; "Toplumu ve ekolojiyi tehdit eden insan nüfusu özünde biyolojik bir sorun olmayıp, cinsiyetçi ideolojinin kapitalizm ve ulus-devlet tarafından istismar edilmesinin bir sonucudur. Modern ailecilik de dahil, kapitalizm, ulus-devletin cinsiyetçilik ideolojisi ve uygulamaları toplum ve çevre için belki de en büyük sorun kaynağıdır. Toplumsal cinsiyetçilik, yaşam zenginliğinin cinsiyetçiliğin köreltici ve tüketici etkisi altında yitimini, bunun doğurduğu öfke, tecavüz ve hâkimiyetçi tutumu ifade eder" belirlemeleriyle çok çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir. Bu bağlamda söz konusu geleneksel solun ve tüm toplumu kapitalist toplum olarak adlandıran (ki, tarihin hiçbir döneminde tüm toplum kapitalist değildir ve bu adlandırma bile toplumun asıl emekçilerini manipüle etmesine yönelik yapılmaktadır) kapitalist modernitenin yarattıkları yapıların, düzenlerin aşılması gerekmektedir.

Bu konularda en belirleyici ve önemli mücadeleyi yine kadınların, kadın özgürlük hareketlerinin verdiğidir. Özellikle Fransız devriminden itibaren hızla gelişen feminist hareketin üç temel dalga olarak değerlendirilen mücadelesi boyunca kadınlar, kendilerinden bin bir kurnazlıkla gasp edilen haklarını aşama aşama kazanmışlar. Feminizm, farklı isim ve söylemlerle de olsa kadınların maruz kaldığı cinsel kırılmaların yarattığı tahribatların görünür kılınması için büyük bedeller vererek, ataerkil egemenlerin elleriyle yaratılan kadının özgürleşme sorununu kamusal alanın gündeminde tutma başarısını gösterebilmişler. Feminist hareket tüm dünyada eğitim, seçme-seçilme, kürtaj, kadın kimliği gibi anayasal haklar başta olmak üzere kadınların kadın olmaktan kaynaklı sorunlarının anayasal boyutta belli çözümlere kavuşmasını sağlamıştır. En önemli kazanım ise kadınların mücadeleyle birlikte bilinçlenmesinin yaratılmasıdır. Kadınlar, kimsenin "tarlası" olmadıklarını ve olmak istemediklerini haykırıyorlar. Özellikle kendi bedeni, yaşamı hakkında söz ve karar sahibi olmak istiyorlar. Bu bağlamda feminizmin, son iki yüz yılın en önemli sistem karşıtı hareketlerden biri olduğunu belirtmek gerek.

Ekonomi ve demografya gibi birbiriyle çok sıkı ilişki içinde olan, birbirini her açıdan etkileyen bu alanların da jineoloji bakışıyla ele alınması, yukarda belirttiğimiz sorunların doğru çözümlenebilmesi için bir gerekliliktir

Ancak, günümüz gerçekliğine derinliğine baktığımızda, gerçekleştirilen kazanımlara rağmen yaşanan sorunların farklı boyutlarda süregeldiğini görmekteyiz. Özellikle yaşanan haksızlıkların, eşitsizliklerin, adaletsizliklerin anayasal metinlerdeki bazı maddelerin değiştirilmesiyle değişmeyeceği, yazılanın genel olarak kâğıt üzerinde kaldığı anlaşılmıştır. Toplumsal cinsiyetçiliğin yarattığı zihniyet yapılanmasının inceltilmiş yöntemlerle sürmekte olduğu yaşamlarımızın hem özel hem kamusal alanlarında her an karşımıza çıkmaktadır. Özü itibariyle şunu vurgulamak gerek; feminizmin sorunu görünür kılması, kadın bilinçlenmesinin yolunu açması ve ağır bedellere mal olsa da mücadeleyi süreklileştirmesini sağlaması hepimiz için çok önemli bir miras ortaya çıkarmıştır. Sorunların kalıcı çözümü için yaratılan bu mirasın doğru değerlendirilmesi çok önemli bir konu olmaktadır.

Bu önemli konu dünyanın her yerindeki kadın hare-

ketlerinin temel gündemlerinden biridir. Farklı kıtalarda, farklı eğitim, ekonomi, dil, inanç, kültür yapılanmalarına sahip kadınların ortaklaşma çalışmalarının başarıyla yürütülmesi yaşamsal önemdedir. Çünkü durum sadece cins olarak kadınları ilgilendirmiyor. Kapitalist modernitenin yarattığı tüketim toplumunun giderek demokratik toplum geleneğinin ahlaki politik dokusunu hızla aşındırması, dünyamızdaki bütün varlıklar için ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. Kapitalist modernite ulus devletinin bir taraftan daha fazla işçi, asker, memur, tüketen birey(cilik)lere sahip olmak amacıyla geliştirdiği yöntemler (cinselliğin, seksin vb. her an teşvik edilmesi) sonucu kadının metalaştırılması, artan nüfus, dünyamızın kaynaklarını ve diğer canlıların yaşam alanlarını tehdit etmektedir. Bu nedenle karşı karşıya olduğumuz sorunların kapsamı son yarım yüz yıl içinde birçok açıdan farklılaşmaya ve değişmeye başladı. Artık mevcut sorunların bilinen, denenen bakış açıları ve yöntemlerle değiştirilemeyeceği açıkça ortadadır.

Jineoloji bakışıyla konuyu ele alırken, egemenlerin zihniyetiyle geliştirdiği toplumsal cinsiyetçi bilimin aşılması temel hedefimizdir. Ekonomi ve demografya gibi birbiriyle çok sıkı ilişki içinde olan, birbirini her açıdan etkileyen bu alanların da jineoloji bakışıyla ele alınması, yukarda belirttiğimiz sorunların doğru çözümlenebilmesi için bir gerekliliktir. Eril bilimin sadece ataerkil egemenlere iktidar alanı sağladığı ve bunu kadın üzerinden gerçekleştirdiği ortadadır. Sorun teşkil eden ekonomi ve demografya gibi önemli iki alanı, egemenlerin iktidar alanı olmaktan çıkarmak durumundayız.

Binlerce yıl süren doğal toplum gerçekliğinden de biliyoruz ki ataerkil babalar, ağalar, patronlar, tekeller, yasalar vb. olmadan toplum yaşamayı başarmıştır. Ancak toplum olmadan tek bir sermaye ve iktidar sahibi yaşayamaz. Kadının başat olduğu doğal toplumun sınıfsız, sömürüsüz yaşamış olduğunu biliyoruz ve günümüz açısından esas almamız gereken çok önemli bir durumdur. Kadın emeğinin hak ettiği değerin anlamını bilerek bir zihniyet yenilenmesini başarmalıyız. Her iki cinsel kırılmanın yarattığı toplumsal cinsiyetçiliğin tahripkâr sonuçlarını düzeltmeden yol alamayız. Her şeyden önce kendisi olmaktan çıkarılan kadın gerçekliğinin kendi özüne dönmesi ve kendine ait olmaya başlaması gerekmektedir. Kendine ait olan kadın, duygusu, düşüncesi, bedeni, ruhu ve nasıl yaşaması gerektiğine karar verebilir. En kutsal emek olan çocuk doğurmayı-ana olmayı kendi ihtiyaçları temelinde gerçekleştirir. Kadın her şeyden önce kendi varoluşunun anlamını kendi insanlığını gerçekleştirebilmek için kendi farkına varmayı başarmalıdır. Ataerkil egemenlerin en çok korktukları konu kadının kendine ait olmasıdır. Bu nedenle son beş bin yıldır kadını kendisi olmaktan çıkarmanın kurnaz ve hilebaz egemenliğini yapmaktadırlar.

Son beş bin yılın bizlere öğretilen ezberlerini bozmalıyız. Gerekirse zaman zaman tersinden de düşünmeyi denemeliyiz. Çünkü bize öğretilen kutsallıkların aslında tek taraflı ataerkil egemenlerin rahat yaşamı için düzenlenen kutsallıklar olduğu açıktır. Bunlara egemen erkek eliyle Sümer zigurатlarında inşa edilen ve derinleşerek, incelerek günümüze kadar gelen kutsallıklar demek daha doğru bir tanımlamadır. Bu anlamda maruz kaldığımız cinsel kırılmanın yarattığı erkeğe ait kadın olmayı yaşamımızın her anında sorgulamalıyız. Sorgulamalarımızı, bir kadın olarak nasıl yaşamalıyım; bedenimin, ruhumun ihtiyaçları nelerdir? Kadın olarak kendi varlığımı gerçekleştirirken, içinde bulunduğum ve her açıdan birbirimizi etkilediğim insanların, toplumun ve yaşam mucizesini yaratan evrenle uyumlu olabilmeyi nasıl sağlayabilirim? Besin zincirindeki çok önemli bir varlık olduğumuzu unutmamalıyız. İnsan olarak ulaştığımız bilimsel teknolojik aşamanın geldiği düzey her şeyi var edebildiği gibi yok etme gücüne de sahiptir. Tam da bu noktada nüfus artışı ve ekonomi çok daha önemli olmaktadır.

Jineoloji gibi literatüre de yeni giren alternatif bir bilimin ise geçmiş mirasını da gözeterek belirtebiliriz ki daha kat edeceğimiz uzun bir yolumuz var

Jineoloji bakışıyla belirtmek gerekirse, kadın olarak yaşamımızı her açıdan değiştirme potansiyeline sahip cinsel yaşam ve devamında gelişecek hamilelik, doğum, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi sürecinin her açıdan bizim söz-karar hakkımız çerçevesinde gerçekleşmesinin bir gereklilik olduğunu belirtiyoruz. Bu sadece kadının bedensel ve ruhsal durumuyla ilgili bireysel bir istem değildir. Ortaya koyduğumuz ataerkil egemenlikli zihniyet yapılanmasıyla gelişen ve devleşen tekel yapılanmasıyla hem toplumun hem gezegenin tüm potansiyellerini tüketen kapitalist modernitenin durdurulmasını esas alan bir alternatif yapılanmadır. Durumu sadece kadın cinsinin sorunu gibi ele almak ya da öyle göstermek; gezegenimizin ve toplumun karşı karşıya olduğu sorunları bütünsel ele alamamaktan ya da işine geldiği gibi ele almak istemekle ilgilidir. En radikal yapılanma ve mücadele olması ise kadının maruz kaldığı köleleştirilme statüsüne bağlı olarak, en radikal sistem karşıtı hareket olması doğası gereğidir. Ki mevcut kapitalist modernitenin ideologları, iktidar sahipleri bu durumu çok iyi analiz ettikleri için günlük olarak denetimlerindeki medya aracılığı ile süreci yine kendi iktidarlarının rantlarını çoğalt-

mak amacıyla manipüle etmeye çalışmaktadırlar.

Dikkat edilirse kadın bilincinin hızla geliştiği yerlerde ve aynı paralelde geliştirilen bir kadına karşı taciz, tecavüz, kürtaj, çocuk sayısı vb. gündemler almış başını gidiyor. Yine en çok konuşan "koca babalar" olmakta ve en çok bir şantaj gibi kullanılan da "toplumun sürmesi" paketi olmaktadır. O halde tersten bir soruda biz soralım: Bu hızla artmaya devam eden bir nüfus ve diğer taraftan hızla tüketilen doğal kaynaklar, küresel ısınma, delinen ozon tabakası, kirletilen-kullanılamaz hale gelen doğal kaynaklar…gerçekliği karşısında; egemenlerin her zaman bir ikili olarak ele aldığı kadın- doğa durumunun bu pervasız tüketimi taşıma kapasitesi ne kadardır? Her insan biraz empati yapabilir, böyle çığırından çıkarılmış bir cinselliği(çocuk istismarı, ensest, günlük olarak en çok da "aşık, koca" cinayetlerine kurban giden onlarca kadın konusunun yarattığı çürüme) toplum ne kadar kaldırabilir? Her geçen gün artan nüfusa karşılık kaç çocuğun sağlıklı yaşam, bakım, eğitim, iş vb. koşulları bulunuyor ya da "en az 3 çocuk" diyen faşist zihniyetli iktidar sahipleri bu imkanları kaç çocuk için yaratıyor? Kendilerinin yaşam kalitesiyle sıradan bir bireyin yaşam kalitesi arasındaki farkı kim hesaplıyor? Her yıl yetersiz beslenme, bakım, hastalık vb. sebeplerle ölenlerin ekonomik durumlarını ortay koyan kaç araştırma var? Bu araştırmanın sonuçlarını düzeltmek amacıyla hükümet programına alan kaç iktidar var? Devletli erkanın maaşları ne kadardır ve kaç saatte yeni zam kararları çıkar? İşçi, memur vb. kul vatandaşların maaşları ne kadardır ve kaç günler boyunca yeni zam (hangi yüzdeyle) kararları çıkar? Soruları sayfalar boyunca uzatmak mümkün; son beş bin yıl boyunca biriken o kadar eşitsizlik var ki… Sadece biraz düşünmek gerekiyor. Düşününce, kadının kendine ait olmasının kişisel bir durum olmadığı anlaşılacaktır. Feminist literatürdeki o çok güzel "kişisel olan politiktir" belirmesinde olduğu gibi konu kişisel değil, her açıdan politik ve ahlakidir. Kadının kendi bedeni üzerinde söz-karar sahibi olması nüfus ve ekonomi alanlarını doğrudan ilgilendiren temel bir politik, ahlaki yapılanma konusudur. Kadının kişisel ve "özel ev" konumunda temel politik değişiklikler olmadan, sistemsel değişikliklerde gerçekleşemez. Çünkü kişisel alanda yaşanan değişiklikler kamusal alandaki değişiklikleri ortaya çıkarmış ve kamusal alandaki sistemsel değişiklikler toplum yapılanmasını değiştirmiştir. Genel anlamda "özel ev" algısı ve yapılanması radikal bir değişimi, demokratik bir yapılanmayı yaşamadan; "genel ev" algısı ve yapılanması da aynı paralelde varlığını sürdürecektir. Bu alanlardaki politik tutumun değişmesi, yenilenmesi ise doğrudan sistemin yapısını değiştirme potansiyelini taşımaktadır.

Konu çok önemlidir. Birkaç tartışma, yazı vb. ile sonuçlandırılacak bir konu değildir. Jineoloji gibi literatüre de yeni giren alternatif bir bilimin ise geçmiş mirasını da gözeterek belirtebiliriz ki daha kat edeceğimiz uzun bir yolumuz var. Ancak kadın olarak son iki yüz yıl boyunca kat ettiğimiz mesafeleri ve kazanımlarımızı ele aldığımız zaman doğru yolda ilerlediğimizi görmekteyiz. Kadın olarak özgürlük yolculuğumuzun çok açık engelleri, tehlikeleri var.

Birincisi ağır bedeller ödeyerek elde ettiğimiz kürtaj, çocuk sayısı üzerinden tartıştırılan kadın bedeni algısı ve bağlı olarak gelişen nüfus ile doğrudan kadının kamusal alandaki konumu başta olmak üzere kazanımlarımızı her açıdan yeniden kendi kontrollerine almak isteyen yaklaşımlar söz konusudur. Kadın bir kez daha gerisin geriye siyaset, ekonomi gibi kamusal alanın merkezlerinden çıkarılmak isteniyor. Bu konuda özellikle AKP'li devletin çocuk sayısı, kürtaj etrafında geliştirdiği tartışmalar ve başlattığı sürecin çok ciddi bir yönelim olduğunu görmek gerekmektedir. Her gün yaşanan taciz, tecavüz, öldürme olaylarında gittikçe yükselen rakamlar bunun somut göstergesidir. AKP devleti " ya en az 3 çocukla irademe tabi olursun ya da her gün artan sayıda öldürülürsünüz" demektedir.

İkincisi ise her an maruz kaldığımız bu yıldırma, korkutma politikalarının bizi mücadelesiz bırakmasına izin vermemeliyiz. Çünkü gerçek anlamda her an karşılaştığımız durumlar beraberinde büyük bir psikolojik savaş ortamı yaratıyor. Ki, öncelikle yaratılmak istenen durumlardan biri de budur. Günlük olarak taciz, tecavüz ve öldürmelerle yeniden bir kamusal alan korkusu yaratılmak isteniyor. Evet, her an maruz kaldığımız bu politikaların bizi pasif, mücadelesiz bırakmasına izin vermemeliyiz. Tam tersine yaratılmak istenen korkunun üzerine gidebilmeli, mücadelemizi geliştirebilmeliyiz. Bedeli çok ağır, her gün yaşanan onca kadın kırımı var. Bedeli ne olursa olsun, kararlı olmalıyız; başkasına ait olarak yaşamanın bir anlamı yok ve dayatılan anlamsız yaşamı kabul etmemeliyiz.

Feminizmin Marksist Ekonomiye Eleştirisi Ve Ekonomiyi Yeniden Tanımlamak

Elif Kaya

Giriş;

İnsan yaşamını sürdürmek için beslenmeye, barınmaya, korunmaya ihtiyaç duyar. Merkezinde temel insani gereksinimlerin yer aldığı bu aktivitelerin tümü ekonominin kapsamına girer ve ekonomik faaliyetleri oluşturur. Dolayısıyla ekonomi insanın yaşamsal aktivitelerini barındıran toplumsal faaliyetlerin büyük bir kısmını ifade eder.

Günümüzde "sınırsız sömürü" şiarıyla yürütülen ekonomik faaliyetlerin çoğu ekonomiyi inkâr niteliğindedir. Üretim- tüketim denklemiyle sürdürülen bir ekonomik faaliyet yerine "paradan paranın kazanıldığı" aktivitelerin ekonomi diye tariflendiği bir dönemi yaşıyoruz. Oysa tarihsel araştırmalardan biliyoruz ki ekonominin oluşum süreci bu son tabloyla uyum içinde değildir. Ekonomi, yaşamla bağlantılı ve yaşamsal aktivitelerin başında yer alır. Bu nedenle olsa gerek kadın etrafında ilk ekonomik faaliyetlerin şekillendiğini görüyoruz. Çünkü annelik olgusu kadını beslenme, savunma, barınma arayışına yöneltir ve bu arayışlar kadın etrafında yavaş yavaş toplumsallaşmanın ve ekonomik etkinliğin şekillenmesine yol açar. Ve özelliklerinin oluşumunda kadın belirleyici pozisyondadır. Bu dönemin ekonomik faaliyetlerin temel karakteristiği ihtiyaç temeli üretim olmasıdır. Yine doğayı kendisi gibi canlı görüp, haklarını gözeten bir yaklaşım esastır. Sömürünün, zorun gölge düşürmediği bu dönemin ekonomik faaliyetlerin temelli düzenleyici güç ahlaki ilkedir. Ne asalaklığa ne emek hırsızlığına yer veren komünal üretim ve tüketim ilişkisi geçerlidir. Paylaşım ve dayanışma kültürüyle yaşam ortaklaşa sürdürülmektedir.

Annelik olgusu kadını beslenme, savunma, barınma arayışına yöneltir ve bu arayışlar kadın etrafında yavaş yavaş toplumsallaşmanın ve ekonomik etkinliğin şekillenmesine yol açar.

Daha sonra cennet tasvirine ilham verecek olan bu dönem, zorba erkeğin kadın emeği ve değerlerini gasp etmesiyle kırılmaya uğrar ve sömürünün başladığı yeni bir döneme evrilir. Kadın emeği üzerinden elde edilen ilk birikimle hiyerarşik iktidarcı, zorba ataerkil sistem yavaş yavaş kurumsallaştırılır. Ve tarihteki "ilk sömürge" olma özelliğiyle kadın, daha sonra geliştirilen tüm sömürge biçimlerine model oluşturur.

Kapitalizmin gelişiminden önce "hane" üretim ve tüketim mekânı olma özelliğiyle ekonomik faaliyette önemli yere sahiptir. Ve bu alanda yapılan üretimde kadının ciddi katkısı vardır. Ancak üretimin değişim değeri kazandığı pazardan kadının dıştalanması (kadına yasaklanması) nedeniyle erkek tarafından üretime bu alanda el konulmaktadır. Ve ortak üretim erkeğin tekelinde birikime dönüşür.

Kadının ekonomi faaliyetlerden dıştalanmasıyla başlayan özgürlüksel ve toplumsal sorunlar kapitalist dönemde zirve yapmıştır. Sınırsız kar hırsıyla daha fazla üretmek için kadının emek gücüne de ihtiyaç duyulur. Bu dönem de üretimin mekânı 'hane'den fabrikaya kaymıştır. Kadınlar üretim sürecine dâhil edilerek hem ucuz iş gücü olarak emekleri hem de tüketim kültürünün gelişmesinde bedenleri araçsallaştırılarak çifte sömürüye tabii tutulur.

Kuşkusuz kadının dolayısıyla toplumun kaybedişini ifade eder. Bu süreç kendiliğinden ve rıza gösterilerek gelişmemiştir. Ataerkil kurumlar ve ideolojik yapılanmalar yardımıyla gelişmiştir. Ve kadından yana gelişen itirazlar bu mekanizmalar içerisinde etkisizleştirilmiş-

tir. İlk kapsamlı örgütlü itirazlar feminist hareketle gelişmiştir.

Evdeki Hırsızı Bulma Arayışı

Kadının ekonomik faaliyetlerdeki konumunu belirleyemeye yönelik çok sayıda çalışma olsa da en kapsamlı ve köklü çalışmayı 1970 lı yılların başında Marksist feministler geliştirdi. Marksist Feministler kadının ev içi emeğini hırsızlayanı bulmak için Marksist kavramları kullandılar. "Marksist sömürü kavramı ev içi emeği analiz etmek için faydalı bir kavram olarak düşünüldü" [1] Marksizm, insanların piyasadaki kazanımlarını belirleyenin maddi üretim düzeyi değil; güç ilişkileri olduğu tespitini yapıyordu. Yani bir sınıfın(burjuvazinin) diğer bir sınıfın (prolerteryanın) emeğine el koyması bu güç ilişkilerinin konumlanmasından kaynaklanıyordu. Bu ilişkiden de emeğin sömürüsü doğuyordu. Kuşkusuz burada sözü edilen emek, "ücretli emek" yani başka bir ifadeyle erkek-işçiye aittir. Bu haliyle Marks, en derin sömürünün yaşandığı ev içi kadın emeği üzerindeki sömürüyü görmediği gibi "üretken olmayan emek" olarak tanımlayıp bu alandaki sömürünün gözde kaçırılmasına yol açmıştır.

Marksist Feministler, ev içi emek tartışmalarında "ev içi emek ile sermaye birikimi arasındaki ilişkinin doğasına odaklandı." [2] .Bu konu da yürütülen tartışmalarda ev içi emeğin, emek gücünün yeniden üretilmesinde belirleyici rol oynadığı ve bu haliyle üretimin bir parçası olduğu tespiti yapılmıştır. İşçinin, emek gücünü yeniden üretmesi için beslenme, dinlenme, bakıma ihtiyacı vardı. Bu işlerinin tümünün (temizlik, yemek, yaşlı ve çocuk bakımı vs) kadın yapmadığı takdirde işçi-erkek bu hizmetleri dışarından satın almak zorundadır. Bunun için işçinin aldığından daha yüksek ücret alması gerekir. Oysa kadının evde yaptığı bu işlerle işçi düşük ücretle yaşamını sürdürebiliyor. Ve kapitalistin karı da asıl burada hasıl oluyor. Bu analiz ışığında Marksist Feministler kapitalist birikimin işçinin (erkeğin) emeğinden ziyade ev içi kadın emeğinin hırsızlanmasıyla gerçekleştiği tespitini yaparlar.

Kadın emeğinin analizinde kavramlardan biride Marks'ın " emek-değer" teorisidir. Marks, emeği daha çok artı-değer üreten 'üretken emek" üzerinden, değeri ise; "değişim değeri" üzerinden ele almıştır. "Pozitivist anlayışla" [3] tanımlanan bu kavramlar ölçü alındığında emek, kapitalistin emrinde artı-değer üreten emek, değer ise, pazarın belirlediği "değişim değeri" ile sınırlı kalıyordu. Ve bu tanımlamalar içinde sonsuz sömürülen kadın emeği yer bulmuyordu. Çünkü kadın emeği büyük oranda pazarda alınıp-satılan bir emek değildi. Temizlik, terzilik, yemek ve benzeri işler pazara çıktığında düşük ücretle de olsa pazarda değişim değeri kazanabilirdi. Ancak kadının yaptığı ve sadece kadının yapabileceği öyle yoğun emekle yapılan işler vardı ki pazarda alınıp satılamaz, değerine paha biçilemezdi. Çocuk doğurma, emzirme, sevgiyle, aşkla, şefkatla yapılan bakım işlerinin değerini kim nasıl tespit edecekti? Pazarda değer kazanmayınca "değersizleşti" ve kadının doğasının bir parçası olarak nitelendirildi. Doğada ele geçirilen her şey gibi kadın emeği de değersizdi. Her hangi bir bedel ödemeksizin ele geçirilebilinirdi.

Aslında Rossa Luxemburg, tahlilinde gerçeğe daha yakın bir seyir izler. Marks'ın, kapitalizmi burjuva ile işçi arasındaki ilişkide tanımlama yaklaşımına eleştiriyle yaklaşarak; saf kapitalizmin olmadığını, "kapitalist-olmayan" alanlar olmadan kapitalizmin yaşam bulamayacağı tespitini yapar. Burjuvaziyle işçi ilişkisinde sermaye birikiminin sağlanamayacağı, birikimin daha çok kapitalist olmayan toplumsal tabakalar (köylü, işçi, esnaf) ve sömürgelerden sağlandığını belirtir. Rosa Luxemburg'un "sınırlı ama geçeğe yakın duran" [4] bu tahlilini feministler, kapitalizmin kadın emeği üzerindeki sömürüsüne kadar genişletir. Kapitalizmin Marks'ın iddia ettiği gibi fabrikada çalışan işçiden sızdırdığı artı- değer üzerinden birikim sağlamadığını, bundan ziyade ev içi kadın emeği üzerinden birikim yaptığı tespitini yaparlar.

Marksist Feministler yaptıkları tespitler ışığında çözüm olarak; ev içi kadın emeğinin, kadının doğal bir parçası olarak tanımlanamayacağını, bir değeri ve dolayısıyla bir bedeli olduğu çıkarsamalarından hareketle ev içi emeğin ücretlendirilmesini önerirler.

Emeğin değerinin ücretle tanımlanması Marksist kuramdan uyarlanmaya çalışılan ancak her alan uyarlanmasının mümkün olmadığı ve gerçekçi olmayan bir yaklaşımdır. Ücret, emeğin bireysel bir olgu olarak tanımlayıp, belli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmasını ifade eder. Bir anlamda kapitalizmin bireyselleştiren yaklaşımının bir ürünüdür. Oysa emek kolektif ve kümülatif bir olgudur. Emeğin bu özelliğini göz ardı eden yaklaşım sorunludur.

Toplumsal Cinsiyet İlişkilerinde Zorba Ve Hırsızı Aramak

Marksist feminizmin ev işçi ve kapitalist sömürüye odaklanan çalışmalarına eleştiri sosyalist feministlerden geldi. Sosyalist feminist kuramcılardan H. Hastmann'a göre Marksist feministler sadece kapitalist sömürü üzerinde odaklandığından ataerkil sömürüyü göz ardı etmiştir. Oysa kapitalist sistemden önce kadın ekonomi alanından dıştalanmış ve emeği ataerki tarafından sömürülmüştür. Bu nedenle Hastmann kapitalizm öncesi döneme gidereki analizlerinin temeline cinsiyete dayalı iş bölümünü koyarak işe başlar.

H. Hastmann " Kapitalizmden önce, erkeklerin aile

içinde kadınların ve çocukların emeğine el koydukla-rını, bunu yaparken de hiyerarşik örgütlenmenin ve denetim tekniklerine vakıf hale geldikleri bir ataerkil (patriayarkal) sistemin kurulduğunu" [5] ileri sürer. Buna göre hane içi üretimin ekonomide belirleyici olduğu dönemde kadın emeği üzerinde erkeğin doğrudan denetimi söz konusudur. Ancak ekonomik sistemin daha büyük ölçekli üretim ve mübadele süreçlerine evrilmesi ve devlet mekanizmasının bu süreçte doğrudan sorumluluk alması ile birlikte, erkeklerin kadın emeği üzerindeki denetimlerini sürdürmeleri bir sorun haline geldi ve bu süreçten itibaren doğrudan denetim toplumsal kurumlar aracılığıyla dolaylı bir denetim sistemine evrildi.

Bu bağlamda kapitalizmin geliştiği dönemde erkekler "cinsler arası geleneksel iş bölümü " deneyimi ve " hiyerarşik örgütleme ve denetim tekniklerini" kullanarak avantajlı pozisyonunu sürdürmeye devam etti ve ataerkil sistem kapitalizmle elele vererek kadın emeğini çifte sömürüye tabi tuttu.

Marksist Feministler kadının ev içi emeğini hırsızlayanı bulmak için Marksist kavramları kullandılar. "Marksist sömürü kavramı ev içi emeği analiz etmek için faydalı bir kavram olarak düşünüldü"

Hastmann, cinsiyete göre iş ayrımını kapitalist sistemde erkeğin kadın emeği üzerinde hakimiyet kurmasının temel mekanizması olarak tanımlar. Buna göre ataerkilliğin ve kapitalizmin iş birliği ve sürekli etkileşimiyle kadın evde erkeğe hizmet etmeye ve düşük işlerde çalışmaya zorlanır. Bunun sonucunda kadın aile içinde erkeğe bağımlı olur ve hizmetini görmek zorunda kalır.

Tarihsel süreç boyunca erkekler kadının emek piyasasında yer almasını hep sınırlandırmıştır. Kapitalizm tarafından sömürüldüğü varsayılan işçi-erkek kadın emeğinin piyasadan dışlanması için çok rahat kapitalizmle işbirliği yapabilmiştir. 19. ve 20yy. da kadının emek piyasasında yer almasına işçi sendikalarının karşı çıktığının sayısız örneği var. Kadınların "eşit işe, eşit ücret" talebine en başta işçi sendikası karşı çıkmıştır.

Hastmann, tüm analizlerinin ışığında çözüm olarak; kadın ve erkeğin eşit ve özgür bir tarzda kapasitelerini gerçekleştirmeleri için cinsiyete dayalı iş bölümünün ortadan kalkması gerektiğini koyar. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü kalkmadan yapılacak kısmi düzenlemelerle sorunun aşılamayacağını belirtir. Bu haliyle sorunun çözümü için gerçeğe daha yakın bir öneri sunar.

Jineolojinin Perspektifinden Sorunu Tanımlamak

Feminist hareketin " kadının ilk sömürge" olduğu tespiti ve bu durumu aşmaya yönelik tahlilleri önemlidir. Ancak yeterli değildir. Doğanın insan tarafından sömürüsü de dahil olmak üzere her türlü sömürü ilişkisini aşmayı ve toplumsal bir sistem perspektifiyle sorunu çözmeyi hedeflemek durumundayız. Aksi halde bu arayışlar bizi mevcut sistemler içinde kadına daha fazla pay istemenin ötesine götürmeyecektir. Bu nedenle başta belirtelim ki, demokratik ekolojik komünal cinsiyet özgürlükçü bir toplumsal sistemle ekonomik modelimizi tarif etmek durumundayız. Bunun için öncelikle kadını eksenine alan (çünkü ekonominin ilk yaratıcısı kadındır.) toplumsal değişim- dönüşümü hedefleyen bir sistem tarifine ihtiyaç var. Toplumsal değişimi hedeflemeyen, sadece kadının pozisyonuna odaklanan arayışlar bizi, ataerkil sistemin reformlarla kendini yenileme ve ömrünü uzatmasından öteye götürmez. Bu nedenle çözüm arayışlarını geliştirirken; sömürünün, hiyerarşinin, iktidarın gelişmediği doğal topluma yönümüzü dönmek önem taşır. Çünkü biliyoruz ki, insanın sömürüyü tanımayan böyle bir dönemi de vardır.

Hastmann'ın sorunun başlangıcına işaret etmek için tahlillerin merkezine " cinsiyete dayalı iş bölümünü " oturtması önemlidir. Cinsiyete dayalı iş bölümü öyle herkesin yeteneğine, imkânlarına göre çalışıp ürettiği ve birlikte tükettikleri masum bir sistem olarak kalmadı. " Avcı/erkek" alet kullanımıyla geliştirdiği "zor" yöntemini kadının emeğini ele geçirmede bir araca dönüştürdü. "kurnaz ve zorba erkek"[6] ilk birikimi hırsızlayarak, ardından zor yöntemlerini kullanıp gasp ve talan ederek sömürü sistemini oluşturdu. Ve öncellikle kadının üretici gücüne el koyarak kadını köleleştirdi. Bu birikim üzerinden iktidarı, hiyerarşiyi ördü, geliştirdi, derinleştirdi. Bu sistemle önce erkeğin kadın ve doğa üzerinde ardından toplumsal tabakaların birbiri üzerinde tahakkümü mutlak hale getirildi. Bu bağlamda sömürü mekanizmasının ortadan kalkması için Hastmann'ın cinsiyete dayalı iş bölümünü ortadan kaldırmak önemlidir.

Bir diğer önemli konu bütünselliği içinde ele almaktır. Toplum bireylerden oluşuyor olmakla birlikte tek tek bireylerin bir arada durmasından öte bir şeydir. Sürekli değişen, dönüşen, etkileşim halinde olan, üreten, tüketen yapısıyla canlı bir organizmadır. Bu nedenle ekonomiyi toplumsal olgudan koparmak, birey boyutuyla ele almak bizi yanılgılı sonuçlara götürecektir. Aynı zamanda feministlerin Marksizmi eleştirirken or-

taya koyduğu gibi bu durum toplumsal emeğin sömürülmesinin gözden kaçırılmasına yol açar.

"Ekonomiyi toplumun zorunlu maddi ihtiyaçlarını giderme eylemi; bunun kurumsal ve kuralsal ifadesi olarak" (7) tanımlarsak, ekonominin kolektif emeğin bir ürünü olduğu tespitini de yapmış oluruz. Çünkü insan, toplumsal bir varlıktır. Neslini sürdürmek, yaşamını idame ettirmek için kolektif emeğe ihtiyaç duyar. " üretim", "yeniden üretim" birbirinden ayrışan süreçler değildir. Birbirinin tamamlayanı olan bu faaliyetlerin toplamından ekonomi açığa çıkar. Örneğin; bir işçinin 8 saat fabrikada çalışarak elde ettiği çamaşır makinesi asla bir insanın sadece 8 saat çalışarak harcadığı emeğin bir ürünü olamaz. O işçinin büyüyüp, emek harcayarak o düzeye gelmesi için merkezinde kadının yer aldığı kolektif bir emek harcanmıştır. O işçiyi dokuz ay karnında taşıyan, emziren, büyüten annenin emeği olmadan işçinin emeği söz konusu olabilir mi? Ya da doğadan o maddeler temin edilmeden, işçinin çamaşır makinesini üretmesi mümkün mü? Demek ki üretim salt anda harcanan emeğin ürünü değildir. Bu örnekte görüldüğü gibi emek kolektif ve kümülatif özelliktedir. Emeğin bu özelliğini göz ardı etmek sömürü sistemine kapıyı aralamak anlamına gelir. Çünkü sermaye birikimi emeğin parçalı ele alınarak, bu alanlardan sızdırılmasıyla elde edilir.

Ekonomi faaliyeti öz itibariyle toplumsal ihtiyaçları gözetir. Bu nedenle " kullanım değeri" ekonomik faaliyetlerin temel ölçüsü olmak durumundadır. " değişim değerinin" pazarı belirlediği sermaye birikim süreçlerinde gerçek ekonomi yerine, " ekonomi- olmayan" faaliyetler ikame edilmiştir. Pazardan para kazanmakla ekonomi inkâr edilmiştir. Her artı- değer talanla, gaspla, hırsızlamayla mümkündür. Aşırı kar ve sermaye birikimine dayalı tüm ekonomik faaliyetler sömürü içeriklidir. Ve insanı emeğine yabancılaştırma özelliğindedir. Dolayısıyla toplumsal özgürlüğü ve demokratik katılımı ortadan kaldırma hedefinde olurlar. Kullanım değerini ekonomik faaliyetin temel belirleyeni yapmadan; sermaye birikimi ve aşırı kar hırsının yaratacağı toplumsal tahribatları önlemek oldukça zordur.

Emeği kategorize ederek " nitelikli", "niteliksiz", "üretken", "üretken olmayan" diye ayrıştırmak emek hiyerarşisini oluşturur ki bu birini diğerine üstün kılmaya yol açar. Neden bir çamaşır makinesi üreticisinin emeği, kadının ev içi emeğinden daha değerli olsun? Değildir. Olamaz da. Hatta denilebilir ki kadın işe yüreğiyle iş yapar. Ama pazardaki açığa çıkar ve en altta kadın emeği yer alır.

Burada kısaca ücretlendirme politikasına değinmekte yarar var. Marks, bir işçinin yaşamsal aktivitelerini sürdürmek için harcamak zorunda kaldığı emeği " zorunlu emek" olarak tanımlar. Buna göre bir " zorunlu emeğin" bir bedeli vardır. Ve bu bedel "ücrettir" Yani emeğin pazardaki değişim değeri üzerinden karşılığı ücrettir. İnsanın emeğinin bir karşılığının olması kuşkusuz önemlidir. Ancak bunun yukarıda tanımlandığı çerçevede " ücret" olması kuşkuludur. Çünkü ücret tanımlaması;

-Emeğin kolektif ve kümülatif özelliğini göz ardı edip, bireysel ele almakta

-Ücretli emeğin ücretsiz emeğe üstün kılınmasına zemin sunmakta

-Kolektif emeğin sömürülmesini gizleyen bir araca dönüştürmekte

Öyleyse emeğin ölçüsü ücret olamaz. Her şeyi ücretlendirmek mümkün olmadığı gibi, her şeyi ücretlendirmeye kalkışmak bireyi atomize edip, toplumsal ilişkileri salt maddiyata dönüştürerek, manevi değerleri zayıflatmayı beraberinde getirebilir.

Toplumsal değişimi hedeflemeyen, sadece kadının pozisyonuna odaklanan arayışlar bizi, ataerkil sistemin reformlarla kendini yenileme ve ömrünü uzatmasından öteye götürmez.

Kuşkusuz " zor içermeyen bir toplumsal artı-birikim yoktur"(8) Hem doğayı hem de kadın bedeni ve emeği ele geçirmede ilk günden itibaren 'zor'u dıştalayan; demokratik ve komünal bir ortam olmadan emek özgür bir şekilde kendini gerçekleştiremez. Ve sömürü sistemi hakim hale gelir. Kötülüğün babası "zor" ise, anası da "zor"un doğurttuğu "artı-birikim"dir. Zor ve artı-birikim buluştuğu yerde iktidar ve hiyerarşi gelişip büyür. İktidarın, hiyerarşinin olmadığı; emeğin özgür olarak kadın ve erkeklerce gerçekleştirildiği bir toplum için; sermaye birikimine, aşırı kara odaklanan tüm üretim-tüketim biçimleri rededilmelidir. İhtiyaç temelli ekonomi ideal olanıdır. Tabi tüm bunlar için 'zor'un kurumsallaştırdığı tüm yapıları sorgulamak ve yeniden yapılandırmak önemli bir konu olmaktadır.

Makro ölçekli ekonomik yapılanmalar her zaman sermaye birikim hedefli olup, anti-demokratik özellik taşır çünkü yerelin ihtiyaçlarını, imkan-olanaklarını görüp, planlama özelliğinden yoksundur. Yerelden katılıma kapalıdır. Oysa ekonomi "Ahlaki ve politik toplumun gerçek demokratik alanı"(9) olarak tanımlanır. Toplumun ekonomik süreçlere katılımı yerelden örgütlenen ekonomik faaliyetlerle mümkündür. İhtiyaçları doğru belirlemek ve tam katılım komün benzeri yapılanmalar içinde mümkündür. Temel ekonomik

kurumsallaşmalar için kooperatif örgütlenmesi komün ruhuna en uygun yapılanmadır.

Komün yaşamının ölçüsünü belirleyen ahlaki ilkedir. Bu yaşamda ne asalaklığa ne de "özgürleştirmeyen emeğe" yer vardır. Her birey komünün ekonomik faaliyetlerine katılmak, emek harcamakla sorumludur. Herkesin gücü ve yetenekleri doğrultusunda çalışma hayatına dâhil olduğu bir ortamda emeğin istismarına, sömürüsüne müsahama gösterilmez.

Toplumu toplum yapan salt maddi üretim değildir. Toplumu bir arada tutan, geliştirip güçlendiren; ortak emeğin ürünü olan manevi değerlerdir. Eğer toplumsal ilişkilerden ahlaki ilke çekilip alınırsa, geri de vicdanını yitirmiş bir toplum kalır. Böyle bir toplulukta düzeni yasanın gücüyle sağlamak, adaleti gerçekleştirmek, sömürünün önünü almak mümkün değildir. Kadın etrafında şekillenen ilk toplumsal birimlerde ahlak temel düzenleyici ilkedir. Ataerkilliğin gelişmesinde ve özellikle sınırsız sömürüyü ifade eden kapitalizm sürecinde en başta ahlaki ilke hedeflenmektir. Ve bunun yerine gücüyle asalaklığın, aç gözlülüğün, emek hırsızlığının önüne geçmek mümkün değildir. Hatta yasalar birikim sürecinde geliştirilmiş olup, daha çok erk eksenli şekillenmesi ve kurumsallaşmalarıyla ahlaki toplumun parçalanmasında rol oynamıştır. Oysa yaşamak için emek harcama gerekliliği doğal toplumda günümüze kalan ritüellerle zayıf da olsa hala yaşayan değerlerdir. Kimi ritüeller ibadet biçimlerlinin içinde, kimisi geleneksel yaşam içinde yerini kurumuştur. İslamiyet'teki "komşusu açken, tok olan bizden değildir." hadisi bir ahlaki ilkeye işaret etmektedir. Geliri oranında zekât vermek; özünde aşırı birikime karşı duran paylaşım kültürünün bir yansımasıdır. Bayramlar artı-ürünün paylaşıldığı, fazlanın imha edildiği törenlerden günümüze gelen ritüellerdir. Ancak bunlar şeklini günümüzde korusa da öz itibarıyla çok farklılaşmışlar.

Komün yaşamında bu temel değerleri yaşamsallaştırmak hayati önemdedir. Bu nedenle örgütlenme tarzı da önem kazanıyor. Kendi içinde demokratik katılımı, ekolojik üretimi, cinsiyet eşitliğini esas alan komünlerin diğer komünlerle ilişkisi de önemlidir. Hiyerarşiye ve piramit tarzı örgütlenmeye karşı duran komün örgütlenmesi, komünler arası ilişkilerde de buna azami dikkat gösterir. Piramit şeklinde değil, bal peteği gibi yan yana duran, ortak ekonomik faaliyetlerde dayanışmayı, paylaşmayı esas alan bir örgütlenme tarzını esas almak durumundadır.

Kuşkusuz kadının perspektifinden şekillenecek ekonomi en başta doğa dostu olmalıdır. Aşırı kar hırsı kadın emeğini sömürdüğü kadar doğayı da tahrip edip sömürmektedir. Doğa sanki kendini yenilemek zorunda olmayan, insanın hizmetine sunulmuş, üzerinde he türlü birikimin sağlanacağı bir nesne olarak algılanmaktadır. Özellikle kapitalist dönemde hem kadın hem de doğa üzerindeki sömürü korkunç boyutlara varmıştır. Sermayedar daha fazla kar için ağır endüstrileşmeyle ekolojik dengeyi yaşanmaz sınıra getirmiştir. Nükleer santraller, HES'ler, endüstriyalizm, GDO'Lu ürünler vs. Ve toprağın, havanın kirlenmesine, ozan tabakasının delinmesine yol açmış, iklimsel değişme ve küresel ısınmayla yaşamı tehdit sınırına gelinmiştir. Artık üzerinde rahat soluklanacak bir dünyamız yok! Bu açgözlülüğe "dur" demek ve felaketi önlemek kadının doğayla kuracağı ekolojik bağ ve bu perspektiften şekillenecek bir ekonomik yapılanmayla mümkün olabilir.

Sonuç olarak; sömürüsüz, özgür bir dünya için yaşamın her alanında kadınların daha çok söz söylemeye, tahlil etmeye ve çözüm sunmaya ihtiyacı var. Feminist hareketin son 40-50 yıldır geliştirdiği analizler değerli ancak yetersizdir. Kürt kadınları olarak feminist mirası anlamaya, yorumlamaya ve kendi mücadele deneyimlerimizle buluşturmaya çalışıyoruz. " jineoloji" kapsamında kadından yola çıkarak tüm topluma bir model oluşturmaya çalışıyoruz. Mutlak doğrularla değil, esnek fikirlerle, kadınıyla, erkeğiyle emeğin özgür gerçekleşeceği sömürüsüz bir topluma ulaşabileceğimiz inancıyla tartışıyoruz ve daha işin başındayız.

Yararlanılan Kaynaklar

1 Feminist Politika -2012 Sonbahar sayısı. Ev İçi Emek Tartışmasına Dönüş (Fjesan Gardiner)

2Feminist Politika -2012 Sonbahar Sayısı. Ev İçi Emek

3 Özgürlüğün Sosyolojisi- Abdullah Öcalan

4 Özgürlüğün Sosyolojisi- Abdullah Öcalan

5 Feminist politika- 2012 Sonbahar Sayısı- Kapitalizm Patriyarka ve cinsiyete Göre İş Ayrımı (Heidi Hartmann)

6 Ortadoğu da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü- Abdullah Öcalan

7 Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü – Abdullah Öcalan

8 Özgürlüğün Sosyolojisi -Abdullah Öcalan

- Son Sömürge Kadınlar- Maria Mes, Veronika Bennholt, Thomsen, Claudia Van Werlhof

- Ataerkil ve Birikim- Maria Mies

Öz Savunma Özgür Kimliğin Temel İlkesidir

Zeynep Yeşil

Ahlaki ve manevi olarak derin bir çöküntünün yaşandığı dünyamızda ve yaşamla ilgili ne varsa kadın şahsında kapitalist modernite tarafından katliamlarla karşı karşıya bırakırken Öz Savunma stratejisinin üzerinde durmak ve yeniden tanımlamak hayati önem taşımaktadır. Tüm devletlerin ve emperyalist güçlerin topyekûn imha araçlarıyla insanlığı tehdit ettiği ve direniş geleneğini (iradesini) esir alıp ortadan kaldırmak istediği bir süreçte; Kapitalist sistem, kendisine alternatif tüm güçleri terör adı altında ve farklı gerekçelerle tecrit ederek etkisiz kılma arayışları içersindedir. Kapitalist modernite güçlerinin, özelde kadına, genelde de halklara dönük çabası, bu kesimlerin Öz Savunma imkânlarını sınırlandırarak, ellerinden almaya dönük yoğun bir saldırı geliştirmektedir. Böylelikle sistem, kapitalist moderniteye alternatif tüm güçleri ehlileştirip köleliği kabul ettiren bir noktaya getirme çabasındadır. Kapitalist Modernite güçleri çok iyi bilmektedir ki, toplumu köleleştirebilmesi için öncelikle kadını ele geçirip köleleştirmesi gerekiyor. Bu yüzden şunu rahatlıkla belirtebiliriz ki, toplumda kadın, sistemin saldırılarıyla en çok karşı karşıya kalan kesimidir. Kadına karşı geliştirilen binlerce oyun ve hile politikaları ile kadın, direniş mekanizmalarından uzaklaştırılıp tecrit edilmek istenirken aynı zamanda egemen sistem kendi politikasını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Böylelikle kadın hiçbir reflekse ve güce sahip olmayan bir şahsiyet konumuna getirilir. Bu politikaların sonucu kölelik toplumun tüm hücrelerinde dağılıp hâkim olmaktadır. Böylelikle boyun eğmek, korku ve teslimiyet yaşamın bir paçası haline getirilmektedir. Bunun sonucunda toplumun demokratik, ahlaki ve özgürlük değerlerinden an be an uzaklaşması kaçınılmaz olur. Bu şekilde toplumlar tıpkı bir sürü gibi kapitalist güçler ve egemenlerin irade ve istekleriyle yönlendirilir bir pozisyona getirilmektedir. Bu yüzden, toplumun kadın şahsında maruz kaldığı bu bombardımandan kurtulabilmesi için, sorunun tarihi boyutlarının ele alınıp doğru analizi yapılarak üzerinde durulması Öz Savunma bilincinin geliştirilmesi ve bu bilincin günümüz için önemi ve gerekliliğinin farkında olmamız hayati önemdedir

Kadına karşı geliştirilen binlerce oyun ve hile politikaları ile kadın, direniş mekanizmalarından uzaklaştırılıp tecrit edilmek istenirken aynı zamanda egemen sistem kendi politikasını meşrulaştırmaya çalışmaktadır

İnsanlık tarafından kaybedilmiş değerlerin güçlü bir perspektifle yeniden kazanılması ve değerlendirilebilmesi için toplumun tüm kesimlerinin ve kadının bugün yaşadığı sorunların doğru tespit edilebilmesi için, ne zaman nerede ve nasıl kaybettiğini bilince çıkartabilmemiz gerek. Böyle yapmadığımız takdirde hem hakikate ulaşma arayışlarımızın eksik kalması, hem de sorunları gidermekteki çabalarımızın yüzeysel ve yetersiz kalarak ortaya koyulan çözümlerin kısa vadeli ve yüzeysel olması kaçınılmaz olacaktır.

Bu gün ulaştığımız tüm arkeolojik bulgular bize, ilk toplumsallaşmanın kadının etrafında oluştuğunu ispatlamaktadır. Toplumsallaşma, insanlığın doğanın zorlayan koşullarına karşı kendini koruyabilmesi ve ortak yaşam koşullarının gelişmesini sağlayan büyük bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan ortak yaşam koşulları insanlığın doğada yaşayan diğer tüm varlıklardan daha farklı bir güce ve yaratıcılığa sahip olmasına neden olarak her türlü zorluğa karşı direnebilme gücünü açığa çıkarmıştır. Toplumsallaşmada her bireyin katılımının her zaman iki boyutu olmuştur.

İnsan, toplumun tarihi mirası ve tecrübesinden faydalandığı kadar aynı zamanda duygusal ve analitik zeka yoluyla yeni bir bilinç ve tecrübeye de sahip olmaktadır. Bu bakımdan toplumsallaşmanın insanlığın tarihi açısından kendini her türlü tehlikeye karşı koruyabilmesi ve sürdürebilmesi açısından tanrısal bir güç düzeyinde rol oynadığını söylemek abartı olmayacaktır.

Kadın etrafından şekillenen ve gelişen toplumsallaşmanın düşünce tarzı animist düşünce tarzıdır. Bu da şu anlama geliyor ki; her şey insan ile özdeş olarak ele alınıyordu. Yani insan nasıl bir ruha sahipse ve canlıysa doğada varolan her şeyin de bir ruhu olduğu ve canlı olduğuna inanılırdı. Bu esasa dayanarak insanın ilişkide olduğu ve faydalandığı tüm varlıkları insanlar kendi akrabaları olarak görüp bu varlıkları kutsamaktadırlar. Böylelikle Totem toplumun ortak ve eşit yaşam sembolü olmaktadır. Toteme gösterilen bu saygı ve ortak yaşam arayışı, klanın eşit ve beraber hareket etmesini ve tüm klan üyelerinin birbirine saygı göstermesini sağlamıştır. Bu manevi güç, klanın kendi içinde birliğini sağlarken dış saldırılara karşı ortak mücadele etmeyi de beraberinde getirmiştir. Klanda öne çıkan toplumsal kimlik ve ortak yaşam gücü, klanın birçok olumsuzluktan kendisini korumasını sağlamıştır. Çünkü bu ortak kimlik tüm klan üyeleri içerisinde manevi bir güç ortaya çıkartıp tüm olumsuzluklara karşı mücadele etmek için büyük bir inanç geliştirmiştir. Aynı zamanda tüm bu belirttiğimiz şeylerin yanı sıra toplumun savunulması için kadın tarafından birçok ahlaki kurallar da belirlenmiştir. Örneğin cinsel ilişkiler kadın tarafından sınırlandırılmıştır. Kadın çocukların maddi ve manevi sorumluluklarını üstlendiği için de bu konuda karar hakkına sahiptir.

Bu dönemde yaşanan bir diğer tabu ise, yemek tabusudur. Yaşamın sürekliliğinin sağlanabilmesi için insanların faydalandığı bitki ve hayvanlar korunuyordu. O dönemde hayvanların yavrularının öldürülmeleri, aynı zamanda daha olgunlaşmamış meyvelerin kopartılması yasaklanmaktadır. Bu kurallar aynı zamanda doğada gelişebilecek kıtlık riskine karşı ve gereksiz tüketime karşı da tedbir olarak geliştiriliyordu. Bunun yanı sıra insanlığın yaşamını sürdürebilmesi için birçok araç ve alet de bu dönemde geliştirilmiştir. Geliştirdikleri bu araçlar sayesinde insanlar kendilerini doğaya karşı ve olumsuzluklara karşı koruyabiliyor aynı zamanda da beslenebiliyorlardı. Bu bakımdan, o dönemde toplumun sahip olduğu özgür düşünce, insanlığın gelişimi için büyük devrimsel nitelik taşıyan ve hiçbir çağda örneği olmayan birçok gelişmenin ortaya çıkmasını sağlamıştır demek bir abartı olmayacaktır. Bu dönemde gerçekleştirilen tarım devrimi, ateşin icat edilmesi, dil ve yazı devrimi ve daha birçok devrim niteliği taşıyan icat, diyebiliriz ki insanlık tarihinin en yaratıcı devrimlerindendir. Binlerce yıl süren toplumsallaşma, insanın ilk duygu, düşünce ve zihniyet hücresinin oluşmasını sağladı. O dönemde yaşanmış bu gelişmeler günümüzde de insanlığın bu miras üzerinden kendisini yaşatmasına neden olmuştur. Her ne kadar Sümer rahiplerinin inkar politikaları bu yaratımları kendileriyle başlatmayı iddia etseler de, tüm arkeolojik bulgular ve tarihi eserlerde ortaya çıkan kanıtlar bize göstermektedir ki M.Ö 12.000 yıl önce bir anacıl toplum varolmuştur. M.Ö 4000 yıllarında bazı rahip ve zanaatkar kesimlerin üretim araçlarına ve artı ürüne el koymasının ardından tedricen Anacıl topluma ait tüm değerlere el konulmuştur. O dönemde rahipler tarafından ilk sömürü, zihniyet sömürüsü olarak geliştirilmiştir. Sümer rahipleri, insanlığın zihniyetini mitolojiler yoluyla ele geçirmeye çalışmışlardır. Rahipler kendilerini, tanrı ve insanlar arasında bir köprü veya aracı gibi göstermektedirler. Bu durum insan iradesinin kırılması ve direniş ruhundan tecrit edilmesinin yaşanmasına dönük bir ilk adım niteliğini taşımaktadır. Ayrıca şunu açıkça belirtebiliriz ki, o dönemde insan zihninin işgal edilmesi insanın köleliği bir tanrı emri olarak kabul etmesini sağlamıştır.

Yine insanda yaşanan duygusal zeka ile analitik zekanın ayrışması bu sürece denk düşmektedir. Çünkü bu süreçte bir kesim insan egemen olurken bir kesim insan da köle olmuştur. Bir kesim ruhu temsil ederken bir kesimde nesneyi temsil etmiştir. Bu dönemde yaşanan bir diğer çelişki de yeni yeni oluşan sınıflaşmada rahipler, daha fazla iktidar ve artı ürün ele geçirilebilmek için birçok kurnazlık, hile ve komploya dayalı büyük savaşlar yürütmüşlerdir. Sümer, Babil ve Yunan mitolojileri, kadına karşı ne kadar yoğun bir şekilde zor ve şiddetin kullanıldığını çok açık gözler önüne sermektedir. Tanrı Enki ve Tanrıça İnanna arasında doğal topluma ait değerler üzerine yaşanan mücadelede kadın tarafından erkek egemen sisteme karşı nasıl bir direniş sergilendiğini ortaya koymaktadır. Tanrı Enki tanrıçalara karşı savaşı geliştiren ilk tanrı olarak, doğal topluma ait 104 Me'yi (doğal topluma ait değerler) tüm tanrıların ortak kararıyla çalarak kendi şehri Eridu'ya götürmüştür. Ancak Tanrıça İnanna bu şehre giderek kendisine ait olan 104 değerini geri alarak kendi şehri Uruk'a dönmüştür. Bunun sonucunda tanrılar meclisi Tanrıça İnanna'ya karşı çok büyük bir saldırı geliştirerek onu tanrılar panteonundan atmıştır. Aynı dönemde Babil mitolojisinde Tanrı Marduk ile annesi Tanrıça Tiamat arasında geçen mücadelede de bu gerçekliği yansıtmaktadır. Marduk doğal topluma ait değerleri ele geçirmek için annesine karşı tüm silahları kullanarak saldırır. Hançeri annesinin yüreğine saplayarak doğal topluma ait sembol ve değerlere el koyar. Çok açık görülmektedir ki cinsiyetçi toplumun, insanlığa dayattığı kölelik çok

kolay bir şekilde kabul edilmemiştir. Ne yazık ki kadınların ve hala doğal toplumun etkisi altında olan erkeklerin direnişi, insanlığı yüz yüze kaldığı sapmadan kurtarmaya yetmemiştir. Babil mitolojisinde Marduk'un annesini paramparça ederek, her bir parçasını dünyanın dört bir tarafına attığı söylenmektedir. Böylelikle sırtı gökyüzü olurken, karnının yer yüzü olduğu göz yaşlarından ise Dicle ve Fırat nehrinin ortaya çıktığı söylenmektedir. Bu örnek insanlığın nasıl bir şiddetle yüz yüze kaldığını aklı durduran bir şekilde ortaya koymuştur. Aynı zamanda erkeğin geliştirmek istediği kölelik sisteminin ne kadar gözü kara olduğunu ve ne kadar aç gözlü olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanlığın geriye doğru düşüşünün başlangıcı MÖ 4000'li yıllara denk geldiği bu örneklerden anlaşılmaktadır. Kadın en kutsal değerken bu süreçten sonra artık tapınaklara hapsedilmiş ve erkeğe ait bir mülk konumuna düşürülmüştür. Üretim ilişkilerinden koparılmış, bilimden uzaklaştırılarak, kendi yarattığı tüm değerlerle arasına mesafe konulmuştur. Erkek egemen sistem sadece bununla kalmamış hile ve kurnazlık yolu ile kadına ait tüm tarihi inkar edip her şeyin erkekle başladığını iddia etmiştir. Yunan mitolojisi bize bu gerçekliği çok daha net göstermektedir. Tanrı Zeus, Akıl Tanrıçası Metis'in aklına sahip olabilmesi için, onunla evlendikten sonra tanrıça metis'i öldürüp rahminden cenini çıkartıp kendi beynine yerleştirmiştir. Bu örnek ile de görmekteyiz ki erkek, kadına ait tüm değerlere el koyabilmek için ne kadar kötü yöntem varsa kullanmış ve kadının direniş gücü elinden alınarak ruhu ve düşüncesi esir alınmıştır.

İnsanlığın özgürlük arayışının ve kendisini tehlikelere karşı koruyabilmesinin ilk yolu olan bilgi, binlerce hile ve oyun ile gözle görülür bir şekilde kadından kopartılmıştır. Yine Adem ile Havva'nın mitolojisinde Havva yasak meyve olan bilgelik meyvesini yedikten sonra günahkar ve suçlu ilan edilmiştir. Çünkü bilgelik ve anlam gücü insanda tahlil etme yeteneği ile birlikte hakikati arama gücü ve direnme gücünü de geliştirmektedir. Burada da açık bir şekilde görülmektedir ki bu alan çok ciddi bir biçimde kadına yasaklanmıştır. Böylelikle zihniyet sömürüsü gerçekleştirilmiş ve bunu geliştirebilmek için bu zihniyete hizmet edecek gerekli tüm kurumlar da oluşturulmuştur. Bu şekilde zigguratlar oluşturulmuştur ki bu zigguratlar aynı zamanda devletin prototipi anlamına da gelmektedir. Zigguratlarda rahipler üst katta kalırken zanaatkarlar ara katta, kadınlar ve işçiler de en alt katta kalmaktadırlar. Bu şekilde toplumda ilk kez sınıflar oluşturulmuştur. Rahipler tanrı ile kul arasında ilişki geliştirirken, zanaatkarlar da orta sınıfı temsil etmektedirler, kadınlar ve işçiler ise en alt tabakayı yani köleliği temsil etmektedirler. İnsanlığın zihniyette yaşadığı sapma kaynağını o zamanlardan almaktadır. Özne ve nesne ayrışması ilk kez o dönemde ortaya çıkmıştır. Rahipler ve zanaatkarlar özne olarak görülürken kadınlar ve işçiler ise nesne olarak ele alınmıştır. Nesne ruhsuz olduğundan o dönemde tüm egemenlik çeşitleri nesne üzerinde etkili olup, özne nesneyi istediği gibi yönlendirebilmektedir. Bu şekilde köleci sistem kendisini açık bir biçimde meşru kılmak istemiştir. Devlet kurulduktan sonra ilk kez şiddet planlı ve örgütlü bir biçimde kendisini kurumlaştırarak ilk ordu Akad'lı Sargon tarafından kurulmuştur. Bu şekilde şiddet yoluyla halklar katledilip, esir alınarak köleleştirilmiştir. Yine İnsanlık tarihinde, maddi ve manevi bir çok katliam bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Kurumlaşmış şiddet ideolojisi sadece ordular kurumakla kalmamış, bu şiddet yaşamın bir parçası olmuş ve her şey kendisini bu anlayış üzerinden yapılandırmıştır. Kanunlardan tutalım, insanların kendi aralarındaki ilişkilerine kadar her şey bu esas üzerinden gerçekleştirilmiştir. Şiddet, toplumsal yaşamda temel bir tarz olarak ele alınmış ve en küçük bir problemin çözümünde bile şiddet yöntemi esas alınmıştır. Aile içindeki kölelik geliştirildikçe kadın nesnelleşmiş, kadın nesnelleştiği oranda da toplum günden güne değerini kaybetmiştir. Çünkü kadına karşı kullanılan tüm yöntemler aynı zamanda toplumun kendisini dayandırdığı tüm ahlaki değerlerin ortadan kalkmasını da neden olmaktadır. Her şey daha fazla iktidar ve kar sahibi olabilmek için geliştirilmektedir. Bilinçsiz kadın = cahil kadın= cahil bir nesil bu da = iktidar ve köleliğe hizmet edecek bir ordu şeklinde bir denklem oluşturulmuştur. Kadının bilinç ve siyasete uzak olduğu bir toplumda, asla düşünsel, ruhsal ve fiziki anlamda herhangi bir tepki göstermesi beklenemez. Bu şekilde toplumun karılaştırılması gerçekleştirilmektedir. Kadın nasıl evde erkeğe itaat ediyorsa, toplumda aynı şekilde iktidar ve sermaye sahiplerine itaat etmektedir. Yani kadının iradesinin kırılması kadınla sınırlı kalmayıp, bu yöntem genelde tüm toplumun tüm kesimleri üzerinde uygulanmaktadır. İktidar topluma ya nesne yada özne konumunda olacaksın dayatmasında bulunur. Böylelikle zayıf erkekler nesne konumuna getirilirken, güçlü erkekler özne, zayıf toplumlar ya da uluslar nesneleştirilirken, güçlü toplum ya da uluslar özneleştiriliyorlar. Yine doğu nesneleştirilirken batı özneleştiriliyor. İnsan özneleştirilirken doğa nesneleştiriliyor. Yani cinsiyetçi paradigmanın kadın ve erkeğe dayattığı bu toplumsal roller aynı zamanda tüm toplumsal ilişkilerde kendisini dayatıp kişinin kendisine ve çevresine ilişkin oluşan düşünceleri bu zihniyet etrafında biçimlenmektedir. Bu iktidarcı zihniyet üzerinde gerçekleştiren sistemin bir sonucu olarak tecavüz geleneği de gelişmektedir. İnsanın nesneleştiği bir yerde onun ele geçirilmesi, köleleştirilmesi ve tecavüz edilmesi de mubah olmaktadır. Tecavüzden bahsederken bu sadece fiziki anlamda gerçekleştirilen tecavüz anlamına gelmemektedir. Ma-

demki tecavüzü insan iradesine bir saldırı olarak ele alıyoruz, o zaman bu şu anlama gelmektedir ki insan iradesi tahakküm altına alınarak sömürülmüş ve tekelcilik geliştirilmiştir. Bu şekilde kadın başkasına ait bir mülk konumuna getirilerek tüm haklarından mahrum bırakılmıştır, bu da tecavüz anlamına gelmektedir. Kadına yönelik geliştirilen bu şiddet yöntemi aynı zamanda topluma karşı da kullanılmaktadır. Devlet tarafından sömürgeleştirilmiş bir halkın aynı zamanda tüm toplumsal, kültürel, tarihsel değerlerine el konulması da tecavüz geleneğinin bir parçasıdır. Tecavüz olgusu kişilik üzerinde çok derin tahribatlar yarattığından, tecavüze maruz kalan biri artık savunmasız kalır ve her türlü saldırı ve dayatmaya boyun eğmek durumunda kalır. Bu gün kadına dayatılan durum bu düzeydedir. Kadının kuşatılıp boyun eğmesi garanti altına alınabilmesi için kadının her canlı hücresi erkek tarafından tecavüze uğramaktadır. Böylelikle kadın ruhsuz bir varlık konumuna düşürülmektedir. Artık kadın öyle bir düzeye getirilmiştir ki içinde olduğu durumu tarif bile edemeyecek durumdadır. Korku ve boyun eğme kadının iliklerine kadar işleyip basit bir refleks bile göstermesi engellenmiştir. Sadece bununla da sınırlı kalmayıp kadının sonuna kadar kendisine ve çevresine inançsız olmasını sağlamaktadır.

Yukarıda belirttiklerimizle bağlantılı olarak içinde yaşadığımız kapitalist modernite çağında her zamankinden daha derin bir şekilde kölelik geliştirilmiştir. Yani bu çağa insanlık tarihinde en derin köleliğin geliştirildiği dönemdir diyebiliriz. Çünkü insanlık tarihinde ilk kez insan bu kadar derin bir ahlaki çöküntü ile yüz yüze kalıp, kendi özünden bu kadar uzaklaşmıştır. Kadına ait her şey ,meta olarak korkunç bir şekilde alınıp satılmaktadır. Bu aşamadan sonra artık yaşam, kadına karşı bir işkence gibi kullanılmıştır. Kadın bedeni ve dişiliği adeta toplumu avlayıp tuzağa düşürmek için kullanılan bir meta haline getirilmiştir. Kadın bedeninin her parçası insanın güdülerini tahrik etmek için kullanılarak öyle bir düzeye getirilmiştir ki toplumda düşünen tüm insanları felç eden bir pozisyona getirilmiştir. Güdüleri kışkırtılmış toplum, cinsel istekleriyle adeta bir kapana kıstılarak o topluma çok büyük bir ahlaki çöküntü ve manevi boşluk yaşatılmıştır. Tarihte ilk kez insanlık bu kadar düşünsel, ruhsal ve fiziki tecavüzle yüz yüze kalmıştır demek abartı olmayacaktır. Günümüzde yaşanan yoğun kadın intiharları ve kadın cinayetleri bu gerçeği çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Kapitalist sistemin gölgesindeki tüm kurumlar kadının öğütüldüğü bir değirmen rolünde değerlendirilebilir.

Aileden tutalım tüm devlet kurumlarına kadar kadına suçlu muamelesi yapılarak her zaman cezalandırılmıştır. Erkek nasıl dışarıda devletin gölgesi oluyorsa evde de kadın erkeğin gölgesi haline getirilmektedir. Bu şekilde kadının önünde iki yol kalmaktadır. Ya erkeğe teslim olup köleliği kabul edecek ya da günlük olarak işkenceye maruz kalıp intihar, öldürülmek ya da psikolojik işkenceyle karşı karşıya kalacak. Devlete ait yargıdan tutalım, güvenliğe kadar tüm kurumları erkek egemen zihniyeti ve cinsiyetçiliği temelinde koruduklarından, kadının önündeki tüm yollar kapatılmaktadır. Geliştirilen bu yaklaşımların sonucunda kadın giderek toplumun hakikatinden uzaklaştırılarak özgürlük ahlakından kopartılıp tüm yaşamsal bağlardan uzaklaştırılmaktadır. Kölelik yaşamın tüm alanlarına nüfuz etmektedir. Bu köleci zihniyet kendisini, her şekilde kadının sesine, zihniyetine, bedenine, davranışlarına, düşüncesine ve mimiklerine kadar yansımasına neden olmaktadır. Böylelikle erkeğin istediği ve cinsiyetçi toplumun biçtiği role uygun bir kadın yaratılmaktadır. Aynı zamanda yaratılan bu kadın tiplemesi için, medya yoluyla çok güçlü bir propaganda yapılmaktadır. Kadın kendisini sattığı ve pazarladığı oranda her kesin kendisine örnek alacağı bir varlık konumuna düşürülerek erkek tarafından önü açılmaktadır. (başbakan, iş kadını, sanatçı vb. olabiliyor). Bu gün Türkiye'de bir çok sanatçı, manken, spiker bu örneği temsil etmektedir. Yani cinsiyetçi devletin ideolojisini geliştiren ve erkeğin tercih ettiği kadınlar olarak yaşayabilmektedirler.

İnsanda yaşanan duygusal zeka ile analitik zekanın ayrışması bu sürece denk düşmektedir. Çünkü bu süreçte bir kesim insan egemen olurken bir kesim insan da köle olmuştur

Ulus devlet, kadını sermaye için bir meta ve ham madde olarak değerlendirerek toplumu sömürmenin bir aracı olarak kullanmaktadır. Kadın hem kapitalizm için gerekli olan ucuz iş gücünü sağlayabilmek için çocuk yaparak işçi yetiştirmekte, hem de halklara ve kadına karşı savaşlar için gerekli olan asker ve polis yetiştirmektedir. Bu şekilde kendini savunmanın tüm mekanizmaları kadının elinden alınmaktadır. Bu sisteme itaat etmeyen kadınlarda günlük olarak, erkeğin ve devletin geliştirdiği fiziki, ruhsal, duygusal ve düşünsel operasyonlarla yüz yüze kalmaktadır. Evde erkeğe ait bir mülk ve köle konumunda olan kadın her türlü hakarete ve tecavüze maruz kalarak büyük bir işkenceyle yaşamaktadır. Aynı zamanda erkeğin güdülerinin ve iktidarının tatmin aracı konumundadır. Yani ister özel ev olsun ister genel ev olsun tüm ilişkiler kadının cinsel açıdan daha fazla istismar edilmesine neden olmaktadır. Bu durumda kadını karşılıksız çalışan bir işçi

olarak adlandırabiliriz. Sonuna kadar her şey için kullanılabilen ucuz bir meta olarak değerlendirilmiştir. Bu yolla diyebiliriz ki ulus-devlet; cinsiyetçi toplum ideolojisi yoluyla kadının çaresiz kılmaktadır.

Siyasi alan da cinsiyetçi zihniyet tarafından işgal edilmiştir. Erkek egemen sistem tarafından kadına biçilen rol, ya kadının karikatür olarak erkeğe ait politikayı uygulaması dayatılmaktadır ya da sonuna kadar dışlanarak bu alanın dışına itilmektedir. Bu yolla birçok yöntemle birlikte şiddet de uygulanarak kadın ve toplumun adaletsiz ve eşitliksiz bir sisteme mahkûm olması sağlanmaktadır. Ahlak ta ataerkil sistem tarafından gözle görülür bir şekilde tahrip edilmiş ve özünden boşaltılmış bir sahadır. Devlet hukuk ve yargı yoluyla kadının sahip olduğu tüm hakları elinden almış ve erkeğin eline teslim etmiştir. Egemen sistem, yasalar yoluyla kadın üzerinde geliştirmek istediği iktidarı günden güne meşrulaştırmak istemektedir. İktidarın en temel hedefi kendisi için hizmet etmek olduğundan tüm geliştirilen yasa ve kanunlar erkeğe ve devlete hizmet anlayışını geliştirmek için uygulanmaktadır. En son AKP tarafından yasalaştırılmak istenen Kürtaj kanunu buna bir örnektir. Erkek egemen sistem ve devlet tarafından çıkartılan kanunlar kadına karşı köleliği daha çok derinleştirerek erkek tarafından çok kötü bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yüzden kadının devlet tarafından adil bir yasa çıkartmasını beklemesi büyük bir gaflettir. Kadına karşı geliştirilen tecavüz politikaları ve kadına karşı uygulanan şiddet ve günlük olarak geliştirilen katliamlar, alt yapısını devlet ve iktidar zihniyetinden almaktadır. Bu yasaların ortadan kaldırılması devletin ve iktidarın ortadan kaldırılması anlamına geleceğinden, böyle bir şeyin gerçekleşmesi hiçbir zaman mümkün olmayacaktır.

Kapitalist modernite tarafından kadına karşı saldırıları geliştirebilmesini sağlayan mekanizmalardan biri de medya sistemidir. Erkek egemen sistemde medyanın rolü, insanlığın sahip olduğu bilinç ve zihniyet de büyük tahribatlar yaratmaktır. Böylelikle beyinde ve zihniyette felce uğratılan insan, yoğun bir psikolojik ve ruhsal bombardıman altında kalarak hakikatten uzaklaştırılmaktadır. Görülen o ki medya; kapitalist modernitenin kendisine biçtiği rolü en iyi şekilde yerine getirmektedir. Sistem, devletler ve ordular yoluyla gerçekleştiremediğini, medya yoluyla gerçekleştirmiştir. Medya; demokratik moderniteye ait tüm değerleri, milliyetçilik, bilimcilik, cinsiyetçilik, dincilik yoluyla paramparça ederek toplumu imha ve katliamlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu yolla toplumun sahip olduğu analitik ve duygusal zekâ felç edilerek toplum bir güdü toplumuna dönüştürülmektedir. Bu durum toplumun zihniyette dumura uğratılmasından dolayı sömürülmesine hazır hale getirilmektedir. Böylece toplumun direniş ve mücadele gücü ortadan kaldırılarak sanal bir toplum yaratılmaktadır. Bu durum katliamın bir boyutu olarak uygulanmaktadır. Medya en kötü bir biçimde kadına karşı kullanılmaktadır. Sonuna kadar sanal özgürlük ölçüleri geliştirmektedir. Bu yolla medya fiziki, düşünsel ve kültürel anlamda erkeğin istediği gibi bir kadın yaratmaktadır. Bu yolla kadın bir meta aracı olarak sermayedarların çıkarları için reklam aracı olarak kullanılmaktadır.

Yukarıda tüm dile getirdiğimiz bu gerçeklere rağmen Kadın, tarihte ve günümüzde tüm gücünü, kendisine karşı geliştirilen bu çok yönlü saldırılara karşı özünü korumaya çalışmıştır. Devlet sistemi ve kapitalist modernite tüm çabalarına rağmen kadını teslim alamamış ve kadındaki özgürlük arayışlarını ortadan kaldıramamıştır. Kadın sahip olduğu direniş kültürünü her dönemde bir şekilde yaşatmaya çalışmıştır. Tarihte milyonlarca kadının büyücülük, cadılık ya da şeytan adı altında yakılarak katledilmesi bu gerçeği çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Tanrıça İnanna, Zennubya, Hippatya, Ayşa, Meryem ve Kibele'den beri binlerce yıl süren tanrıçaların direniş kültürü uğruna yakılan milyonlarca bilge kadına, Roza'ya, Zilan'a, Leyla Qasım'a, Sakine Cansız'a kadar gelen kahramanlıklar aslında kadının özgür yaşama yönelik ne kadar kararlı ve ısrarcı olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer biz bugün kadının mücadelesinden, direnişinden, onurundan ve özgürlüğünden bahsedebiliyorsak tabii ki bu, kaynağını kahraman kadınların direniş mirasından almaktadır.

Yine günümüzde milyonlarca kadının çeşitli biçimlerde tepki ve öfkeleri günlük olarak karşılaştıkları şiddet, kölelik, adaletsizlik, eşitsizlik ve katliamlara karşı bir refleks olarak sisteme dahil olmak istemediklerini göstermektedir. Kadının sahip olduğu özgürlük ruhu, adalet ve eşitlik anlayışı geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanın Kapitalist Modernitenin çarkları içinde öğütülmesine karşı, alternatif bir yaklaşım olarak kendisini var etmiştir. Aslında Kadının dünyası özü itibariyle iktidara ve devlete uzaktır. Kadın başlangıçtan günümüze kadar her dönem bir anti tez gibi alternatif olarak kendisini hissettirerek Demokratik Moderniteyi yapılandırılması içinde güçlü bir alt yapı hazırlamıştır. Bu gün sistem her kesimden daha çok kadına saldırıyor ve herkesten önce kadını vurun diyorsa kaynağını bu gerçekten almaktadır. Bu esaslara dayanarak, kadının ve toplumun karşı karşıya kaldığı tüm katliamlara karşı direnişin geliştirilmesi için, kadın zihniyetine dayalı toplumsal akıl ve zihniyetin oluşturulması çok önemli ve geliştirilmesi şart olan bir konudur. Ataerkil sistemin sahip olduğu vahşi zihniyete karşı, kadının her şeyden önce, öz savunmayı geliştirmek için gerekli olan bilinç ve kurumlaşmanın geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Mademki kadın sömürgeci devletin gölgesi altında bu kadar korkunç bir muameleyle karşı karşıya kalıyor o

zaman Öz Savunma felsefesi toplumun tüm alanlarında geliştirilmeli ve tüm arayışlar devletin sahip olduğu kurumların zayıflatılıp ortadan kaldırılmasına dönük olmalıdır. Ahlaki ve özgürlük değerleri üzerine kurulan neolitik toplum mirası yeni bir çıkışı gerçekleştirmenin manevi gücü olacaktır. Bugün için de toplumun sahip olduğu miras ve değerlerin kadının neolitikte sahip olduğu öze uygun güncellenmesi Öz Savunma için güçlü bir perspektif ortaya çıkarmaktadır. Kadın için Öz Savunma mekanizmalarının oluşturulması, aynı zamanda Özgür yaşam için gerekli olan çok güçlü perspektif ve koşulların oluşturulması anlamına gelmektedir. Kadın, Öz savunma kurumlaşması ve eyleminde kendi varlığını koruyup geliştirebilme imkânına sahip olacak. Varlığını koruyabilmesi kadar, iradesini ve yaşam felsefesini koruyabilme imkânına sahip olacaktır. Bu şekilde Öz Savunma kendi özgür varlığını sürdürme ve kendini savunma bilincidir. Tabii ki bilinç kadar kendini örgütleme ve eylem gücüne ulaştırmakta çok önemlidir. Bu konu da Kürt kadın hareketi önemli bir örnek teşkil etmektedir.

İnsanlığın özgürlük arayışının ve kendisini tehlikelere karşı koruyabilmesinin ilk yolu olan bilgi, binlerce hile ve oyun ile gözle görülür bir şekilde kadından kopartılmıştır

Kürt kadını da her ne kadar Kürdistan'ı sömüren cinsiyetçi sistemin inkâr ve imha politikalarıyla iradesinin kırılmasına dönük birçok saldırı hamlesine maruz kalmışsa da hiçbir zaman bu güçlere teslim olup özgürlük umudunu kaybetmemiştir. Kürt kadını hiçbir zaman köleliği kabul etmemiş ve eline geçen her fırsatta tepkisini dile getirmiştir. Bu yüzden Kürdistan özgürlük mücadelesinin gelişmesiyle birlikte Kürt Kadının bu mücadeleye katılımı çok güçlü ve kapsamlı olmuştur. Diyebiliriz ki Kürt kadının bu katılımıyla birlikte kadının direnişi kadının iradesi ve bilinci zirveye ulaşmıştır. 90'lı yıllarda oluşturulan Kadının savunma güçleri Kürt halkında, zihniyette bir Rönesans ve toplumda bir sosyal devrime yol açmıştır. Bu şekilde Kürdistanlı kadınlar Öz Savunma güçlerini tekrar ele geçirerek kaybettikleri yerde kendilerini yeniden yaratmışlardır. Öz savunma bilincini geliştirebilmek için gereken anlayış ve felsefeyle cinsiyetçi topluma karşı çok keskin bir mücadele verilmiş, inkar ve imha politikalarına karşı çok büyük bir direniş sergilenmiştir. Sadece bununla sınırlı kalmayıp, tüm kadınlar adına bir öz savunma savaşımı geliştirilmiştir. Kadına yönelik dünyanın dört bir tarafında geliştirilen saldırı, imha ve katliam konseptine karşı yıllara varan büyük bir direnişle mücadele geliştirilmiştir.

Ataerkil zihniyet kadının irade, özgürlük ve varlığını inkar ettiği için aynı zamanda Öz savunma da bir var olma sorunudur. O zaman her şeyden önce Öz Savunma bilinci ve duruşunu geliştirmeye ihtiyaç vardır. Kürt Kadını İdeolojik, felsefi ve siyasi düşünceleriyle doğal toplum değerlerine dayanan demokratik modernite sistemine öncülük etmektedirler. Kürt kadınlarının yaşadığı tecrübenin sonuçları göstermektedir ki Öz Savunma bilincinin geliştirilmesi ve Kadın ordulaşması sadece yeni bir yaşamın kapılarını aralamakla kalmamış aynı zamanda Kadının kendisinde büyük bir inanç geliştirmesine yol açmış ve bu inanç sayesinde kadın, yaşamın tüm alanlarında kendisini koruma gücünü ortaya çıkartmıştır. Bu düşünsel güç, politik duruş ve kendi özgün örgütlülüğünü geliştirmesi kadının çok renkli bir eylem gücüne sahibi olmasını getirdiği gibi egemen sistemin kendisine biçtiği pasif ve köle ruhtan uzaklaşmasını sağlamıştır. Bu gelişme aynı zamanda kadını aşağılayarak hakaret eden cinsiyetçi zihniyette büyük bir değişim sağlamaktadır. Kürt kadınlarının geliştirdiği kahramanlıklar toplumda Rönesans niteliğinde bir değişime yol açarken, kadını kuşatma altına almış birçok geleneğin değişmesini de sağlamıştır. Eğer bugün Kürt kadınları ulusal düzeyde siyasi, kültürel, toplumsal bir çok kurumda öncü rolünü oynayabiliyorsa bu kaynağını Kürt kadınlarının gösterdikleri kahramanlıklardan almaktadır. Kürt kadınlarının askeri alana girmesi erkeğin kendisini en çok kurumlaştırmak istediği ve kadını dışında tutmak istediği alana çok ciddi bir müdahale anlamına gelmektedir. Eskiden kadına ait olan her şey, erkeğe ait bir mülk olarak değerlendirilip erkek tarafından korunuyordu. Bu nedenle kadın tüm saldırılara karşı kendisini savunmakla kendisini erkeğin vesayetinden kurtarmıştır. Bu durum aynı zamanda erkeğin kadına karşı bir silah olarak kullandığı namus anlayışının ciddi bir çözülmeyi yaşamasını sağlamıştır. Bu yüzden de kadın ordulaşmasının etkisi sadece kadının varlığının imhasına dönük saldırıları ortadan kaldırmaya dönük değil, aynı zamanda ataerkil sistemin kendisini üzerinde kurumlaştırdığı zihniyet ve felsefenin ortadan kaldırılması ve sömürgeci yaklaşımlar ve mülkiyetçi yaklaşımların ortadan kaldırmasına neden olmuştur. Bu anlamda Öz Savunma; fiziki olarak meşru savunma olduğu kadar ideolojik, siyasi ve zihniyet bakımından silahlanmak, kendini donanımlı kılarak eylem gücüne kavuşmaktır .

Erkek egemen sistemin kendisini ideolojik, askeri ve siyasi bakımdan güçlendirmek istediği bu dönemde, kendisine karşı tehlike oluşturan tüm kesimleri terör adı altında ezip yok etmek istemektedir. Böylelikle kadın da dâhil olmak üzere alternatif tüm kesimlere boyun eğme

ve kölelik dayatılmaktadır. Amerika'nın öncülük ettiği ataerkil zihniyetle kurumlaşmış Kapitalist Modernite ve onun temsilini yapan yerel güçlerin geliştirmek istediği şey, aslan ve ceylan arasındaki diyaloga benzemektedir. Aslan her gün ceylanlara saldırıp, onları paramparça edip yerken; bir gün doğada tüm hayvanlar bir araya gelip silahsızlanma üzerine bir toplantı yapar. Aslan, ceylanın iki boynuzunun çok tehlikeli olduğunu ve büyük bir tehdit oluşturduğunu iddia ederek bu boynuzların ortadan kaldırılması gerektiğini savunur. Tabii ki Ceylan bu düşünceyi reddederek, boynuzlarının sadece kendisini et yiyen hayvanlara karşı savunmaya yaradığını söyler. Bu boynuzlarının kimse için tehlike oluşturmadığını, sadece kendisini savunmak için kullandığını söyleyerek, asıl aslanın dişlerinin çekilmesi gerektiğini çünkü aslanın dişlerinin kendi yaşamları için bir tehlike oluşturduğunu, aslanın bu dişleriyle kendilerine saldırıp yaşamlarını tehdit ettiğini ancak kendi boynuzlarının aslanın yaşamı üzerinde bir tehdit oluşturmadığını savunur. Bu örnek gerçekten de erkeğin kadına karşı yürüttüğü kirli oyunlarla özdeş olmaktadır. Erkekte kadına dönük en kirli politikalarla, kadına saldırıp, şiddet kullanarak iradesini kırarken, kadının kendisini savunabilmesi için sahip olduğu tüm imkanları elinden alabilmek için kadına; cinsi latiftir, duygusaldır, barışçıldır vb gibi yakıştırmalarda bulunur. Hatta biraz cesaretli, kendisini ifade edebilen, akıllı bir kadın ya teşhir edilmektedir, ya da erkeğe benzetilmektedir. Bu şekilde cinsiyetçi toplumda kadın zayıflık, itaatkârlık ve pasiflikle özdeş kılınmıştır. Bu da cinsiyetçi toplumun kendisini üzerinde inşa ettiği kurnazlıklarla kadının her zaman erkeğin egemenliği altında kalması için geliştirilmiş yöntemlerdendir. Bu bakımdan eğer Öz Savunma kadının varlık gerekçesi ise o zaman kadının tüm arayışları ve esas hedefleri de kendini savunma mekanizmalarını geliştirebilmeye dönük olmalıdır. Ve mademki erkek egemen sömürücü sisteme karşı kadın konuşamayan bir dile, çölleştirilmiş bir beyne, sömürülmüş bir yüreğe ve hiçbir şeye sahip olmayan bir el ile ona karşı mücadele edemiyor hale gelmişse; o zaman kadın her bakımdan kendisini donanımlı kılarak özgürlük mücadelesini geliştirmek zorundadır. Kadın ancak bu şekilde bilgece, anlamlı ve olgun bir yaklaşımla, kendi demokratik sistemini geliştirirken tecavüz kültürünü engellemeyi başarabilir. Kadının toplumsal, ekonomik, siyasi, kültürel ve ekolojik bir güç olabilmesi ve kendisi hakkında söz sahibi olup iradesini geliştirebilmesi ancak kendisini savunabilmesi ve yaşanan tüm toplumsal sorunlara çözüm gücü olabilmesi ile mümkündür. Bu durum aynı zamanda Öz Savunma bilincinin geliştirilmesine çok büyük bir ihtiyaç olduğunu da ortaya çıkartmaktadır. Öz savunma çizgisinde; devletin ve iktidarcı anlayışın dışında kalan, yeni bir anlayışın geliştirilerek güçlü bir eylem perspektifini ortaya çıkarılmasına çok büyük bir ihtiyaç vardır. Bu esaslara dayanan her eylem, her aktivite ahlaki ve politik toplumun hizmetinde olmalıdır. Bu şekilde kadın kendi eylem tarzıyla nasıl bir yaşam, nasıl bir ahlak anlayışı ve nasıl bir toplum ve dünya istiyor? Sorularına güçlü cevaplar oluşturacaktır. Bu temelde kadının ortak bir düşünceye, ortak bir karara ve ortak bir eylem tarzına ulaştığı oranda çözemeyeceği hiçbir sorun kalmayacaktır.

İçinde yaşadığımız bu çağda toplumsal demokrasi ve özgürlük üzerine bu kadar yoğun tartışmaların yürütüldüğü günümüzde hiçbir güç ve hiçbir iktidar kadından teslimiyet ve hiçbir refleksi olmayan bir kurban pozisyonuna girmeyi beklememledir. Doğada yaşayan her varlık gibi kadın da kendisini savunabilme ve varlığını koruya bilme hakkına sahiptir. Doğanın bir kanunu gereği öz savunma sistemine sahip olmayan hiçbir bitki veya hayvan yoktur. Yine aynı zamanda doğada hiçbir varlığın diğer bir varlığı korumasına dönük bir savunma sistemi de yoktur. Her varlık kendisini tüm tehlikelere karşı korumakla ve varlığını sürdürmekle sorumludur. Her gül, her şahin, her yaratık kendi kendisini korumaktadır. O zaman kadının erkek tarafından savunulması doğanın kanunlarına aykırı olduğu kadar; iktidar, şiddet ve sömürgeciliğin de kendisini bu anlayış üzerinden yapılandırmasını sağlamaktadır. Düşünsel, kültürel, ekonomik, silahlarla kendisini donatıp savunan bir kadına karşı hiçbir erkek ve hiçbir sistem sömürü geliştiremez. Tüm bunların sonucunda kadın için özgür yaşam değerleri, cinsiyetçi toplumun dönüştürülüp özgürleştirilmesi için ve çağdaş toplumsal Rönesanssın geliştirilmesi için Öz Savunma stratejisi toplum ve kadınlar için olmazsa olmaz kabilinde bir ihtiyaçtır. Özgür ve güçlü kadın özgür ve güçlü toplumdur ilkesinden yola çıkarak; bilinçli, özgür bir kadın ve örgütlü bir kadınla yeni bir toplumun inşası gerçekliğine ulaşmak mümkündür. Bilinçlenmiş örgütlenmiş ve eylem gücüne kavuşmuş bir kadın Özgür ve eş yaşam hakikatinin köşe taşı rolünü oynayacaktır.

Kadın ancak bu şekilde bilgece, anlamlı ve olgun bir yaklaşımla, kendi demokratik sistemini geliştirirken tecavüz kültürünü engellemeyi başarabilir

Jineolojiden Çok Sesliliğe: “İnsan Her Zaman Öznedir”

Halide Türkoğlu

Erkeğin korkuları, onu doğayı bilmeye itti. Ama onu bilmek yetmezdi doğayı itaatine almak ve kaderini yorumlamak gerekirdi. Çünkü kadın hem doğa hem de bilgeydi!

Eril sistemin tahakkümü altında olan bilime karşıt olma bir düşünsel alternatif yöntemi içerir, ancak bilime karşıt olma evrensel boşluğu tikel olana –erkekliğe- bırakma eğilimi taşır. Hâlbuki bilim kadının yabancı olduğu bir alan değil, kadının bu bilime –bilmeye- yabancılaştı(rıl)dığı ve kendisini(n) Öteki gördüğü/gösterildiği bir alandır. Bilimsel söylem, bilimsel pratiğin bütününü anlamlandıran bir eylem olmamıştır. Bilimsel söylemde hesaba katılmayanlar o bilimin cinsiyetini, kimliğini, sınıfını ve ideolojisini bize gösterir. Modern bilimin eril söylemini sarmaşıklaştıran tutumlardan biri, bu alanın erkekler tarafından görülen bir alan olması ve bu alandan kadınların sürgün edilmesinin tarihi yatmaktadır.

Eğer kültürel anlamda kadın doğulmuyor, KADIN OLUNUYORSA; erkek de aynı şekilde kültürlerle ERKEK OLUYOR! Bu şekilde bilimin de toplumsal cinsiyet belirlemesinde etkilenmesi güçlüdür

Bilimin cinsiyetçiliği epistemolojinin konularından biridir. Öncelikle bilimin dogmatikleşme zırhı yani “bilim işte budur!” mantığı ile “nesnellik” ve “akıl” gibi kavramlarla sarsılmaz güçte kaleler üretmesi, bilimin de sorgulanabileceği noktasında insanı çelişkilere götürmüştür. İlk kez her cemaat gibi ya da kendi içindeki cemaatler gibi bu cemaatlerin de “erkek cemaati” olduğunu söyleyenler feministler olmuştur. Ancak bu görüş ilk etapta yalnızca feministler arasında yankı bulmuştur. Ne zamanki bilim cemaatinin içinden, bilim insanları tarafından “bilimin eril bir proje” olduğu söylenince, bilimin cinsiyeti de epistemolojik bir düzeye yükselmiştir. Bu bilim insanlarından biri de Fox Keller’dir. Bilimin erilliği üzerine çıkış noktasını şu sorularla gerekleştirir: “bilimin doğası erillik fikrine ne kadar bağlı, başka türlü olsaydı nasıl olurdu?” Çok basit ama yerinde bir çıkış sorusuyla, ön açıcı bir soru sormuştur Keller. Eğer kültürel anlamda kadın doğulmuyor, KADIN OLUNUYORSA; erkek de aynı şekilde kültürlerle ERKEK OLUYOR! Bu şekilde bilimin de toplumsal cinsiyet belirlemesinde etkilenmesi güçlüdür. Fox Keller, bilimin basitçe “eril bir proje” olduğu ve reddedilmesi gerektiği fikrine karşı çıkar. Aynı şekilde “dişil bilim” kavramını da yanlış bulur. Bunların yerine: “bilimin eril bir proje olmaktan çıkartılıp insani bir proje olarak yine bilimin içindekilerce düzeltilmesi ve duygusal emek ile düşünsel emek arasındaki, bilimin erkeklere tahsis edilmiş bir alan olarak görülmesindeki iş bölümümün reddedilmesi” görüşünü savunur.

Feminist felsefeciler ve kuramcılar bilim noktasında zengin bir eleştiri sunmuşlardır. Feminist mirasın sosyal bilimler eleştirisi, sosyal bilimlere feminist metodolojinin yerleşmesini sağlamıştır. Modern bilimde sosyal bilimlerin parçalı oluşu ve bütünsellikten kopuşu feminist metodolojinin de feminizmi hesaba katabilenler arasında nüfus edebilmesine neden olmuştur. Bütünlüklü bir bilime dönüşememiştir. Bu yalnızca sosyal bilimlerin küçük parçalara ayrıştırma sorunu ile ilgili bir mesele değildir. Feminizmin batı merkezli aydınlanmanın etkisi altında kalması ile eril bilim karşısındaki sınavı söz konusudur. Bununla birlikte çatışan birçok feminist yaklaşım ortaya çıkmıştır. Hareket noktasında Reformist yaklaşımı sistem içinde entegre olmaya, kavramsallıktan toplumsallığa geçişi zorlanmasına neden

olmuştur. Abdullah Öcalan "özgürlük Sosyolojisi" adlı kitabında feminizmi en eski sömürgenin başkaldırışı olarak ifade etmektedir. Feminizm ile ilgili şu sözlerle devam eder:

"Feminizm kavramı Türkçesiyle kadıncılık hareketi anlamında kadın sorununu tam nitelemekten uzak olup, karşıtı erkekçilik olarak tasarlandığından daha da kısırlığa götürebilir. Sanki sadece egemen erkeğin ezilen kadınıymış gibi bir anlamı yansıtmaktadır. Hâlbuki kadın gerçekliği daha kapsamlıdır. Cinsiyetin ötesinde kapsamlı ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan anlamlar içermektedir. Eğer sömürgecilik kavramını ülke ve ulus bazından çıkarıp insan gruplarına indirgersek, kadının konumunu rahatlıkla en eski sömürge olarak tanımlayabiliriz. Gerçekten ruh ve beden olarak hiçbir toplumsal olgu kadın kadar sömürgeciliği tanımamıştır.

Söylemsel analizler kadar kadının kendi gerçekliğini bulma çabası da yoğun bir felsefi araştırma alanıdır. Çünkü Kadının kendisini görebileceği bir ayna yoktur, her şey eril bir yansımadır

Kadının sınırları kolay belirlenemeyen bir sömürge statüsünde tutulduğu anlaşılmak durumundadır...."

Feminizm, bilim alanında çağrılma/adlandırılma yönüyle de marjinal kalabilecek anlama denk düşmektedir. Feminizm kavramı yerine bilim alanında jineoloji (kadın bilimi) daha bütünlüklü bir çalışma alanının sunulmasında daha etkin olacaktır. Feminizmin kavramsal çerçevesinin sınırlı olması, kadın ve yaşam felsefesini oluşturmamızda bir takım sorunsallıkları da barındırması kavramın anlam ve biçiminden "kadın ve yaşam söylemini" oturtmamızda daha en başından sorunlu durmaktadır. Eğer ki bir hakikat felsefesi söz konusuysa, sonuç ötürü bu hakikat kapsayıcı ve bütünsel olmalıdır. Bu yönüyle feminizm zengin bir sorgulama biçimi ancak herkes için midir sorusunun cevabı şu an muğlaktır! Jineoloji kavramının anlam ve biçim olarak, "kadın-yaşam" bilimi ekseninde "herkesi hesaba katması" kavramın anlamıyla içkindir. Feminizmin yaşam felsefesi ve bilimi cephesin de verdiği mücadele yönteminin ve çalışmanın zenginliği ne olursa olsun toplumsallaşması eksik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin bilgi-iktidar ilişkisinde kadın; görünmeyen, inkar edilen, sömürülen, özne konumundan silinen bir varlık olarak tezahür edilmiştir. Bilgi-iktidar ilişkisi, söylemin pratiği nasıl şekillendirdiği ile ilgilidir. Bilgi- iktidar, kadının beden ve ruh olarak denetim altında tutulması ve denetiminin toplumsal içselleştirilmesidir. Kadın sahsında toplum ve doğaya tabii tutulan bu denetim mekanizması, bilimde söylemin pratiğine yansımaktadır. Peki, biz kadınlar kendi hakikatimizi nasıl özgürleştireceğiz ya da eril bilime karşı nasıl bir stratejik bilim geliştireceğiz?

Kavramsal analizlerin eril zihniyette neye tezahür ettiğini, söylemlerin hangi ideolojiyi kapsadığını iyice analiz edebiliriz. Ancak bilim içinde ve diğer siyasal, ekonomik; kültürel ve toplumsal alanlarda eril zihniyeti olumsuzlarken ya da onu bir gösterge olarak görürken, kadının simgesini, özgünlüğünü kavramsallaştıramadan toplumsal cinsiyet eşitliğini her alanda gerçekleştirmeye çalışmamız da sorunlu bir alan olarak devam edecektir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmenin en önemli adımı: kadının kendi adını koyabilmesi yani kendi hakikatini araştırma, tanımlama ve kavramsallaştırmasıdır. Kadın bilimi bu yönüyle feminist çalışmalarını toparlayan ve eril bilimci ideolojinin denetimini sorgulayan, -bir bilim olması gerçekliği- hem sosyal bilimlerin hem de doğa bilimlerinin önünü açan bir bilim çalışmasıdır. Kadının kendi tarihini ve hakikatini araştırmasıyla eşitlikçi bir anlayışı ve dönüşümü bilime yerleştirmemiz mümkündür. Kadının hakikatini bilmeden insanın hakikati eksik bir olgudur. Bu yüzden eril bilime karşı kadın bilimini geliştirmek, "nesnellik" –"öznellik" ve "akıl-duyusal" bir senteze yani dıştalayıcı olmayan bir bütüne kavuşmamız mümkündür. Bilimsel söylemin erilliğine dair bir analiz ve kadının neden erkeğin ben söylemi yerine kendi söylemini kurması gerektiğini iki görüşle sunmak istiyorum. Bu ikili bir aşamadır aynı zamanda: 1.Söylemsel analiz ve 2. kadının kendi hakikatini bulma çabası!

1. Bilimin söylemsel "nesnelliği" erkekliğin arzularıyla içkindir. Buna en güzel örnek Emily Martin'in analizleridir. Bilimsel yöntem ve kuramların yorumlamasında, bilimin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmesini vurgular. Bilimsel masalın "döllenme ilişkisi"nde sperm ve yumurta fantasması/anlatımı çarpıcı bir şekilde toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkilenmiştir: Yumurta uyuyan güzeldir. Sperm ise bir kahraman ve çetin bir mücadele ile yumurtayı fetheden bir erkektir. Öylece pasif duran, uyuyan güzeli ele geçiren ve döllenmenin yani yaşamın aktif öğesi olarak sperm öne çıkartılır. Bu bilimsel masalda cinsel ve duygusal arzunun kimliği söylemin kendisidir. Bu bilimsel pratiğin söylemi şu şekilde de yorumlanabilirdi belki de: "binlerce spermin mücadelesiyle yumurtanın binlerce sperm arasında tercih yapma durumu"nun söz konusu olabileceği! Ancak erkek aklının/arzunun böyle bir yorumlama alternatifi olmayışı; düşündürücü ve sorgulayıcı bir durumdur. Yumurtanın yani dişil öğenin aktif olması spermler(eril) arasında tercih hakkını kullanmış olduğu gerçeği, içselleşmiş kültürel kodlamalar yönüyle

de bilim insanlarının söyleminde meşru görülmemektedir. Döllenmenin kavramsallaştırmada dilsel erilliği bir yana, pratikte sperm yumurta ilişkisi bir gerçeklik olduğu kadar bu gerçekliğin yorumlanışı, söyleme dökülmesi erildir.

Kadının kendi hakikatini arama çabası da hem zor hem de bir labirentte kaybolma durumu gibidir:

2. Feminist bir felsefeci olan Luce İrigaray erkeğin kendi ego'sunu dünyaya yansıttığını, böylelikle de Dünyanın, erkeğin her nereye bakarsa baksın kendi yansımasını görmesini olanaklı kılan bir ayna haline geldiğini ileri sürer. Erkeğin erkekle konuştuğu "tek-mantıklı" ve "tek-cinsiyetli" bir kültür söz konusudur. Kadın erkeğin "ben" söylemi yerine, kendi "ben" söylemini kendince nasıl kurabilir? Erkeğin toplumsallığı, dışlama üzerine kurulmuş bir düzendir. Bir kenara atılan hep doğa'dır. Toplumsal, erkeğin ölüm ve ölümlülük korkularına karşı oluşturulur. Bu süreçte doğumun dolayısıyla geçiciliğin ve ölümün canlı bir anımsatıcısı olan, kendisine "doğanın imgesi" gözüyle bakılan yalnız ve yalnız kadındır. Bunu doğa bilimlerinde doğaya karşı eril bakışın -fethedilmesi ve kontrol altına alınması gereken bir nesne- hâkimiyetinde tüm bilim alanlarında toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel çalışmalara yansıdığını görmekteyiz.

Söylemsel analizler kadar kadının kendi gerçekliğini bulma çabası da yoğun bir felsefi araştırma alanıdır. Çünkü Kadının kendisini görebileceği bir ayna yoktur, her şey eril bir yansımadır. Bu yüzden kadının kendini görebileceği ve gerçekliğine kavuşabileceği bir imgeye ihtiyacı vardır. Ancak bu Dünya düzeninde erkek bir örtü gibi her şeyi örtmüştür, kadın karanlıktadır. Kadın kendi gerçekliğini görecek ışığı henüz bulamamıştır. Bu yüzden kadının kendi ışığına, gerçekliğine kavuşabilmesi için onun hakikatini araştıracak, özgünlüğünde bir bilime ihtiyaç vardır. Bu alan oluşturulmadan toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalardan yönünü ve toplumsallığını bulamayacaktır.

Eril sistemde erilleşen ve üretilen kurumların evrensellik ilkesi tikel bir söylem olmasına rağmen nesnellik ile evrensel boşluğu hakimiyeti altına almaktadır. Yalnızca reformist çabalarla bile olsa günümüzde "nesnellik durumu" sarsılmakta, alternatif direnç gösteren söylemler ve hareketler her alanda kendisini göstermektedir. Nesnenin bilgisine vakıf olmakla insani kaygılar iç içe geçmedikçe her bilim dıştalayıcı ve tekçidir. Bu yüzden bilimin çok sesliliğe ihtiyacı vardır! Eril söylemin analizini yapmak, olumsuzlamak ve yöntemle elde edilen kavramsal gerçeklik sistemin karşıtını gösterse de kadın kimliğini oluşturacak ve onun şahsında toplumsal eşitliği barındıracak çok sesli bir bilim, her alana nüfus edecek bir bilimdir.

Bilim yalnızca erkeğin alanı değildir, kadından çalınan bilginin kendisidir. Bilimin mekanı kadının koptuğu gerçekliğin mekanı, başkaldırışın ve sürgünün başka bir örtüsüdür. Toplumsal cinsiyet rolleriyle günümüzde de içselleştirilmiş rollerin kadın üzerinde yaratığı model, kadının bilim alanına nüfus etmesini engellemektedir. Neolitik çağda kadın bilgisini doğayla iç içe geçirirken, erkeğin sistemleştiği kurumların erilleşmesiyle doğayla içice yaşayan bilgin ve şifacı kadınlar cadı kazanlarında yakılmıştır. Kadınlar eve kapatılarak, örtünerek ve bedenlerine yabancılaşarak doğayla buluşma alışkanlığı unutturulmak istenmiştir. Yine egemen bilim tarihinde yer alan kadın sayısı az olmasına rağmen yazılmayan bilim kadınlarının tarihi de mevcuttur. Günümüzdeyse çeşitli akademik alanlarda kadınlar yer almakta ancak bu alanda hâkimiyetleri engellenmektedir. "Erkekleşen bilim kadınları" ve "marjinal gösterilen bilim kadınları" diye ikili, karşıt ve çatışan bir kadın akademisyen alanı söz konusudur. Erkekler bu alanın sözcülüğüne devam etmektedir. Kadının gerçekliği ise bilim alanında kendi gölgesinden korkan bir gerçeklik olmaktan ileriye gidememektedir.

Bilim yalnızca erkeğin alanı değildir, kadından çalınan bilginin kendisidir. Bilimin mekanı kadının koptuğu gerçekliğin mekanı, başkaldırışın ve sürgünün başka bir örtüsüdür

İnsanın "nesne"nin bilgisine hakim olma arzusu ideolojik bir tavır sergilemektedir. Bilimin ideolojik olması kişinin ideolojik kurumlarla içkinliği ve bu sistemin içinde özne olmasıdır. 5000 yıllık erkek egemen sistemin sürdürücülüğünü toplumsal, politik ve kültürel alanda ideolojik biricik öznesi insan nihayetinde sürdürmüştür. Bu oluşum sürecinde kadın ve erkeğin rolleri bilim alanında dualist / zıtlıklarla özne görevi görmüştür. Kadınların bilim alanında pasif kalması dahi bir özne konumuyla ilgili refleks gösteren bir tutumdur. Louis Althusser'e göre bütün ideolojiler diğer ideolojilere göre farklılıklar gösterse de bir özne inşa eder. Madde olarak birey her zaman ve çoktan ideolojinin bir öznesidir. Bireyin bir özneye dönüşmesi her zaman ve çoktan olmuştur; bizim kim olduğumuza dair fikrimiz ideoloji tarafından bize sunulmaktadır. Kadının da bilim karşısında suskunluğu eril iktidar ideolojiye karşı gelişen bir tavırdır. Binlerce yıl iki cinsin içselleştirilmiş eril ideolojisidir. Adına kırgınlık, küskünlük, kırılma, kovulma; kaçma, aşağılanma ya da ağlama denebilir. Ama nihayetinde vardığımız sonuç eril ideolojinin kontrolünde kadının özne itibariyle yanlış kabullenmesidir.

Her eylem sonsuz bir oluşun parçasıdır. Doğa bilimleri ve sosyal bilimler de yalnızca statik değil, dinamik bir oluş serüveninin içindedir. Bu yüzden yaşamı bir söylem üzerinden, egemen bir dil ve belli bir özneyle açıklamaya çalışmak ya da bunu "hakikat" diye değerlendirmek varlığı anlamamak demektir. Varlığı çağırmak/adlandırmak ve varlığın anlatımı yaşadığımız bu dünya düzenini/kaosunu bilimin hesaba katmadıklarıyla yakından ilgisi olan varlıkları kapsamaktadır. Sonsuz farklılıkları barındıran yaşam/ oluş, egemen bilim anlayışında donuk bir resim gibidir. Belirgin tek bir yüzü ve kimliği ile arkasına yansıyan sonsuz karanlıkta ise çığlık çığlığa koşan farklılıkların sesleri yükselmektedir. Bu bir "kaos"tur aynı zamanda oluşun içinde. "Kaos" eril düzen içinde iktidarın baş edemediği hükmünden kaçan, kırılan, isyan eden varlıkların direnişidir. Varlık-yokluk tartışmaları gibi madde ve idea tartışmaları felsefe dünyasının "bir varmış bir yokmuş" gibi süre giden eril savaşlarının bir sonucudur. Özlem duyulan, uğruna mücadele verilen kavramlar yani idealar birer nostalji anı gibidir.

Jineoloji tartışmaları yeni bir bilim perspektifine ihtiyaç duymanın alanıdır. İnanıyorum ki jineoloji çok sesliliğin, özne ve nesnenin hakikatle buluşmasının yani bir bilimin toplumsallığı olacaktır

M.Ö 2000 diye başlatılan İnsan/erkek tarihinde, yaşanmışlığı ile deneyimi saklanmış; yok sayılmış, tarihten koparılan Ana-Kadın Tanrıça döneminin gerçekliği eksik kalmıştır. "eşitlik, özgürlük, adalet…vb" kavramlar bu yüzden idealar olarak bedenler üzerinde bir ütopya olarak şekillenmiştir. Bedenler durmadan idealları arar ve bu idealların peşinde ona kavuşmak için mücadeleler üretir. Çünkü derin bir eksiklik vardır, durmadan kendini iktidarla yüz yüze bulurken anımsanan bir gerçeklik: Tarih EKSİKTİR! Bilim ERİLDİR, her şey TEKTİR! Toplumsallığın karşısında kendini devasal bir YALNIZLIK ve EGO gösterir. 21.yy 'da eril toplumsallık "dışlama kültürü" ile bedenler üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaktadır. Ancak hangi yöntemleri kullanırsa kullansın "bedenler" aynılaşmaya karşı farklılıklar üzerinden toplumsallaşma talebiyle, "idea"larıyla isyanda!

Var olan tüm sesleri içinde barındıracak kadının gerçekliğinde eşitlikçi, çok sesli ve insani noktada başkaldırışın ruhuna sahip teorilerin ve bilimsel pratiklerin çeşitli tartışmasını barındıracak bir bilime ihtiyacımız var. Jineoloji tartışmaları yeni bir bilim perspektifine ihtiyaç duymanın alanıdır. İnanıyorum ki jineoloji çok sesliliğin, özne ve nesnenin hakikatle buluşmasının yani bir bilimin toplumsallığı olacaktır. İlk kölenin, ezilenin, sınıfın ve ulusun özgür olma alanı tüm çeşitliliğin hakikate büründüğü bir alandır. "Çokluk"la yaşayabilmek AŞKTIR VE DOĞADIR, "Öteki" ise NEFRETTİR!

Yararlanılan Kaynaklar

1. Fox Keller, Toplumsal Cinsiyet ve Bilim üzerine Düşünceler
2. Madan Sarup, Post-yapısalcılık ve Postmodernizm
3. Louis Althusser, İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları
4. Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi

01.09.2012 -28.11.2012

Jineoloji Tartışmalarında Birkaç Not

Zeki Bayhan

Düşünmeye sorularla başlamak

Jineoloji nedir? Bilim dünyası bu kadar çok 'loji' ile kaynarken nereden icap etti jineoloji gündemi? Konu 'jin' yanı kadın ise eğer, psikiyatri kadının psişik yapı ve oluşumunu zaten açık etmiş bulunuyor! Kadın sağlığı ve fizyolojisinin tıbbi bilim adı olarak jinekoloji zaten var! Var yani… O halde jineoloji neden, hangi ihtiyaçtan doğdu?

Hiç kuşkusuz bu soruların yanıtını tek bir makaleyle vermek mümkün değil. Hele de söz konusu olan henüz kurulmaya çalışılan bir bilim ise iş daha da zorlaşıyor. Fakat bu durum, bu ve benzeri sorunların haklılığını ortadan kaldırmaz. Sadece vereceğimiz yanıtların zamanla sistematize olabileceğine işaret etmek istiyoruz. Biz bu yazıyla jineoloji tartışmalarına birkaç düşünce belirtme yoluyla katkıda bulunma arzusundayız. Sorduğumuz veya sorulabilecek sorulara yanıt teşkil edebilecek ipuçları sunabileceğimizi umuyoruz. Ama elbette takdir okurların ve daha çok konuya daha fazla kafa yoran ilgililerin olacaktır.

Giriş

Bütün bilimlerin ilkesel olarak toplumsal ihtiyaçlara yanıt olma temelinde geliştiği bilinen bir gerçekliktir. Bu bağlamda doğa bilimleri, insanın ve doğanın diyalektiğini daha iyi kavrayarak onunla ilişki stratejileri geliştirmesi amacıyla geliştirilmişken, toplum bilimlerde insan soyunun toplumsallaşma diyalektiğine dönük kavrayışta derinleşme amacıyla yola koyulmuştur. Hem toplum hem de doğa bilimleri bu amaç doğrultusunda kurulup geliştikçe gerek doğanın gerekse de toplumun çok yönlü akışlardan müteşekkil olduğunun farkına varılmış ve bilimler disiplinlere bölünerek detaylanmıştır. Doğa bilimleri de toplum bilimleri de bu anlamda birer soyağacına sahiptirler.

Fakat devletli uygarlık sisteminin toplumu siyasal açıdan yöneten-yönetilen, ekonomik açıdan mülk sahibi-emekçi ve cinsiyet açısından erkek-kadın kategorilerine ayırarak ikincileri birincilerin sömürüsüne tabi tutması, toplum doğasına ters iktidara örgütlenmesi kaçınılmaz olarak geliştirilen bilimlere de yansımıştır. Bu bakımdan, doğanın diyalektiğini anlayıp onunla sağlıklı bir ilişkilenme kültürü geliştirmek için gerekli olan doğa bilimleri, doğanın nasıl daha fazla tahakküm altına alınarak sömürülmesine hizmet edebileceği motivasyonuyla ele alınmış ve sonuç olarak Ekolojik kriz oluşmuştur. Diğer taraftan toplum bilimlerde ekonomik, cinsel vb. alanlarda sömürü ilişkilerinin meşrulaştırılmasına hizmet edecek tarzda içeriği zenginleştirilmiş, toplumsal doğayı anlama amacıyla geliştirilmesi gereken sosyal bilimler, yine toplumu egemen sömürü ilişkilerinin çıkarları doğrultusunda dizayn ederek toplum mühendisliklerine dönüştürülmüştür. Bu da toplumu öz doğasından uzaklaştırarak toplumsal krize yol açmıştır.

Bir süredir devletli uygarlığın krizinden bahsediyoruz. Reel sosyalist dünyanın yıkılması bu bağlamda bir milattı ama sadece Modernitenin solu için değil, sağı

içinde bir milattı. Zira bu sadece reel sosyalizmin değil, verili kapitalist Moderniteninsürdürülemezliğinin' de göstergesiydi. Nitekim tek kutuplu dünyada 'liberalizmin zaferi' , 'tarihin sonu' gibi liberal aydın teranelerin ömrü uzun olmadı. ABD başta olmak üzere birçok batı kapitalist ülkeleri krizden krize sürüklendi. Gerçekten de ideolojisi olmayan bir entelektüel düşünülemez, bütün düşünce insanları içinde bulundukları dünya görüşlerinden etkilenir ve bilim insanları da bundan muaf değildir. Eistein'in bile 'tanrı zar atmaz' dediğini hatırlatmak konu bağlamında uzun izahlardan daha açıklayıcı olabilir. Şu bir gerçek ki, hangi alanda olursa olsun sömürü insan bedenini değil zihninin de ele geçirilmesiyle başlar. Bu bakımdan ideolojik hegemonya olarak ifade edilen, kişinin düşünce dünyasının kontrol altında tutulması her türlü sömürgeciliğin temel önceliğidir. Sorun, sadece kişinin egemenlerin istediği gibi düşünmeye değil, inanmaya ve dolayısıyla o paralelde yaşamaya başlamasıyla çözülmüş olur!

Postmodern teorisyenlerin içinde bulunduğumuz çağı 'ideolojiler sonrası çağ' olarak tanımlaması boşuna değildir. Özetle bize 'boş yere kurtuluşcu düşünce ve ideolojilerin peşinden koşmayın' deniliyor. Peki, ne yapacağız? ABD öncülüğündeki neoliberal sömürü sistemini kabul mü edeceğiz! Demek oluyor ki ideolojiler sonrası çağ teorilerinin kendisi neoliberal sistemin devamını amaçlayan ideolojik bir dayatmadır.

Her türlü kölelik, sömürü ve bağımlılık ilişkileri zihniyette başladığına göre özgürlük ideolojileri zihni özgürleştirme ile işe başlayabilmelidir. Bu durumda içinde bulunduğumuz çağın temel mücadele alanı iddia edilenin aksine ideoloji alanıdır.

Özgürlük, paradigmasal bir değişimle felsefeden ideolojiye ve hatta sosyal bilimlere kadar çok yönlü zihniyet ve kültür değişimiyle imkân dâhiline girer. Bu durumda Jineoloji bilimini bu eksende içinde bulunduğunuz çağın sistematik krizinden çıkışın temel bir sosyal bilimi olarak düşünmek isabetli olacaktır. Çünkü jineoloji, demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü paradigmanın, cinsiyet özgürlükçü ilke alanında ki motivasyonları açığa çıkaracak olan bir bilimdir. Dolayısıyla özgür toplum tasavvurunun yaşamla buluşturulmasında politika nasıl asli bir bileşense, jineoloji bilimi de cinsiyet özgürlükçü ilkesi paralelinde asli bir bileşendir. Bu, jineolojinin özgür toplum yaşamının geliştirilmesinde taşıyacağı merkezi rolün idrak edilmesinde önemli bir boyuttur.

Kavramsal olarak jineoloji

İnsanın yaşam algısında kavramsal evrenin önemli bir yer tuttuğu biliniyor. Çünkü insan kavram ile kendisini ve çevresini kavrama edimine ulaşabiliyor. Bu bağlamda kavram, var olanın idrak edilmesine ihtiyaç duyulan tanımlamayla resimlemeyi içererek, çevremizle kurduğumuz ilişki diyalektiğimizi belirleyen algı dünyamızla birleştirir.

Burada önemli olan kavramın ne olduğundan çok içeriğidir. Fakat kavramların dolayısıyla kavramsallaştırmaların keyfi olamayacağını ve kendi içinde dilbilimsel ve anabilimsel bir diyalektik bağa göre geliştirdiklerini de göz ardı etmemek gerekiyor. Kavramlarda dallanıp budaklanan ağaçlar gibidir, bir kavram kökü üzerinden sayılarca kavram gelişebiliyor. Ve bu kavramların tümü farklılaşan anlamlar taşısalar da bu anlamların hiçbiri kavram kökünden anlamsal bakımdan tümüyle bağımsızlaşamaz.

'jin' Kürtçede birçok kelimenin üzerinden geliştirildiği bir kök-kavramdır. Jin (kadın), jın (yaşam), jiyan (yaşamak) bunlardan birkaçıdır. Jın/jin (kadın/yaşam) kavramları bu bağlamda sadece fonetik olarak değil felsefik yaşamsal olarak da birbirine sıkı sıkıya bağlı olan kavramlardır. Kadın ile yaşam arasındaki sıkı bağı düşündüğümüzde bu bağın jın/jin kavramlarıyla ifade bulması daha iyi anlaşılabilir. 'Loji' kelimesi ise Latinceden gelir ve dönüşmüş haliyle bilim anlamında kullanılır. Bu durumda jineoloji, kadın bilimi dolayısıyla da yaşam bilimi demektir. Jineolojinin kavramsal açılımında bu kadın bilimi ile yaşam bilimi bağını göz ardı etmemekle beraber, kuramsal açıdan da olduğu gibi toplumsal yaşam yönelimi bakımından hayati düzeydedir. Zira bu bağ jineoloji biliminin merkezi temasını oluşturur.

Bir bilim olarak jineoloji genel kavramsallaştırmasında diğer önemli bir boyut ise, tarihten demografiye, ekonomiye, kültüre, cinselliğe vb. uzanan oldukça geniş yelpazede inceleme alanları içermekle birlikte bütün bu inceleme sahalarında toplumsal bir özne olarak kadın gerçekliğinin eksen alınmasıdır. Jineoloji bilimi açısından bu kadın-eksenlilik durumu stratejik bir konudur. Çünkü jineoloji esasta patriyarka ürünü olan verili sosyal bilim analizlerinin karşısında, sağında, solunda değil tümünün DIŞINDA kadın özgür-özerk varlığını açığa çıkarıp toplumsal yaşamı yeniden kurgulamanın bilimidir. Ve bunun başarılması devletli patriyarkal sistemin dışına çıkmakla mümkündür. Bu da bilimin eksen-kadın yönünü stratejik bir düzeye yükseltiyor.

Psikiyatri, jinekoloji, feminizm… Varken?

Psikiyatriği derinliğine işlemenin yeri de değil gereği de yok. Zira Freudyen analizin kadını 'eksik' olarak tanımlaması da, bir Freud yorumu olan Locan'cı psikiyatrinin iki cinsiyet varlığını ret edip, erkeği ve kadını da onun 'ötekisi' olarak değerlendirip 'kadın yoktur' demesi ve hatta varoluşçu felsefenin duayeniSartre'ninFreudyen analizini takip ederek kadını erkek tarafından tamamlanacak bir boşluk, yarık olarak değerlendirmesi de Fal-

lus merkezci yorumlardır. Ve tümü patriyarkal iktidar sisteminin geliştirmeye çalıştığı kadın kimliğinin kurguya dayalı psiko-bilimsel alt yapısını oluşturur. Başka bir ifadeyle bütün bu tanımlamalar bilimsellik kılıfı altında geliştirilmiş ideolojik analizlerdir ve kadının sömürgeleştirilmesini meşrulaştırmaya çalışılır.

Bu nedenle jineolojinin psikiyatri ile ilişkisi daha çok kadının sömürgeleştirilmesinde psikiyatrinin özellikle de kapitalist Modernite sürecinde nasıl rol oynadığını, hangi doğal cinsel fonksiyonları nasıl çarpıttığını, erkeklik kurgularının sanallığını deşifre etme amaçlı bir okuma olarak düşünülebilir. Psikiyatrinin bu temelde ele alınması önemli bir ihtiyaçtır. Çünkü hakikat arayışının önemli bir boyutunu deşifre ederek olumluyu açığa çıkarmak kadar olumsuzu teşhir etmeyi de içeren bir edimdir. Bu, bir taraftan ideolojik bir mücadele diğer taraftan çarpıtılan gerçekleri yeniden doğrultma amacı güdecek bilimsel bir müdahaledir.

Jinekoloji kadın bedeninin fizyolojik işleyişine daha çok da doğurganlık özelliklerine odaklanan tıbbi bir bilimdir. Burada sorun elbette kadın sağlığıyla ilgili boyutta değil, sorun, doğum etkinliği üzerinden kadın bedeninin aşırı düzeyde tıbbileştirilmesi sorunudur

Jinekoloji kadın bedeninin fizyolojik işleyişine daha çok da doğurganlık özelliklerine odaklanan tıbbi bir bilimdir. Burada sorun elbette kadın sağlığıyla ilgili boyutta değil, sorun, doğum etkinliği üzerinden kadın bedeninin aşırı düzeyde tıbbileştirilmesi sorunudur. Bu bağlamda söz gelimi psikiyatri nasıl patriyarkanını kendisine biçtiği 'sömürge kadın' kimliğini ret eden kadın duruşunu histerikleşme olarak değerlendirip bir denetim kurmaya çalışıyorsa, jinekoloji de doğum etkinliği üzerinden kadın bedeni ve cinselliğini denetime almaya çalışır. Bu nedenle jinekolojinin egemen ideoloji yönelimlerinden arındırılması ve kadın sağlığı merkezli değerlendirilmesi yoluyla jineoloji tarafından içerimlenmesi düşünülebilir.

Feminizm ise, jineolojinin üzerinden hareket edebileceği en ciddi kadın başkaldırı kültürü ve entelektüel duruşudur. Fakat feminizin modern değerler dizisi içinde kalan felsefi darlıkları ile toplumsal alanda çoğunlukla cinsiyet olarak kadınla sınırlı analiz ve örgütlenme perspektifini eleştirel bir süzgeçten geçirmek kaydıyla…

Jineoloji kadın-yaşam bilimi olarak tasarlandığına göre toplumsal bir özne olarak kadın ile akış halindeki yaşam diyelektiğinin gerektirdiği çok yönlü inceleme alanları içerecektir. O halde jineoloji derken toplumsal yaşamın genelini çok yönlü irdeleyecek olan, birbiriyle bağlantılı inceleme alanları içeren ve bütün bu inceleme alanlarında felsefi ve kültürel olarak kadını eksen alan anabilimden bahsediyoruz demektir.

Neden jineoloji

Özetle sunmaya çalıştığımız kavramsal açılım vb. notlarda bu soruya kısmen de olsa yanıt olarak ipuçları olduğunu düşünüyoruz. Kadın ve yaşamın sıkı diyalektik bağı yaşamın hakikatleri algısına ulaşmada ana öğedir. Demek oluyor ki yaşamda kadın, kadında yaşam ilişkisi jineolojinin ana teması olacaktır. Çünkü özgür yaşam ve toplumsallık ilk büyük yarayı kadın şahsında almış ve beş bin yıllık uygarlık süreci boyunca bu yara toplumsal bir kansere dönüşmüştür. Zira devletli uygarlık, patriyarkal karakteri nedeniyle yaşamın cinsiyet sömürüsü ile kadının sakatlanması kültürüne dayalı yapılandırılmıştır. Burada gözden kaçırılmaması gereken kadının baskı altına alınıp sömürgeleştirilmesiyle sakatlanan gerçeğin sadece cinsiyet olarak kadın değil, kadın şahsında özgür toplumsal yaşam olduğudur. Bundandır ki toplumsal özgürlük mücadelesinde kadın gerçekliğinin çok yönlü aydınlatılarak doğrultulması dışında bir başarı şansı yoktur. Kadın gerçekliğinin aydınlatılması sanılanın aksine devasa bir sorundur. Beş bin yıllık patriyarkal uygarlık süreci boyunca, tarihte yok sayılan, ekonomide emeği görülmez kılınan, iradesi ipotek altına alınmaya çalışılan, din sahasına sokulmayan, bilim ve felsefede ötekileştirilen bir gerçeklikten bahsediyoruz. Bu, şu demektir; kadın gerçeği ancak bütün bu alanlarda yok sayılan varlığını adım adım takip ederek bulup birleştirebilir ve üzerindeki egemenlik kirlerinden arındırarak aydınlatabilir.Peki, bu nasıl yapılabilir? Verili sosyal bilim disiplinleriyle bütün bunların başarılması mümkün değildir. Zira patriyarkal devletli toplum ürünü bütün sosyal bilimler erkek egemenlikçi zihniyetle zehirlenmiştir. Daha da önemlisi kadını yok sayan bu bilimlerin kendisidir. Ve biliyoruz ki bir soruna neden olan olgu onun anahtarı değil kilididir. Bu kilidi açacak olan 'kaybedileni kaybedilen yerde arayıp bularak ayağa kaldıracak olan alternatif bir bilim olarak jineolojidir.'Çünkü özgür yaşamın kaybettiği yeri yani cinsiyet, kültür ve felsefi bakış olarak kadını eksen alacak olan bilimdir jineoloji. Bu noktada jineolojinin alternatif olarak özgür, bağımsız bir bilim olabilmesi, verili olanı yetkin analizi zorunlu kılar. Bu analizin, eleştirel teorinin temeli sayılan 'negatif diyalektik' yöntemle geliştirilmesi son derece önemli bir ihtiyaçtır. Negatif diyalektik verili olanın analizinde olumsuzluğa odaklanır. Buna uyumsuzluğun diyalektiği de denilebilir. Yöntem olarak karmaşık bir şeyden bahsetmiyoruz; negatif diyalektik dünyanın uyumsuzluklar üzerinden analiz edilmesidir ki; patriyarkal sistem içinde yaşayan kadın gerçeği için uyumsuzluk her şeyden önce sistemin yapısal karakteriyledir…

Verili toplum bilimlerinin dayandığı Modernist Pa-

radigmanın aşılması bu bakımdan önemli bir gerekliliktir. Kaldı ki kadın sömürüsünde modernlik ötesine uzanan köklü ve çok yönlü patriyarka Motivasyonları vardır. Öyle ki aydınlanmayı belli düzeylerde olumsuzlayanHegel ve Nietzche gibi birçok açıdan ufuk açan filozoflar bile söz konusu kadın olunca tökezleyebilmiştir. Bu bağlamda her iki filozofun da kadını 'doğaya yakın' olarak tanımladıklarını hatırlatalım. Bu, kadının akıl dünyasından başlanması demektir. Çünkü akla dayalı tanımlanan erkek kurgusu da doğanın aşılması üzerinden tanımlanır.

O halde jineoloji farklı bir felsefi ve ideolojik argümantasyon üzerinden gelişebilir ancak.

Jineolojinin felsefi-ideolojik arka planı

Felsefe, insanın kendisiyle, çevresiyle ilişki diyalektiğine yön veren bakış açısını oluştururken, aynı zamanda içinde hareket ettiği kavramsal-kuramsal ve algısal dünyadır. İdeoloji ise bu dünya içinde belli amaçlar doğrultusunda bir sistem dâhilinde çekilip çıkarılan verilerden müteşekkil bir yapı olarak ifade edilebilir. Bu nedenledir ki her bilimin dayandığı bir felsefe ve ideoloji olduğu gibi, günlük yaşamımızın herhangi bir alanında geliştirdiğimiz herhangi bir tutumda sahip olduğumuz yaşam felsefesi ve ideolojik tutumdan bağımsız değildir. Bu nedenle jineolojinin nasıl bir bilim olacağı, hangi motivasyonlarla hareket edip, ilkesel olarak neleri önceleyeceği felsefik ve ideolojik arka planla direk bağlantılı düşünülmelidir. Jineoloji kavramsallaştırmasının Abdullah Öcalan tarafından gündemleştirildiği biliniyor. Bu felsefi olarak demokratik, Ekolojik, cinsiyet özgürlükçü Paradigma ve toplumsal olarak ahlaki-politik toplum hedefinin gündemleştirdiği toplumsal bir ihtiyaçtır. Çünkü cinsiyetlerin özgürlüğüne dayalı toplum Paradigması ile yaşamın ahlak ve politika ilkeleri temelinde cinsiyetlerin özgür ve iradeli katılımına dayalı ideolojik argümantasyon kaçınılmaz olarak kadının da erkeğin de özgürlüğünü şart kılar. Kadın da, erkek de özgür olacak ki politik özneler olarak toplumsal yaşamı özgürlük ilkesi temelinde yeniden inşa edebilsinler. Ahlaki ilişkinin de ancak her türlü bağımlılığın ortadan kaldırıldığı özgürlük düzleminde imkân dâhiline girebileceği açıktır. Dolayısıyla jineoloji, felsefi ve ideolojik olarak özgür yaşam anlayışı yönelimli demokratik-Ekolojik, cinsiyet özgürlükçü Paradigma ve ahlaki politik toplum hedefiyle birlikte değerlendirilmek durumundadır.

Jineoloji ve özgürlük sosyolojisi

Abdullah Öcalan' nın analizlerin bütünlüklü olarak kavranması entelektüel açıdan hayli zorlu bir emek gerektirir. Çünkü Öcalan, çağ sorunlarına alternatif bir çözüm arayışında olan ideolog olarak özgün bir literatür geliştirmiştir. Sözgelimi genel siyaset kuramında demokrasi; devlet olgusu ile birlikte değerlendirilen ve daha çok da devlet rejimlerinin karakterine göndermede bulunan siyasal bir kavramken, Öcalan literatüründe demokrasi; felsefik olarak doğal toplum değerlerine dayanan, devlet dışında ve öz olarak toplulukların öz yönetim ilkesi temelinde kendi kendilerini politik özneler olarak yönetmeleri anlamına gelir.

Özgürlük sosyolojisi ise Öcalan' nınliteratürüne sosyal bilim açısından tarihsel bir katkısı olarak değerlendirilebilecek hem toplum-bilimsel hem de felsefik değeri zamanla daha iyi anlaşılacak bir kavramsallaştırmadır. İlk bakışta özgürlük sosyolojisi tanımlamasının sanki herhangi bir sosyoloji dalı olduğu/olabileceği gibi eksikli bir algı oluşabiliyor. Yani, nasıl siyaset sosyolojisi veya din sosyolojisi gibi sosyoloji dalları varsa özgürlük sosyolojisi de benzer bir şekilde düşünülebiliyor. Kuşkusuz özgün olarak özgürlüğün sosyolojisinden bahsedilebilir. Fakat durum bununla sınırlı değildir; özgürlük sosyolojisi tanımlamasıyla Öcalan, esas olarak modernist sosyal bilimlere felsefe ve yöntem-bilim açısından bir müdahalede bulunur. Bilindiği gibi modernist sosyal bilimlerin ana harcı Newton' un bilim eksenli pozitivist Determinist felsefeleridir. Başka bir ifadeyle toplumu salt maddi bir olguya indirgeyerek, maddeci (materyalist) felsefe ile katı fizik yasalarını esnek toplum yapısına bir şablon olarak oturtmaya çalışan indirgemeci felsefi tutum,modernist sosyal bilimlerin ortak temasıdır. Öcalan, bu modernist felsefi tutumları ret eder.

Öcalan, tarih-toplum tezini Braudel' in süre-yapısal tarih kavramsallaştırmasından' da yararlanıp bunu geliştirerek yapısal bir okuma temeline oturtur. Bu bağlamda süre ayrımlarına gider. Özgürlük sosyolojisi Öcalan'ın 'kısaların en kısası' olarak ifade ettiği mikro zaman bağlantılı olarakgündemleştirilmiştir. Fizikte doğa-parçacık ikiliği üzerinden bilinen atom altı parçacıkların hareketiyle ilgili anlık zamandır söz konusu olan. Kaos aralığı da denilen bu süreç atom altı parçacık hareketleri söz konusu olduğunda ölçümü oldukça zor düzeyde mikro bir zamandır. Fakat toplumsal yaşamda Kaos aralığı denilebilecek kriz süreçleri yılları, on yılları bulabilir. Kaos aralığı eskinin işlevsizleştiği yeninin ise henüz oluşmadığı süreç olduğu için özgürlük imkânlarının en yoğun olduğu süreçtir. Özgürlük sosyolojisi, özgürlük imkânlarının potansiyel olarak oldukça yükseldiği bu zamansal aralığın sosyolojik analizi olarak kavramsallaştırılır. Başka bir ifadeyle özgürlük sosyolojisi özgürlüğün potansiyel varlığını görünür kılarak toplumsallıkta buluşturmanın bilimidir.

Fakat bununla sınırlı değildir çünkü Kaos yaşamın bir parçasıdır. Bu bağlamda Kaos-kozmos ilişkisi evrensel yaşamı ifade ettiği gibi akış veya hareketin bulunduğu zaman-mekân diyalektiğinin her alanında varlığı tartı-

şılmaz bir olgudur.

Daha fazla uzatmadan şuraya varmak istiyoruz; özgürlük sosyolojisi özgürlüğü yaşamın amacı kabul eden ve toplumsal özgürlük yönetimini eksen alan toplum bilimlerine işaret eder. Başka bir deyimle özgürlük yönelimini toplum bilimlerin asli sorumluluğu addeder.

Öcalan'ın yöntem bilimsel önermeleri hayli özgün ve biraz çetrefillidir.Pozitivist-Determinist felsefeleri ret eder, idealist analizleri şiddetle eleştirir. Fakat kendi yöntemsel okumasında olgusal gerçekliğe de manevi gerçekliğe de yer vererek, toplumu maddi kültür artı manevi kültür olarak tanımlar ve hermeneotik felsefeye yöntem biliminde yol açar. Bu, madde insan ile maneviyat olarak insanın bir bütünlük içinde değerlendirildiği yorum bilgisinin bu ilişkisini açığa çıkartmada, hakikate doğru evrilmesinde rol yüklediği bir yöntem bilimidir. Biz bunu ilişkisel diyalektik olarak tanımlıyoruz. Tek başına kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulabilecek bu yöntem olgusunu, bu yazı kapsamında daha fazla irdeleme gibi bir şansımız yok. Fakat determinist toplum bilimlerine özgürlük sosyolojisi ile felsefik ve yöntem-bilimsel bir müdahalede bulunduğu ve bu müdahalenin sadece eleştiriyle sınırlı olmayıp aynı zamanda alternatif de sunduğunu önemle belirtelim.

Jineoloji-özgürlük sosyolojisi ilişkisinde öncelikle belirtmek gerekiyor ki, jineoloji özgürlük sosyolojisinin bir kolu veya dalı değildir. Çünkü özgürlük sosyolojisi esas olarak toplum bilimlerin toplumsal özgürlük yönelimiyle buluşturulmasını amaçlayan felsefik ve yöntem-bilimsel bir analiz sistematiğidir. Dolayısıyla jineoloji, özgürlük sosyolojisinin felsefi ve yöntem-bilimsel açılardan kadın-yaşam gerçekliği analizinde etkinleştirilmesinin bir bilimidir. Daha da sadeleştirerek söyleyecek olursak, özgürlük sosyolojisi bütün toplumsal yapı analizlerinde ve toplum bilimlerde işlevselleştirilmesi gereken özgürlük yönelimli alternatif bir felsefik yöntem-bilimsel argümantasyondur.

Jineoloji ve özgürlük sosyolojisi ilişkisi iki açıdan hayati düzeyde önem arz ediyor. Birincisi, jineoloji kadın eksenli ve çok yönlü inceleme alanı olan özgürlük yönelimli alternatif bir bilim olma iddiasındadır. Bu, patriyarkalkültür üzerinden şekillenen verili toplum-bilimlerin karşısında, sağında veya solunda durarak geliştirilebilecek bir edim gibi görünmüyor. Dolayısıyla jineoloji verili olanın DIŞINDA bir zemin gereksinir ki, özgürlük sosyolojisi hem felsefi düzlem hem de yöntem-bilim bakımından bir imkân sunar.

İkinci önemli nokta ise, özgürlük sosyolojisinin en belirgin ihtiyaç haline geldiği düzlemin- sömürü ilişkilerinin en uygun ve derin yaşandığı düzlem olması ile ilgilidir. Biliyoruz ki, hakikat aldığı yara oranında aranır olur. Baskı ve sömürü ne kadar yoğunsa hakikatte o kadar yakıcı bir ihtiyaç haline gelir. Ve bu ihtiyaç bir arayışa dönüşür. Bu noktada özgürlük sosyolojisi ile kadın-yaşam bilimi olarak jineoloji arasında kopmaz bir bağ olduğu/olacağı düşünülebilir.

Özerk bir bilim olarak jineoloji

Jineoloji, inceleme sahalarının bütününde kadın gerçekliğinin felsefik, kültürel, ekonomik, cinsiyet vb. açılardan açığa çıkarılarak aydınlanması amaçlı bir bilim olduğundan özerk olmak durumundadır. Bu bir zorunluluktur çünkü jineoloji aynı zamanda modernist felsefe ve patriyarkal toplum bilimlere karşı felsefe, ideoloji ve bilim alanlarında bir mücadele bilimidir.

Özerklik genel itibariyle de konu bağlamında bir yalıtılmışlık anlamına gelmez. Bilakis özerklik, özgürlük kültürünün önemli bir bileşenidir. Çünkü yalnız yaşayan bir durum değil bir ilişki kültürüdür. Özerklik ise bu ilişkinin tarafı olan bileşenlerin kendi öz iradesini ve duruşunu koruyarak ilişkiye geçebilmesi demektir. Bu ilişki özerk öznelliklerin ilişkisidir ve her ikisinden de etkiler taşır ama tarafların öz kimlikleri kendilerinde korunur.

Jineoloji söz konusu olduğunda pek doğaldır ki, kadın eksenli kadın incelemeleri kadın iradesiyle geliştirilecektir. Ve özerk olarak jineoloji bilimi toplumsal yaşamın her alanını inceleme sahası haline getireceği için toplumsal alanın her boyutunda kadının felsefi, kültürel, ekonomik vs. açılardan iradi duruşu esas olacaktır.

Özek bir bilim olarak jineoloji diğer bilimlerin doğrultu kazanmasında da önemli bir katkı sunacaktır. Çünkü özgür özerk bir bilim dalı olarak jineoloji, kadın gerçekliğini tarihsel-toplumsal anlamda yeniden öz kaynaklarıyla buluşturdukça, diğer bilimlerinde kendileriyle yüzleşerek egemenlikçi kültür ve yönelimlerden arınmalarına imkân yaratacaktır.

Kadın bilimlerinin bilimi olarak jineoloji

Jineolojinin çeşitli yaşam alanlarında inceleme yapması yaşamın çok yönlülüğü gereğidir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyetten cinselliğe, kadın sağlığından ekonomiye, kültüre, etik ve estetiğe kadar her alanda kadın gerçekliğinin açığa çıkartılarak toplumsal özne misyonuyla yeniden buluşturulması beklenir. Bütün bu alanlarda derinleşmelerin sağlanabilmesi paralel alan araştırmaları ve paralel bilimler gerektirir. Söz konusu bilimlerin birbirleriyle ilişki içinde olması ve her bilimin kendi alanında özerk çalışması kültür bütünlüğünün sağlanması açısından önemlidir. Bu noktada ana bilim dalı olarak jineolojinin, ortaklaşma zemini olma işlevi de görmesi gerektiği bir ihtiyaç olarak öne çıkar. Bu ortaklaşmanın felsefe, ideoloji, etik, estetik gibi ortak temalarda yaratılabileceği düşünülünce jineolojinin iki basamaklı bir bilimsel organizasyon gerektirdiği sonucuna varılabilir. Şöyle ki, jineoloji biliminde ilk ve tüm

paralel jineoloji bilimleri için geçerli olacak olan ortak temalar olacaktır. Bunlar ortaklaşma zemini teşkil ettiği için öncelikle bu temalarda buluşma gerekecektir. Bu bakımdan felsefe, ideoloji, etik ve estetik gibi bilimlerin yönelimleriyle ilgili sahalarda tüm araştırma alanlarının ortaklaşması bir ihtiyaçtır. Bu durumu şöylede ifade edebiliriz; jineoloji birincisi, ortaklaşmaya dayalı inceleme alanları ikincisi de özgün alanlarda derinleşmeye dönük özerk inceleme alanları olmak üzere iki aşamalı bir bilim olarak tasarlanabilir.

Jineoloji ve erkeklik

Jineoloji kadın ve yaşam bilimidir. Ama erkeklik kimliğine, bu kimliğe biçilmiş iktidarcı, tahakkümcü kültüre ve bunun cinsellikten devlet iktidarcılığına kadar her türlü tezahürüne karşı mücadele eder. Dolayısıyla erkeklik kültürü jineolojinin negatif diyalektik yorumunun merkezi temalarından biri olacaktır. Çünkü kültür olarak erkeğin çözümlenmesi demek devletli uygarlık sisteminin temel ayaklarından birinin çözümlenmesi demektir. Zira devletli uygarlığın esas dayanaklarından biri patriyarka' dır. O halde jineoloji kadın eksenli bilimsel incelemelerinde erkeklik kültürünü deşifre edecek demektir. Bu yüzden kadına hitap ettiği kadar erkeğe de hitap edecektir. Bir farkla jineoloji kadın için yok edilen hakikatlerini açığa çıkarıp, onun var oluş dinamikleriyle buluşmasının imkânları yaratılırken; erkeğe de iktidarcı, tahakkümcü, cinsiyetçi yönlerini gösterip ona da bu sahte erkeklik kimliğinden kurtulma yolları gösterecektir. İktidarcı, tahakkümcü kültürden kurtulmak erkeğin cinsiyet olarak özgürleşmesi için olmazsa olmazıdır. Zira iktidar sanıldığının aksine birey olarak erkeği güçten düşürür. Çünkü iktidar kişinin kendi öz varlığı ve varoluş kapasitesi dışında dışsal bir olgu üzerine kurgulanması demektir. Sahteliği buradan gelir.

Jineoloji ve devrimci erkek

Erkek, tarihsel olarak bir iktidarı alaşağı ederek yerine başka bir iktidar kurma yoluyla birçok kez devrim yapmıştır. Bu devrimi iktidarın ele geçirilmesi olarak değerlendiren klasik devrim teorisiyle ilgili bir sonuçtur. Fakat demokratik, Ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü Paradigma; demokratik sosyalist ideoloji ve ahlaki politik toplum hedefi devrim yapmak kadar ve hatta ondan daha çok devrim olmayı gerektirir. Demek oluyor ki, bu felsefi, ideolojik çerçeve içinde devrimle bütünleşmek, devrim olmak esas yönelimdir. Burada devrim yapmak, devrimcinin kendisi dışındaki dünyayı değiştirip dönüştürmesiyle ilgili bir edimken; devrim olmak, devrimcinin bizzat kendi kişiliğini sorunsallaştırarak kendisini dönüştürme edimidir. İlkte dışsal dünya sorunsallaştırılır, ikincisinde ise öznel dünya… Yani devrim olma yıkım ve yeniden inşa alanı olarak devrimcinin kendisini sorunsallaştırılması demektir. Bu bakımdan devrim olma perspektifi devrimi dışsallaştırma değil, içselleştirme edimidir. Bu edim aynı zamanda toplumsal dönüşüm mücadelesinden psikolojiye ve hatta kültüre kadar birçok toplumsal alanı politik etkinliğin bir parçası haline getirerek, dönüşüm stratejisini çok yönlü bir bütünlük zeminine oturtur. Devrim olma perspektifinde devrimci, kendi öznel yapılanmasını sorunsallaştırarak ideolojik amaçları doğrultusunda kendisini zihniyet, kültür, ilişki ve en genel anlamda yaşam motivasyonları bağlamında dönüştürerek devrimin bir parçası haline getirmekle yükümlüdür. Bu bağlam içinde devrim olmanın temel yöntemi iktidarı ele geçirmek değil, gerek kişilik gerekse de toplumsal yaşamın genelinde iktidarı/iktidarcılığı işlevsizleştirmektir.

Devrim olmak, erkek devrimcinin tartışmasız en başarısız olduğu alandır. Zira devrim yapmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ve bir başarı düzeyi yakalayabilen erkek, egemenlikçi erkeklik kültüründen kurtulma bağlamında devrim olmaya gelince tökezleyebiliyor. Oysaki devrimlerin toplumsal özgürlüğe evrilmesi, ona hizmet edebilmesi için devrim öznelerinin devrimle bütünleşmesi paralelinde 'devrim olma' edimi olmazsa olmazıdır. Yani devrim yapmak, ancak ve ancak devrim olma ile tamamlanabilecek bir edimdir. Konumuz erkek ve devrim olmadığından fazla uzatmayacağız. Fakat burada, devrimci erkek için devrim yapmak devrim olmak arasında bir ilişkiselliğin kurulamamasında temel rolü erkeklik kültürünün oynadığını ve bunun devrimci duruşta bir tutarsızlık yarattığını vurgulamadan geçemeyeceğiz. Başkalarının uyguladığı sömürüye karşı çıkıp sonra da ondan kurtulmaya çalışmak; taşıdığı erkeklik kültürüyle kadın karşısındaki kendi tahakkümcü duruş ve kişiliğiyle uzlaşma içinde yaşamaktan ileri gelen bir tutarsızlıktır bu…

Bu tutarsızlığı aşılması için jineoloji bilimleri çeşitli fırsatlar sunacaktır. Zira jineoloji erkeklik kültürüne dair çok yönlü analizlerde bulunacaktır. Dolayısıyla erkeklik kültürü üzerine geliştirilecek bu analizler erkeğin dönüşümüne önemli katkılar sunarak, ona devrim olma zemini yaratacaktır.

Hiç kuşkusuz, erkeğin cinsiyet olarak kendi özgürleşme mücadelesini jineolojiye yüklemesi yada ondan beklemesi gibi bir durum söz konusu bile olamaz/olmamalıdır. Bu, erkeğin kendi sorumluluğudur. Biz sadece jineolojinin bir bakıma erkeğe de hitap edeceğine ve ona yardımcı olabilecek analizler sunabileceğine işaret etmek istiyoruz.

Sonuç olarak bu görüş ve değerlendirmeler içinde çeşitli açılardan eleştiri konusu yapılabilecek yönler olabileceğini biliyoruz...

Felsefi Dünyadan Sürgün Edilen Kadınlık

Sara Aktaş

En genel anlamıyla felsefi etkinlik insanın yaşamını, değerlerini ve amaçlarını sorgulayan, bu anlamda insan yaşamının ve eylemlerinin kendilerine dayanacağı genel ilkelerin hepsini ortaya koymaya çalışan bir etkinliktir. Diğer bir deyişle evreni, bir bütün olarak insanlığı yöneten en genel yasaları inceleyen; insanın insanla ve toplumla olan birliğinin temellerini ortaya koyan, hayatımızda yolumuzu kaybetmemizi sağlayan, bizi gereği gibi yönlendiren bir etkinliktir. Ne var ki üzülerek belirtmek gerekiyor 'yaşamın kutup yıldızı' olarak bilinen felsefi düşünce tarihi kadınların en acımasızca dışlandığı ve sürgün edildiği alanlardan bir olmuştur. Felsefi düşünce ve filozof babaları dünyayı bütününde yorumlarken eril bir aklın ışığında, cinsiyetçi bir perspektiften kadını görmezden gelmiş, yok saymıştır. Dünyayı şekillendiren bu cinsiyetçi akıl ve düşünce gücü olurken sonuçları ise bitip tükenmeyen erkek egemen kurumsallaşmalar, kanlı savaşlar, hiyerarşi, tahakküm, ekolojik felaketler, kan, yıkım, gözyaşı, olmuştur.

Felsefi düşünce akıl ideallerini ötekileştirme ve dıştalama üzerinden belirlenmiş ama aynı zamanda 'akıl cinsiyet tanımaz, iddiasında da bulunarak bu iddiayı örtük bir tahakküm aracına dönüştürmeye çalışmıştır

Kuşkusuz bu durum her şeyden önce felsefi etkinliği gerçekleştirenlerin kimlikleri, aidiyetleriyle ilgili olup, felsefi etkinlik o kimliğin bir etkinliği olarak algılanmıştır. Bu çerçevede Pythagoras'tan Platon, Aristoteles, Kant'a ve günümüze kadar felsefi tarihin en önemli isimleri öncelikle erkektirler ve bu onların en temel yansımasıdır. Gerçek dünyanın ve insanlığın yarısını oluşturan can damarına yani kadına sırt çevirmiş, kadının ve yaşamının kendisinden çok kendi zihinlerindeki mutlak kalıpları değişken dünyaya uygulayıp ona yön vermeye çalışmışlardır. Felsefi etkinlikte rol üstlenen kimi kadınlar ise gözardı edilip, dişil olan reddedilmiştir. Buna paralel olarak kadın cinsi; insan doğasının hatalı, eksik yanı, kötülüğünün ise hem yansıması hem de cisimleşmesi olarak tanımlanmıştır. Tıpkı dinsel düşüncede insanlığın eylemlerinin ve ıstırabının kadının günahkarlığının bir sonucu olarak görülmesi gibi… Buna karşın daima özgürlük arayışını ve varoluş mücadelesini bir şekilde vermek zorunda kalan kadınlar erkeklerin düşünsel dünyasında bir tehdit olarak görülseler de bu arayışı sürdürmeyi başarmışlardır. Hakikat ışığını yakalayabilme, aklın o soğuk bedenine yüreğin gücünü katma isteği ve azmini devam ettirmişlerdir.

Tüm zamanlar boyu her ne kadar akıl, ideallerini kadını ve dişil olanı dışlayarak belirlemişse de bugün kadınların biz varız ve var olmaya devam edeceğiz dediği bir zamandayız. Yaşanan bu kadın zamanı aklın cinsiyetçi yanlılığını eleştirmek kadar kadının öreceği bir yaşamın felsefesini bizzat kadının düşünce gücüne ve eylemine dayandırmaktadır. Kadın yaşadığımız dünyada hem erkek aklının doğurduğu şiddet dehşeti hem de taşıdığı özgürlük olanağı ve potansiyeli üzerinden herkesten çok düşünebilmekte, yaratıcı ve çarpıcı analizlere ulaşabilmektedir. Diğer taraftan kadınların özünü kazandırdığı oranda insancıl ve barışçıl bir nitelik kazanacak olan bu zamanımız dünyasında düşünsel alanda kadının yerini bir kez daha sorgulamak önemli olacaktır. İşte bu yazıda da felsefenin eril kimlikli dünyasında kadının nasıl yok sayılıp dıştalandığını kadınca bir sorgulamaya tabi tutmak kadar, bu sürgün ve yok sayılma karşısında kadının düşünsel gücünün

kendisini nasıl bir ontolojik bakış açısının önemi üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Erkek Aklının Etkinlik Alanı Olarak Felsefi Düşünce

Felsefi etkinliğin en önemli isimlerinin belki de ortak paydada buluştukları temel konuların başında kadının rasyonel olmadığına ilişkin inanç ve teori gelmiştir. Her ne kadar felsefenin cinsiyet açısından en tarafsız alan olduğu öne sürülse de gerçeklik bunu ifade etmediği gibi bu tarafsızlık iddiası çoğunlukla eril kalıpları ve düşünüşü empoze eden ve benimseten bir maskeye dönüşmüş, işlev kazanmıştır. Nitekim felsefi düşüncenin ve söylemin kadınlara ilişkin metaforları, imgeleri hep cinsiyetçi ataerkil iktidar ilişkileriyle ilişkili olmuş, bunları yeniden kuran pekiştiren bir rol üstlenmiştir. Görünen o ki felsefi düşünce akıl ideallerini ötekileştirme ve dıştalama üzerinden belirlenmiş ama aynı zamanda 'akıl cinsiyet tanımaz, iddiasında da bulunarak bu iddiayı örtük bir tahakküm aracına dönüştürmeye çalışmıştır. Bu çerçeveden kimi belirgin felsefi otoritelerin geliştirdikleri teorilerde kadını nasıl tanımladığına da yakından bakmaya yarar vardır kanımca.

Pythagoras'ın görüşleri bu teorilerin belki de en çarpıcı biçimini bize göstermektedir. Ona göre "Düzeni, erkeği ve ışığı yaratan bir iyi ilke vardır; bir de kaosu, karanlığı ve kadını yaratan kötü ilke" Onun düşüncesinde dişil olan kendi başına bir varlık değildir, ikincil olandır ve kötülükle özdeştir. Erkek toplumsal olanı, iyiyi, uyumu, düzeni temsil ederken, kadın yokluğu, bilinmezliği, kötülüğü temsil etmektedir. Tıpkı Pythagoras gibi çağlar boyunca düşünsel alana damgasını vurmuş felsefi etkinliğin öncüleri Platon ve Aristoteles'in görüşlerindeki cinsiyetçi öğeler ve bunların yarattığı etki de yaşamın her alanında karşılığını bularak gönümüze kadar sürmüştür. Temel felsefi iki eğilimin başını çeken idealar dünyasının düşünürü ülkücü Platon ve gerçekliğin öncüsü Aristoteles'in uzlaştığı temel alanların başında bu anlamıyla kadını tanımlama biçimi olmuştur. Bakış açılarında kimi farklılıklar olsa da felsefe tarihine etkide bulunan bu düşünürler, kadının kendi doğasından kaynaklı yetkin bir ussallıktan yoksun, insan ve hayvan arasında kalmış bir eksik varlık, hatta yetkin ussallığa ulaşmak isteyen erkeği düzensizliğiyle yoldan çıkaran, engel olan özelliklerin taşıyıcısı olarak tanımlamışlardır. Kadın kimi zaman Aristoteles'in dediği 'eksik insan' olarak, kimi zaman Platonun 'düşük ruh' tanımlamasıyla görülmüştür. İlk nedenleri, insanı, doğayı, evreni ve yasalarını anlamaya çalışıp, toplumsal düzeni sağlamaya çalışan bu filozofların bakış açılarında da erkek toplumsal düzen koruyucusu, aktif olan olurken kadın ussal olandan tam yararlanmadığından düzenin ve toplumun edilgen alanında yer alan olmuştur. İşte bu bakış açısı siyasi, sosyal, ontolojik, ideolojik, ahlaki, politik her alanda etkili olan bir düşünce sistemi yaratmıştır. Aynayı daha yakın tutuğumuzda bu yaklaşım Platon açısından en çarpıcı olarak şölen isimli kitabındaki üreme üzerine olan diyalogunda görülmektedir. Platon "yaratıcı içgüdüsü fiziksel olanlar tercihlerini kadından yana yapanlar ve sevgilerini bu yönlü ifade edenler çocuk doğurarak ölümsüzlük kazanacaklarını, adlarını yaşatarak gelecek bütün zamanlar boyunca mutluluğa erişeceklerini sanırlar. Ama yaratıcı tercihleri ruhtan yana olanlar fiziksel olarak değil, tinsel olarak doğurmayı arzulayan kişiler varlık dünyasının en zirvesine ulaşabilirler. Bunlar yüce ruhun doğası gereği yarattığı ve var ettiği dölleri doğurmayı arzulayandır" derken anlaşılacağı gibi kadınlara çocuk doğurma dölünün, erkeklere ise ruhun döllerinin özellikleri verilmiştir demektedir. Burada ruhun döllerinden kastedilen bilgi ve erdemdir. Bunlar akılsaldır ve erkeğe aittir. İnsan yani erkek ruhun doğurganlığına boyun eğmeli, kadın ise erkeğe ve yaratımlarına boyun eğmelidir. Zira Platon'a göre ideal insan tipi uyumu yakalayan, görünür nesneler dünyasını aşan, idealar dünyasına ulaşmış erdemli ve bilgili insandır. Bu insan ancak erkek olabilir.

Feminist felsefe: Rasyonaliteyi erilliğe, duygusallığı dişilliğe eşitleyen, kadını erkeğin yokluğu, eksik ötekisi olarak tanımlayan batı felsefe geleneğine karşı çıkan bir felsefi söylemdir

Aynı biçimde Aristoteles görüşlerini dile getirirken hocası Platon'u aşan bir dil ve düşünce biçimini ortaya koymuştur. Kadına biçtiği konum duyumsayan ama düşünmeyen hayvan ile düşünen insan (erkek) arasındaki ara yerdir. Kadın hayvandan bir derece üstün ama erkekten eksik ve düşüktür. Ünlü tanımlaması "kadın eksik erkektir" özünü bu konumlamadan almaktadır. Unutulmamalıdır ki Yunan filozoflarının temel özelliklerinden biri felsefeyi bilgiye ulaşma yöntemi olarak ele almanın yanında bunu toplumsal alana uygulama tutkularıdır. Bu çerçevede erkek toplumsal alanın düzeninden sorumlu kılınırken toplumsal alana dahil edilen kadını ise erkeğin boyunduruğuna vermekte, 'dışarıya' kapatmaktadır. Açık ki bir cinsi-kadını bu denli değersizleştiren, aşağılayan ve düşük duyguların alanı olarak gören bu düşünce biçimi bunu kadın için bir kader haline getirmeye çalışarak kadına benimsetmek istemiştir.

Ardından dinsel düşünce Platon ve Aristoteles'in görüşlerini daha da geliştirip, derinleştirerek kadınlar açı-

sından katmerli bir tahakküme dönüştürmüştür. Din otoritelerinin geliştirdikleri bu düşünüşte en büyük günahkar kadın ilan edilmiş, ilk günahkar, yoldan çıkarıcı kadın imgesi yoğunca zihinlere empoze edilmiştir. İnsanlığın günahkarlığının baş sorumlusu olan kadından dolayı yaşam ruh ve beden kirletilmiştir. Kadın artık tutkularına yenik, şehvet düşkünü, şeytanla işbirliği içinde olan bir kötülük simgesidir. Bu kötülüğün yaşamın her alanında denetlenmesi ve kontrol altına alınması en önemli problemdir. Ortaçağın en karanlık yüzünün kendini yansıttığı bu bakış açısı sonrasında Rönesans ve Reform hareketleri geliştiğinde de değişmemiş, esaslı bir dönüşüme yol açmamıştır. Öyle ki 17.yy'ın bilimsel devriminin temsilcileri metafiziği bir boş inanç olarak nitelendirip, şiddetle eleştirseler de kadının eksiklik ve yokluk üzerine kurulan tanımlamasını sürdürmüş hatta 'modern' görüşleriyle perçinlemişlerdir. Akıl yürütme yetisi yine erkeklere ait görülüp doğanın fethi yanında kadın bedeninin fethi de amaçlanmıştır. Bu gelenek dişil olanı her şeyden uzak tutmayı sürdürmüştür. Karl Stern'in belirttiği gibi "artık bilgeliğin anaç eli reddedilmiş ve kendinden emin mağrur akıl mutlak egemenliğini ilan etmiştir." Bundandır ki Rousseau ve aydınlanmanın kilit ismi Kant da kadına atfedilen tanımlamaları kabul ettiği gibi kadının erkeği "tamamlaması" gerektiğini ortaya koymuştur. Özcesi bir varlık olarak kadına 'varlık olma' hakkı tanınmamış, tamamlama rolüyle sınırlandırılmıştır. Denilebilir ki yaşanan gelişmeler bile mevcut iktidar ve egemenlik ilişkilerini dönüştüren değil, verili durumu meşrulaştıran bir nitelik kazanmıştır. Zira Lacan'a de kadınlar vardır ama mevcut düzende kendini ifade etmesi mümkün değildir. Burada ideolojik bir haklılaştırma durumu olduğunu görüyoruz. Bu anlamıyla hep bir erkek aklı normu vardır. Kadın ise o norma göre ve onun etrafında ele alınıp değerlendirilmiştir.

Tarihsel olarak verdiğimiz bu örneklerden anlaşılacağı gibi felsefi düşünce bu anlamıyla, bir açıdan bilgiyi tekeline alan Sümer Rahiplerinin bir yanıyla da tanrıça değerlerini yok eden mitolojik tanrılar Zeus ve Marduk'un izinden yürümüş, onların düşünce kıvılcımlarını çakıp muazzam bir eril düşünce ve yaşam sistemine dönüştürmüşlerdir. Bu sistem cinsiyetçi toplumsal yapının kuruluş tarzı ile tarihsel bir bilgi olarak işlenmiş ve erkek zihniyeti tarafından birbirine aktarılarak günümüze uzamıştır. Bu zihniyet yapısı gündelik hayatın grameri içinde kendiliğinden öğrenilmiş, örgütlü ve politik bir içerik kazanmıştır.

Felsefi Dünyada Kadının Varoluş Mücadelesi

Felsefi dünyanın kadına kapatılıp, erkek aklının merkezine alınma çabasına karşın, kadın hareketlerinin etkisiyle kadınlar da erkek aklının dünyayı kendi anlayışına göre somutlaştırma ve felsefesini yapmasına karşı tavır almaya başlamış, mesafeli durmaya çalışmıştır. Öyleyse artık erkek aklı herkes ve her şey adına düşünmemeliydi. 19.yy'la beraber geçmişlerinden devraldıkları mirasla birçok kadın bir taraftan erkek egemen kültürün kadını ikincil konuma hapsederek, akıl/duygu, medeniyet/doğa, Aktif/pasif, gibi karşıtlıkları besleyen din ve felsefi söylemlerle savaşırken, bir taraftan da kadınların özgürlük hareketleri gibi geniş çaplı akımlarla önayak olduklarına tanık oluyoruz. Bu çerçevede feminist bir felsefenin de başladığını görüyoruz. Feminist felsefe: Rasyonaliteyi erilliğe, duygusallığı dişilliğe eşitleyen, kadını erkeğin yokluğu, eksik ötekisi olarak tanımlayan batı felsefe geleneğine karşı çıkan bir felsefi söylemdir. Kadınca düşünüş böylelikle ontolojik ikiciliğin her türünü reddeden, kadınların niçin yok sayıldıklarını, bastırıldıklarını açıklarken, hakiki bir anlama ve açıklamanın da bastırılanın tahakküm altında alınanın sesine kulak vermekle mümkün olacağını savunmuştur.

Feminist düşünüşün öncüleri arasında sayılabilecek kadın düşünürlerin başında; Chirtine de Pizan (1364-1431), Maria de Goarnay (1565-1645) ve François Paolainde La Barre gelmektedir. Daha yakın tarihe baktığımızda Mary Wollstonecraft, Harriyet Hardy Taylor ve Mill'in Liberal Feminizm dediğimiz feminist felsefenin temel belirleyici hatta yol gösterici düşüncelerini formüle ettiklerini belirtebiliriz. Kadınlarla erkeklerde ortak olduğuna inanılan akıl ya da rasyonaliteye yine bütün toplumsal düzenlemelerde hayata geçirilmesi gereken bir şey olarak eşitliğe ve kadının hukuki haklarına özellikle vurgu yaptıkları söylenebilir. Eski oy kullanma, eğitim ve mülkiyet haklarına 20.yy'ın Liberal Feminist düşünürleri, kadınların fırsat eşitliği ve refahtan eşit pay alma haklarına dönük isteği de eklemişlerdir. Liberal düşünürlere yöneltilen en önemli eleştiri ise onların toplumsal cinsiyetle ilgili farklılıkları göz ardı ettiği eleştirisidir. Örneğin Susan Okin gibi bazı çağdaş feminist düşünürler liberal adaletin cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet bakımından farklılıklara duyarlı olabileceğini savunmuştur.

Diğer taraftan Marksist Feminizm ile Sosyalist Feminist düşünce de alternatif olarak gelişen iki önemli düşünüş biçimi olmuştur. Kadınların özgürlüğünün ancak sınıf analizi modeliyle anlaşılabileceğini ve kadınların kurtuluşunun sosyo-ekonomik sistemin sınıfsız bir toplum doğrultusunda geçireceği dönüşüme bağlı olabileceğini savunmuşlardır. Bu çizgide Rus düşünür Alexandra Kollontai (1872-1952) proleter kadınların burjuva feminizmiyle işbirliği yapmaya son vermeleri gerektiğini söyler. Buna bağlı olarak kadınların, onların bastırılmasında, sömürülmesinde en önemli etken olan kapitalist sisteme saldırmaları gerektiğini vurgular. Bu

düşünüş çizgisine karşı çıkan kadın düşünürler ise kadınların ezilmeleri ve bastırılmalarından menfaat sağlayanların sadece kapitalistler değil bütün erkekler olduğunu savunmuşlardır. Yine radikal feminist düşünürler ise tüm konumlardan farklı olarak her tür bastırmanın ve aşağılamanın toplumsal cinsiyete dayandığını öne sürüp, kadınların ezilişinin temelde ataerkillikle ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunlarla beraber 1980'li yıllardan itibaren kadın düşünürler erkelerin bilgi üretimine ve biçimine de şüpheyle yaklaşmış, teori ya da bilgi iddiasının gerçekliğinin onun kim tarafından öne sürüldüğüne bağlı olduğunu belirterek yeni bir bilgi felsefesi geliştirmişlerdir. Felsefi bilgiyi hem içerik hem de yapı bakımından eleştiren bu tutum batılı filozof ve bilim adamlarının dünyayı ikiliklerin oluşturduğunu kavramsal bir çerçeveden gördüklerini ve bu durumun gerçekliği çarpıtan yanlış bir bilgiye yol açtığını savunmuşlardır. Bu konulardaki itirazlarını şu başlıklar altında toplayabiliriz; Birincisi, bilginin münferit bir toplumsal bakış açısından inşa edildiğini, buna bağlı olarak da erkeğin anlam ve değerleri tarafından belirlendiğini öne sürmüşlerdir. İkincisi; geleneksel ikilikleri karşıtlıklar olarak görmekten vazgeçip, uçlar arasındaki örneğin akıl ile duygu, öznellik ve nesnellik arasındaki ilişkiyi doğru değerlendirmeyi vurgulamışlardır. Üçüncüsü; bunlara bağlı olarak bilgide duygunun ve öznelliğin rolünü ciddiye almamamız gerektiğini savunmuşlardır. Dördüncüsü,; aklı duygu ve nesnelliği erkek ya da kadınların tekelinde olan kendilikler olarak görmekten vazgeçmek gerektiğini belirtmişlerdir.

Belirtmek gerekiyor ki kimi farklılıkları olsa da tüm bu görüşlerin dayandığı ortak payda, geleneksel erkek felsefesinin kadını yok saydığı, kadının kimliğini, ilgilerini, problemlerini ciddiye almadıkları gibi yok saydıkları, kadın olma, var olma, düşünme ve eylemde bulunma anlamında kadınların da en az erkekler kadar değerli olduklarını ortaya koymak olmuştur. Bu aynı zamanda güçlü bir eleştirinin ifadesidir. Bu eleştiri kadınların erkek egemen görüşlere, onların eğilim ve yönelimlerine, erkeğe özgü tavır ve toplumsal yapılara yönelttikleri bir eleştiridir. Bu anlamıyla kadınların Batı felsefe geleneğine ve onların erkek merkezli düşünüş biçimlerine karşı ikinci dalga feminizmle beraber daha etkili bir teorik ve felsefik donanımla mücadele geliştirdiklerini söyleyebiliriz. Artık sosyal eşitsizlikleri sorgulamaktan daha çok bir şeyler yapılmaya çalışılmış, kadınlar düşünce güçleriyle kendilerinden çalınan bir alana felsefi dünyaya da sahip çıkmaya başlamıştır. Bu tutum kuşkusuz bir yandan eril aklın ışığında şekillenen felsefi geleneğe karşı bir meydan okuma olduğu kadar bir yandan da kadınların özgürlük arayışlarını mümkün kılacak yolları gözler önüne sermesi açısından da değerli, önemlidir. Tüm bu çabalar özcesi kadının ilgi ve çıkarlarını, kimliklerini duyarlılıklarını ciddiye almakla birlikte kadına özgü varlık, düşünme ve eyleme tarzının değerini ve önemini ortaya koymuş insani deneyimin tümünün erkeğin deneyimleriyle özdeşleştirilmesini reddedip yeni ve kendine ait bir varlık alanı oluşturmaya yönelmiştir.

Felsefi Gelenekte Ontolojik Olarak Kadına Yaklaşım ve Bir Kadın Ontolojisi Yaratmanın Önemi:

Felsefi dünyada ontoloji, varlığı varlık olarak ele alan, felsefe dalı olarak kabul edilmektedir. Varlığın kendisini, varlığın kendi başına ne olduğunu soran bir bilimdir de denilebilir. Yazının başından itibaren felsefecilerin felsefi etkinlikte bulunurken kadını nasıl tanımladıklarını da ortaya koyduğumuzdan bunun doğal sonucu; ontolojik olarak kadının varlığının ya yok sayılması, ya çarpıtılarak görmezden gelinmesi ya da aşağılanarak tanımlanması olmuştur. Bu durumun erkek iktidarlaşmasına dayanan oldukça bilinçli ve sistematik bir düşünsel saldırı olduğu da açıktır. Erkek egemen yaklaşımın kadını varlık olarak yok sayma stratejisi bir yanıyla batı düşüncesinin özdeşliğe nerdeyse farklılığı yok saymak pahasına imtiyazlı bir yer vermesine dayandığı gibi bir yanıyla da oldukça ideolojik bir zemine dayanmaktadır. Bu ideolojik zemin başkasının özgüllüğünü ve varlığını reddeden, kadını erkeğin yokluğu ve eksik ötekisi olarak tanımlayan erkek sisteminde beslendiği, kendini var kıldığı, kurumlaştırdığı zemindir.

Bu geleneksel ontolojik tavrın temeline ise Platon'dan beri hakim olan bir 'mevcudiyet metafiziğinin' varlığını koyabiliriz. Bu metafizik yapma biçimi, günümüze kadar uzayan kadının yokluğunun ve köleleştirmesinin erkek yararına, erkek iktidarı için meşrulaştırılmasının ideolojik kılıfdır. Doğal olarak bu tutum farklılığı göremez. Görmediği gibi kendisi için, kendisiyle bir ve aynı olmayanı, kendisinden farklı olanı ya yok sayar, ya kendine benzetir, ya da kendine tabi kılarak baskı altına alır. Bundandır ki kadının ne olabileceğine veyahut ne olduğuna dönük sayısız imge, sembol, metafor, aracılığıyla kadın üzerinden eril ideolojik kurgulamalar yapılsa da gerçekte kadının tanımlanması yapılmamış, kadına atfedilen kötülüklerin tanımlanması yapılmaktadır. İşte kadın düşünürler geleneksel ontolojik yaklaşımlara karşı çıkarken kadına biçilen bu nesnelleştirme metaforuna da köklü bir karşı koyuşu dillendirmişlerdir. Buna göre; kadınlar geleneksel ontolojideki zihin beden düalizmine karşı çıkarak zihin ve bedenin birbirini karşılıklı olarak oluşturduklarını dile getirmişlerdir. Patriyarkal kurumların ve onları doğuran zihniyetin köklü bir dönüşümünden geçmeden kadın açısından yokluğun kurumlaşmasını ifade edeceklerini belirten kadın düşünürler bu sağlanamazsa kadının yitikliğinin gide-

rek derinleşeceğini ifade etmişledir. Bu açıdan politik, ontolojik ve epistemolojik olarak patriyarkal yapıların tümünün bizzat kadınların bakış açısıyla radikal bir dönüşüme uğratılması hayatidir. Aksi takdirde salt erkekle aynı olma ya da eşitlenme gibi A Priori hipotezler kadınların varlık nedenlerini oluşturan ayırt edici özellikleri ve farklılıkları da yok eder.

Tüm bu nedenlerle kadını toplumsal kimliği ve kendi öz varoluş özellikleriyle tanımlamak ve bunu bilimsel altyapıya kavuşturmak için bir kadın varlık bilimine yani kadın ontoloji bilimine şiddetle ihtiyaç vardır bana göre. Kadının gerçekte ne olduğunu, ne olmadığını, nasıl tanımlanabileceğini, doğa, toplum ve evrenle olan ilişkilerinin ne olduğunu sorgulayacak ve bir öze dönüştürecek olan böylesi bir ontolojik yaklaşım aynı zamanda kadının varlığına yönelen tüm sistematik saldırılara da en güçlü yanıt olacaktır. Bu çerçevede kimi önemli hususları vurgulayacak olursak:

Birincisi; kadının varlığını ontolojik olarak bütün boyutlarıyla bir ifadeye kavuşturmak ve ontolojik yaklaşımlar kadar tarihe topluma ve evrene dair bütün zihinsel yapılanlarını kapsamlı ve sistemli bir eleştiriden ve reelden geçirmeye bağlıdır. Bu anlamıyla bilinmelidir ki kadın erkek merkezci paradigmalar içinde kaldığı sürece dişil olanı ancak erilliğe ilişkin olarak ve ona göre temsil edilmenin dışına çıkamaz.

İkinci olarak; kadının varlığını biyolojik olarak salt dişil cins olması temelinde değil, kadın şahsında bir toplumsal kültür temelinde ele almak gerekmektedir. Zira kadının yok sayılması ideolojik bir yönelimdir ve aşılması da ancak ideolojik olarak her şeyden önce varlığının bu güçlü tanımlanmasına ve ideolojik bir mücadeleye bağlıdır. Nitekim erkek egemen sistemin karakterini, zihniyet yapısını, kurumsallaşmadaki iktidar işleyişini ve bütün bunlara hakim olan cinsiyetçi özü çözümlemeden bunlara karşı alternatif bir zihniyet ve mücadele perspektifiyle donanmadan kadın ancak çarkın bir dişlisi haline gelebilir.

Üçüncü olarak; kadının varlığının felsefeyle bağlarının yeniden, doğru temellerde kurulması günümüzde süren bilinç çarpıtmalarının ve aşırı büyümüş analitik zeka biçimlerinin sınırlandırılmasında büyük rol oynar. Yani kadın varlığının tam ve gerçek temsili için dişil bir felsefe ve düşünüş geliştirip bunu dişil bir dille ifadelendirmek önemlidir. Bu dişil düşünüş ve dil; olgusallığı reddetmeyen ama onunla da yetinmeyen çok yönlü bir ilişkisellik zemininde hareket eden, zengin ve olasılıkçı bakışı esas alır. Duygusal zeka ile analitik zeka arasında bir uçurum oluştuğunu bunun temel nedeninin ise analitik erkek zekasının yüceltilmesi olduğunu belirtir. Egemen erkek aklınca kadına atfedilen duygusal zeka ile erkeğe atfedilen rasyonel zeka arasındaki sınırın yıkılmasını şart eder.

Dördüncü olarak; kadının varlık tanımlamasının bizzat öznesi olup, yabancılaştığı-yitirdiği öz değerlerini yeniden kazanması, kadının geliştireceği kendine dönüşüyle mümkün ve etkili olacaktır. Kadın kendini tanımladıkça doğayı, evreni, insanlığı tanımlayacaktır. Zira kadın evrensel, toplumsal, tarihsel ve kaynağını doğadan alan bütünsel bir varlıktır. Bütün varoluşlar kadının varlığında iç içe ve bütünlüklü bir varlık halinde özetlenmektedir.

Sonuç olarak; kadının yokluğu basit bir yaklaşımın ürünü olmamıştır. Esasta düşünsel, kültürel, ideolojik bir sürecin sonucudur. Kadın üzerinde yoklukla özdeş istendik sonucun yaratılması önce düşüncede başlamış ve sonrada uygulanmıştır. Bu uygulama, şiddeti nesnelleştirilen kadının maruz kaldığı gerilimin derecesini göstermektedir. Bu gerilimin gerisinde ise kadının değersizliğinin bilgisi vardır. Tüm bunlarla bağlantılı olarak kadının varlığı sonucun cinsiyetler arasında basit bir eşitlik arayışının ötesine taşınması önemlidir. Kadının varlığının kültürel değerlerle donatılması ve kadının varlığının değerli hale getirilmesi, bunun dişil dilinin yaratılması da bir o kadar önemlidir. Özcesi gerçeklik bu denli ağırken, bunun karşısında durmanın en temel koşulu kendi varlığına, varoluşuna sahip çıkmak "vardım, varım, var olmaya devam edeceğim" diyebilmektir. Kendi iradi varlığına, varoluşuna sahip çıkma, onun merkeze alınması ve ona dayanarak yaratılacak eylemsel duruş, kadın açısından can damarı gibidir. Zira kadın varlığının değerinin bilgisini oluşturmak ve bu bilgiyi bir değere dönüştürmek kendine ait olanı talep etmektir. Bu ise kadın olmanın koşullarının yaratılması ve geliştirilmesidir. Sonuçta nede olsa kadın olmak tamamlanmış bir serüven değildir. Bana göre açığa çıkan her çelişki aracılığıyla kendilik bilgisini yapılandırabilmektedir. Bu bilgininin örgütlü bir direnişe dönüştürülmesidir.

Yararlanılan Kaynaklar

Türkiye de Toplumsal Cinsiyetin Çalışmaları, Koç Üniversitesi Yayınları

Zehra Dökmen, Toplumsal Cinsiyettin Sosyolojik Açıklamaları

Fatmagül Berktay, Dünyayı Bugünde Sevmek, Metis Yayınları

Fatmagül Berkay, Politikanın Çağrısı, Bilgi Üniversitesi Yayınları

Catharine A. Mackinnon, Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru

Ahmet Arslan, İlk Çağ Felsefesi Tarihi I, Bilgi Üniversitesi Yayınları

Felsefelogos, Fesatoder Yayınları (37. Sayı)

Felsefeyi Kadınla Anlamak

Mahmut Yamalak

Felsefenin ihtiyacı olan şey bütünlüklü bir bakış açısıdır. Varoluşu bütünlük içinde kavramak için kendini bir alanla sınırlandıramaz. Bilimlerden elde edilen bilgileri yorumlayıp tümel yargılara gitmeyi hedeflediğinden, bilimsel verileri daha geniş bir bağlamda yeniden değerlendirip bütününün içine yerleştirir. Varoluşu bütünlük içinde kavramaya çalışan sanat, din gibi alanlara göre daha kapsamlı sayılabilecek felsefe, bu özelliğini bilimle kuruduğu dolaysız ilişkiye borçludur.

felsefenin tarihsel gelişiminde kadının yerine bakmak gerekir. Belirleyici karakterlerin, ekollerin seçilmesi ve ayıklanması sürecinde belirleyici güç erkek egemen kesim olduğundan, felsefede kadına çok az rastlıyoruz

Kant, felsefenin temelde üç soruya cevap aradığını söyler: Ne bilebiliriz? Ne yapabiliriz? Neye inanabiliriz?.. Birinci soru varlığın nasıl oluştuğunu sorgular, ikinci soru yaşamın nasıl düzenlenebileceğini araştırır, üçüncü soru ise aşkın bir gücün olup olmadığını, irademizin özgür olma düzeyini, olanaklarını vb. sorgular. Nihai gerçekleri konu alan, şeylerin en genel nedenleri ve ilkeleriyle meşgul olan felsefenin önemi azalmadan devam edecektir. Anlamlandırmada birbirinden farklı felsefi görüşlerin ortaya çıkması bir bakıma kullanılan yönteme de bağlıdır. Felsefi yöntem ayrışmayı derinleştirir. Diyalektik yöntem, kuşku, sezgi vb. gibi yöntemlerin her biri farklı ekollerin, filozofların adıyla özdeşleşir. Ancak kullanılan yöntem ne olursa olsun, genellikle felsefenin ortak uğraşı bize üç şeyin anlamını veremeye dönüktür: Varlık, bilgi, değer…

Bu noktada felsefenin tarihsel gelişiminde kadının yerine bakmak gerekir. Belirleyici karakterlerin, ekollerin seçilmesi ve ayıklanması sürecinde belirleyici güç erkek egemen kesim olduğundan, felsefede kadına çok az rastlıyoruz. Neyin "Felsefe" olduğunu da aynı zihniyet tespit ediyor. Fransız feminist felsefeciler "felsefi özne erildir" derler, kadınların uğraş alanlarına, yeteneklerine dönük ataerkil algı, onların üretimine de önyargılıdır. Örneğin Platon, Aristo, Kant, Rousseau, Schopenhawer, Nietzsche, gibi büyük filozofların kadına dönük tespitleri, ifadeleri küçümseyici hatta yer yer aşağılayıcıdır. Keza felsefe dünyası da bu gibi büyük filozofların kadına dönük ifadeleriyle hesaplaşmaz; suskunluk yasasına riayet ederler.

Her şeye rağmen Simonede Beauvoir, Hannah Arenat,G.E.M. Anscombe, Hilary Putnam, Héléne Cixous, Luce Irigaray, Julia Kristera, Iris Murdoch gibi felsefeci kadınların ortaya çıkması da kadının var olma direncini göstermektedir.Çağdaş filozof kadınlar için şu tespit yapılabilir; felsefe derinleştikçe cins sorunuyla karşılaştıklarından,hemen hepsi de zorunlu feministtir.Bu durum cinsiyetçi bakışın deşifrasyonu için olumlu rol oynarken, felsefi görüşlerinin ikincil plana düşmesine de neden olmaktadır. Her birinin düşünce dünyasına önemli katkıları olmuştur. Ancak kadını bu alanda öteki'leştiren eril zihniyet, bu çemberi kırıp ilerleyen kadına da cins kimliği içine hapsedip tanımlayarak yeni bir ötekileştirme operasyonunu sürdürmektedir.

Fransız feminizminin uğraş alanı tam da bu sorunsaldır. Kristeva, Cixous ve Irigaray'ın oluşturduğu bu ekol, felsefenin eril öznesiyle, inşa edilen cinsiyet kültürüyle ve kadının ötekileştirilmesiyle uğraşır. Cezayir asıllı Fransız filozof, yazar Cixous, kadın varoluşunu Hegel'in efendi-köle metaforuyla açıklar. Efendi(erkek-özne) tanınmak için köleye (kadına-nesneye) ihtiyaç duyar. Kadını bu şekilde baskılayan erkek hem kendi eril kimliğini inşa eder hem de kadını "öteki" konu-

munda tutar. Eril zihniyetin oluşturduğu cinsel kimlik oluşmuş, inşa edilmiş olduğundan, biyolojik cinsiyetten farklıdır. Cixous gibi Iragaray da felsefedeki eril özneyle hesaplaşmaktadır. Taraflı ve egemen söyleme hizmet eden erillik-dişilik kimliklerinin insanın bilinçaltına yerleştirilen bir toplumsal inşa süreci olduğunu söyleyen Iragaray, ilk yapılması gerekeni de bu eril dilden kurtulmak olarak tespit eder. Kadının bedeni üzerinde aşağılama, küçümseme, ötekileştirme gibi gerçekliklerle hesaplaşan Kristeva ise felsefesini bu temalara dayandırır.

"Kadın olarak doğulmaz, kadın olunur" diyen Beauvoir'in "kadın filozof" denilince akla gelen ilk isim olması, esas olarak varoluşçu felsefedeki yerindendir. Ona göre insan, kendi yaşamını oluşturması ve ona anlam vermesi gereken içsel özden yoksun bir varlıktır. Yoksun oluşundan dolayı varlığı arzular ve onu açığa vurmak ister. Kadın varlığını "karşılıklı bağımlılık" ilişkisi içinde edinir. Her bilinç ancak bir başka bilinci yok ederek var olur."Ben" ile "öteki" ilişkisi özne-nesne ilişkisine dönüşür diyen Beauvoir, bu ilişkide erkek-özne, kadın-nesne özdeşliğinin kurulduğunu söyler. Buradaki erillik, tarihsel olarak kadını ötekileştirerek oluşmuş bir kimliktir. Toplumsal cinsiyet kimliği de kadın cinsinin ötekileştirilmesi üzerinden oluşmuştur. Kadın için temel problem erkek tarafından belirlenmiş bir varlık olmasıdır. Toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşması ve kadının ötekileştirilmesi bu belirlenmişliğin göstergeleridir.

Bu isimlerin yanında kadın sorunundan çok felsefenin, politikanın değişik sorunlarına ağırlık veren filozoflar da sayılabilir. H. Arendt esas olarak totalitarizmin tarihsel-toplumsal analizine yönelmiştir. Amerikalı filozof H.Putnam matematik, mantık, dil ve zihin felsefeleriyle ilgilenmiştir…

Daha da sayılabilecek kadın filozoflarına rağmen başta belirttiğimiz sorun var olmaya devam ediyor.

1-Felsefede kadınlar sayıca azdır. Var olanlar da genellikle son iki yüzyıldır ortaya çıkmışlardır. Bu filozofların çoğunluğu da felsefi görüşlerin çok kadın kimlikleriyle öne çıkmışlardır.

2-Felsefede cins olarak da kadının varlığı yoktur. Felsefi özne erildir; bu eril öznenin cins kimliği kadının ötekileştirilmesi üzerine kurulmuştur.

Yukarıda sayılan iki nokta sorunun en genel çerçevesidir. Esas sorun ise daha derindedir; bu da felsefede kadın bakış açısının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Felsefenin keşfe yöneldiği şeyler kavrayış yetisinin geliştirilmesini gerektirir. Varsayımları, genel kabul görmüş değerleri ve terimleri tartışmak, anlamak ve keşfetmek için sezgi gücü, empati gerekir. Felsefe evreni ve içindeki varlıkları bütünlüklü kavramaya, anlamaya çalışmak gibi insan için temel olan bir alana eğilir. Varlığın doğasını açığa kavuşturmaya, hakikatin bilgisini kavramaya soyunur. Bilim ve disiplinlerin yanında felsefe, "neden?" ,"niçin?" sorularına, bu soruların bağlamlarına sınırlarına, özelliklerine dair her şeyi merak eder. Bilgiye nasıl ulaşabildiğimizi, nasıl bilebildiğimizi; ahlaki sorumluluklarımızın kaynağı; toplum, doğa, özgürlük gibi kavramların anlamını araştırır. İnsan için bu denli önemli bir alanın eril bakış açısına terk edilmesi, kadının bu alandan dışlanması, dahası ötekileştirilmesi, felsefenin de önemli sorunlarındandır.

Sorunu Tanımlama

Felsefenin kadına dair söz söylediği alan cinsiyetle sınırlanmış gibidir. Dikkatli bir okumayla bu yaklaşımın "soyun sürdürülmesi", "cinsel devrim" gibi tartışmalarla sınırlanmış olduğu görülür. Marksizm'in kadına dair sözleri içerik olarak sınıfsal söylemi aşamaz. Kurtuluşunu sağlayacak olan proletaryanın içindeki proleter kadınlar da kurtulmuş olacaklardır diyen sosyalist literatür, böylece kadın eğilmişliğiyle sınıfsal sömürüyü birleştirir. Liberalizm kadının pazara, kamusal alana çıkmasını yeterli görür. Çıkılmak istenen kamusal alanın konumuyla ilgilenmez, kölelikte eşitliği savunur. Feminist olarak tanımlanan ve birbirinden çok farklı olan görüşlerin üzerinde uzlaştıkları noktalardan biri ise cinsel devrimdir. Reel sosyalizmin başlangıç yıllarında bazı sosyalist ideologlarında sorunun merkezine konan bu olgu için A.Öcalan "cinsiyet farklılığı kendi başına hiçbir toplumsal sorun nedeni olamaz" der. Kadının düşünce dünyasındaki yerini güçlendirmek için başlangıçta önemli olan sorunun tanımının doğru yapılmasıdır.

Varlığın eril ve dişil yönleri olmadan var olmasının olanağı yoktur. Bu ikili karakter hem oluşumu gerçekleştiren, hem de ayrışarak farklı kimlikleri somutlaştıran yandır. Ayrışan öğeler anlamı aramayı tetikler. Böylece anlam arayışı her iki yönün ortak eylemi haline gelir. Bugün ataerkil-devletçi sisteme karşı anlamı, eşdeyişle felsefi sorunların cevabını bulmanın yolu, kadın etrafındaki köleleştiren ilişki ağını parçalamaktan geçer."Cinsel devrim", "soyun sürdürülmesi", "kamusal alana çıkış" gibi hedefler bu ağı parçalamada ancak genel yönelim içinde konumlandırılabilir.

Felsefi anlama ulaşmanın temel koşulu tam özgürlük ve eşitliktir. Kadının önünde soyun sürdürülmesinin yol açtığı demografik felaketi durdurmak, zeka ve kültür düzeyinin gelişimine katkı sunmak, mülkiyetçiliği, iktidar tekelini aşmak gibi görevler dururken felsefeye katkısının sınırlı olacağı belirtilebilir. Bu da anlamın kendisinde sınırlı kalması demektir. Tam eşit siyaset yapma, cinsiyetle ilgili tüm alanlarda-ilişkilerde eşit söz ve iradeye sahip olma, etik ve estetik gelişmişlik, ekonomik eşitlik ve sorumluluk gibi alanlarda kadın var olursa, insan varlığın eksik yönü tamamlanmış olur. Anlam arayışında eylem de ancak böyle ortaklaşabilir.

Wirginia Wolf'un "Kendine ait bir oda" sındaki

"Shakspeare'in hayali kız kardeşi" öyküsü felsefi alana da uyarlanabilir. Platon'un, Aristo'nun, Kant'ın, Hegel'in hayali kız kardeşleri olduğunu düşünelim. Eril egemen sistemin olmadığı bir ortamda eşit şartlara sahip olduklarını, aynı toplumsal imtiyazlardan yararlandıklarını, aynı teşviklerini gördüklerini düşünelim. Bunun olmaması felsefede kadını eksiltmiştir; ama daha da önemlisi felsefeyi de eksiltmiştir.

Yaşamın doğurgan tarafında olmanın kadına verdiği yetiler olmalıdır. Kadının kendi varlığının ayırtına varması ötekiyle iç içe oluşur. Kadın için "öteki" onun varlığının bir parçasıdır, erkek için yalnızca "öteki"dir. Erkek ötekinden sakınır, onu gözeterek kendini tanımlar; sadece kadını değil kendi hemcinsini de gözetir. Buna karşın kadın etkileşim içine girdiği her varlıkla dolaysız ilişki kurar. Burada, her bilincin son tahlilde ötekini nesneleştirme meyilli olduğu gerçeğini yadsımıyoruz. Ancak kadın bu nesneleştirme eyleminde daha pozitif tavır alır. Yaşamın kadın yönü eksik kaldıkça ötekini nesneleştirme de artar. Varlıklar bu nesneleştirilmeye, ötekileştirilmeye karşı direnerek kendisini oluşturur. Erkek bilinci ötekiyle çatışarak, kadın bilinci ötekiyle sentezlenerek var olmaya çalışır. Öcalan'ın "doğa diyalektiği" burada kadının var olma eyleminde somutluk kazanır. Nesneleştirilen varlık tutsaklaştırılmış olur. Oysa bilinç özgür olmak ister. Kadın bilinci ötekiyle kaynaşarak özgür olmayı hedeflediğinden diyalektiğe daha yakındır. Felsefe dünyasından kadın bakışının eksik olması, pozitif diyalektiğin önünde önemli bir engeldir. Çünkü "pozitif diyalektik"in öznesi bütünlüklü öznedir.

Kadın doğal yaşamın merkezinde, yaşamın doğasına daha yakın, yaşamda durağan değil, akışkan tarafta yer alır, bu yönüyle özgürlüğe daha yakındır. A.Öcalan, "Özgürlük Sosyolojisi" adlı eserinde bu durumu enerji-madde ikilemiyle açıklar, maddenin durağanlığına karşın enerji değişken ve akışkandır. Madde tutsak enerji, enerji özgür maddedir. İktidarla somutlaşan erkek durağan, tutsak tarafta yer alır. Erkek, gücü de elinde bulunduran taraf olduğundan, toplumsal enerjiyi de durağanlaştırır.

Felsefenin Erilleştirilmesinin Sonucu: felsefe Kriz

Maddi dünyayı tanıma, bilme konusunda insanlığın önemli bir aşamayı yakaladığı söylenebilir. Yine de felsefeyi krize sokan eksik bir şeyler var. Bilinenlerin amacını ve anlamını, açığa çıkarmada yetersiz kalınıyor; yaşamın nedeni, hedefi, amacı ve anlamı hala büyük oranda ısrarını koruyor. Yaşamak ve üremek neredeyse birbirlerinin nedeni olarak gösterildiğinden, konu paradoksal bir hal alıyor maddi dünyayı anlamak için yaşama yakın duran kadının sezgisel bakışına ihtiyaç var; eksik felsefi öznenin tamamlanması gerekiyor. Bilinmek istenen evrenin insanda somutlaştığını söylerken Öcalan, felsefenin gündemine yeni sorular da taşımış oluyor. Bilinmek istenen nedir? Neyi anlayacağız? Tanrı'yı mı, Tini mi, Teoria'yı mı, maddeyi mi? Evren ile anlamın özdeş olduğunu kabul ettikten sonra, evreni anlamanın aslında insanı da anlamak olduğunu bildiğimizden, dış dünyayı tanımayla kendimizi tanıma eylemimiz aynılaşmaktadır.

Kadın bu söylemsel bütünlüğün içinde silinmiş, kadın yaratımları küçümsenmiş, var olanlar da salt cinsel kimliğe hapsedilerek tanımlandıktan sonra kabul edilmiştir

Anlamı, evreni kavramak isteyen insan eksik bir varlıktır; kendi yarısını iktidar ve cinsiyetçilik uğruna tutsak kılmıştır. Kendini eksilten insanın anlama ulaşma eylemi de, bulacağı anlam da eksik kalacaktır. Bilinen evrenin en yetkin zeka formu olarak bildiğimiz insanın da aslında eksik olduğu yarısının tutsak kılındığı anlaşıldığında, bulabildiği her "doğru" yeniden yorumlanmayı gerektirir. Aslında toplumsallığında inşa edilmesiyle insan anlama ulaşmak için muazzam bir güç elde etmiştir. Ancak bu avantaj, kadının dışlanmasıyla zayıflatılmıştır. Bundan sonra yaşamın eril tarafının toplumsallaşması ne kadar abartılsa da sonuç, giderek anlamdan uzaklaşma olacaktır.

Felsefi olarak anlama ulaşmak, hakikate ulaşmaktır. Bilimsel veya sosyal bir teoriyi açıklarken verilerden yola çıkar, verileri rasyonel ifadelerle birleştirilip yorumlayarak anlama ulaşırız. Yorumlamanın da ilkeleri ve yöntemleri vardır. Örneğin Demokratik Uygarlık Paradigmasının anlaşılması için öncelikle A.Öcalan'ın yönteminin anlaşılması gerekir. Bilgi ancak doğru bir yöntemle anlama dönüşebilir. S.M.T ura anlamı şöyle açıklar: "fiziksel bilimler maddenin tüm özelliklerini açıklayamaz organize maddenin anlamı yorumsamayla anlaşılabilir. Anlam, fiziksel olmayan (fizik bilimi tarafından incelenmeyen) maddi bir özelliktir.(1) Fizik bilimler verileri açığa çıkarır ancak bunları açıklamakta yetersiz kalır. Anlam metafiziktir; sezgi, duygu, empati gerektir. Öcalan'ın doğa diyalektiğinde yasa da budur: Anlama ulaşmak için;

1) Fizik açıklama,

2) Yorumsal açıklama gerekir.

Bu iki yan anlamın diyalektiği oluşturur. İkisinin birleşmesiyle anlamın diyalektiği oluşur. Parça iler bütün, tekil ile evrensel, madde ile mana arasındaki bütünlük diyalektikseldir. Rasyonel bir tutarlığın oluşması için di-

yalektikteki tarafların eşit katılımı kendi bireysel kimlikleriyle yapmaları gerekir.

Anlam arayışında kadının eksik olması felsefi kısırdöngünün nedeni olarak görülebilir. Yaşamın anlamına en yakın olan kadın bu anlamdan uzak tutulmuş, var olan bireysel çabalar da yine eril dünya tarafından cins kimliği içinde tanımlanarak felsefi önemi gizlemeye çalışılmıştır. Geçerli-egemen paradigma kadınla yaşamın anlamını aramayı sadece çoğalmayla, üremeyle sınırlandırır. Anlamı açığa çıkarmaya değil, gizlemeye dönük bu olgunun özgürlükçü ideolojilere de paylaşılmış olması sorunu daha karmaşıklaştırmıştır.

Kadın ve Felsefe

Felsefe insan doğasına en yakın etkinliktir. Dışımızdaki dünyayı tanımaya, anlamaya, yorumlamaya dair bir bakıştır. Bu alanda sergilenen bakışın karakteri, insan doğasının ne olduğunu da gösterir. İnsan ile nesne, insan ile diğer varlıklar arasındaki ilişki ancak felsefeyle anlam kazanır. Dış dünyayla ilişki kuran, onu tanımaya-anlamaya çalışan insan-özne kimdir sorusuna Fransız feministlerin cevabını yukarıda vermiştik; eril özne. Felsefenin eril özneye terk edilmiş olması, onun eksin anlamlandırılmasına yol açmıştır. Eril özne eksiktir, tamamlanmamıştır, tahakkümcüdür, dişil özneyi ötekileştirerek, baskılayarak var olmaya çalıştığından çatışmacıdır, pozitif diyalektiğe terstir. Bu felsefi öznenin hakimiyetindeki felsefe de kaçınılmaz olarak krize girecektir.

Felsefi yönelimin bir yönü de dilsel ve zihinseldir. Dış dünyayı tanımaya çalışan insan onunla kurduğu ilişkiye ve bu ilişkiye yüklediği anlama göre bir dil oluşturur. Söylem giderek zihniyeti de oluşturup ortak kod ve sembollerle tamamlar. Eril öznenin oluşturduğu dil ve zihniyet de eril ve iktidarcı olmuştur. Kadın bu söylemsel bütünlüğün içinde silinmiş, kadın yaratımları küçümsenmiş, var olanlar da salt cinsel kimliğe hapsedilerek tanımlandıktan sonra kabul edilmiştir. Eril özne kadını ve kadına ait her şeyi nesnelleştirerek gelişim göstermektedir. Felsefi söylemin kirlenmesinin, tahakkümcü kılınmasının, giderek krize sokulmasının da sorumlusudur.

Anlama ulaşmak varlığın kendi bilincine varmasıdır. Felsefi öznenin eril olması varlığın tanımlanmasını da güçleştirmektedir. Kendi varlığını tanımlamaya çabalayan özne felsefede yalnızca eril özneyle karşılaşınca söylemdeki cinsiyetçiliğe hapsolma tehlikesi yaşar. Erkek bu söylem üzerinden kendini tanımlayıp “felsefi özne = erkek” özdeşliğine göre düşünürken, kadın bu söyleme çatışmaya koyulur. Sonuçta felsefi söylem cinsler arası parçalanmayı yaşayarak bütünlüğünü yitirir. Artık her cinsin öznesi, dış dünya tanımı, söylemsel bütünlüğü farklılaşır. Sonuçta felsefenin temel işi olan anlam arayışı bu çatışma içinde tali plana düşer.

Yönelme, anlamlandırma, tanımlama işi dolaysız bir ilişkiyi gerektirir. Erkeğin felsefik söyleme hakim olması, toplumsal imkanlarının daha geniş olması ve egemen erkek dünyasının sağladığı entelektüel ortama girebilmesi onu dolaysız ilişkide avantajlı kılıyor. Bilginin peşinden giderken bilgi kaynaklarına, bilginin nesnesine, bağlamlarına, çalışma alanlarına, atölyelere, kurumlara, eğitimli bireylere ulaşma imkânına sahiptir. Bilgiyi sınayabilir, eleyebilir, doğrulayabilir. Tüm bu süreçlerde bilginin oluştuğu her aşamanın eril bir dünyanın şemsiyesi altında olması sebebiyle, kadının dıştalanmış olması da yeterince sorgulanmaz. Schopenhaver’in kadın düşmanlığı sayılabilecek söylemleriyle, Kant’ın cinsiyetçi ifadeleriyle hesaplanılmamasının nedenleri burada aranmalıdır.

Felsefe alanını bir erkekler kulübüne benzetebiliriz. Burada kadının aşağılanması, dıştalanması, nesnelleştirilmesi veya hakkında dedikodular yapılması grup içinde kalan ve sorgulanmayan şeylerdendir. Kadının felsefeye yönelmesiyle birlikte, öncelikle kulüp ortamının sağladığı güvence bozulmuştur.

Kadın felsefedeki eril söyleme, eril zihniyete karşılaştıkça eril özneyle çatışmaya girmekte, bu çatışma kaçınılmaz olarak cins kimliğini öncelemektedir. Erkek özne felsefesi söylemi erilleştirip zayıflattığı gibi, kadın öznenin felsefeyle ilişkisini de tepkisel bir cinsiyet kimliğine hapsedip zehirlemektedir.

Felsefe bir bütünlük ister. Anlam yaşamın eril-dişil yanlarının madde-mana yanlarının ortaklığıyla açığa çıkar. Daha başta bozulan bu bütünlük sonucunda evrensellik, hakikat, varlık, değer, bilgi gibi genel felsefik kategorilerden günlük sıradan ilişkilerin anlamlandırılmasına kadar her alanda bir söylemsel tek taraflılık oluşmuştur. Zihniyet kadınların bu dizilimi toplumsal ilişkilerdeki cinsiyetçiliği meşrulaştırmış, iktidarın cinsiyetçi yönelimlerini meşrulaştırmıştır. Felsefedeki cinsiyetçilik aşılmadan toplumsal yaşamın diğer alanlarına sirayet eden cinsiyetçiliğin aşılması zordur. Değişim öncelikle yaşama en yakın olan felsefe alanından başlamalıdır.

Hem dış dünyayı anlama, hem onu inceleyen özneyi varlık olarak tanımlama hem de kendi kendisini anlamlandırma misyonuna sahip felsefe, insan için vazgeçilmezdir. Yaşama en yakın olan olması gerçekliği onu kadına da yakınlaştırır. Kadın da felsefe gibi, varlığın yaşama yakın yanıdır. Felsefeyi kadınla anlamak da yaşamın özüne yakınlaşmaktır.

1) Madde ve Mana, Saffet Murat Tura, Metis Yayınları syf. 114

Cinsiyetçilik; Cinsel Olan'ın İktidara İçerilmesidir

Aydın Saka

"Uygar adam derki; Ben benim. Ben efendiyim geri kalanlar şey, öteki-dışarıda, altta, altında, itaatkâr. Ben sahip olurum, ben kullanırım, ben araştırırım, ben sömürürüm, ben denetlerim. Önemli olan benim yaptığımdır. İteklerim, maddenin var olma sebebidir. Ben, benim geriye kalanıysa uygar gördüğüm şekilde kullanılacak. Kadınlar ve vahşi doğa!" URSULA LE GUİN

Bir bütün olarak tarih cinsiyetçidir. Tarihin bilinci erkektir, tarihin yöntemi erkektir, tarihin yazarı erkektir, tarihin yasası erkektir. Tarih tercihini erkek aklından, erkek öznelliğinden yana belirlemiştir. Tarihte bu düzeyde erkek aklının merkezi (özne) kılınması, hiyerarşik ve ataerkil tahakküm/hegemonya durumundan kaynaklanır. Hanedanlıklar, kent kuruluşları, devletleşmeler, sınıfsallık vb. her düzeydeki uygarlıkçı gelişme, erkek aklının derinleşerek hâkim hale gelmesi ve kurumlaşması olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla hepsinin kaynağında ve gelişiminde yer ve rol alan temel iktidar biçimi cinsiyetçiliktir.

Toplumsal cinsiyetçiliğin inşası, erkek egemen tarih bilinci ile gerçekleştirilir. Bu anlamda uygarlık tarihi, cinsiyetçiliğin aklileştirilmesinin tarihidir. Toplumsal cinsiyetçilik, erkeğin özne seçilerek toplumun kendi kendisiyle savaştırılmasıdır

Bur da vurgulamak istenen, kadının tarihsel gelişim içinde hiç yerinin olmadığı, değil, erkek aklının-zihniyetinin tarihsel gelişme ve tarih felsefelerine hâkim hale gelerek merkezi ve dominant özne olma halinin tüm uygarlıkçı tarih boyunca bir zihniyet biçiminde gelişmesidir. "Tarih, bir anlamda, yükselen sınıflı toplumla birlikte, güç kazanan egemen erkeğin tarihidir" (Abdullah Öcalan)

Toplumsal cinsiyetçiliğin inşası, erkek egemen tarih bilinci ile gerçekleştirilir. Bu anlamda uygarlık tarihi, cinsiyetçiliğin aklileştirilmesinin tarihidir. Toplumsal cinsiyetçilik, erkeğin özne seçilerek toplumun kendi kendisiyle savaştırılmasıdır. Böylelikle içten tüketilen toplumunun, iktidar tarafından teslim alınarak üzerinde tahakküm kurulmasının en temel formu cinsiyetçilik oluyor. Cinsiyetçiliğin nesnesi ise kadın ve cinselliğidir. Erkek akıl tarafından geliştirilen tüm kadın tanımlamalarının amacı, kadının özne olma halinin ortadan kaldırılarak tarih dışı kılınmasıdır.

Bu dışlama ve tanımlama-nesneleştirmenin temel aracı ise "cinsel olan" dır. Öyle ki kadına dair ne varsa cinsellikle özdeşleştirilir. Cinsel içerikli olmayan birçok anlam yüklenimi dâhil kadın cinselliğine bağlanır. İnsan cinselliği bağlamında cinsellik (cinsel olan) tanımlaması zor konulardan birisidir. Bunun sebebi hem "insan" bağlamlı olmanın, hem de egemen erkek aklının adeta alan kapatarak otoriter-bir algı dayatması içinde olmasıdır.

Terim olarak cinsellik, cinselliğe, güdü, davranış ve bunların açığa çıkardığı kültürel kodlamalara işaret eder. Cinselliğin biyolojik kökenlerini açmanın yeri burası değildir. Fakat cinselliğin ne' liğine dair bir sorgulama yaptığımızda taa ilk neden'e kadar gitme gibi bir durumla da karşılaşıyoruz. Kavram olarak ona yüklediğimiz (dişi ve eril birleşme) anlamının dışında bakmaya çalıştığımızda varlığın oluş haline kadar bizim ve biz bu anlamı yüklemeden önce bu etkinlik bir biçimde vardı. Gerçi tartışırken yine bir anlam yükleniminde bulunacağız ama zaten bu "insan" olmanın bir gereğidir. O halde bizim reddettiğimiz anlam yüklenimleri hem cinselliği aşırı önemsizleştirip "doğal durum" adı altında hayvani güdülere indirgeyen hem de aşırı abartarak yaşamın temel belirleyeni haline getiren yaklaşımlardır. Her iki yaklaşım da buluştuğu nokta anlam yoksunluğudur.

Varlığın ikilem halini kabul ediyoruz. İkilemin de birbirinde çoğalarak, değişerek ve farklılaşarak (ama eskiyi de içinde taşıyarak) yeni oluş' lara yol açtığını söylüyoruz. Yani varlık; iki özne halinin bir birinde eriyerek yeri bir 'bir'lik (özne) oluşturmasıdır. Ve bu birlikler bir üst aşamada, kendi ikilemleriyle birleşerek çokluklara doğru varlık halini farklılaştırarak devam ettiriyor. Buna pozitif diyalektik diyoruz. Başkaları başka tarz hareketine bir adlandırma yapmadan önce varlığın hareket tarzının niçin, amacını belirlemek daha anlamlı olabilir. Bu çok zor bir cevaptır. Abdullah Öcalan bu amacın özgürlük olabileceğini söyler ve devamla "anlamlaşma" amacının, varlığın kendisini görünür kılmasından çıkarsana bileceğini ifade eder. Demek ki varlığın oluş amacı ile tarzı arasında paralellik olmak durumundadır. O halde tarzı amaca bağlamak doğru olandır. Amaca bağlanmış tarz, tarzdaki sapkınlıkların (özellikle tarzın amaç yerine geçmesinin) önüne geçmek için elzemdir. Oluşun amacını özgürlük ve bağlantılı olarak anlamlaşma (bilinçli oluş) olarak belirliyorsak, tarzımızı (diyalektiğimizi) buna bağlamak durumunda (ahlakında) yız. Kuşkusuz tarzın amaca uygunluğu çok farklı süreç ve mekânlar da, çok farklı koşullar ve birikimler (içsel, sezgisel, güdüsel, tarihsel, toplumsal) sonucu ve çok etkenli (hepsine Muvaffak olamayacağımız) durumlar altında belirlenir. Bu bir nevi akan suyun yatağını bulması gibidir.

Mevcut ikilem hali en alt oluşumlardan en üst organizasyonlara ve en üst organizasyonlardan en alt oluşumlara doğru (basitten karmaşığa, karmaşıktan basite) sürekli bir akış halinde yaratıcı-oluşturucu bir tarzdır. Canlı türleri için de aynı diyalektik söz konusudur. Cinselliğin canlı türleri için kaynağı "üreme" olarak adlandırılır. Kuşkusuz üremeyi basit bir güdüsellik olarak tanımlarsak ciddi bir anlam yoksunluğuna yol açarız. Bir şeyin basit ve anlaşılır olması onu anlamsız (sıradan) kılmaz. Aksine amaçta ve tarzdaki berraklığın işaret eder o halde üreme, canlı varlığın oluş amacının en basit ve temel tarzı oluyor.

Canlı türlerindeki üreme ve ona dayalı cinsellik çok geniş bir yelpazede tarz farklılıklarını barındırıyoruz. Eşeysiz ve eşeyli üreme ile her canlı varlığın farklılaşarak kendine uygun tarzı yakaladığını gözlemiyoruz. Elbette bu farklılaşma sadece "uygunluk", "biyolojik-evrimsel temellik" vb. nasyonlarla sınırlandırılamaz. Bunu iddia edersek biyolojizm ve fizikalizmi temel haline getirmiş oluyoruz ki, cinselliği en anlam yoksunu kılan bu tarz yaklaşımlardır. Örneğin birçok hayvanda bile cinsellik bir sosyalleşmeyi veya öğrenmeyi içeren bir nitelikti gözlemlenir. Cinsel hareketler (ereksiyon, penis gösterme vb.) güvenlik, saldırganlık veya arkadaşlık içeren ama cinsellikle ilgili olmayan nedenlerle yapılabilmektedir.

İnsan cinselliğine geldiğimizde ise bu süreç çok daha karmaşık bir hale gelerek farklı anlam yüklenimlerine bürünebiliyor. Çoğu filozof bu tarz bir farklılaşmayı insanın kendisini hayvandan ayırma istemine bağlarken, çoğu da tam tersinden cinselliği insanın içindeki hayvansallık olarak tanımlar. Tam da burada amaç ve tarz arasındaki diyalektiğe dönüş yapmak durumundayız. Diğer canlı türleri için "özgür değildirler" diyemeyeceğimize göre, insandaki özgürlük amacını tamamlayan, onda hayvanlardan farklılaşma istemi uyandıran anlamlı (bilinçli oluş) varlık olma amacı doğru yolu gösterir gibidir. Anlam, toplumsal insanın (ki toplumsuz insan yoktur) özgürlük bilincidir. Dolayısıyla insan cinselliği toplumsal, sosyo-kültürel ve tarihsel bir inşa halini alır. Kuşkusuz kendi içinde üreme amacını taşır. Ama anlamlı oluş olmanın bir sonucu olarak geliştirdiği farklılaşma çok muazzamdır. Toplumsal insanla birlikte, artık oluşa yön veren tarzı değil, üreme tarzını şekillendiren özgürlük amacını anlamlı toplumsal yaşamda gören insandır. Yani toplum cinsel ilişkiyle neyi amaçladığını ve nasıl yapacağını bilinç yoluyla belirleyerek üreme olgusu üzerinde belirleyici olabilmektedir. Nitekim her türlü üreme - çoğalma durumu ya kendi içinde ya da dışarıdan başka üreyen türler tarafından fiziksel olarak dengelenirken insanda bu dengeyi(günümüzde dengeden bahsetmek pek mümkün olmasa da) sağlayan insanın bilinçli tercihli hareket tarzıdır. Zira insan, hareketlerinin amaca uygunluğunu analiz ederek doğru veya yanlış olanı çıkarsayabilme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla cinsellik olgusuna biyolojik veya fiziki değil, ahlaki ve toplumsal ölçülerle yaklaşabilmekte, ölçü koyabilmektedir.

Cinsellik olgusunu insanda en karmaşık hale getiren hususlar ise haz, aşk sevişme vb. yeni anlam yüklenimleriyle genişlemesidir. Bu kavramlar üreme kaynaklı olsalar da, onu çok aşan anlam yüklenimlerini taşırlar. Kuşkusuz anlamlı bir oluş olan insan, kendi cinselliğini hayvanlar gibi yaşayamaz, Ama hem birleşmeden doğan hazzın, hem de birleşmeyi aşan zevk, aşk ve sevişme gibi çeşitli biçimlerdeki cinsel artıların tartışması devam eden konulardır. Fakat biz bunların biyolojik-fiziksel yanlarını kabul etsek de, insana özgü anlama yüklenimlerinin daha esas olduğuna inanıyoruz. Çünkü toplumsal olanın devamlılığını sağlayan üreme değil, toplumsal olmaktan kaynaklı anlamlı yaşamdır. Ve insan gerçekleşmesinde cinsiliğe dair kavramsallığı sadece üreme boyutuyla sınırlandırmak belki de en büyük anlam yoksunluklarından birisi oluyor. Çünkü anlamlı insan cinsel güdüyü (ürüme ve çoğalma amaçlı) toplumsal anlam yüklenimleri yoluyla ahlaki ölçülere bağlayarak, ondaki tüketici, düşkünleştirici ve hayvanileştiren yanları aşmayı esas alır.

Peki, nasıl tarz oluyor da bu kadar pozitif ve tüm insan için (kadın-erkek) geçerli ve birlikte yapılan bir oluş tarzı, cinsiyetçilik biçiminde bir "ikicilik" halini alıyor? Üstelik bu ikicilik negatif anlamda bir çatışma tarzına dönüşerek

özne-özne' den özne x nesne' ye evriliyor ve kadına karşı bir nesneleştirme mekanizmasına dönüşüyor? Cinselliğin (cinsel olanın) bu kadar tek taraflı bir yönelimle kadına dönük tahakküm biçimine dönüşmesi kesinlikle iktidar bağlantılıdır.

Elbette iktidar sadece cinsel olanın üzerinden geliştirilen bir tahakküm durumu değildir. Fakat cinsellik iktidarın en yoğun ve en yaygın bir biçimde hegemonya aracı kıldığı bir alandır. Ve hatta ilk iktidar şekillenmesinin biçimlendiği alandır da diyebiliriz. Dolayısıyla iktidarı çözümlemenin belki de en can alıcı yanı cinsiyetçiliğin çözümlenmesidir. Çünkü iktidar 'cinsel olanı' cinsiyetçilik biçiminde bir anlam yüklenimiyle dönüştürerek bu alandaki ilişki tarzını tüm topluma dayatır. İktidar her zaman hakikatten beslenir. Hakikat ne kadar çarpıtılırsa iktidarcı güçler o kadar tahakküm kurarlar. Bu anlamda cinslere biçilen yanlış roller, iktidarın cinsel olan hakikatinden beslenmesini sağlar. Bu yolla hem cinsiyetçilik toplumsallaştırılır hem tahakküm durumu derinleştirilir. Foucault'a göre böylelikle cinsellik, iktidar bağlantılarının en büyük araçsallığa sahip öğelerinden biridir. Ve bir nevi iktidar gerçekleşmesinde "menteşe" rolünü oynar. "Cinsellik daha çok erkeklerle-kadınlar, gençlerle-yaşlılar, ana-babalarla çocuklar, öğretmenlerle öğrenciler, papazlarla laikler, bir merkezi yönetimle halk arasındaki iktidar bağıntıları için son derece yoğun bir geçiş noktasıdır" (1) Böylece yukarıda tartıştığımız doğal ve ahlaklı olan bir toplumsal oluş hali-hakikatini, özne-nesne biçiminde ikinci bir karaktere büründüren iktidar sahipleri, toplum üzerindeki hegemonyanın en ideolojik düzenini kurmuş olurlar.

Cinsiyetçiliğin in temel ve ilk inşası erkek aklının özne biçiminde belirlenimidir. Bunun için kadınlık ve erkeklik tanımlarının inşasına girişilir. Kuşkusuz bu tanım ve anlam yüklenimleri doğal gerçeklikler üzerinden yapılır. Zira meşruiyet sorununun aşılmasının en temel koşulu hakikat zeminine dayanmaktır. İktidar, hakikati çarpıtarak kendisine zemin haline getirir ve meşruiyet sorununu gidermeye çalışır.

Uygarlık tarihi boyunca cinsiyetçiliğin en temel iktidar formu ataerkilliktir. Ataerkillik erkeğe adeta bir tür "doğurtuculuk" ile payelendirmedir. Yani kendisinde olmayana kendisini özne kılmaktır. E. Fitcher, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakküm ilişkisinin erkeklerin döl verme kapasitelerini keşfetmesinden sonra geliştiğini söyler. Ataerkillik bir nevi bu fark edişin ideolojik inşasına dayanır. Böylece erkek aklı etrafında örülen, erkeğin toplumsal yaşamın öznesi kılındığı geri kalan kesimlerin ise nesneleştirildiği, tüm uygarlık tarihine egemen olan kesintisiz olarak varlığını koruyup geliştiren-kurumsallaştıran ataerkillik en yaygın ve en yoğun iktidar tarzı olarak karşımıza çıkıyor. Bu iktidar tarzının bu uygulanış biçimleri sadece biyolojik ve fiziksel olarak değil, ahlaki, politik, sosyal, kültürel, hukuki vb tüm toplumsal alanlara dayatılır.

Doğal toplumda ara eksenlilik tahakküm içermiyordu ve bir tür toplumsal düzenlenişi içeriyordu. Cinsellik ise kadının belirleyiciliğinde gelişen ve hem doğal hem de toplumsal durumun " sağlıklı" sürdürülmesini sağlayan bir alan olarak pratikleşiyor. Kadın kendi toplumsallığını koruma ve geliştirme temelinde cinselliği düzenleyici bir ilke olarak görüyor ve bu çerçevede kurallara bağlıyordu. Hatta neolitik toplumun son dönemlerinde tanrıça tapınaklarında gelişen ve bir tür eğitim-eğitme işlevi gören cinsel ritüeller ve kendini tanrıçaya adayan kadın adaylarının düzenlenişinden söz edilir. Bu düzenlenişi daha sonra uygarlıkçı sistemle gelişen fahişeleştirme olgusuyla karıştırmamak gerekir. Muhtemelen neolitikteki bu uygulama kutsal tanrıça düzeninin düzenlenmesi ve bu toplumsallığın kutsanma tarzlarından biriydi. Ayrıca unutmamalı ki günümüzdeki gibi bir anlam yüklenimi ile cinselliği değerlendiremeyiz. Belki de bu yolla cinselliğin gücünün ve tehlikesinin farkında olan toplumsallık ona bir tarz kutsallık yükleyerek ilkelere bağlamaya ve bu yolla toplumsal hakikati verimli kılarak toplumu eğitmeye çalışıyordu. Simgeler çağından bahsediyoruz. Bu durumda cinselliğin rol aldığı çeşitli anlam yüklenimleri vardır. 1) Türün varlığının devamı, 2) Ortak duyguları paylaşım, 3) Haz-mutluluk. Tüm bu anlam yüklenimleri toplumsal ahlaka bağlanıyordu.

İşte ataerkillik tüm bunların ters yüz edilmesidir. Özellikle şaman etrafında gelişen ve bir tür karşı ev olarak gelişen hiyerarşik düzenleniş kendi içinde kadın karşıtlığını taşıyarak boy verdi. Zira karşısında geliştiği düzenin belirleyici unsuru kadındı. Hiyerarşik düzenleniş ise erkek etrafında örülen sistemik bir yapıdır. Yeni gelişen hiyerarşik düzenin temel tarzı özne-nesne ayrımına dayalı oluşumudur ve bu tüm topluma dayatılan cinsiyetçiliktir. Bu anlamda kadın sadece cins olarak değil insan olarak nesneleştirilmektedir. Dolayısıyla topluma dayatılan tüm bu nesneleştirmenin temeli cinsiyetçilik oluyor. Tüm erkeklerin tüm kadınlara yönelttiği bu saldırı hâkim erkeklerin tüm topluma dayattıkları bir tahakküm tarzına dönüşür.

İlk saldırı biçimleri ideolojiktir. Özellikle mitolojik tanrı-tanrıça çekişmelerinde bunu apaçık gözlemleriz. Bu ideolojik mücadelelerin en temel özelliği kadınlık ve erkeklik olgularının inşa edilmesidir. Kadın ve erkek sistemleri arasındaki mücadele artık tüm toplumsal mücadelelere içerilecektir. Hâkim ideolojik yapı ataerkillik olduğu için kavramsal inşalar ona aittir. Bu temelde kadın birçok kavramsallaştırma ile bir cendereye alınır. Duygusal, irrasyonel, pasif, şehvet ve arzuların körükleyicisi, şeytani, yoldan çıkarıcı, eksik yaratılışlı, zayıf vb birçok olumsuz yakıştırma yapılır. Elbette şehvetli, adaletli,

anne, verici vb olumluluklar da eklenir ama bunlar kazanılmış toplumsal özelliklerdir. Ve iktidarın değil toplumun kendi inşalarıdır. Erkek ise aktif, buyurgan, güçlü, rasyonel vb niteliklere bürünür. Bu tarz ayrımların belli boyutlarda doğal durumdan kaynaklı yanları varsa da bu tanımlamalar daha çok ataerkil aklın iktidarcı yakıştırmalardır. Son yıllarda kimi feminist çevreler "doğal durumun" kullanılmasına karşı çıkarak bunun kadın üzerindeki tahakkümün meşrulaştırılmasına yol açtığını söylemektedirler. Ataerkil aklın amacının bu olduğu söylenebilir. Fakat doğa durumundaki kimi özellikleri sırf bu yüzden inkar edip erkek ve kadın kişiliğini matematiksel olarak eşitlemek de tartışmalı bir husustur. Bu anlamda özcü yaklaşımları aşmak kadar öze sahip çıkmak ve özden hareketle tanım geliştirmek daha doğru geliyor.

Kadın ve erkek inşalarıyla sistemik bir hal alan ataerkillik, erkeklere daha yaşamsal ve gerçekçi görevler vererek onları bilinçli, rasyonel, planlı, üretken, aktif vb biçimde roller biçerken kadınlara ise daha çok doğa durumu ile özdeşleştirilerek aradaki tahakküm durumu görünmez kılar. Böylece tıpkı kölenin efendisinin bir parçası olması şeklinde hareket etmesi ve bunu yaptığını inkâr ederek kendisi için pratikleştiğini iddia etmesi-inandırması gibi kadın da erkekle arasında böyle bir gölgesi olarak boyutlanır. Öyle ki aslında ataerkil mantık dâhilinde hareket ediyor. Olsa da bir şekilde kendi özerk mantığını izliyormuş gibi gözükecektir. Kadın bağımlılığının aldığı en nihai biçim baş eğici ve müşfik bir tavırla hareket ettiği zamanlarda kendisini özerk bir fail olarak algılayışıdır.

Böylece öğrenilmiş kadınlık ve erkeklik rolleri kabul edilmiş iktidar ilişkilerini besler. Yani cinsiyetçilik iktidar ilişkisi olur. Kadına içerilen anlamlar topluma, erkeğe, içerilen anlamlar ise devlete yakıştırılır. Böylelikle üst toplum alt topluma karşı yönelimde hem altta olma durumunu dayatır. Hem de bunu cinsiyetçi bir tarzda yapar. Erkek sistem kadına nasıl rol biçip davranabiliyorsa aynısını topluma da dayatır.

Mitoloji, din, felsefe ve bilim tüm bu cinsiyetçi uygulamaları hem içerirler hem de meşrulaştırırlar. Kadına karşı başlatılan şeytanlaştırma, fahişeleştirme, cadılaştırma vb. tüm dayatmalar aynı iktidar aklının topluma karşı dayattıkları cinsiyetçi yaklaşımlardır. Böylece zayıf düşürülen kadın, her türlü erkek tasarrufuna açık hale getirilir. "Bu anlamda kadınlık kadının özü olarak kişiliksizleştirmesidir." (A. Öcalan). Kişiliksizlik hem erkek tarafından dayatılır hem de "kadınlık" biçiminde kadına öz-şiddet yoluyla dayatılır. Yani kadınlar kendilerine karşı kullanılan baskı durumunu "kendilerine döndürmeyi ve içselleştirmeyi öğrendiler." (4) Bu öğrenme durumu için erkeklik tam tersi bir seyir izledi. Erkeklik halinin kişinin kendisinde ve başkalarına sunuşunda içerdiği anlam hâkim ve iktidar sahibi olmayı ifade ediyor. Bunu düşünce tarzından tutalım duruş ve davranışına fiziğine yüklediği değer ve geliştirdiği egoya kadar hemen her zaman kendisini gerçekleştirmesinde gözlemleyebiliriz. Artık tüm doğa ve toplum eril özne ve dişil nesne diyalektiğine bürünmüştür. Dişiyi nesne bırakmanın en etkili yolu kadınlığı topluma içermektir. Kadınlık içerilmiş köleliktir. Ataerkil aklın geliştirdiği bu tanım iktidarın topluma yönelim tarzı haline gelir. Böylece toplumsal cinsiyetçiliğin üretimi kendini doğuran erkek ve kadın eliyle süreklileşir ve kurumsallaşır. Bu zora dayalı bir ele geçirme ve tecavüz-tahakküm durumu ataerkil aile devlet din hukuk bilim ve benzeri tüm unsurlarca beslenir hale geldi.

Cinsiyetçiliğin en görünmez kılındığı yer ailedir. Aile tüm olumlu kazanımlarının yanında en yoğun toplumsal cinsiyet üretim merkezidir. Zira hem rol modeldirler hem de en güçlü (kutsal) zırhlarla koruma altına alındığı için adeta sorgulanamaz durumdadır. Ataerkil ailenin bu öğütücü karakteri ilginç bir paradoks taşır. Bütün insanların amacı "aile olmaktır". Ama aynı zamanda aile olan bütün insanlar sistemle birleşmenin (özellikle kadınlar) hayal kırıklığını bir biçimde yaşarlar. E. Goldman "buraya giren herkes umutlarını dışarıda bırakır" der.

M. Meis'in tanımıyla "Bütün erkekler" olarak devlet ataerkilliği temel bir ideolojik bileşen olarak görmüş ve erkek aklının kurumsal yapısı olarak süreklilik kazanmıştır. Devlet aklı denilen tahakküm durumu özünde erkek aklıdır. Devletin kuruluş bileşeni erkeklerden oluşur. Cinsiyetçiliğin tüm topluma yönelimini örgütleyen de devlettir. Buna rağmen devletin bu yönü hemen hemen hiç görünmez. Sanki toplumdan bağımsız ve toplum üzerinde bir yapı olarak "nötr" muamelesi görür. Devlet bu konumlanışı "insan" genellemesi yaparak sürdürür. Fakat bu insan erkektir. Çünkü devleti oluşturan, yasasını, tarzını ve işleyiş esaslarını belirleyen erkektir. Dolayısıyla bir yerde devlet varsa orada cinsiyetçilik üretiliyor demektir.

Sistemin cinsiyetçi üretimi sadece kadın üzerinden gelişmez her zaman sistem karşıtı sosyal ve ruhsal yapılarıyla muhalif olma potansiyelini taşıyan geçlikte direk cinsel saldırı yoluyla bu cendereye alınır. Zeus, Prometheus'un yarattığı ve tanrılardan akıl çalarak verdiği erkeklerin şımarık ve terbiyesizliği karşısında Hephaistos'u onların başına bela olacak bir insan yaratması için görevlendirir. Hephaistos'un yarattığı Pandoradır. Pandora'da bir fahişenin düşünce tarzı bir hırsızı doğal yapısı bir köpek kalbi bir tilki huyu olduğu belirtilmektedir. (5) Böylece genel toplumsal cinsiyetçiliğin yöneliminin yanında cinsel olan aracılığıyla sistem kendine bağladığı kadını kullanarak gençlere yöneltmektedir.

Benzer bir yönelimi Antik Yunan'da görmekteyiz. Antik Yunan'da gençlerin yetiştirilmesinin yollarından biri de genç "oğlan"ların filozoflarca eğitilmesidir. Birçok

filozofun oğlanı vardır. Bu uygulamanın temel amacı sistemin başına bela olabilecek olan genç erkeklerin iradeleri ve onurlarının kırılarak sisteme bağlanmasıdır. Gerçekten de "oğlan" olarak seçilen bu gençlerin çoğu üst sınıflara mensup ve yönetime her an katılabilecek olanlardır. Platon mevcut durumu över ve 3. cins yorumuna girer. Zira kadın sadece doğurganlık işlevine sahiptir. Asıl ilişki ise erkeğin kendisine yönelerek geliştireceği ilişkidir. Aristotales de bir tür ataerkilliğin (ya da erkeğin) kadının rolüne büründürme hevesinde görünür. Zira Aristo'daki akıl erkektir ve dölleyici bir özle türsel yaşamın devamlılığını sağlar. Böylece kadına ait yaratıcı doğurganlık erkeğe havale ediliyor. Ataerkilliğin günümüze kadar gelen rasyonelizasyonu bu şekilde belirlenmiş oluyor. Bu aslında tarihin en büyük hırsızlıklarından biridir. Kadının en temel fonksiyonları yani dişiliği erkeğe mal edilerek ataerkilliğin kendisi akılcı bir dişiliğe bürünüyor. Patriyarka kendini aşmış rasyonelleşmiş ve yenilemiş bir matriyarka'ya dönüşür. Aristo üreme işini ise erkeğin madde (kadın) üzerinden amaca yöneliminin etkisi olarak ifade eder. Erkek kadını dölleyerek kendini üretir. Yani kadının sadece işleyen bir nesne durumundadır. Böylece tıpkı Platon'daki gibi erkek kendini üreterek kendine yönelir ve kadın sadece taşıyıcı bir araç olarak kalır. Çünkü kadın kısır bir erkektir. Bu tarzda yaşamın kadının tüm dişil doğurucu yapısı erkek dölleyeciliğine içerilir.

Cinsiyetçiliğin tarihsel seyrini aktarma durumunda değiliz. Üretim mantığı açısından temel parametreleri böyle ifade edebiliriz. Bu parametrelerin günümüzde uygulanış biçimleri ise çok daha geniş bir yelpazede ifade edilebilir.

Kapitalist modernite, cinsiyetçiliği neredeyse en temel ilişki biçimi haline getirir. Erkeğin kadın, eteğinin, erkek patronun işçi askerin sivil politikacının halk, sömürenin sömürülen vb. tüm özne-nesne ilişki biçimlerinde sistemin cinsiyetçi uygulamasıyla karşılaşırız. Bu anlamda tüm topumun "karı"laştırarak tahakküm nesnesi kılınması söz konusudur. En üsten en alta doğru dayatılan (ki yatay ilişsilerde de bunu gözlemleriz) bir kadınsılık ve teslim alma yönelimini gözlemleriz ve sistem bunu topluma içerir. Siyasal alan böyle işler, ekonomik, sosyal, kültürel, diplomatik, askeri vb. tüm alanlar bir cinsin diğerine egemenlik ve sahipliği mantığıyla örülür. 24 saat esasına dayanan bir cinsellik söz konusu. Bütün erkekler bütün kadınları vajina olarak görür. Bu durum toplumsallıktan çıkarak hayvansılaşma biçiminde dayatılmaktadır. Kadının her organı erkeğin iktidar nesnesine dönüşür. Cinselliği bulaştırılan "akıl" cinsel olanı ortadan kaldırarak sonuna kadar anlam yitimine yol açmıştır.

Ataerkillik kapitalizmin ruhunda vardır. Bu ruhun beslenme tarzı bilim ve nesnellik olgularıdır. Modern bilimin cinsiyetçiliğin nesnelik nasyonuyla meşrulaştırması tarihin en kapsamlı iktidar ilişkilerine yol açmıştır. Cinselliğin anlamsızlaştırılması kadının cinselliğinin ortadan kaldırarak cansızlaştırılması ve makineleştirilmesi anlamını da içeriyor. Gerçekten de günümüzde cinsellik en çok zihinsel alanı dolduran ama en anlamsız yapılan bir durum haline gelmiştir. Yani anlamsızlığın temel bir duruş tarzına dönüşmesi söz konusu. Sistem erkek lehine işliyor gibi görünse de aslında tıpkı Aristo'nun ön gördüğü gibi sistemi üretmekten başka bir şey yapmıyor. O habire bir ..... örüntüsü olan erkeklik bilincini yaşar, kendisini kendine ispatlamaya çalışır ve kendisini verilen role uygunluğunu sınar.

Sistemin diğer ideolojik saldırılarında da cinsiyetçilik bir tarz olarak uygulanır. Bir yerde tahakküm ve iktidar varsa, orada cinsiyetçilik var demektedir. Dolayısıyla cinsiyetçiliğin esasını (kadına dayatılan tahakküm durumu) gözden kaçırmadan ve gizlemeden, tüm sömürü ve iktidar ilişkilerinde korlarına rastlarız.

"Modern" Batı toplumlarının diğer dünya halklarına dayattığı sömüren-sömürülen ilişkisine bu gözle baktığımızda tecavüz kültürünün derinlik düzeyini daha iyi kavrarız. Sömürülen ülkelere dayatılan özünde kadınlıktır. Kadınlık ve erkeklik olguları nasıl birbirini besleyip iktidarı üretiyorsa sömüren-sömürülen ilişkisinde de benzer bir iktidar örüntüsü vardır. Sınıfçılık, devletçilik, dincilik, milliyetçilik vb. tüm özne/nesne ikilemlerinde tecavüz ve cinsiyetçilik dayatılır. Elbette iktidarı cinsiyetçilikle aynılaştırmıyoruz. Tüm bu iktidar biçimlerinin farklı tarzları da vardır. Ama bu iktidar ilişkilerindeki cinsiyetçiliği görmez ve oradan mücadeleye başlamazsak hep esası kaçırmış oluruz.

Dolayısıyla cinsiyetçiliği aşmanın yolu cinsel olanın özgürleştirilmesi ve ahlaki-toplumsal değerlere bağlanması vazgeçilmez görünmektedir. Bunun için öncelikle mevcut kadınlık ve erkeklik inşalarının aşılması ve reddedilmesi gerekir. Mevcut kadını ve erkeği ret, cinsel olanın iktidar zemininden uzaklaştırmasının ve insanın özgürlük ve anlamlı oluş amacına bağlanmasının nirengi noktasıdır. Bu cinsiyetçiliğin aşılmasının önemli bir başlangıcı olabilir. Diğer yandan kendimizdeki iktidar ilişkilerini (ve tabi genelde iktidar) çözümlerken de ondaki cinsiyetçi özü hep yakalamak ve reddetmek durumundadır.

Yararlanılan Kaynaklar

1- Cinseliğin Tarihi/M.Foucault
2- Son sömürge Kadınlar/ M.Mess
3- Gıdıklanan Özne/ S. Zizek
4- Felsefe Ansiklopedisi/A. Cevizci

Hakikatin Sırrı Özgürlük

Mahmut Aba/Sıddık Batur

"Maddenin amacı anlamlaşmak, anlamın amacı maddeyi aşmaktır"

"Oluşmak, var olmak, varlıkta anlamlaşmaya yönelmek; renk ses ve çeşitlilik olmak, her canlıda bir tılsım olup her bitkide bir koku, bir madde haline gelmek; maddenin dönüşüyle anlamlaşmak ve yeni bir oluşuma doğru yol almak. Her yeni oluşla çoğalmak, gelişmek, yeni bir bitki ve canlı türüne yol açmak. Tüm bu devinimler, evrenin bir amacı olduğunu ve kendini görünür kılmak istediğini hissettirir gibidir. Çünkü sürekli bir devinim halinde olup müthiş bir zekâ potansiyeline yol açmayı farklı şekilde düşünmek mümkün değildir. Varlığın özünde görünür kılıp anlamlaşma çabası vardır. Ki canlılık bunu gerektirir. Aksi durumda, varlığın var olma hali ortadan kalkar ki, bu da koca bir boşluk ve hiçlik anlamına gelir."

Hakikat arayışçısı olmak özgürlük bilincini gerektirir. Çünkü anlam, verili olana hapsedilmeyecek kadar sınırsız ve zengin bir içeriğe sahiptir

Peki, evren kendini nasıl anlamlandıracak? Neyle kendini tanımlayacak? Ya da evren gerçekten tanımlanmak istemekte midir? Kuşkusuz bu soruları yanıtlamak kolay değildir. Ancak imkânsız da değildir.

A. Öcalan, hakikatin sırrına erebilmek için öncelikle insanın bilinmesi, tahlil edilmesi gerektiğini belirtir. Çünkü evrensel arayış ve oluşumun en mükemmel yaratımı insanda somutlaşmıştır. İnsan mikro evren bir oluşum olarak tanımlanmaktadır. "maddenin yapıtaşları olarak atom içi ve atomlar arası oluşumlarla canlılık arasındaki bağ, en iyi insanda teşhis edilebilir." İnsan, evrenin maddi-manevi tüm özelliklerini varlığında taşımaktadır. Bitkisel, hayvansal ve bir üst aşama olarak zihinsel dünya. Dolayısıyla evrenin dilini bilmek, bu mikro yapının ruhsal, düşünsel ve yaşamsal gelişim öyküsünü anlamakla mümkündür. Bundan hareketle evrensel hakikate ulaşmak olasılık dâhiline girmektedir.

Anlamak Özgürleşmektir

Hakikati tanımlarsak, nesnel gerçekliğin zihindeki yansımasıdır. Diyebiliriz. Tabi bu, nesnel gerçekliğin aynısının yansıması değildir elbette. Onun anlam bulmuş ve bir yerde bilince çıkarılmış halidir. İnsan yaşama anlam vermeden yaşayamayacağını bilir. Bu nedenle kendini bilmesi, doğa, evren ve toplumsal yaşama ilişkin merak ettiklerini anlama kavuşturması için bir arayıştır bu. Yani insanın aradığı gerçekliktir.

Hakikat arayışçısı olmak özgürlük bilincini gerektirir. Çünkü anlam, verili olana hapsedilmeyecek kadar sınırsız ve zengin bir içeriğe sahiptir. Ayırdına varmak için zihnin sürekli esnek tutulması ve yerleşik algıları sorgulayan bir pozisyon almayı gerektirir. Yerleşik algılara takılı kalmak, bilincin körelmesi ve dogmatikleşmesini beraberinde getirir. Oysa hayat akışkandır. Herakleitos'un deyimiyle, "her şey hareket halindedir." Dolayısıyla zamanda gerçekleşen hareket varlığı daha da yetkinleştirerek, yeni anlam ve problemlere kapı aralar. Zihin bu diyalektiksel gelişmeyi yakalamadı mı zamanın gerisine düşüp bildiklerinin cahili ve kölesi olmaktan kurtulamaz. Spinoza'nın "açık düşünceye kavuşan insanın tutsaklığı yok olur. İnsanlar bilmediklerinin tutusağıdırlar, bilgiye erişince özgürleşirler" söylemi, bu noktada daha bir anlam kazanmaktadır. Özgürlük değişimdir.

Hakikat insan arayışlarına göre çoklu bir anlatıma sahiptir. Gerçeğin yolu düz ve çizgisel olmadığından, za-

manın belli dönemleri için farklı yöntemler (Hakikate ulaşma yolları) geliştirilmiştir. Doğa gibi harika ve gizemli bir dünyayı tekçiliğin dar duvarlarına hapsetmek her zaman sorun olageldiğinden alternatif yöntemler hep denenmiştir. Mitoloji, din, felsefe, bilim hep bu amaçla geliştirilmiştir.

Hakikat Yolunda Güçlü Bir Arayış

Tarihin derinliklerine anlam vermeye çalıştığımızda, karşılaştığımız ilk düşünce yöntemi olay ve olgulara ilişkin mitolojik anlatım tarzı olmaktadır. Mitoloji hakikate ulaşmada kullanılan ilk düşünce yöntemidir. Toplumun maddi ve manevi değer yargılarını yansıtan öyküler (söylenceler) bütünüdür. Ama basit veya çocuksu bir anlatım tarzı değildir bu. Arkasında derin bir evren anlayışı/kavrayışı bulunmaktadır. Ana-kadın etrafında gelişen neolitik toplumun hem içsel, hem de dışsal görüş ve inançlarını temsil eder. Toplumsal deneyimin vazgeçilmez düşüncesi olarak doğayı canlı ve ruhlarla dolu kabul eder. Bu durum insandaki canlılık belirtisinin doğal bir yansıması olarak gelişir. İnsanlar bu tarz bir düşünceyi geliştirirken, doğayla aralarındaki simbiyotik ilişkiden hareket etmişlerdir. Diğer tüm canlı türlerinden farklı üremesi, çoğalması, gelişmesi ve yetkin bir toplumsallaşmayla çevreyi düzenlemesi doğayla uyumlu, anlamlı bir yaşam inşa etmesini sağlamıştır. Doğanın da en az kendisi gibi canlı bir yapıya sahip olduğunu, değişip dönüşerek hayat bulduğunu gözlemleye bilmektedir. Bu yolla kendini doğal gerçeklik içinde bir yerlere oturtmaya çalışmıştır. Ama anlamına erişemediği, güç getiremediği olaylar karşısında da hep bir dayanak aramıştır. Tabii dünyaya gözlerini açmasını, topluluk olarak gelişmesini, besinsel ihtiyaçlarını elde etmesini, hayatı zengin bir anlama kavuşturmasını sağladığından da doğayı bağışlayıcı, merhametli ve hep şükredilmesi gereken kutsal bir varlık olarak kabul etmiştir. Dolayısıyla Abdullah Öcalan'ın dediği gibi, "mitoloji yaklaşımın yaşamla bağlantısı kesin çevreci, kaderden uzak, determinist olmayan özgürlüğe açıktır."

Kutsallıklarla yüklü mitolojiler neolitik dönemin temel zihniyetidir. Neolitik devrimle beraber toplumsal yaşamda meydana gelen değişimlerin insan zihnine yansımaması mümkün değildir. Kaldı ki neolitikliğin kendisi zihinsel gelişmenin bir ürünüydü. Biri diğerini kollamış, öbürü de ona uygun bir dönüşüm gerçekleştirerek anlamlı bir yaşam ve özgürlük seçiminde bulunmuştur. Nitekim düşünce yalnızca mekânı anlamlandırmaya çalışmaz, bağrında geliştiği toplumsal yaşamı düzenleme gibi bir rolü de üstlenir. Bu nedenle, mitoloji bir yandan evren ve doğayı anlamlandırırken, diğer yandan da topluluk üyelerine alt oldukları kültüre, ahlak ve davranış kurallarına uygun yaşamayı öğretir. Bu ise, insan olarak var olmanın ilk kuralını oluşturur.

İnsanı diğer canlı türlerinden ayıran düşünebilme kapasitesidir. Bu saye de ikinci doğa denilen toplumsallaşmayı geliştirmiştir. Bunun ilk aşamasına doğal veya neolitik toplum diyoruz. Hakikatin en somut yaşandığı toplum biçimidir. Ana- Kadın(tanrıça) öncülüğünde gelişen bu toplumsallık doğanın işleyiş esaslarına uygun, ahlaki-politik toplumun ideal bir örneğini sergilemiştir. Bu toplumsallaşmanın da ilk halidir aynı zamanda. Bu toplumsal birimde birey ve toplum gibi bir yarılma söz konusu değildir. Birey toplumuyla (klan9 var olmakta, toplumda ona huzur, güvenlik ve esenlik bahşetmektedir. "Haklar eşit, bireyler özgür, toplumda kutsaldır." Toplumsal üretim ve tüketim kolektif esaslara dayanır. Her şey ortak kullanılır ve paylaşılır. Bireysel birikim ve tüketime yer yoktur, ayıp karşılanır. Bu ortaklık, ana kadının paylaşımcı doğasından kaynağını alır. Yani " kadının üretim ve verimliliğine şükretmenin ifadesi olarak şekillenmiştir." Kadının bereketi kutsal kabul edilmiştir. Dolayısıyla kadın yüceltilmiş ve ana tanrıça olarak manevi bir otoriteye sahip olmuştur. İnsanlığın kaybolmuş cenneti olarak ifade edilen yaşamın temelinde, kadının duygu ve düşünce dünyası, emek, hüner ve icatlarının yatması; sınıf, tekel ve iktidarcılığın bulunmaması; eşit, özgür ve adil bir yaşamın yer alması toplumsal yansımasını bu şekilde bulmuştur. Zira " topluluk için verimli ve kalıcı üretim yapabilme hayati önemdedir ve haklı olarak kutsanır, sadakat gösterilir."

Adım Adım Toplumsal Yabancılaşmaya doğru

Sümerlerle birlikte toplumun sınıf ve katmanlara bölünmesi mitolojileri niteliksel bir dönüşüme uğratmıştır. Mitolojiler artık gelişmiş hiyerarşilerin, iktidar ve devlet sahiplerinin meşrulaştırıcı aracına dönüşmüştür. Eskinin eşitlikçi, özgürlükçü ve âdete dayalı hakikat söylemi, giderek yerini köleliği tanrısal bir buyruk sayan, sınıfsal ve aynı zamanda cezalandırıcı bir hakikat anlayışına bırakır. Sümer rahiplerinin ziguratlarda geliştirdiği bu hakikat tarzı yeni bir toplumsal inşayı ifade etmektedir. Üçlü erkek ittifakına dayanan (rahip+ yaşlı bilge+ avcı erkek) sınıflı kent toplumudur bu. Tabii inşanın başında rahip bulunmaktadır. Zira bilginin kutsallığı inşacının da kutsallığını gerektirir.

Erkek rahip yeni toplumun zihinsel dünyasını inşa ederken, ilkin kadını, kadın şahsında ahlaki-politik toplumun (doğal toplumun) eşitlikçi yapısını hedef alır. Kadını etkisizleştirmeden, düşürmeden, sömürgeleştirmeden düşüncesinin varlık kazanmayacağını iyi bilmektedir. Bunun için müthiş bir mücadeleye (zora, baskıya ve hileye dayalı) girişir. Zamanın mitolojik anlatımlarına bakıldığında bu görülebilmektedir. Bir taraftan kadının, kutsallıklarını koruma ve sahip çıkma direnişi; diğer yandan da, erkeğin bu kutsallıkları gasp etme, sahiplenme, dejenere edip sınıflı kent

toplumunun bakiyesinde kullanma hırsı-zlığı. Uzun soluklu mücadelenin sonunda erkek galebe çalmıştır. Erkek adeta kadın bedenini parçalara ayırarak bunlar üzerinden yeni bir dünya inşa etmiştir. Tabii bu, eşitlikçi ve özgürlükçü bir inşadan ziyade baskıya, sömürüye, köleliğe, sınıfsallığa, iktidarcı ve devlet anlayışına dayanan bir gerçekleşmedir. Açık ki, burada toplumsal yabancılaşmanın ilk ve ciddi adımı atılmış olmaktadır.

Toplumsal yabancılaşmanın başında kadın köleliği gelmektedir. Ancak Sümer rahiplerinin kurguladığı toplum modeli için kadının yalnızca fiziksel sömürüsü yetmemiştir. Tüm toplumun köleliğe açılması için fiziksel sömürünün yanında ruhsal ve zihinsel kölelik de geliştirilmiştir. Nasıl ki kadının özgürlük durumu toplumun özgürlük düzeyini yansıtıyorsa, köleliği de kendine yabancılaşma düzeyini belirtir. Rahip bunun bilincindedir. Bu nedenle kadın musakaddim denilen (ilk genelev) evlere kapatılarak erkek toplumuna sunulur. Bu yolla derin bir ahlaki çöküntü içine giren toplum, iktidar güçlerinin istismar aracına da dönüşmüş olur.

Düşünce yalnızca mekânı anlamlandırmaya çalışmaz, bağrında geliştiği toplumsal yaşamı düzenleme gibi bir rolü de üstlenir

Hakikat yitimi özgürlük sorununu da beraberinde getirir. Sümer uygarlığı bu konuda ilk çarpıcı örnektir. Sümerolog S.N.Kramer "SÜMER" adlı kitabında konuya ilişkin şöyle bir değerlendirmede bulunur. " Bu bölgede… insanın kayıtlı tarihinde ilk kez olarak 'özgürlük' sözcüğünün kullanıldığını görüyoruz; bu sözcük düz anlamıyla 'ana dönüş' anlamına gelen Amargi sözcüğüdür." Burada çok çarpıcı bir özgürlük tanımı yapılmıştır. Özgürlüğe yüklenen anlam, ana merkezli doğal topluma dönüş şeklindedir. Anaya dönüş öze yani yitirilen hakikate dönüş olarak anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla baskı ve sömürünün başladığı yerde özgürlük arayışının da başlamış olduğunu ifade etmektedir. Daha önce doğal ve nesnel bir şekilde zihinde yansımasını bulan özgürlük (doğal toplum) ters yüz edildikten sonra, hem kavramsal, hem de bir ideal olarak gelişmesine yol açmıştır. Bu ise, hakikat dediğimiz arayışın kendisi olmaktadır. Hakikat ancak özgürlük gibi bir somutlaşmayla anlam kazanabilmektedir.

Sümerlerin özünü değiştirip özünü egemen bir kült haline getirdiği mitolojiler, daha sonra dinsel dogmalara dönüştürülerek zihinlerde niteliksel bir dönüşüme uğrar. Evren, insan ve toplum hakkında yeni yorumlar geliştirilip farklı anlamlar oluşturur. Hakikatin merkezine aşkın bir yaratıcısı (Tanrı) yerleştirerek, onu yegane güç ve irade sahibi kılar. Evren ise içindeki tüm canlılarla birlikte yaratıcının bir eseri, "eki" ve lütfu olarak tanımlar yaratan-yaratılan, yöneten-yönetilen, tanrı-kul, vb özne-nesne ayrımına dayalı bir ikilem geliştirilir. Tanrı göklere çıkartılıp her şeyin sahibi ve hâkimi kılınırken, insan biat etmekle yükümlü, kaderine razı gelmesi gereken iradesiz bir varlık olduğuna inandırılır. Bunun için her söz bir tanrı kelamı, her dogma mutlak suretle uyulması, tartışılmaması, yerine getirilmesi gereken bir inanç ve ibadet sayılmıştır. Açık ki sömürünün daha rahat yapılması için her söz böylesi bir zihinsel dönüşüm ile katı kurallara ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü başka şekilde sömürünün gerçekleşmesi mümkün değilse. Zorbalık bunu gerektirir. Bilge insanın dediği gibi, "bir anlayışta ne kadar katı bir hüküm varsa orada zorbalık ve sömürü gizlidir."

Aslında görünmez kılınıp yaratıcı mertebesine yükselten Sümer rahip geleneğidir, yani egemen sınıfın kendisidir. Egemenler bu yolla kendilerini özne konumuna yükseltirken, toplumu basit nesnelere indirgemiş olur. Maskeli tanrıların inşa edildiği eşiktir bu. Konuya ilişkin Abdullah Öcalan şöyle bir değerlendirmede bulunur: "Bu Tanrının aynı zamanda toplum üzerinde buyruk ve sömürüyü gerçekleştiren şef, despot olduğu kolaylıkla sezilmektedir. Aşırı maskeleme insan anlayışını aldatmakla yakından bağlantılıdır. Zaten ilk çıkışlarında tanrı-krallar olarak kendilerini adlandırmaları bu hususu yeterince açıklamaktadır. Akabinde kendi sözlerini kanunlaştırmaları, kesin hakikat olarak sunmaları yaygın görülen bir tarihsel durumdur." Böylece hakikat veya özgürlük somutlaşması farklı bir hal almış olur. İnsanlar için artık yalnızca bir teselli, kaderlerine razı gelme, dünyanın yalan, boş ve asıl olanın öte dünya olduğu üzerinden şekillenir. Yani bu dünya han, insanlarda basit bir kervancıdır artık! Tabii bu sömürü diyalektiğinin büyük kaybedeni yine kadın olmuştur.

Dinler tarihine bakıldığında (üç büyük din) klasik köleliğe karşıt bir duruş içinde geliştirdikleri görülür. Toplumsal ahlak olgusunda mesafe kat etmeleri klasik köleliğin aşılmasında yardımcı olmuştur. Buna rağmen toplumsal özgürleşmeyi sağlayamamıştır. Bunun en büyük nedeni, toplumsal eşitsizliklerin tanrısal bir yasa olduğunu savunmasıdır. Bu yasa sınıflı, ayrıcalıklı ve iktidarcı olduğundan Sümerlerden beri süregelen kadın köleliğini de doğal karşılamıştır. Hatta bu konuda daha katı kurallarda getirmiştir. Kadın köleliğinin içselleşmesi ve yaşam tarzına dönüşmüş olduğu için mitolojisinden felsefesine, sanatından efsanesine kadar bin bir söylem geliştirilmiştir. Kadının eksik, yetersiz, iffetsiz, günahkâr, güçsüz, fitne ve fesada yol açan bir yapıda olduğu iddia edilerek, eskiden beter bir şekilde dört duvar arasına, yani eve kapatılmıştır. Yeri geldiğinde, cennet anaların

ayakları altına denilmiş, ancak cennet ayakları altına serilirken toplumsal yaşam alabildiğine ayaklarının altına çekilmiştir. Böylelikle kadın şahsında toplumun yarısı mezara gömülürken, özgürlük sorunu katmerleşerek devam etmiştir.

Hakikat arayışında felsefe yeni bir ufuk açmıştır. Felsefe herhangi bir yaratıcıya ihtiyaç duymadan, insan aklı ve iradesiyle doğa ve toplumu anlamaya çalışması hakikate yakın bir yöntem oluşturmuştur. Buna en gerçekçi hakikat arayışı demek de mümkündür. Yöntem olarak varlığı bütünlüklü görmesi, kuşkulanması, sorgulaması ve hep bir arayış içinde bilgiye yönelmesi, belli oranda onu gerçekçi kılmaktadır. Dinin sorgulamayı kabul etmeyen, salt inanca dayalı dogmatik düşünce yapısıyla kıyaslandığında muazzam ön açıcı bir önem taşıdığı görünmektedir. Ayrıca felsefenin temel yöntemi olan diyalektik, ilkeleriyle düşünüldüğünde hakikate daha çok

Toplumsal yabancılaşmanın başında kadın köleliği gelmektedir. Ancak Sümer rahiplerinin kurguladığı toplum modeli için kadının yalnızca fiziksel sömürüsü yetmemiştir

yaklaştırmaktadır. Çünkü bu yöntem sayesinde nesnel gerçeklik doğru bir şekilde öğrenilmekte, zihinde doğru bir yansıma bulmaktadır. Elbette zihne yansıyan hakikatle nesnesi arasında tam bir benzerlik olmayabilir. Nesnel yapının bir de iç özellikleri, yani gerçeği vardır. Özünü görmek, anlamak için nesnenin parçalanıp içine bakılması gerekir. Ancak bu sefer dışsal görüntü ortadan kalkmış olur. Bu anlamda hakikat göreceli bir anlama sahip olmaktadır.

Tabii her şeye rağmen felsefe de kusursuz değildir. Onunda kendine has kusurları vardır. Bu da içinde geliştiği mekânla, yani kentle ilgili bir durumudur. Maddi uygarlık olarak kent, toplumsal sorunun merkezi olduğu gibi felsefi düşüncesi zorunlu kılmada da etkilidir. Ama kent organik toplumdan kopuş anlamına geldiği için bağrında gelişen düşünceyi de bu yetmezliğiyle serpiştirir. Bu konuda Abdullah Öcalan şöyle bir tespite bulunur: "Doğadan kopmuş bir zihniyet, kent ortamında kolaylıkla biçimlenir. Her türlü soyut, kaba metafizik ve materyalist düşüncenin ana rahmi, çevreye ihanet temelinde kurulan kent uygarlığıdır. Demek ki felsefe, bir yandan düşüncede hamle iken diğer yandan çevreye yabancılaşmanın bir diğer düşünce biçimidir."

Hakikat arayışı sonucunda gelişen bir diğer yöntem de bilim olmuştur. Bilim, bir bilgi edinme yöntemi olarak evren, doğa ve toplumun anlaşılmasında insanlığa önemli kazanımlar sağlamıştır. Özellikle doğa bilimindeki gelişmeler çığır açan bir nitelik kazanmıştır. Ancak buna rağmen felsefeyle kıyasladığımızda hakikati ifade etmede yetersiz kalmaktadır. Çünkü bilim bilginin merkezine salt nesneyi koyarak parçalardan bütüne ulaşmaya çalışır. Bu biraz da fili kıllarıyla tarif etmeye benzer. Oysa gerçek, yani evren, doğa, toplum bir bütündür. Bütün, bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olduğundan, birini diğerinden soyutlayarak veya yalnızca gözün kestire bildiğinden hareket ederek hakikate ulaşmak mümkün değildir. Bilme açısından belki bir kolaylık sağlayabilir ama hakikatin tümünü ifade edemez. Zira kuantum fiziğine göre yer, zaman ve nesnesi arasında kesin yorumlar yapmak mümkün görünmemektedir.

Düşünsel gelişim zamansal oluşun bir yansıması olduğundan tarihten günümüze kullanılan her yöntem (mitoloji, din, felsefe, bilim) hakikatle direk iç içe olmuştur. Bu yöntemlerin kullanım amacına bağlı olarak, yetmez ve sorunlu yanlarını öz olarak anlatmaya çalıştık. Önemli olan, bu yöntemlerin kullanım amacı ve neye hizmet ettiklerini kavraya bilmektedir. Anlatımımızda görüldük, önemli oranda egemen sınıfın çıkarlarına hizmet edecek şekilde, biri diğerini ya inkâr etmiş, ya diğerinden üstün tutulmuş, ya da hakikatin parçalanıp tek yönlü bir yaklaşımın gelişmesine malzeme yapılmıştır. Bu durum, yöntemler arası çelişki ve çatışmayı doğurduğu gibi bilgiyi de köksüzlüğe itmiştir. Tabi bu durum, yalnızca soyut ve zihinsel olanla sınırlı kalmamıştır. Direkt toplumsal yaşama yansıyarak toplumun atomize olması, bölünüp parçalanması, kendine yabancılaşması gibi sorunların doğmasına da sebebiyet vermiştir. Oysa hakikatin asıl amacı iyi, güzel, anlamlı ve özgür yaşamın sırrına ulaşıp onu yaşamsal kılmaya çalışmaktır.

Simülatif Hakikat Algısının Gelişimi

İnsanlığın son dört yüzyılına damgasını vuran diğer bir gelişme kapitalist modernitedir. 16. Yüzyıl Avrupa sın da gelişen bilimsel- felsefik düşünce devrimine (Rönesans, Aydınlanma ve Reform) dayanan kapitalist modernite, hakikatin son ve en güçlü temsilcisi olduğunu iddia etmiştir. Uygarlığın izdüşümü üzerinden yürüyerek mitoloji, din ve felsefe gibi insanlığın hafızasında yer etmiş tüm zihniyet biçimlerini hakikatten uzak, geri, çağı geçmiş, gelişmeyi önleyen ve özgürlüğü ortandan kaldıran bir yapıya sahip olduğunu savlayarak, yeni bir yöntem ve ideolojik yaklaşım geliştirmiştir. Geliştirdiği hakikat rejimi ile güya insanlar özgürleşecek, toplum aklın ve bilimin öncülüğünde aşkın gücün (yaratıcı-tanrı) "zorbalığından" kurtularak hem müreffeh bir yaşam sürecek, hem de kaderini eline almış alacaktır. Ne yazık ki son dört yüzyıllık gelişmeler, özellikle de son iki yüzyıl içinde yaşananlar, kapitalist modernite koşullarında her şeyin daha da kötüye gittiğini, hakikatin tama-

men tersyüz edildiğini göstermiştir. Hakikat diye sunulan bireysel özgürlüğün aslında özgürlük olmadığı, özgürlüğün suiistimal edilerek özünden boşalttığı açığa çıkıştır. Bunun temel nedeni kapitalist modernitenin dayandığı zihinsel argümandır. Sorunun doğasını çözümleye bilmek için ilk önce zihinsel argümanı tanımlamak gerekir.

Kapitalist zihniyet bilimsel yöntem olarak pozitivizme (olguculuk), ideolojik olarak da liberalizme dayanır. Pozitivizm toplumun inanç ve ahlaki değer yargılarını bilim adına sorgulayıp dağıtırken, liberalizm de özgürlük adına bireyi şahlandırıp ahlaki çöküntüye uğratılan toplum zemininde tanrılaştırmaya çalışır. Bu şekilde tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar ahlaktan yoksun, sorumsuz, bencil, maddi ve yalnızca çıkar peşinde koşan bir bireyciliğin ortaya çıkmasına kapı aralamıştır.

Pozitivizme göre bilginin sınırları duyusal alanın ötesindeki bir dünyayı kapsayamaz; çünkü bilgi, deney verileri ve bu verilerin akıl yürütme yollarıyla çıkartılan yeni bilgilerle sınırlıdır. Bilginin sınırını ise bilim belirler. Bunun dışındaki bilgilerin doğruluğu hem şüpheli, hem de tartışmaya her zaman açıktır. Bu yaklaşım, özünde müthiş bir inkârcılık ve köksüzlük barındırmaktadır. Olguya dayalı bilginin dışındaki kalan tüm bilme (Hakikat) biçimlerinin reddedilmesi, aslında tarihin yaşanmadığını, yaşanmışsa da yanlış yaşandığını kabule zorlamaktadır. Elbette buradaki amaç önemlidir. Amaç toplumu şah damarından vurmaktır. Kapitalizm, tarihsel toplumu şah damarından vurmadı mı, hafızasız bırakmadı mı kurumsallaşamayacağını çok iyi bilmektedir. Toplum zihnen savunmasız (ahlaksız) bırakıldığı ölçüde iktidar güçlerinin denetimine, güdümüne ve çıkar şebekelerine alet edilebilirdi. Nihayetinde bu olgucu yaklaşım tarzıyla toplumun manevi değer yargıları zayıflamış, doğa geri dönüşü zor bir tahribatla karşı karşıya gelmiş, toplumsal cinsiyetçilik alabildiğine derinleşmiş, nesnel pazarlık konusu olmayan hiçbir şey bırakılmıştır. Abdullah Öcalan'ın belirttiği gibi, "Başta üç (S)'ler seks endüstrisi peşi sıra ve iç içe spor ve sanat kültür endüstrileri geniş bir medyatik reklam kampanyasıyla yoğun ve sürekli olarak duygusal ve analitik zekâyı bombalayarak tamamen işlevsizleştirerek gösteri (temaşe eden) toplumun zihniyet fethi tamamlanmıştır."

Liberalizm ise özgürlük olarak tanımlanmıştır. Ama nasıl bir özgürlük? Liberalizme göre birey özgürdür, irade sahibidir, topluma dayanmadan da varlığını sürdürebilecek bir güç ve niteliğe sahiptir. Bireyi özgürlüğünden alıkoyan, sınırlayan, bağlayan ve gerçek niteliğini ortaya koymasını engelleyen ise dış dünyadır. Diğer bir deyişle toplumdur. Liberalizme göre toplum, bireyi baskılayarak rıza göstermediği bir yaşama tabii olmasını dayatır. Bu nedenle birey, toplumdan gelebilecek müdahalelere karşı korunmalıdır.

Liberalizmin merkeze aldığı özgürlükten ziyade aslında bireydir. Birey üzerinden toplumu tanımlanmaya çalışmıştır. Ona göre toplum bireylerden oluşmuştur. " özgür bireyler" bir araya gelerek toplumu oluştururlar. Ama özgürlüğün zedelenmemesi için bireyler üstü bir yapı olmalıdır ki özgürlük (birey) korunabilsin. Toplum daha baştan suni, baskıcı ve sınırlayıcı kabul edildiğinden, üst yapının devlet (ulus-devlet) olarak tarif edilmesi kaçınılmaz olmuştur. Burada çok ilginç bir paradoks söz konusudur. Tarihte çıkışıyla birlikte köleliği doğuran devlet, ne hikmetse liberalizmle birlikte özgürlük militanı kesilmiştir. Tam da Hobbes'in düşünce tadına göre bir ziyafet!

Kapitalist sistem pozitivizmde olduğu gibi burada da Ali Cengiz oyunu oynamıştır. Amaç, sanal bir özgürlük anlayışı yaratarak, gönlünce at koşturabileceği bir alan açamaya çalışmaktadır. Özgür olduğunu iddia ettiği birey, tamamen iktidarı tekelinde tutan kapitalist şebeke ve ortaklarından başkası değildir. Yoksa iddia ettiği gibi bir özgürlük söz konusu ise ve herkes özgürse o zaman günümüz "köleliği" de neyin nesi oluyor? Çevre sorunu, kadın sorunu, nüfus sorunu, işsizlik sorunu vs. daha da sıralanabilecek bir yığın sorun. Açık ki, liberalizm kendini gizlemektedir.

Liberalizm, bireyi doğa ve toplum karşısında ilgisiz ve duyarsız kalmaya itmiştir. Birey, toplum dışında özgür

Aşırı maskeleme insan anlayışını aldatmakla yakından bağlantılıdır. Zaten ilk çıkışlarında tanrı-krallar olarak kendilerini adlandırmaları bu hususu yeterince açıklamaktadır

olabileceğine inandırılarak topluma, toplumun inanç ve değer yargılarına kuşkuyla yaklaşmasına yol açmıştır. Günümüz bireyinin yaşadığı kimlik bunalımı, yabancılaşma, ahlaki dejenerasyon gibi sorunları bu kuşkulu yaklaşım dışında düşünebilmek mümkün değildir. Günümüz de özgürlük dendiğinde adeta keyfince yaşamak, dolaşıp seyahat etmek ve kimi bireysel hakların elde edilmesi gibi saptırılmış nesnel yönelimlerin ilk elde akla gelmesi kaynağını buradan almaktadır.

Tabii işin en yürek burkan tarafı ise, yaşamın yaratıcısı olan kadının toplumsal dejenerasyonun en temel aracına dönüştürülmesi ve büyük bir mağduriyeti yaşar hale getirilmesidir. Ne var ki, kapitalizm en çok övündüğü meziyetlerinin başında da kadın özgürlüğü gelmektedir. Kapitalist sistem kadını eve hapsinden kurtarıp toplumsal yaşama özgürce katılmasını sağlamakla çok övünür. Ne yazık ki gerçekler tam tersini söylemektedir. Kadın

göreceli olarak belki belli bir özgürlüğü yakalamış olabilir, ancak yeni bir meta gücü olarak toplumsal yaşama katılması aleyhine sonuçlar doğurmuştur. Özellikle kadın sömürüsünün (cinselliği) daha da kapsamlılaşıp meta olarak topluma sunulması, ucuz işgücü olarak yararlanılması vs kadına yeni ek görevler yüklediği gibi daha da tanınmaz hale getirmiştir. Beş bin yıldır süren tecavüz kültürü kapitalist moderniteyle birlikte sokaklara, yollara, umuma açık yerlere taşıp daha vahşi bir aşamaya varmıştır. Her gün onlarca kadının namus cinayeti adı altında katledilmesi, yol boylarında, toplu ulaşım araçlarında toplu tecavüz vakalarına maruz kalması kapitalizmin azgınlaştırdığı bireyin (erkek toplumunun) bir dışa vurumudur. Bu ve benzer olayların yaşanmasında cinselliğin endüstrileştirilerek sunulması belirleyici etkendir. Yalnız başına bu durum bile, kapitalist modernitenin nasılda Simülatif bir hakikat algısı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Kapitalist modernite için adeta turnusol işlevi görmektedir.

Sonuç olarak

Hakikatin yitirilmesi kadının köleleştirilmesiyle başladı. Özgürlük sorununa da paralel bir şekilde gelişti. Ardından gelen her sistem adeta bir kez daha gücünü sınar gibi kadını daha derin bir kölelik cenderesine almayla işe başladı. Başta temel yaratıcı güç iken daha sonra erkeğin bir uzantısı, sadece soy sürdürme aracı, zevk nesnesi erkeğin nasıl isterse öyle sürebileceği ve ne isterse onu ekebileceği bir "tarla" durumuna düşürüldü. Kapitalist modernite bununla da yetinmedi, özne-nesne ayrımını paralel olarak kadını parçalara ayırdı ve her parçasını ayrı ayrı pazara sürerek, cinsel bir obje olarak "metaların kraliçesi" haline getirdi.

"Yanlış hayat doğru yaşanmaz" misali, yaşam nereden kaybedilmişse oradan aranmalıdır. Dolayısıyla işe kaybedilen yerden başlamak ve yaşamı onun üzerinden inşa etmek gerekir. Bugün Özgürlük Hareketinin yaptığı tamda budur. Kadının merkeze alan, bununla yetinmeyip özgün bir örgütlenmeye gitmesini, kendisini özgürce gerçekleştirebileceği bir ortam yaratmayı sağlamıştır. Bu sayededir ki dünyanın en politik, örgütlü ve aktif kadın hareketi Özgürlük Hareketi bünyesinde gelişmiştir. Ülkemizin demokrasi mücadelesinde hep ön saflarda bulunması, dünya kadın platformlarında en dinamik bir güç olarak yer almasını özgür ve özgün kadın hareketi olduğunu kanıtlamaktadır. Kapitalist modernitenin Özgürlük Hakaretini onca hedefliyor olmasının özünde, onun kadını eksene alan demokratik moderniteyi geliştiriyor olması yatmaktadır. Tek alternatif olarak gördüğü bu hareketi her fırsatta darbelemeye ve en aşağılık komplolarla geriletmeye çalışmıştır. Paris'te 3 Kürt kadın devrimcinin alçakça katledilmesinin temelinde bu zihniyet vardır. Katledilen bu kadın yoldaşların demokratik modernite militanlığını kapitalist modernite merkezlerinin tam kalbinde birer hakikat arayışçısı olarak güçlü bir şekilde yapmaları, özgürleşme yolunda ahlaki-politik yaşamı, benimseyip yaşıyor olmaları katledilmelerinin asıl nedenidir. Bu vesileyle Sakine, Fidan ve Leyla yoldaşların hakikatin sınırına varıp özgürleşen tanrıçalar olarak anıyoruz.

Kum Saati

Seyit Oktay

Kum saati akıyor zaman başlıyor.

Hayali hayat kıldın, hayattan hayal yarattın.

Ağaçlar yaprağa durduğunda, tomurcuklar dalında patladığında, tarihin altın şafağında altın hilalde henüz kimse bilmezken adını, muhteşem zekan ve bereketli ellerinle sen kurdun yaşamı. Adın özdeşleşti kurduğunla; Jin-Jiyan.

Bakir zamanlarda insana kıyma bilgisi henüz yeryüzüne hakim değilken her şey tadında yaşanırken ve sadece hayata dair olan kaydedilirken taş tabletlere, senin sayende dünya güzeldi. Dünya herkesin bildiği ve yaşadığı yer idi. Hayat henüz o dünyaların birbirine temasından kanamamıştı. Bütün güzelliklerin pınarıyla suretin, iyinin kaynağıydı ruhun.

Doğa senin gizli tarihin, sen doğanın insan haliydin. Bütün çiçek adları, nehirler, güzele ve sevgiye dair her şey ruhunun ışık tayflarından var oldu. Bütün yaratımların kimlikleşti, kavramlaştı. Gökkuşağını gökten yere indirip bize armağan ettin

Zaman iyinin ve güzelin hüküm sürmesine ram olmuştu. Çeşn-i hayal, ab-ı hayattı varlığın. Mukaddes ışığın zamanı büktükçe iyi ve güzel sonsuzca hüküm sürecek gibiydi. Bütün efsunlar nefesinden, hikayeler terennümünden, masallar gözlerinin ışığından akardı.

Varlığın büyük insanlık destanını, sesinin ritmi şiiri, tının müziği yarattı. Bütün dillerin, soyların, kültürlerin mukaddes anasıydın. Anlamı, hakikati, aşkı, gerçeği ve düşü ışığınla yarattın. Mucize de sendin, muazzez de.

Doğa senin gizli tarihin, sen doğanın insan haliydin. Bütün çiçek adları, nehirler, güzele ve sevgiye dair her şey ruhunun ışık tayflarından var oldu. Bütün yaratımların kimlikleşti, kavramlaştı. Gökkuşağını gökten yere indirip bize armağan ettin. En küçük farklılığı bile şefkatle, sevgiyle yaşattın, büyüttün, korudun. Farklı ama bir arada, eşit ama özgür yaşamın sırrını fısıldadın ruhumuza.

Seninle bildik ve anladık ki; dağ başlangıçtır. Başlama bilgisini belleğimize mukadder kılan sendin. Kalt bilgisi zihnimizde henüz oluşmamış, elimizle soyumuzun kanı, ruhumuza cinayetin gölgesi sinmemişti. İlk bilge, son kutsayıcıydın.

Ve hakikat parçalanmamış, bilgi kirlenmemiş, anlam ölmemişti senin çağında.

Tarih: zaman ve mekanın insanda ritim bulmasıysa, sen onun baş mimarı, yapıcısıydın. Günahsız bir çağın soylu tanrıçasıydın.

Yüreğinde sevgi olan başka ne versin?

Kum saati akıyor zaman ilerliyor.

Ve biz çıktık tarih sahnesine.

Zamanı ters yüz etmekle başladık işe,

Atamız Gılgamış'ın ölümsüzlük arayışından yanılgı, Habil-Kabil kavgasından kan bulaştı ruhumuza. Yanılgı ve kandan ibaret bir tarih kurduk. Zihnimiz bu iki soysuzun izdivacından iktidarı peydahladı. Muktedir olduğumuzu sandık ama hiçbir zaman mukaddem olamayacağımızı anlayamadık.

Seni köleleştirmeyle başladık kendi köleliğimizi inşa etmeye ve seni öldürdükçe kendimizi öldürmeye. Katl bilgisi manifestomuz oldu. Şehirlere sevdalanıp dağları, başlama bilgisini unuttuk. Devlet denen haramzade canavarı icat ettik. Binlerce yıllık ihtişamlı yaratımlarını bir bir devşirip hile ile çalıp kendimize mal ettik. Varlığının ışığı üzerimizden eksildikçe ne vicdan kaldı ne ahlak, bencil canavarlara döndük. İhanet ettikçe kaybolduk.

Ve sen yenilince son kavgada Tiamat'ın çığlığında, zaman üstümüze devrildi. Seninle birlikte yenilen, ezilen, yok edilen biz olduk. İyi ve güzel olanı sürdük yü-

reğimizden. Senden çaldıklarımız günah levhası olarak asıldı boynumuza. Günahkâr bir çağ başlattık. Biz harabeye sen viraneye döndün. Kurtarabildiğin hazineleri viranenin altında gizleyerek.

Dilimiz hırçınlaştı, ruhumuza kötülük doldu. Kitabeler sensiz, tabletler nefesiz kaldı. Katillerin kahraman sayıldığı soysuz bir tarih yarattık. Menkıbelerimizde ölümü yücelttik.

İyi ve güzel olanı sürdük yüreğimizden. Senden çaldıklarımız günah levhası olarak asıldı boynumuza. Günahkâr bir çağ başlattık. Biz harabeye sen viraneye döndün

Senin başlangıcında sevgi ve hakikat vardı, biz tarihimizi kanla başlattık, kanla kurduk, bir daha da kandan kurtulamadık. Bize binlerce yıl yetecek bilgi, sevgi, hakikat, anlam verdin ölümsüzlük yerine, biz ise taşlardan piramitlerle, harcı kan ve gözyaşı olan büyük kulelerle ölümsüz olacağımızı sandık. Rahminin bereketinden çoğaldık onu da kuruttuk pervasızca. Esamen yeryüzünden silinene dek durmadan çullandık üzerine.

İhtirasın şehvetinden, iktidarın cenabetinden müteşekkil bir yazgıyı baş tacı ettik insanlığın başına. Evveliyatımızı katlettikçe ebediyetimizi yok ettik. Yaktığın ağıtlara bile tahammül edemedik. Ne doğa kaldık kaynak namına ne dağ kaldı başlangıç babına ne de sen kaldın doğruyu bulmamız adına

Diller, kültürler, soylar tükettik. Dokunduğumuz her şeyi soldurduk. Zalim tanrılar icat ettik. Saltanatlarına geçit verdik. Ve muhkem kalelerinde kurdukları tahtlarından bir daha da indiremedik. Kendi canavarlarımızın mahkûmu ve mağlubu olduk. Sonsuz kölelikte hala debelenmekteyiz.

Yüreğinde kan olan başka ne verebilir?

Kum saati akıyor zaman bitiyor.

Her şey aslına döner. Başlama bilgisi hakikattir.

Karanlıktan doğar ışık, düşünce ışıktan.

Güneş tüm görkemiyle alacakaranlığı yırtıp doğunca dağlardan, beş bin yıldır nadasa yatmış ruhun uyandı yatağından. Zağrosların eteklerinden bir ışık seli gibi aktın üstümüze. Yıldız yağmuru yarattın ışından.

Karanlığın kuyusunda ışık, uçurumun kıyısında havalanan hakikat kuşu oldun. Yürüdüğün patikalarda bıraktığın izlerden anlam toplayıp yeniden düştük özgürlük peşine. Bildik ve anladık ki; sen özgürleşmedikçe kurtulamayacağız bukağılarımızdan

Yeniden kurdun zembereğinden boşalmış zamanı. Bildiğimiz ve yaşadığımız dünyanın koca bir yalan bulutundan ibaret olduğunu ve yıkılması gerektiğini söyledin. Sevgiyle yeniden kurmaktan bahsettin. Evrenin sırrına varmanın en iyi yolunun sevgiden geçtiğini anlattın. Ahir zaman kadın kâhinlerinin ruhunu özgürlük büyüsüyle bugüne taşıdın. Bizi hazinelerini gizlediğin viranelerde gezdirdin. Bin bir maskeyle gizlenmiş canavarlarımızın "modern" halini gösterdin. Canavarımızdan kurtulmak için önce maskelerden kurtulmamızı bildirdin.

Zihnimizi, dilimizi, yüreğimizi arındırmamız gerektiğini öğrendik yaktığın ateşlerin kızıllığında. Tarihin kuytularında gizlenmiş hakikatin sırlı kapılarını açtın. Mana peşinde koşmanın ufkunu yarattın. Bildik ve anladık ki; yaşam denilen muamma adında, sende gizli.

Yıldız levhalarına yazdın; " sonsuzluğa ermenin varlıkların içinden geçerek onların bağrına sıkılmış ışığı hissetmekle mümkün olacağını" Hakikat tabletlerinde anlattın: seninle doğru ve anlamlı yaşamın ancak iktidardan boşanmayla imkânlı olduğunu. Yazgımızın özgür yazıtlarını kalbindeki kelimelerle nakşettin. Dünyayı yaşanabilecek bir yer kılmak için yeniden kurmakumudunu ışıklandırdın.

Asalet ve hakikat deryasında insan olmanın, soysuzluk ve anlamsızlık çölünde yok olmaktan daha değerli olduğunu kavradık. İnsan olmanın yolunun kalbindeki ışığa kalbimizi açmaktan geçtiğini bildik,

Her şeyin yeniden başladığı ve şekillendiği yeni bir çağa açıldı zihin ve gönül kapılarımız. İnsanlığımıza seninle başladık, seninle yeniden kazanacağız insanlığımızı.

Kum saati akıyor zaman yeniden başlıyor.

Dersimin Asi Kızı

Yılmaz Avcı

Acı ve hüzün düştü payıma, bu dondurucu havada. Yüreğim buz kesti, gözyaşlarım hüzünlerimle yüreğime aktı. Hüzün kahredici bir ağırlıkla çöküyor ve acıyı bütün bedenime ve benliğime işliyor.

Oysa ne güzel düşler kurmuştuk geleceğe dair. Yüreğimizin ısısının gözlerimizde sevincin parıltılarına dönüşmesi için, düşler kurduk. Özlemlerimizi düşlere dönüştürdük. Düşler, sevinç hep düşlerde kalmasın diye. Ama düşlerde kaldı her şey.

Siyasi, ekonomik ve askeri çıkarlar, Kürtlerin ölümünü "meşrulaştıran" bir yaklaşıma dönüşmüş. Ve "Kürtlere hiçbir yerde yaşam güvenceniz yok, ölüm gölgeniz gibi yanı başınızda duruyor", deniliyor

Güzel düşlerle bir gelecek yolculuğuna çıkan, ama acılarla dolu bir dönemin kuşağıyız aslında. Ama hiçbir zaman "acıyı bal eyledik" diye düşünmedim, bu söz ağzımdan çıkmadı. Çünkü bu söylem insan anlayışıma uymuyor. Acılar yaralayıcıdır, kanatıcıdır. Yara ve kanama asla "bal" tadına dönüşemez diye düşündüm hep. Acıyı reva görene karşı direnç insani bir duruştur ve insanın kendi özlemlerine, düşlerine bağlılığı ifade eder.

İnsanı var eden, geleceğe daha büyük umutlarla bakmasını sağlayan, kışın dondurucu soğuğuna karşı baharı düşleyerek ayakta kalmayı başaran bu insani yöndür.

İnsanda bu yönü geliştiren düşünce olsa da, düşünceyi canlı kılan ise, duygudur. Duygu insanı insan yapan kriterdir. Hüzün veya sevincin gözlere yansıması ise, duygusal yön oluyor.

Biz Kürtlere bakıldığında gözlerinde, yüzlerinde neler hissettikleri, neler yaşadığını görmek zor olmuyor. Çünkü Kürtlerde duygunun çok belirgin olmasının kuşkusuz yaşadığımız büyük acılarla bağı var.

Bu kadar büyük acılar yaşayan, inkar edilen, gittikleri her yerde aynı kötü muameleleri gören başka bir halk var mı acaba? Ya da şöyle desem, ölümün bu kadar reva görüldüğü başka bir halk var mı? Kuşkusuz var, ama Kürtler kadar kimlikleri görmemezlikten gelinen, katileri inkar edilen başka bir halk yoktur. Yıllar önce Viyana'nın göbeğinde, devletin gözlemi altında bir görüşmeye giden KDP Lideri Kasımlo'nun, ardından yine Berlin'de KDP lideri Şeref kendi'nin öldürülmesi ve faillerinin bulunmaması bir tesadüf mü acaba?

Ve üç Kürt kadın siyasetçinin Paris'in göbeğinde öldürülmesi ve yaşanan cinayetlerinin faillerinin halen bulunamaması ile bir bağı yok mu?

Siyasi, ekonomik ve askeri çıkarlar, Kürtlerin ölümünü "meşrulaştıran" bir yaklaşıma dönüşmüş. Ve "Kürtlere hiçbir yerde yaşam güvenceniz yok, ölüm gölgeniz gibi yanı başınızda duruyor", deniliyor.

* **

Çok insan bu mücadele sürecinde yitip-gitti, kimisi en yakın arkadaşın, çok şeyleri paylaştığın oluyor. Acı ve tatlı anlarla dolup-taşan bir arkadaşlık serüveni içerisinde.

Paris'te katledilen üç Kürt kadın siyasetçilerden biri olan Sakine Cansız arkadaşla böylesi zorlu ve büyük acıların yaşandığı dönemde tanıştık.

Bu ilk tanışmada hemen dikkatimi çeken yüzündeki gülüş, arkadaşlığa olan sıcak sevginin gözlerinde parıltıya dönüşmesiydi. Yıllar akıp gitse de hafızamda sakine hep öyle kaldı. Çünkü onun yüreğinde sevgi coşkun nehirler misali hep canlı ve akışkandı.

Hüzün, acı, zorlu yıllar bedeninde izler bıraksa da, yüzündeki gülüş ve gözlerindeki parıltıdan hiçbir şey alıp götüremedi.

Onun en çok dikkatimi çeken bir başka yönü de düşündüklerini hiçbir zaman çekinmeden dile getirmesiydi. Dersimin asi dağları gibi başı hep dik, gözleri keskin. Doğru bildiklerin de ısrar ve inat vardı. Ama hiçbir zaman kırıcı, incitici değildi. Çünkü sözlerinde sevgiyi yansıtırdı. Yüreği duygu yüklüydü, hüzünlü anlarını nasıl gözyaşına dönüştüğüne çok tanıklık etmiştim. Kimisi hüznünün gözyaşına dönüşmesini, bunun yansımasını bir zafiyet olarak düşünürken, o hep sevecen insani yönünü yansıtmaktan çekinmezdi.

İnce yüzü, beyaz teniyle, kumral saçları arasında gökyüzüne süzülmüş el değmemiş ak güvercin misali bir simayı yansıtırdı. İnce, zarif ve uzun boyuyla kıvırcık kumral saçlarıyla Diyarbakır cezaevindeki vahşete karşı ödün vermez duruşuyla, kadın kimliğinin direngen simgesiydi.

Bu ilk tanışmada hemen dikkatimi çeken yüzündeki gülüş, arkadaşlığa olan sıcak sevginin gözlerinde parıltıya dönüşmesiydi. Yıllar akıp gitse de hafızamda sakine hep öyle kaldı

Sakine, duruşu yaklaşımlarıyla bulunduğu ortamda bir güven oluşturuyordu. Diyarbakır cezaevindeki kadınlar koğuşunda o zorlu işkenceli yıllarda birçok kadının kendi kimliğine sahip çıkmasında, eksik ve zayıf yönlerinin düzelmesinde ve hatta ayakta kalmasında rol oynamış bir arkadaştı. Ve bu yönünü hiçbir zaman kimseye yansıtmazdı.

Yine Sakine sadece siyasetçi yönüyle çok bilinir, ama sakine aynı zamanda bir sanatçı ruha da sahipti. Bu yönünü kimse fazla bilmezdi, ama 1990 yılında Günay Aslan'ın Otuz Üç kurşun kitabını tiyatroya dönüştürerek Sakine ve bir grup arkadaşla birlikte bu oyunu oynama hazırlıkları sürecinde ve oyunu oynarken keşfetmiş ve örgenmiş oluyorduk. Sanatçılık duygu yüklü olmayla bağlantılı bir olay, duygu yönü olmayan, hissetmeyen, yüreğinde ona büyük bir yer açmayan insanın sanatçı olması da zaten mümkün değil.

İnsan sevgisi güçlü olan, ama zulme, işkenceciye karşı asi bir yüreği vardı. Zarife'nin direngenliğini kendi kuşağındaki kadın kimliğine dönüştürerek geliştirmeye ve örgütlü kadının ortaya çıkmasında rol oynamıştı.

Hatırlıyorum 1990 yılının sonuydu Çanakkale cezaevinden tahliye olurken, gözlerinden süzülen gözyaşlarını. Evet, kendisi tahliye oluyordu ve özgürlük mücadelesine yelken açıyordu, ama o çok sevdiği arkadaşlarını geride bırakmanın burukluğu ve hüznü yüreğinde taşıyordu. Hüzün ve burukluk gözlerinde yaşlara dönüşmüştü.

Uzun yıllar sonra zaman zaman TV'ye çıkarken görürdüm, zorlu mücadele koşulları ve yılların insan bedeninde yarattığı etki görülüyor, ama o ilk tanışmamızdaki gülüş ve gözlerindeki parıltıdan hiçbir şey eksilmemişti.

Hiçbir zaman insan aklına gelmeyecek o şok ve kahredici, ama kışın dondurucu soğuğunda yüreğimde büyük bir yaraya dönüşen o hüzün verici haberi Perşembe günü aldığımda inanamadım. Çünkü o sevgi dolu yürek, o gülüş ve gözlerindeki parıltı silinemez.

Fidan ve Leyla'yı hiç görmemiş, tanımam, çok genç ve yaşam dolu oldukları fotoğrafları çok iyi yansıtıyor. O kahredici kalleş ölümün ardından fotoğraflarını görünce, gülüş ve gözlerdeki parıltıyla ne kadarda birbirlerine benziyorlar diye söylendim.

Halk, mücadele ve kadın kimliğinin kuşaklar buluşmasının simgeleri Sakine, Fidan ve Leyla. Sakine, işkenceli ve zorlu yılların içerisinde halk ve kadın kimliğinin direngenliğinde yeni bir doğuşun sancıları içerisinde var olma mücadelesini verirken, Fidan Doğan, Kürt halkının ve kadının yeni kimliksel doğuşunun müjdelendiği bir dönemde geleceğin umutlarının fideliğinin fidana dönüşmesinin muştucusu, Leyla yüreğinde Aşk ve sevginin taşıyıcısı olarak dünyaya gözlerini açarlar.

Ve Paris, insan hafızasına mekansal görüntüyle yerleşmedi, biz Kürtler onu kadınların 14 Temmuz'da Bastille zindanın basması ve devrimiyle tanıdık, onu süreklilik arz eden devrimlerle ki, komünle daha çok sevdik. Ama Paris, "kendi çocuklarını yiyen devrime" dönüştü. Binlerce emekçi ve devrimcinin katledildiği bir merkez olmaya başladı. Ve hızla egemenlerin kirli ilişkileri, sömürgeci politikaları ile kirlendi. Ve neredeyse bu kirli ilişki sonucu bütün dünyadan oraya gelen devrimcilerin katili olmayla özdeşleşti. Kadınların özgürlük ateşini yaktığı Paris, özgürlük ruhundan korkan hale gelerek, kadınların katledilmeye başladığı, halkların özgürlük özlemi ve düşlerini boğmaya çalışan bir Paris oldu.

Ve özlem ve düşlerin gözlerinde parıldadığı üç devrimci kadın. Üçünün Kürt, kadın olma, mücadeledeki ortak yönlerinin yanında yüreklerindeki sevginin yüzlerindeki gülüşe, yaşamı gözlerinde parıltıya dönüştürmeleri Paris'i korkuttu. Ve o kalleş, o çirkin ölüm, gülüşlerinin karşısında o anda yenik düşmüştü.

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi, sayı: 5

GELECEK SAYI

ÇATIŞMALI SÜREÇLERDEN DEMOKRATİK ÇÖZÜME

✓ Sorun, çatışma, çözüm kavramlarının teorik açılımı...
✓ Kürt sorununun tarihsel gelişimi ve Kürt hareketi...
✓ Çatışmalı süreçlerde müzakere rolü ve müzakerelerin girişimleri...
✓ Çözüm süreçlerinde önderlerin rolü ve misyonu...
✓ Kürt sorununda müzakere ve çözüm modelleri...

Abonelik Formu

Ad:	
Soyad:	
Adres:	
İş Adresi:	

Derginin İstendiği Adres:

Ev Tel:

İş Tel:

Cep Tel:

E-Posta:

Abonelik Başlangıç Tarihi:

Yurtiçi Yıllık Abonelik Şartları

6 Sayı için: Taahhütlü/40 TL APS/60 TL

Yurtdışı Abonelik

6 Sayı Kargo: 60 Euro